

venditionem. ut inquit gl. in l. quoslibet. ff. de iur. et dotum. & in l. si re-
tinetur. in C. eo. sic & numeratio significat dominij translationem:
cū in dubio, causa subsistente, i dominium transferri dicatur.
l. si ita distrahatur. ff. de contr. al. empt. l. i. §. & est quæstio. ff. pro
dote.

5 Ceterum respondetur, non esse bonam consequentiam, do-
minium transferri ergo esse mutuum, cū possit alius esse con-
tractus quo dominium transferatur.

6 Secunda est opinio, quod hic sit i contractus innominatus pro
quo datur actio in factum præscriptis verbis. Ita Roma. in l. i. cū
quid. num. 16. ibidem Alciat. num. 38. & 2. ff. de iur. iur. in
lib. 2. §. reg. §. 13. Primò moti sunt text. l. i. ff. de præscriptis
verbis. vbi cū proprium actionis nomen invenire non possi-
mus, actio in factum præscriptis verbis redditur. Exempla illa in
loco recenset Papinianus. Ita pariter in l. si gratuitam. eod. tit.
Cū ambigatur, an sit commodatum, vel precarium, dicitur cō-
tractus innominatus, pro quo datur actio præscriptis verbis. Et
apertius in l. ff. de affirmat. actio. ibi, [quoties enim de nomine
contractus ambigetur.] Et in dubio præsumi contractum inno-
minatum affirmant glo. Bart. & Bald. in l. eleganter. §. i. de dolo.
Bart. in l. i. num. 9. in fine. ff. de rerum perm. ut. l. ason in l. 2. in prin. nu.
3. & ibidem Decius in l. 2. lectura. num. 8. & in 3. lectura. 2. hoc nostro tit.
& alios refert Tyracquel. in l. al. de retrat. cas. §. 30. gloss. 1.
num. 36. Cū ergo nostro in casu non appareat, quæ de causa, quo-
ve nomine tradita sit pecunia. Ergo dicendum videtur contrac-
tum esse innominatum, & ob id reddi actionem in factum, præ-
scriptis verbis.

Respondetur primò Decius in l. i. cū quid. in l. 2. lectura. nu. 23. &
in 2. lectura. num. 53. id contingere, quando nulla est facta numeratio,
sed numeratio facta, præsumitur mutuum. Verū huic inter-
pretationi repugnat text. satis manifestus l. si Titius. eod. tit. de
præscript. verbis.

Respondetur secundò Bologner. in d. l. cū quid. num. 64. in fin.
quod in d. l. & in d. l. si gratuitam. de præscript. verbis. est actio,
vbi recipiente illo aliquid fieret, atque illa appareat contractum
multæ correptionis: Et propterea, si de nomine non constat,
contractus innominatus præsumitur. At nostro in casu diuersum
est, cum conventum non fuerit de restitutione, vel quod quid ali-
ud fieret i fuscipiente pecunia. Non ergo pares finis termini.

Ceterum nec hæc interpretatio retinenda est: cū repugnat
l. si gratuitam. vbi gratuitè domus ad habitandum fuit concessa.
7 Præterea contractus innominati i aliqui sunt correptionis: ut
quatuor illi commemorati in l. naturalis. de præscriptis verbis. a-
liqui vero & multò plures sunt non correptionis, ut tradit Bart.
in d. l. si gratuitam. in prin. l. ason in l. i. in fine. in prin. num. 3. ff. de pa-
di. & in l. cū mot. a. num. 2. ff. de tran. act. Est ergo contractus i-
ste, de quo agimus, ex correptionis dici non possit, non tamen
inde fit quin sit innominatus ex non correptionis.

Respondetio facta tertiò, negando carere nomine: quia imò
nomen habet, vt infra demonstrabimus.

8 Secundò virgine videtur, quod i contractus innominatus tunc
dicitur, quando non habet nomen speciale. l. i. in fine. in prin.
vbi Bart. & l. ason. §. ff. de pati. idem Bart. in l. vbi. nu. 46. ff. de co. di.
et cau. cum. Atqui contractus iste non habet speciatum nomen. Ergo
non est contractus nominatus, sed innominatus.

Verū respondetur, quod quando apparet de contractu cer-
to: & ille non habet nomen speciale, tunc dicitur contractus inno-
minatus. sed cum sumus adhuc in dubio, non possumus iudi-
care esse innominatum, antequam de eo constet. De substantia
enim prius constare debet, deinde de qualitate & nomine.

9 Tertiò est opinio, quod nullus sit causatus contractus, sed de-
tor actio possit iuria retinendi. Ita Fulg. in d. l. cū quid. nu. 5. hoc
tit. Idem sentit Imola in l. 2. Titio. num. 4. de verb. obligat. Et ratio-
ne motus est Fulg. quod hæc sit nuda i quedam traditio, qua
retradit dominium non trans ferret. l. in quænam nuda. ff. de ac-
qu. rer. domi. Non enim traditio hæc aliquam habet causam an-
tecedentem.

Ceterum respondet Dec. in d. l. cū quid. in 2. lectura. nu. 53. in
fi. procedere, quando pecunia non sit numerata: sed quando fuit
numerata præsumitur quædam causa causæ mutandi, propter
numerationis naturam. Quæ quidem Decij consideratio recipi-
enda non est: cum numeratio causam non inferat, vt animaduertit
Curt. in iur. & Bologner. alias nunquam dari posset casus, quod
numeratio esset i causa: quod est inconueniens. Nam cū tra-
ditio speciem plet nilisimè faciat, sine ex, reffione causæ sit nuda

d. l. in quænam nuda. eodem modo numeratio pecunie, quæ est na-
turalis traditio pecunie. l. ff. de contr. al. empt. & pro. facta sine causa
nuda erit. Et rursum (vt ait Bolognetus) quando quis promittit i
non expressa causa quæ promittitur, vel dat nuda promissio, vel
datio dicitur, atque ita non obligat. l. cū inde indebit. §. vltim. ff. de
probatio. Ita etiam quando quis actus numerat sine causa, numeratio
erit nuda. argu. l. vbi. Casl. l. Fale.

Respondet secundò Curt. in d. l. cū quid. num. 75. quod in
dubio sumitur interpretatio, vt actus valeat. l. 3. ff. de testam. nu. 17.
& l. quævis. ff. de reb. dub. cum finit. Ergo præsumi debet talis cō-
tractus, qui valere possit.

Verū hæc consideratio probanda non est, quando prædictæ
regula, quod sumenda sit interpretatio, vt actus valeat, intelligi-
tur i quando habet debitam formam, & est dubium an valeat, vel
non: ita declarat post alios l. ason in l. quævis. nu. 3. de verb. oblig. Dec. in
l. contrahenda. nu. 13. de reg. iur. & Alciat. in d. tract. de præsumpt. reg. 3.
præsumpt. §. 4. nu. 3.

Respondetur itaque tertiò, quod d. l. nunquam nuda. intelli-
gatur nuda i causa habilitat transcendendum dominium, vt sit
depositum, vel commodatum. Ita declarat Alber. ibi post Iacobū
Butrigarium, alioquin nunquam deficeret causa, quia donatio præ-
sumi potest, vt infra dicemus.

Quarta est opinio, quod hoc sit depositum. Itaque & Bald. in
l. d. si in fine. l. ason. §. ff. de dep. in l. cū quid. nu. 9. & ibidem
Alexand. num. 11. Curt. in d. num. 17. Alciat. num. 31. & Bologner. num. 63. &
Casal. in fin.

Primò assertur consideratio hæc, quod præsumitur id, quod
i est fauorabilis. l. cū de indebit. in prin. ff. de probatio. Et tunc
scripsit Bald. in prædictis fendorum. num. 1. & conf. 251. Primò quæritur
statu. colum. 2. vers. propterea cū dubitatur. lib. 1. in dubio contrac-
tum i præsumi nominatum, cū sit innominato fauorabilior.
Atqui depositum est maxime fauorabile. l. perul. C. de pign. & l.
vltima. C. de compensat. Ergo præsumitur depositum.

Respondetur omnia responsione Curtij, quam ipsemet im-
probat, dicensque, & mutuum esse maxime fauorabile, cū i
tributa sint multa priuilegia. l. si quid alicui. §. ff. de pign. Et præterea,
ob numerationem non dicitur hoc proprie depositum, sed pos-
set dici mutuum. l. Luciola. l. ff. de dep. in l. ff. de pign. & propterea cessat argu-
mentum.

Secundò suffragari videtur, quod in dubio eligenda est i via
illa quæ est magis tuta, & qua vtique partium consensit, vt in
d. l. cū in l. i. in fin. ff. si quis actus. Dec. in l. 2. in prin. in 2. lectura. a. nu.
8. & in 3. lectura. a. nu. 12. hoc tit. & l. si quis lib. 2. de arbit. ar. iudicium. ca.
su reg. nu. 2. p. 3. Baldum in l. honorum. quæst. 3. cū adueniat. Atqui
depositum habet viam mediam, & est vtique partium consensit.
Nam consilium est tradenti, qui rei suæ dominium non per-
dit, est etiam consilium recipienti, qui non tenetur, si res sine fua
culpa vel perit, vel deterior efficitur. Ergo depositum præsumit-
tur. Verū respondetur non esse cōsultum recipienti, qui si exi-
stimallet pecuniam hanc sibi tradi causâ custodiendâ, non nec
reciperet: & interpretatio fit contra tradentem. l. vltim. ff. de pad. &
de iur. iur. l. 3.

Quinta itaque opinio i proponi & defendi satis potest, quod
hic sit contractus donationis. Et prætermittendum atq; præsu-
ponendum est hic tradentem pecuniam scienter tradere, alioquin
nec alius contractus dici posset causatus. Hoc i supposito.

Primò mouet me text. l. quod quis sciens. ff. de cond. indeb.
quo loci is qui i indebitum dæ repetendi animo, non reperit, quia
in dubio non præsumitur animus repetendi, i nisi ex presserit
Ergo præsumitur donatio, quæ repetitionem non admittit.

Secundò confert text. l. i. de condit. indeb. & l. cū per erro-
rem. de reg. iur. i cuius per errorem dati repetitio est, cōsistit dari
i donatio est i cum itaque sciens iste dedit, nec animum repe-
tendi declarauerit, dicendum est donare voluisse.

Tertiò accedit text. l. donari. ff. de donatio. qui repetitū vide-
tur in i donari. de reg. iur. cum iurif. consulti i donari i illud vi-
deri, quod nullo iure cogere conceditur. i Hic nullum ius nul-
laue causa cogit tradere. Ergo dicitur donatio. Nec repugnât
quod iurif. consulti exierit, conceditur, quod verbum fuit natura
significat donationem, vt dicemus infra. Nam respondetur, quod
illud est verbum iurif. consulti exponens nec in verbo illo fun-
damentum facit: sed solum in eo, quod traditum sit, i nullo iure
vel causa cogente: alioquin iurif. consulti dixissent, donari videtur,
quod conceditur. Et verbi concedo i generale est, & potest tra-
di ad multas causas, vt inquit gloss. in 3. de iur. lib. 6. & Postum enim
conce-

reus sit, confetur inter vivos.

Id est, si factum sit supposito, nec causa mortis dictum sit, nu. 37.

38 Donatio cum elegia, ad habendum tenendum, &c. presumitur inter vivos.

39 Donatio facta persone communi, etiam sub commemoratione mortis, confetur tamen inter vivos.

QUANTVM pro regula traditum est, donationem t causa mortis presumi, quando mortis mentio est facta, vt probat *l. scilicet in princip. ff. de donat. c. mortis. an. in l. quia dote, ff. de matr. l. si sine comprobat Roland. in cons. 8. nu. 3. & in cons. num. 8. lib. 2. & aliquos adduxit M. si quis in tract. de probat. lib. in cons. 361. num. 1. atamen aliquando confetur & presumptibus dicitur donatum inter vivos: quemadmodum scribunt Corneus in cons. 289. colum. 3. lib. 4. Craue. in cons. 214. colum. 2. item. & apertus Roland. in cons. 60. num. 25. lib. 2. qui dixit, facile ab hac regula & coniectura recedi. Idem scribunt alij, quos statim commemorabimus.*

Hæc coniecturas & presumptiones satis accuratè & diligenter explicauit eruditissimus Hyppolitus Riminaldus in commentarijs ad titulum de donationibus, in huius in princip. num. 97. quod loci recenser decem causas seu coniecturas, quas ex illius ordine prosequemur, & aliquas adijciemus.

Prima est coniectura, quando donans dixit, t se donare titulo & causa donationis inter vivos. Hoc casu est illa parte donationis facta sit mortis mentio, nihilominus dicitur donatum inter vivos. *l. intra l. iij. Bartolus. Iuana. c. affres. Comen. Alexand. & Iafon in l. que dot. ff. solut. matr. in cons. 161. lib. 1. Iafon in cons. 5. colum. penult. & vlt. lib. 3. & in cons. 163. colum. vlt. lib. 4. Decius in cons. 305. col. 1. & in cons. 470. colum. 2. Et his quidem commemorauit ac fecit ut sit non idem in præstito in loco num. 97. secundum notam in præfatione. Et hæc de re non est multum dubitandum, cum in claris non sit. (vt dicebat Riminaldus) quod coniecturas, l. continens. 5. cum ita, de verb. oblig. quod loco dicebat Baldus, quod omittere certitudinem t pro querendis indicij est infirmitas intellectus. Et hæc quidem dici non potest proprie coniectura, iuxta et quæ de coniecturis diximus supra lib. 1. q. 7. num. 27.*

Secunda est coniectura, quando mortis mentio t facta effect solum per modum dilationis, atque illa solum in verbis executiui, vt si quis alteri fundum donatum, reservato sibi usufructu vltij in tempus mortis. Hoc etiam casu, donatio dicitur inter vivos. Et illa mortis mentio, causa dilationis potius, & ad demonstrandam executionem facta est. Ita Baldus in additum ad Specul. in titu. de mortu. editio. colum. vlt. vlt. ff. solut. matr. idem in cons. 107. An. Decius. lib. 2. Alexand. in l. que dote. num. 25. & idem in cons. 22. ff. solut. matr. idem Alexand. in cons. 161. lib. 1. & in cons. 71. colum. 1. lib. 5. Socius in cons. 13. colum. 1. & in cons. 137. lib. 1. & in cons. 32. colum. vltim. lib. 2. Iafon in cons. 163. col. vlt. lib. 4. Raim. in cons. 31. num. 3. lib. 4. Riminaldus in l. nre ff. de iur. iud. an. in iud. & idem in Decius num. 33. & idem Decius in cons. 305. col. vltim. & in cons. 305. num. 1. & in cons. 11. num. 1. lib. 1. Chassan. in cons. 65. num. 7. Galichius in cons. 11. c. Raynou. in verbo, testamentum, d. 4. num. 3. de testam. Ber. in quest. 353. num. 12. Cræm. in cons. 214. num. 1. Natta in cons. 11. num. 2. & in cons. 12. num. 7. lib. 3. & Roland. in cons. 61. num. 33. & in cons. 2. lib. 2. & Riminaldus in præstito in loco, nu. 2. qui prædixit res. confet. Et illa accedunt Raim. in cons. 13. num. 1. & Decius in cons. 12. num. 3. lib. 1. Et ratione vlt. Bald. in cons. 107. quod donator, reservans sibi usufructum, (qui multis modis finitur, ff. finit. in l. si sit de usufructu) mortis mentionem. ad demonstrandum, quod non nisi per mortem finiri, eoque in vita vltij, presumitur ad id esse. Et idem cum de causa sit mortis mentio, operari non debet alium effectum, l. legata mulier, de adu. l. 6. & cons. 1. novum omni, ff. si cert. pte.

Tertia est coniectura, quando in donatione quique testes nõ interueniunt: sicuti requiritur t in donatione causa mortis, l. vltim. c. de donat. causa mortis. l. de iud. tunc dicitur. Hoc casu, & si mortis facta est mentio, atamen adhuc presumitur donatio inter vivos. Ita Petrus, & Cyrus in l. licet, c. de patris. Alexand. in l. que dote. num. 23. & idem Iafon num. 46. ff. solut. matr. idem Alexand. in l. si pte. l. i. hoc modo cum q. 2. num. 17. & idem Ber. in quest. 34. de verb. oblig. Corneus in cons. 12. lib. 1. in cons. 23. colum. vltim. lib. 3. & in cons. 159. lib. 4. Raim. in l. 2. num. 69. ff. del. 24. l. Galliana in l. 9. ff. quita. l. num. 10. de verb. oblig. Ber. in cons. 25. num. 2. libro 2. Galichius in cons. 11. præstito in loco. Parfium in cons.

lib. 1. num. 4. libro 3. & Socinus in iur. in consilio 21. ad finem, lib. 2. & Bald. in consilio 6. numero 2. lib. 1. & Riminaldus in iur. præstito in loco, numero 9. 26. & idem addo c. de iur. in consilio 12. num. 4. & in cons. 227. in fine. Natta in consilio 117. num. 3. & 4. libro 1. & in cons. 645. numero 4. lib. 1. Et his sententent ratio, quia non presumitur donator elegisse viam, qua sua dispositio subvertatur, l. 4. ff. de testam. multa. Est simile quod dicimus, quod quando est dubium, an testator voluerit condere testamentum, vel codicillos, & constat adhibuisse quinq; testes tantum, cum plures adhibere potuisset, si voluisset præsumitur i voluisse codicillos, non autem testari. vt tradunt omnes in l. non codicillis. c. de testam. ff. de iur. iur. in libro. præsupposit. Itaque, quod contra dicimus, quod si donator adhibuit quinq; testes, presumitur voluisse donare causa mortis.

Quarta est coniectura, quado in t donatione facta est mentio hæredibus donatarij, vt puta si dictum est, quod donabit pro se & hæredibus ac successoribus, vel pro se filijs & descenditibus. Ita Baldus in l. 3. colum. 2. c. de iur. dotum. Arctius in consilio 26. numero 5. verbi. certid. inuocat. Alexand. in consilio 13. volum. 3. in consilio 7. colum. penult. lib. 6. Riminaldus in l. vltim. colum. 4. c. de patris. Corneus in cons. 223. colum. 2. lib. 2. Iafon in cons. 1. colum. vltima, lib. 3. & in l. que dote. num. 48. ff. solut. matr. & in l. non omni. nu. 43. ff. si certum pte. & ibid. Decius num. 3. Alexand. in l. 3. Socius in cons. 13. numero 3. lib. 1. & in cons. 73. lib. 3. A dicit ab Exea in tract. de patris. num. 504. Bertrius in quest. 253. num. 12. Per ratiū in cautela 30. ad finem. Rpa lib. 3. respo. form. cap. 9. num. 7. Cræta in cons. 214. num. 15. Roland. in cons. 1. num. 19. & 20. & num. 32. libro 1. & Riminaldus in iur. prædixit res. confet. in præstito in commentarijs de donatione in princip. num. 297. Et illa accedunt Raim. in cons. 97. num. 10. in cons. 126. num. 5. libro 1. & in cons. 153. num. 12. libro 2. Didacus in verbo. extr. de testam. in tract. pte. & num. 25. verbi. extr. & alios casus. Rolandus in cons. 61. num. 37. & num. 8. lib. 2. qui communem esse testatur. Et exceptis huius finitentie ratio t prædictis affertur, t quia natura donationis causa mortis, repugnat pactum, quod transeat ad hæredes, cum donatio ipso præmorte cunctetur.

Cæterum t prædicta recepta opinio vlti sunt dissentire Baldus in cons. 361. Dominus Ioanna, verbi. obli. quod facti fuerat mentio hæredi. Decius in cons. 470. num. 10. verbi. 2. respondet et Alciat. in respo. lib. 2. & in non omni. ff. si cert. pte. Et apertius Crot. in l. si pte. lib. 6. in cons. 1. nu. 32. ff. de verb. obli. qui tribus motu argumentis.

Declaratur primò hæc coniectura vt locum non habeat, quado t alia vrgentiora extarent in contrarium coniectura, quibus apparere potuit, donatorem voluisse potius donare causa mortis quam inter vivos, etiam si hæredem donatarij mentionem fecerit. Ita respondet Dec. in cons. 470. num. 9. in fin. & nu. 10.

Et Decius fecit iur. Alciat. non omni. nu. 4. ff. si certum pte. & Rimi iur. præstito in loco, nu. 956. contrarias coniecturas confiderat Dec. vt quando facta est mentio mortis, vt diximus fuit in pte. c. & rursus, quando adhiberi fuerunt quique testes vt attigi supra t. coniectura. & subis dicens in subsequenti præsuppositione, in 4. c. testat. 4. illa finit coniecturas respondit Decius præuolare huic pacto quod ad hæredes transeat.

Declaratur secundo hæc coniectura, vt locum sibi non vendicat quando t mentio hæredem donatarij facta est in verbis executiui. Nam tunc non presumitur donatio inter vivos. Ita declarat Gratius in cons. 11. num. 22. lib. 2. Raim. præstito in loco, num. 940. Non enim verba posita in executiui instrumenti & contractus, immutant eorum naturam. Itaque specie donationis, quod non dicatur inter vivos, ob id quod in clausula executiui dictum fuerit, quod non possit reuocari, respondit Dec. in cons. 37. nu. 1. seu fecimus sum in cons. 60. nu. 39. lib. 2. Quæ de re dicemus infra in l. coniectura in l. declar. atione.

Declaratur tertio, vt hæc coniectura cesset, t quando alias donatio non valeret, vt donatio inter vivos. Nam tunc valeret, vt donatio causa mortis, vtputa si donaret omnia bona præsentia & futura. Nam tunc est quo non vult valere, vt donatio inter vivos: quia tolleret ex quo nulli facultatem, dicitur voluisse donare causa mortis, et si hæredem in eam mentio facta sit. Ita declarat Gratius in cons. 70. nu. 8. lib. 2. & Riminaldus. præstito in loco. nu. 941.

Quinta est coniectura, quando t merita donatarij præcellerit, Nam & tunc non attempta mentione mortis, donatio præsumitur facta inter vivos. Ita Bald. in l. si mort. c. ad leg. Falid. Riminaldus in l. vltim. colum. 4. c. de patris. Tyræquell. in l. si inquam, in verbo, obli. 2. num. 2.

naione nu. 17. C. de renat. donat. & Riminal. iun. in l. iustit. de donat. in princ. nu. 15. Qui quidem tribus corgeis rationibus comprobatur. Idem respondit Roland. in consil. nu. 41. lib. 2. c. 2. ubi ad prædictas sententias Cor. in consil. 126. nu. 16. lib. 1.

24 Sexta est coniectura, quando f donatio omni meliori modo, iure & forma, quibus magis potuit donator, facta fuit. Num tunc præsumitur donatio inter vivos, non autem causa mortis, et si aliqua mortis mentio in ea facta sit. Ita respondit Cor. in consil. 289 col. 7. lib. 4. & Cran. in consil. 212. in fin. Paris. in consil. 90. col. 2. lib. 3. & Roland. in consil. nu. 24. lib. 1. quæ sententia et Riminal. iun. prædicta in loca, nu. 972. Ita est ratio, quia melior est modus donationis inter vivos, quæ reuocari non potest, quam donationis causa mortis, quæ facile reuocatur.

25 Septima est coniectura, quando mentio f mortis facta est in genere tantum, vti puta si mulier alicui donaret f quocunque modo solut. matr. f sub quibus verbis generalibus causa etiam mortis comprehenditur. hoc etiam casu præsumitur donatio inter vivos. Ita Alex. in l. quædæ. nu. 10. ff. sol. matr. secundum alii. t. testum glo. & Doff. ibi. & ibid. Cland. Apud. nu. 9. qui censent sententiam esse Salicet. in l. 2. in fin. C. de iure dot. Idem affirmat Socin. sen. in consil. 73. num. 5. lib. 3. Guilhelm. Benedict. in l. Raynatus. in verbo, testam. nu. 4. nu. 23. in fin. de testam. & Riminal. iun. prædicto in loca, nu. 955. qui prædicto conuenient.

26 Octaua est coniectura, f quando quis donat irrevocabiliter, nisi in casu superuenientia filiorum. Hoc etiam casu, est mortis mentio facta est: attamen adhuc præsumitur donatio inter vivos. Ita Ruin. in consil. 23. nu. 7. lib. 4. & in consil. 60. nu. 12. lib. 2. Tyrac. in l. sequam. in verbo donat. nu. 203. C. de reuoc. donat. quos iuravit et Riminal. iun. prædicto in loca, nu. 960. qui nu. 965. aliter vult.

27 Eratione mortis fuit, quod cum in donatione causa mortis per superuenientiam filiorum non reuocetur, sicque in ea locum nō habet dispositio l. si vngam. C. de reuoc. donat. sequitur, quod cum casus iste exceptus, non conueniat donationis causa mortis, sed donationis inter vivos tantum, arguit donationem factam esse inter vivos. Ita in simili probatur ex l. Proculus. ff. de usufruct.

28 vbi Bald. scribit, quod t morator legat vsum fructum, & prohibet alienationem, præsumitur reliquæ proprietatem, quæ alibi verba non deferunt intentioni, cum usufructus etiam remota illa prohibitione alienari non possit, l. si usufructus, ff. de iure dot. Et Bald. fecit sunt per multi, quos recensimus subsequenter in præsumpt. 23. ubi de legato usufructu d. si seruum. Præterea asserti potest ratio, quod exceptio l. debet esse de genere regulæ, vt tradunt omnes iur. in l. ff. de reg. iur. cum ergo exceptio casus l. in regulam. sit de donatione inter vivos, sequitur dicendum, quod regulam ipsam præsupponit esse de eadem donatione.

Ceterum ad prædicta opinione diffinitur Castren. in consil. 434 lib. 1. & Corn. in consil. 24. lib. 4. quos sic refert Tyracel. prædicto in loco nu. 198.

29 Nona est coniectura, quando f præcedit causa donationis inter vivos, vti puta causa matrimonii, vel aliorum, quibus donatio obstrictus erat. Hoc etiam casu præsumitur donatio inter vivos: f si mortis mentio facta est. Ita Bart. & Castren. in l. nam & si cum morietur ff. de condi. indeb. Alex. in consil. 77. col. 2. lib. 4. Bertrandus in consil. nu. 29. lib. 2. Grammat. in decis. 73. num. 12. Guilhelm. Benedict. in d. verba, testam. nu. 4. nu. 23. in quinta l. mit. & Riminal. iun. in loco prædicto, nu. 967. cum cum Bart. tamen dicit, non esse donationem, sed promissionem inter vivos.

30 Decima est coniectura, quando in f donatione adiectum fuit pactum de non reuocando ipsam donationem. Hoc etiam casu præsumitur donatio inter vivos, & si aliqua mortis mentio facta est. Ita Bart. & Castren. in l. vbi nota dicitur ff. de donat. l. Bart. in l. 1. nu. 11. C. de pactu. dynu. in consil. 44. in 3. dubio. Angel. in consil. 75. nu. 6. Castren. in consil. 61. num. 1. & in consil. 75. nu. 2. lib. 2. & in consil. 98. Notandum est, lib. 1. Abbat. in c. constitutum. de relig. alio. Arer. in consil. 4. nu. 6. in fin. & in consil. 74. col. 2. vers. etiam. Alex. in consil. 74. nu. 3. lib. 1. Cornet. in consil. 38. ad finem lib. 4. Riminal. sen. in l. vlt. col. 4. C. de pactu. Reus in consil. 75. in fin. & in consil. 78. nu. 6. lib. 1. latè laquei in l. non omne. nu. 2. ff. de re iud. & in l. que dicitur nu. 27. ff. de iur. matr. Ferrandus in caut. 30. Ripa lib. 3. respond. cap. 10. Hic magis ex parte & alios refert Antonius Gabriel. lib. 2. col. 1. in summa. in d. de iure in d. consil. 9. num. 2. Et ibi etiam Belli. in consil. nu. 13. Cor. nu. consil. 3. 2000. & Andreas ab Exea in commentariis argu. postum. nu. 3. et Baldum in l. iustit. de donat. in princ. Maranus in consil. 2. col. 1. Natta in consil. 104. nu. 6. lib. 1. Didacum in verb. ex d. testam. in d. secundæ parte. nu. 1. & in l. Clar. in d. donatio. quæst. 4. in fin. Roland. in consil. 3. lib. 1. &

in consil. 61. num. 4. lib. 2. Riminal. iun. in l. iustit. de donat. in princ. nu. 970. & Majcard. de probat. col. 156. nu. 6. & ij omnes, qui sunt ex l. vbi nota datur, ff. de donat.

His constat hanc esse receptam opinionem, et tunc dissentunt permulti i. etati Gabriel. d. consil. 9. nu. 2. vers. tamen contrarium, ubi refert Accurium, Baldum, Angelum, Alexandrum, Crotum & Iafonem. Et quibus addo Curtium Iuniorum in consil. 16. nu. 2. & num. 3. Paris. in consil. 16. nu. 12. lib. 3. Soc. iun. in l. sciendum. nu. 42. delegat. 1. & in l. que Roma. 9. d. de iure, nu. 9. d. de ver. oblig.

Et prædicta quidem opinio locum habet multo magis, quando adhibitur et ius iuramentum de non reuocando. Ita Gabriel. in d. consil. 9. num. 11. recenset scriptis permultos. Quibus accedit R. Roland. in consil. 1. nu. 26. & 27. lib. 1. & in consil. 61. nu. 44. libro 2.

Dissentunt tamen Corneus in consil. 126. col. 2. lib. 1. Iafon in consil. 60. col. 5. vers. 2. respondet l. br. 3. Deci. in l. non omne, col. 3. ff. si cert. per. & ibidem Alciatus, Paris. consil. 60. nu. 14. lib. 2.

Est præterea hæc coniectura locum habet multo magis, quando duplex actus intercessit, nempe donatoris pactum de non reuocando, & stipulatio notarij. Ita Arer. in consil. 74. col. 2. vers. 2. mouet. & c. qui huius opinionis refert & Castren. in d. que dicitur solut. matr. ext. test. l. cum maritus, 6. vlt. ff. de pact. dot.

Extenditur hæc coniectura, vt locum etiam habeat, quando f facta est promissio de non reuocando donationem certo casu, vel aliqua eueniente conditione. Nam illis in casibus quibus facta est promissio non reuocandi, donatio præsumitur inter vivos, in alijs vero dicitur esse causa mortis. Ita Barto. in l. si alienum, ff. de donat. causa mortis, qui distinguendo dixit, quod donatio est facta in contractu, hoc est, actu inter vivos, & promissum fuit, quod non posset reuocari, nisi præmorie donatario, & eo casu quod donatarius præmorie reuocetur, donatio esset causa mortis, in reliquis vero casibus, in quibus est promissum non reuocare, dicitur & censetur donatio inter vivos, quæ f sui natura reuocabilis non est. & Bart. fecit fin. Castren. in l. 1. & Roma. ibidem. & idem in consil. 32. in l. 1. in d. donatione, col. 1. lib. 2. Corneus in consil. 29. num. 9. lib. 4. Ruin. in consil. 29. num. 6. & in consil. 180. nu. 9. lib. 1. qui quidem postremo hoc in loco respondit, promissionem de non reuocando f donatione nisi in casu ingratiitudinis, efficere, vt

26 quo ad hunc casum donatio fit causa mortis, reliquis vero in casibus, in quibus promissio est de non reuocando, est donatio inter vivos. Idem in pacto de reuocando per solam rei donatæ alienationem, respondit idem Ruin. in consil. 32. nu. 19. sicutiam Barto. sequitur Andreas Pomas in additio ad Bartol. in d. l. si alienum, 6. i. Andreas ab Exea in commentariis argu. de pactu, nu. 503. Guilhelm. Benedictus in cap. Raynatus. in verbo, testam. nu. 4. nu. 23. vers. tertio limita. de testam. & Didac. in rubr. de testam. in secunda parte, nu. 11. vers. nec verba. & Riminal. iunior in l. iustit. de donatione, in princ. nu. 972. Et huius quidem sententia est ratio à Barto. rectè

perpen. quod si donatio illa tota dicitur inter vivos, quando donator promissum est non reuocare quocunque casu, d. l. donat. ff. de donat. causa mortis. Ita etiam dicitur inter vivos, atque ita irrevocabilis quod ad certum casum ab ipso testatore promissum. Permissum f est enim argumentum de toto ad partem, l. que de tota ff. de reuendic. cum similibus. Et hæc quidem recepta opinio retinenda est in iudicijs præsertim, tamen ab ea differenter nonnulli in dicta l. si alienum, 6. i. & Angel. in consilio 254. numero 4.

Declaratur primò hæc coniectura, vt locum habeat, f quando promissio de non reuocando, est adiecta ipsi substantia donationis: Sociis si posita est in parte executi. Ita de Alciatus l. 1. in consil. 16. lib. 3. Decim. in l. non omne, nu. 10. ff. si certum petatur. idem in consil. 37. nu. 5. & in consil. 60. nu. 2. Corneus in consil. 36. num. 2. & 3. Et hæc refert & sequitur Gabriel. in d. consilio 9. nu. 4. ff. de testam. in 2. parte, nu. 12. & 13. Natta in consil. 104. nu. 6. Ita etiam intelligi Parisi. consil. 104. nu. 14. lib. 2. cum dixit, quod promissum de non reuocando donationis, intelligitur sequi naturam ipsius donationis, sic & Gabriel. in consil. 61. lib. 1. & Majcard. in tract. de præsumpt. l. 1. vlt. nu. 2.

Declaratur secundo, vt locum habeat, f quando actum est vt nullo casu reuocari possit: sedus vero si certo tantum casu, quod in alijs manet donatio causa mortis, vt diximus supra in extensione.

Declaratur tertio, vt non habeat locum hæc coniectura f in donatione facta in testamento. Nam tunc etiam facta est cō promissione

8. Ita quæque t. res adhibiti fuerunt. Hoc etiam casu præsumitur donatio causa mortis. Ita respondetur Corneus in conf. 124. num. 7. & in conf. 126. num. 8. lib. 1. Decum in conf. 370. col. 2. Got. ad in conf. 80. num. 11. quæ secutus est Riminalus in præstatu commentarij ad titu. de donat. in fin. in prin. num. 997. Et huc accedunt las in conf. 6. col. 4. verba in dicto testamento lib. 3. Dec. in conf. 393. in fine. Natta in conf. 119. num. 3. Decum in conf. 3. num. 3. lib. 1. Et est huius sententiæ ratio, quod ita locuti sit verbis voluntatis declaratur. I. Paulus ff. rem rat. b. l. c. et copiose scriptis in commentarijs de reuer. posses. remed. 17. num. 124. cum ergo hoc factum adhibitionis quinque testium conveniat donationi causa mortis, sequitur dicendum, in dubio donationi causa mortis, arguam. I. non codicillum. C. de testam. Et accedit, quod si præsumeretur inter vivos, tres alij testes superuacanei essent.

Ceterum ab hac opinione dissentiunt Ripa lib. 3. responsorum, cap. 6. num. 4. Natta in conf. 124. num. 13. lib. 1. & Rolandus in conf. 61. num. 34. lib. 1. qui scribunt, hanc vel leuem, vel minus veram esse: cum nil repugnet, quin & in donatione inter vivos, adhiberi possint quinque testes. Et quamquam testes tres ultra necessarium fuerint adhibiti, tamen abundans cautela non nocet. I. qui mutam, ff. de iur. d. repugnat text. l. nec codicillum. C. de testam. quia ille procedit, quando id quod adhibetur, repugnat substantiæ actus, sicut repugnat hæredi institutio codicillis, vel de tabularum in sequenti libro in 3. præsumpt.

10. Quinta est coniectura, quando † donatio fit tempore pellis, siue ab infirmo ex pelle: siue à quous alio existente in loco contagioso. Ita Corneus in conf. 124. lib. 4. & Ripa in tracta. de peste, titu. 2. de primis contrariis causa pestis, num. 172. & num. 176. quæ multo comprobatur, & Riminalus in fin. in fin. de donat. in prin. num. 102.

Et idem est in alio egrotante, si modò aliquæ aliæ coniecturæ concurrant. Ita Roland. in conf. 5. num. 31. & 36. lib. 1. si declarando Corneus in conf. 126. lib. 1. & Got. ad in conf. 80. col. 3.

11. Sexta est coniectura, quando quis ingrederetur † religionem prototido, quod ingreditur animo probandi, vel quod per actum illum ingressus non intendit proficere: & simpliciter donaret mortis alterio bona sua, vel alteri. Hoc etiam casu præsumitur donasse causa mortis, & si nulla mortis mentio facta est, cum donasse videtur sub conditione, si mors ipsi ciuili, hoc est, profectio sequeretur. Ita Hofien. Ioan. Andr. Cardinalis, alibi, anchor. & Imola in c. pen. de regula. l. si in ant. si qua mulier. in f. C. de sacros. c. Riminal. in loco prædicto num. 375.

12. Septima est coniectura, quando fit mortis mentio, in alia † parte instrumenti, ad quam deinde haberetur relatio. Nam & tunc præsumitur facta donatio causa mortis. Paris. in conf. 16. num. 5. lib. 2.

13. Octaua est coniectura, quando † donans dixit, relinquo tibi bona mea. Ex quo enim verbum, relinquo, dixit moriens tantum pertinet, l. i. ff. de tab. exhibend. præsumitur donasse. Ita Guido Papa in singul. 317. Ripa in tracta. de peste, in tit. de primis contrariis num. 177. & Masc. ad in d. loc. 16. num. 20.

Nona coniectura est, quando donatione simpliciter facta, is donans cõfessum sit iam testamentum, in quo fecit mentionem dicæ donationis. Ita Choffan. in conf. Burgundia. tit. de success. §. 5. num. 10. ex sententia Curij senioris, in conf. 44. super duobus publicis, volum. 3. & sequitur etiam Masc. de probat. in fin. conclusio 561. numer. 21.

PRÆSYMPTIO XXXVII.

Donatio causa mortis quando reuocata præsumatur.

S Y M M A R I A.

1. Donatio causa mortis secundum infinita. tribus casibus censetur reuocata.
2. Donatio causa mortis & legatum a pari procedunt, ideo ab vno ad alterum reuocari non licet argumentari.
3. Donator reuocantem ab infirmitate in qua donauit, præsumitur reuocata donatio. Id. q. iure, abq. alio pacto. num. 4.
4. Donator nullo gerat periculo infirmitati mortis facta, per reuocantem tamen præsumitur reuocata.
5. Donationem qui ob reuocantem dicit reuocatam, quid probare debeat.

7. Donatore mortuo, cuiq. herede offerente donationem reuocatam fuisse ob reuocantem, sentiam protem quod probare & debeat.
8. Donatio causa mortis reuocantem donatore non reuocatam, si id se non declarat.
9. Donatio causa mortis penitentia donatoris reuocatur.
9. Quæ penitentia, vel verbi declaratur expresse, vel factu tacite, nunciat.
9. Et duobus probatur testibus, secundum Decum, num. 11. Verum tamen est expresse quinque, tacite autem duobus probari, num. 12.
12. Donationem penitentia reuocatam indicio est, si nulla necessitate urgente donator rem donatam alienet. Id. autem quædam accipiendum, num. 14. & 15.
16. Inimicitia inter donatorem & donatarium exorta, signum est donationis causa mortis reuocatæ. Id. est in legatario & testatario, num. 17. Id. procedit, est in testamento vel codicillis postea & cõsili, nullam reuocata donationem mentionem fecerit, num. 18. Aut etiam per eorum facta fuerit legati solutio, num. 19. Necesse est etiam si donatio ob speratam donatarij beneuolentiam processerit, num. 20.
21. Inimicitia inter donatorem & donatarium culpa donatoris interueniente, non præsumitur donationis scilicet reuocatæ. Contrarietatem opinio prob. bitor. & ratio eius, num. 23. Id. in testatore & legatario, num. 22.
24. Penitere proprie dicitur, qui propter errorem de testatario, & de præsumptio factore est.
25. Inimicitia ob quam donatio causa mortis reuocata præsumatur, grana esse debet.
26. Inimicitia grana quæ sit inter donatorem & donatarium, aut testatorem, leg. in fin. num. 27. 28. 29. 31. 33. 34. & 36.
33. Ad alterum vtrumque, penitentia & cõpacti sufficiens, ob quam donator vel testator legatum vel donationem causa mortis censetur reuocasse.
32. Occidere n. dicitur, qui graui infirmitate laborantem deserit & negligat.
37. Altercatio verba non arguere legiti reuocationem.
37. Inimicitia quæ dicitur atrox, indicio reuoluntarij arbitrio.
38. Inimicitia quæ sit reuocantem, donator vel legatam factam reuocantem.
39. Donatione causa mortis vel legati, expressa vel tacita, penitentia reuocatam præsumitur, vtrumque locum etiam habeat, nullo hære de instituto, num. 40.
41. Dixerere sine herede, quando inter duos quæ post.
42. Donans causa mortis alterum, non potest sua penitentia reuocare.
43. Donatario præiurante, causa mortis donatio caduca fit, & resoluitur.
44. Donatio facta uxori ipsa præiurante resoluitur.
45. Donatore & donat. non simul præmoriens, in dubio præsumitur donatorem primo decessisse, vt valida sit donatio.

EXPLICAVI superiore præsumptione, quib. cõficturis donatio causa mortis præsumatur facta. Nunc dicendum est, quibus præsumatur reuocata. Hic prius dicendum est, † trestantem casus, in quibus dicitur reuocata donatio, & enumerari à Iustiniano in §. 1. ff. de donat. Quos sanè casus explicari, prius admodum, licet † argumentari à reuocatione legatarij ad reuocationem donationis causa mortis: cum à pari procedat, illud ff. de donat. causa mortis.

Primus est, quando † donator qui infirmitate laborans donauit, ab ea egrotidine reuocatur. Hoc factu casu præsumitur sua voluntate reuocata donatio. Ita frivolum glo. in fin. de donat. in prin. in verbo super nixi. vbi latè post alior Riminal. in num. 110. Bart. & reliqui in l. non omnia ff. de re. et. Et manifestè probat text. l. 1. in prin. de donat. causa mortis, cum dicit Iurisc. consulti. eum qui causa mortis donat. ea mente dedit, vt statim quidem accipiens fiat, si firmus donat. si ex ea infirmitate decedat. Ergo sub contraria conditione, nempe si reuocantem, reuocare dicitur, in xtra. ad leg. de off. de cond. & demou. cum finit.

Et hæc quidem reuocatio † ipso iure fit absque alio pacto. Ita tradunt Bart. in l. 3. in fine ff. de donat. causa mortis. Baldus in l. vbi. C. de posthum. hered. instit. Corneus in conf. 126. num. 10. lib. 1. & Guid. Berardi in c. Rayn. in verbo testam. in l. 4. num. 41. de testam. Modern. Paris. in fin. in commentarijs ad Consuetudines Paris. num. 82. num. 22. Alii tamen in l. non omnia. Alia in conf. 65. num. 4. & Riminal. in præstatu in loco num. 106. testatur esse receptam omnium opinionem,

nohem. Quam quinq̃ue iuris loca egregie probavit. Et rationes Decim in d. l. non omnis differentiens confirmat.

Declaratur primò hæc præfumptio & coniectura, vt locum non habeat, quando donatio facta fuit, t nullo graui periculo instantis mortis. Nam tunc non præfinitur facta donatio ob imminens mortis periculum, ex quo nullum inflabat, & propterea per reconualentiam ab ea infirmirate non censetur reuocata donatio. Ita *Castr. l. 14. Dec. & Alciat. in d. l. non omnis ff. si cert. pet. ad l. d. l. in rub. de testam. p. 3. m. 13. Riminal. in loco suprà alleg. m. 1032. Quibus accedit Cail. in conf. 383. ff. qui tutor verum, m. 2. l. 1. qui de donante causa mortis, ob leuem febriculam, qua vexabatur, sic respondit. Ita quoque Julius Clarus in §. donat. quæst. 15. in fine. Et hac in re obferuandum est primò, quòd is qui dicit donationem t censeretur reuocatam ob reconualentiam, probare debet, infirmiratem qua detinebatur donator quòd donauit, grauem & periculofam fuisse. Ita *Castr. in d. conf. 383. m. 2. Coniecturis autem infirmis hac ad mortem probatur, vt si medicus illi affirmet, vel custodes qui eius curæ præstant, attestentur graues eius querelas & lamentationes fuisse, vel si alia dicit signa timoris mortis, vel si sacrosancta ecclesie sacramenta fufcepit, ficuti *Castr. ipse explicat. Est & fecido obferuandum, quòd donator postea mortuo, si eius heres asserat t donationem ob ei censeretur reuocatam, quòd ipse donator ab ea infirmirate, ob quam donauit, reconualuit: et tunc deinde ex alia decesserit, is inquam heres probare id debet. Ita docuit Riminalius in prædicto loco, hoc est, in *Instaur. de donationibus, in princip. m. 1032. auctoritate glossæ in l. licet §. de donato. causa mortis. l. mol. in l. Senat. §. sed mortis causa ff. eod. & Parisius in conf. 105. m. 13. lib. 4.****

Declaratur secundo, vt locum non habeat hæc coniectura, t quando ipse donator post reconualentiam, declarauit vel dedecere cum eadem voluntate. Nam tunc firma manet donatio quali ex noua & recenti dispositione. Ita respondit *Castr. in d. conf. 383. in fin.*

Secundus est casus, in quo reuocata & extincta censetur t donatio hæc causa mortis, quando ipsam donatorem penituit donationis, §. 1. in *Instaur. de donat. & ibid. glo. in verbo penituisse.*

Cætèrum penitentia hæc foleat vel expressa esse verbis, vel tacita, vt facili. Verbis expressa, vt si donator ipse dixit, se donationis penitere.

Et huius quidem penitentia declarationem duobus testibus t pgbari posse scripsit Dec. in d. l. non omnis, in prin. m. 9. ff. si cert. pet. & in conf. 505. m. 10. 5.

Different tamen à prædictis Alciatus in l. 2. m. 17. in fin. ff. de leg. 1. & Natta in conf. 578. & 579. qui multis rationibus & argumentis vitur. Et hanc exitiosam veriorē. Et finem vt dicebat Decius donatio hæc sola penitentia reuocetur, ficuti & legata: tamen aut est expressa penitentia, aut tacita. Illa expressa debet t probari quinq̃ue testibus tacita verò duobus. Ita in legati reuocatione ob penitentiam, post alios tradunt *Salon. in l. iur. fignum. §. quod ferè, in fin. ff. de pæis. & lae Catellanus Cotta in memorabilib. in verbo, inuicissitè. Et in hoc conueniunt donatio causa mortis, & legatum, vt dicemus in sequenti libro, in præsumpt. 170. vbi agemus de reuocatione legati ob superuenientem inimicitiam. Penitentia tacita multis finibus declaratur.*

Primum est signum, si donator t nulla virgente necessitate, atque ita voluntarie alienauit rem donatam. Ita *Dynus & Baldus in l. i. m. 1. ff. de pæis. m. 2. ff. de donato. causa mortis, & in conf. 229. m. 2. 1. vbi in d. l. Strichum, in fine. & ibidem Alexander, & Florianus, l. 1. ff. de leg. 1. Ita quoque Ruinus in conf. 123. m. 2. 4. lib. 1. & in conf. 7. m. 15. lib. 3. Manlius in singul. 136. Chaffanum in consuetud. Burgund. in tit. de iur. fignum. r. 7. §. 5. m. 4. Socinus in m. l. 2. m. 3. §. 1. ff. de legat. prim. Roland. in conf. 61. m. 2. lib. 2. & Didacus in rubric. de testam. in tert. parte, m. 18. Hos recenset & sequitur Riminaldus iunior in prædictis commentariis in *Instaur. in tit. de donato. in princip. m. 1055. & m. 1056. qui quinq̃ue argumentis satis valide comprobat. Et huius m. 1057. auctoritate Arctin. in conf. 74. m. 11. Crauet. in conf. 144. m. 10. Didacus in d. 3. parte, m. 10. 18. ac Oñis. in decessibus Pedemontani, decis. 148. ad finem. intelligit, quando t donator alienauit rem illam singularē, secus si in vniuersum, vt si in omnibus suis bonis alium hæredem fecisset. Nam tunc intelligitur falutē re donatam illi in iustitiam, & idem scripsit Ioan. Lupus in rubric. extr. de donat. inter virum & vxorem, §. 49. m. 10. vers. ex quibus. & dicemus subseq̃ue in l. i. in præsumpt. 140. vbi de reuocatione legati per alienationem rei differemus.**

Secundum est signum, si donator t nulla virgente necessitate, atque ita voluntarie alienauit rem donatam. Ita *Dynus & Baldus in l. i. m. 1. ff. de pæis. m. 2. ff. de donato. causa mortis, & in conf. 229. m. 2. 1. vbi in d. l. Strichum, in fine. & ibidem Alexander, & Florianus, l. 1. ff. de leg. 1. Ita quoque Ruinus in conf. 123. m. 2. 4. lib. 1. & in conf. 7. m. 15. lib. 3. Manlius in singul. 136. Chaffanum in consuetud. Burgund. in tit. de iur. fignum. r. 7. §. 5. m. 4. Socinus in m. l. 2. m. 3. §. 1. ff. de legat. prim. Roland. in conf. 61. m. 2. lib. 2. & Didacus in rubric. de testam. in tert. parte, m. 18. Hos recenset & sequitur Riminaldus iunior in prædictis commentariis in *Instaur. in tit. de donato. in princip. m. 1055. & m. 1056. qui quinq̃ue argumentis satis valide comprobat. Et huius m. 1057. auctoritate Arctin. in conf. 74. m. 11. Crauet. in conf. 144. m. 10. Didacus in d. 3. parte, m. 10. 18. ac Oñis. in decessibus Pedemontani, decis. 148. ad finem. intelligit, quando t donator alienauit rem illam singularē, secus si in vniuersum, vt si in omnibus suis bonis alium hæredem fecisset. Nam tunc intelligitur falutē re donatam illi in iustitiam, & idem scripsit Ioan. Lupus in rubric. extr. de donat. inter virum & vxorem, §. 49. m. 10. vers. ex quibus. & dicemus subseq̃ue in l. i. in præsumpt. 140. vbi de reuocatione legati per alienationem rei differemus.**

tertium est signum, si donator t nulla virgente necessitate, atque ita voluntarie alienauit rem donatam. Ita *Dynus & Baldus in l. i. m. 1. ff. de pæis. m. 2. ff. de donato. causa mortis, & in conf. 229. m. 2. 1. vbi in d. l. Strichum, in fine. & ibidem Alexander, & Florianus, l. 1. ff. de leg. 1. Ita quoque Ruinus in conf. 123. m. 2. 4. lib. 1. & in conf. 7. m. 15. lib. 3. Manlius in singul. 136. Chaffanum in consuetud. Burgund. in tit. de iur. fignum. r. 7. §. 5. m. 4. Socinus in m. l. 2. m. 3. §. 1. ff. de legat. prim. Roland. in conf. 61. m. 2. lib. 2. & Didacus in rubric. de testam. in tert. parte, m. 18. Hos recenset & sequitur Riminaldus iunior in prædictis commentariis in *Instaur. in tit. de donato. in princip. m. 1055. & m. 1056. qui quinq̃ue argumentis satis valide comprobat. Et huius m. 1057. auctoritate Arctin. in conf. 74. m. 11. Crauet. in conf. 144. m. 10. Didacus in d. 3. parte, m. 10. 18. ac Oñis. in decessibus Pedemontani, decis. 148. ad finem. intelligit, quando t donator alienauit rem illam singularē, secus si in vniuersum, vt si in omnibus suis bonis alium hæredem fecisset. Nam tunc intelligitur falutē re donatam illi in iustitiam, & idem scripsit Ioan. Lupus in rubric. extr. de donat. inter virum & vxorem, §. 49. m. 10. vers. ex quibus. & dicemus subseq̃ue in l. i. in præsumpt. 140. vbi de reuocatione legati per alienationem rei differemus.**

Me. o. h. præsumpt.

Præterea alienatio hæc intelligitur, quando t verè res ipsa fuit distracta, fecus verò si solummodo obligata. Ita *7. r. q. in l. i. vbi p. 1. in verbo, l. i. m. 1. 20. in fin. C. de reuoc. doli post Ioan. F. ubi quæritur reuocet.*

Secundum est signum penitentia donatoris, quòd t superuenit inimicitia inter donatorem & donatarium. Nam hæc ob causam donatio censetur reuocata. Ita *Alexand. l. 1. ff. de Alciatus in l. non omnis ff. si certum petatur. Chaffanum in commentariis ad consuetudines Burgundie in tit. de success. rubric. 7. §. 1. m. 4. 4. Riminaldus iunior in *Instaur. de donato. in princip. m. 1070. Et hæc quidem verà est sententia, et t Decius in d. l. non omnis, differentiat. Ita quoque dicimus, quòd legata t que hinc donationi acquirantur, l. lollud. ff. de donat. causa mortis, & l. 2. vbi *Dollus ff. de legat. 1. reuocata dicuntur ob superuenientem inimicitiam inter testatorem & legatarium, l. 3. §. vltim. ff. de adim. legat. & differemus in sequenti libro, in præsumpt. 170. Et comprobatur text. l. cum hic status §. quod si diuortium. ff. de donat. inter virum & vxorem. vbi donatio facta inter virum & vxorem, quæ donationi causa mortis acquirantur, ex quo morte donantis valet, reuocata censetur ob superuenientem inimicitiam inter ipsos virum & vxorem. Ita quoque egregie scripsit *Roman. in conf. 459. m. 3. quæcumque liberalitatem ex superueniente inimicitia intelligi reuocatam. Et ob id illo in loco respondit, beneficium ciuitatis, liberalitate ciuium concessum aliquibus, censeretur reuocatam ob inimicitiam superuenientem.****

Extenditur primò hæc præfumptio & coniectura reuocatae donationis causa mortis ob superuenientem inimicitiam, vt locū habeat etiam, quando contracta ipsa inimicitia, donator t confectum testamentum, vel codicillos, in quibus nullam mentionem fecit reuocatae donationis. Nam adhuc tacita illa ademptio locum habet. Ita de legato reuocato ob superuenientem inimicitiam, scribunt *Bart. in l. filius §. 1. de iur. adim. legat. Arctin. in conf. 3. m. 5. vers. hac consilio: qui rationem, quæ huc maxime pertinet, considerauit. Et alios plures commemoramus in sequenti libro, in præsumpt. 141. vbi de reuocatione legati ob superuenientem inimicitiam, differemus.*

Extenditur secundo, vt hæc coniectura locum etiam habeat eo casu, quando t res donata errore soluta fuisset. Nam adhuc ob tacitam præcedentem ipsius donationis reuocationē solutio ipsa repeti poterit. Ita de legati reuocatione scripsit *Ripa in l. vlt. m. 112. C. de reuoc. donat.*

Extenditur tertio, vt locum habeat etiam, t quando testator donauit ob specialia benemercita ipsius donatarii. Nam adhuc ob superuenientem inimicitiam præfinitur donatorem penituisse donationis, atque ita eam reuocasse. Ea est ratio, quia ipsius donationis causa mortis natura non censetur mutata expressione memoriorum, ficuti dicimus, confessionem factam in testamento esse reuocabilem ob naturam ipsius testamenti, quæ non mutatur, vt docuit *Bart. in l. cum qui decedens §. ad uicillam, vbi. 4. ff. de leg. 3.*

Declaratur primò, vt locum non habeat hæc coniectura & præfumptio, quòd t inimicitia inter donatorem & donatarium superuenit culpa ipsius donatoris. Nam tunc donatio ipsa hō præfinitur reuocata. Ita in specie donatiois causa mortis, docuit *Riminaldus iunior in *Instaur. de donat. in princip. m. 1073. addidit etia magis recepta Doctorem traditione, qua dixerit, t legatum præfinitur ademptum & reuocatum a testatore, qui superueniente inimicitia causam præbuit. Quia quidem in opinione fuerunt permulti congesti à Catellano Cotta in memorabilib. in verbo, inuicissitè, n. cmpe Bart. in l. cum tabula §. quoniam ff. de his quibus vt indig. Cailren. in l. filius inuicissitè. C. de fidei commiss. Roman. in singul. 166. Tu habet. Francisc. Arctin. in l. 2. §. item si infans, in tertio not. ff. de verb. obligat. 10. Barbat. in trad. de præfinit. Cardinal. in 3. questione secundæ part. col. vltim. Angel. Arctin. in §. item si per superuenientiam, vers. qualiter autem, in *Instaur. de excusat. tutor. Alexander in addit. ad Bartolm. in l. 3. §. vltim. ff. de adim. legat. Bertrachinus in reperi. in verbo, inuicissitè, questione 27. Hic à Cotta commemoratis adiungit Riminaldus præfinitum in loco, m. 1066. Roman. in l. 1. col. 1. vers. ex idem. C. vnde vir & vxor, & in l. si ab his, m. 10. ff. de iur. matrimonii. Perulium in c. cum fiscalibus, col. 7. de appellat. Alexander in conf. 99. lib. 3. Decium in c. 1. col. 2. de iudi. c. 1. Marfilium in l. 1. §. præterea, m. 39. de quæst. & Grammat. in veto 39. m. 19. Hic ego addo Barbatium in conf. 156. col. 1. penultim. vers. & adduco, lib. 3. & in c. vltim. m. 3. vers. tu allega, de donato.***

Cætèrum et tunc communis hæc est opinio, & in iudicijs fortè

Didac. in rub. de legum. in 3. part. m. 2. Et hac quidem opinio, quae auctorum numeratione inferiori a precedenti non est, mihi magis probatur. Nam si tex. l. i. ff. qui sine manu. lib. 1. liber. peruenit ab Exco. & Didaco diligenter perpenſus, & huic ipſi opinioni ſuffragatur. Et præterea accedit, quod fruſtra diſputare videtur Doct. hac de re cum nullus ſine hærede decedat, ex quo poſtremo loco ſuccedit filius, l. i. ff. de iure ſiſci, & l. i. c. de bon. vacan. quare non poterit eſſe locus illi primæ opinionis Angeli, & ſequatur. Nili dicamus, ſieri interdum poſſe, ne & filius ſi hæres ſit, ob id quod damnola hereditatem adire reſculet: vt auidam. necten Dec. in d. l. non omni. m. 12.

Est etiam conſiderandum, donationem hanc non reuocari penitentiâ ipſius donatoris, quâdo promiſit donationem ipſam certo tantum caſu reuocare, vt puta ſola donarij præcedentiâ, vel cauſa ingratitudinis tantum, vel ſolummodo per alienationem, ſicut ex ſententiâ Caſtr. Ruin. & aliorum ſcriptiſ Riminal. præcitato in loco, num. 10. 40. Qui quidem & num. 107. poſt Franc. Balduin. & Thobiam Nonium ibidem annotat, quod i quando quis donati. cauſa mortis alterius, non poſſet ipſe donator ſua penitentiâ reuocare donationem ipſam, iuxta l. mortis cauſa capimus. ff. de donat. cauſa mortis, & l. 3. c. eod.

Tertius eſt caſus in quo reuocata præſumitur donatio hæc cauſa mortis, quem idem Luſtin. reſert in d. l. i. in l. i. de don. quando ſcilicet donator ſi ſuperuixit ipſi donatorio. Nam præcedente donatorio, tanquam caduca extinguitur atq; reſoluitur donatio, d. l. i. c. l. i. in vxo. i. vxo viro ff. de donat. inter vi. & vxo. vbi Bart. annotat. idem ſcripſerunt Bal. in l. 2. c. de iur. dotum, Alex. in conf. 14. verſ. poſtremo, libr. i. Decius in l. non omni. in fine 7. ff. de iur. pet. a. Nos commemorat, & ſequitur Riminaldus in Inſtitute de donat. in princip. num. 152. Quibus accedunt Dec. in conf. 305. & in conf. 470. & Alciat. in reſpon. 659.

Et ſimile addunt Dec. & Riminald. præcitati in locis, quod dicimus, donationem i factam a marito vxori, præmorte ipſi vxore reſolui, ſi inter viro. ff. de rebus doli. & l. i. marita. c. de dona. inter viro. & vxorem. & reſpondetur Bal. in conf. 29. Vir donauit, celum. 2. lib. 3. & Caſtren. in conf. 335. allegati a Riminaldo Et his addo alios, quos congeſti in conf. 3. a. num. 15. quod loci diſtinguendo tres caſus declarauit, rationemque reſtuit. Et ibidem num. 14. ſcripi, quod quando ambo ſimul moriuntur, & ignoſcitur quorum i primus deſceſſit, donatio valet, quia præſumitur donatore prius deſceſſiſſe, d. l. i. inter viro. ff. de reb. doli. & idem probat l. i. ff. qui mittent, ff. de donat. cauſa mortis, & tradit Diſcusp in lib. 2. variat non reſoluit. cap. 7. num. 8. verſ. hinc oritur. Non hic repeti alia quæ ad rem hanc illo in reſponſo ſcripi.

PRAESUMPTIO XXXVIII.

Contractum ſecundum ſui naturam & legis diſpoſitionem conſectam præſumi.

SUMMARIUM.

- 1 Contractum ſecundum ſui naturam & diſpoſitionem legis præſumitur ſalutem.
- 2 Locater promittens non expellere conduttore, quomodo intelligatur.
- 3 Laudo arbitri ſi qui ſtare promiſerit, quomodo accipienda promiſſio.
- 4 Moleſtare non velle qui promiſit, intelligitur ſi cauſa ipſius non præbeat.
- 5 Hæres petens cautionem ab vxore relicta vſuſculturia, non dicitur contrarietate promiſſionis facta de non moleſtando.
- 6 Feudum vel emphyteuſin concedens, præſumitur in perpetuum concedere.
- 7 Mater ſe obligat pro filio, patre ſoluendo exiſtente, animo & opetendi præſumitur ſe obligare.
- 8 Contra hæres præſumitur etiam ſtatuti voluntatem ſuam conſormem eſſe vſuſculte.
- 9 Idem etiam de conſuetudine, m. 9.
- 10 Doct. ad legendum canonem, præſumitur ſecundum conſuetudinem Gymnaſij.
- 11 Clericorum contractus regulantur legem modum contrahendi reſpicientem.
- 12 Clericus ſoluere tenetur monetur ſecundum formam ſi ſtatuto expreſſam, non contraria pro poſſe ſi conſuetudo.

Menoch. Præſumpt.

- 13 Contractus ſecundum ſui naturam factus præſumitur, etiam improbandi verba, modo non nocet et quod non contrahitur.
- 14 Pater præſumitur ſingulari ſi 99, non vt filij, ſed vt hæredes.

EST rationi & æquitati conſentanea hæc iuris præſcriptio, qua dicimus, contractum i præſumi ſecundum ſui naturam & legis diſpoſitionem conſectum. I. quæſ. 9. inter locatorem, ff. locati. quod loci reſpondit Paulus, promiſſionem a locatore factam i de non expellendo conduttore, intelligi, dummodo recte ſcolatis, & debitam penſionem ſoluat. Et hoc reſponſo adductus ſe ſcripſit Alciat. in tract. de præſump. reg. 3. præſump. 32. num. 3. ex ſententiâ de etiam Bar. in d. l. inter locatorem, m. 1. & in l. quid am. cum ſine ſine. ff. de reb. oblig. & ibidem la Cœm. 21. qui ſcripſerunt, quod et ſi quis promiſit ſtare laudo i arbitri & arbitratoris, & non petere alicuius reductionem ad arbitrium boni viri: attamen intelligitur promiſſio hæc, ſi modo laudum erit æqui, ſecus verò ſi iniquum, ne deſi delinquendi ocaſio. Ita etiam dicimus feudum ſecundum ſui naturam cenſeri conſectum. Alex. in l. quod dicitur, m. 2. de verbo. obligat. & alios reſert Ludouicus Molina in l. de vſuſcult. primo. gen. cap. 3. num. 4. qui m. 3. ſubſtatit, idem eſſe de emphyteuſi, vt ſcilicet præſumatur conſecta ſecundum naturam ſuam, & adiungit idem eſſe de primogenitura, vt inſtituta & ordinata præſumatur iuxta propriam naturam. Id quod auctoritate Caſtr. Abbaris, & aliorum quamplurium probat, & tradit idem Molina in cod. lib. 2. c. 1. m. 26. Hinc etiam dicimus, quod ſi i quis promiſit non moleſtare, vel inquietare, intelligitur, niſi i iuſta cauſam præbeat. Ita Bart. in d. l. inter locatorem, m. 1. & in d. l. quid am. cum præbeat. Ita Bart. in d. l. inter locatorem, m. 1. & in d. l. quid am. cum præbeat. Hinc facit quod reſpondit Ruin. in conf. 18. num. 2. & in conf. 77. num. 4. lib. 2. ex ſententiâ Bal. in l. c. de vſuſcult. & Alex. in l. quod de bonis 3. ff. ad leg. Fel. quod ſi hæres i promiſit non moleſtare vxorem deſuncti in viuſcultu ei relicto, i petiti hæres cautionem de vtendo & fruendo arbitrio boni viri i non dicitur contrarietate promiſſionis, ex quo cauſo eſt ex natura viuſcultus. Et ad rem quoque peruenit, quod i concedens feudum, vel emphyteuſin, præſumitur in perpetuum concedere: cum talis fit illarum conſecutionum natura. Ita Ang. & Alex. in l. qui in alima. in prin. ff. de acqu. hered. & Alciat. in tract. a. de præſump. reg. 2. præſump. 16. Vir huc etiam facit quod ſi mater ſe obligat pro filio, patre ſoluendo exiſtente ſecundum, præſumitur ſe obligare ſecundum diſpoſitionem legis, atque ita ſecundum naturam actus, vt petere poſſit. Ita ex ſententiâ Caſtr. reſpondit Cranen in conf. 77. num. 9. & ſimile tradit idem Cranen in conf. 116. num. 9. Et alia ſimilia reſeremus in ſiſta l. de in præſump. vbi explicabimus, quod actus præſumitur factus ſecundum ſui naturam.

Extenditur primò vt locum habet hac præſumptio quoad i ſtatuta, ſecundum quæ præſumitur contra hæres voluſſe conſistere & eis ſuam voluntatem accomodare, vt ſcribit Bart. in l. quod dicitur, m. 7. de verbo. oblig. Alex. in conf. 127. & in conf. 129. lib. 1. Inſ. in conf. 127. num. 1. lib. 2. Contr. in in conf. 17. num. 2. Et Quæſ. 2. in lib. 2. de i. c. in m. 9. par. 2. 37. ſi ad Treb.

Extenditur ſecundò, vt procedat etiam quoad i loci conſuetudinem, ſemper in ſingulari, m. 1. de reg. m. xii. Dec. in l. qui ſub iungit m. 9. quod i Doct. conſuetudis ad legendum, præſumitur conſuetudis ſecundum conſuetudinem Gymnaſij ibidem Dec. in conf. 70. & Soc. in in conf. 196. col. 2. lib. 2.

Extenditur tertio, vt procedat etiam quoad i clericos. Nam i eorum contractus regulantur a diſpoſitione legis reſpicientis modum contrahendi. Ita ſcribit Salic. in auth. caſſa in ſi. c. de ſuſſoc. eccleſ. cum dixit, quod licet quis gaudens beneficio clericali, locauerit donum ſcholatiſtico, etiam locatio illa intelligitur facta cum priuilegio iniquitatis, conſeſſo ſcholari. Quod citi annotat dum pro interpretatione ſtatuti vniuerſitatis ſcholatiſticoi huius Gymnaſij Patuini. Et ſaltem ſecutus eſt Alciat. in d. reg. 3. præſump. 32. num. 4. verſ. & reſert. quod loci eſt cod. ſiſta. ſubd. quod clericus i tenetur pecuniam ſoluere ſecundum formam monetiæ expreſſæ a ſtatuto: quia conueniſſe videtur ſecundum illius ſtatuti diſpoſitionem. Id quod verum eſſe intelligit Alciat. niſi clerici habent contrariam conſtitutionem expreſſam, qua tunc illa eſſet ſeruanda. c. cum remiſſe, de eo qui mittitur in poſſ.

Extenditur quarto, vt procedat etiam quando verba i contractus impropietantur, modo illa i impropiatio non nocet ei cum quo contrahitur. Ita Bar. in l. vi. par. ſuſ. 5. ff. de i. lib. m. 3. ff. de op. n. lib. cum dixit, quod quando qui ſingulari ſibi emphyteuſin, ſiſtæ ſtatuto quod maleſti excludit reminas, erunt prius vocati maleſti, & deinde i feminæ. Et id eſt ſi ſtipulatio foret con-

Cetera pro filijs masculis, & feminis, adhuc enim censetur stipulatio esse prius pro masculis, & deinde pro feminis. Ita Bart. in con. 1. q. 1. Quod si filia, lib. 1. & Alex. in l. Gaius. §. quidam vellet. m. 8. ff. de liber. & posthum. Ea est huius sententiae ratio, quia hac stipulationis verba referuntur ad terminos iuris, secundum quoque & quatenus filij sunt haeredes, ita etiam admitti debent. Nam pater in dubio praesumitur stipulari filijs, nō vt filijs, sed vt heredibus, vt tradit idem Bart. in §. quidam vellet. & dicitur in §. de in praesent. 48. et traditionem illam Barto. in d. §. filij ad rem nonnullam perpendit Alciat. in d. §. praesumpt. 22. m. 2. qui ait communiter recipi. Reliqua verò quae tradit Alciatus ibi, explicabimus infra libro 2. in praesent. pateris vitrua, vbi declarabimus, quando voluntas testatoris praesumatur legi conformis.

PRAESVMP. TIO XXXIX.

Contractus an nominatus vel innominatus praesumatur.

SUMMARIUM.

- 1 Contractus in dubio praesumi innominatus, Bartoli est opinio.
- 2 Vxorē per mittentem bona sua possideri, & admittit ad maritum, non datus nomine, sed ex contractu innominato putatus concessisse.
- 3 Res pro annua pensione data, vel emphiteuticā, vel ex innominato contractu concessa praesumitur.
- 4 Contractus innominatus stat in puris terminis contractus.
- 5 Contractus non nominatus in dubio praesumi Baldi est opinio.
- 6 Contractus nominatus vtrum innominatus fuit abiciatur.
- 7 Interpretatio stricta sumi in contractibus.
- 8 Contractus nominatus potentes sunt & fortiores.
- 9 Verba in potentiori significata sumi debent, & verba proprie esse intelligenda, idem est dicere.
- 10 Regula 1. §. qui in perpetuum ff. si ager veig. vel emphiteut. quomodo intelligenda.

CONTENTIO est celebris, an contractus in dubio praesumatur nominatus vel innominatus. Et praesumi contractum innominatum, sentit glo. in l. legem. §. si in verbo ex si per. m. 2. ff. de o. q. 1. quia ibi sunt secuti Bart. & Bal. Ita etiam Bart. in l. 1. m. 2. ff. de o. q. 1. extra glossam in §. de in praesent. permut. dixit, quod quando ex parte vni contractus datur res, & pecunia, ex parte vero alterius datur res tantum: & sumus in dubio, praesumitur potius contractus innominatus, do. vt des, quam contractus nominatus emptionis, & venditionis. Et Bart. illo in loco secuti sunt Fulg. & laf. & alij plures conglati in Tyraculo in tracta de retractu confang. §. 30. glo. 1. m. 26. Ita quoque idem Bartol. in sua d. interpretatione 7. Mulier habens, col. 2. vers. septi non probo. dixit, quod si quando mulier permittit bona sua possideri, & admittit ad maritum, praesumatur potius ex contractu quodam innominato ea concessisse, do. vt facias, scilicet vt admittit, vt quae ex contractu dotis nominato. Ita pariter Bald. in l. liberi. m. 36. C. de operi liberti. r. m. scriptum reliquit, rem datam pro 1 annua pensione, praesumi vel emphiteuticam, vel concessam ex contractu innominato. Huc facit, quando quis alicui dicit, accipe, tolle hac pecuniam, j. in contractus dicitur innominatus. Ita Rom. in l. cum quis, m. 58. ff. de cent. per. vbi Alex. m. 31. & Zafus m. 42. & idem glo. lib. 2. sing. v. 1. §. 1. col. 13. Ceterum aduersus Romanum in ea specie, est recepta mensura Doctorum opinio, qui dixerunt, esse mutuum, quia de ex diuisionis supra in Romani traditione. 34. vbi in secunda opinione diximus, verum non esse Romani traditionem. Et apertius laf. in l. 2. in prin. col. m. pen. m. 9. ff. de cent. per. & in l. 1. col. 2. §. de offina. adio. & in l. 1. in fin. §. de cent. permut. in praesent. §. de offina. m. 23. vers. nota tamen, & in l. 1. col. 1. §. de offina. lib. 2. Et hanc viam eff probare Tyrac. in d. tracta de retractu confang. §. 30. in glo. 1. m. 27.

Et si quidem moti sunt ex li. pecuniam, in prin. ff. de condic. ob causam, ex l. naturis. §. ac cum do. ff. de praescript. verbis, & ex §. 1. Infill. de locat. & condic. et apertius probat text. l. i. ff. de alim. t. act. in locis verbis: [quoties enim de nomine contractus ambigetur, &c.]

Et accedit ratio, quia contractus innominatus stat in puris terminis contractus, cum specificum nomen non assumat, licet de pacto nudo dicemus in subsequenti praesumptione.

Ceterum praesumi potius contractum innominatum respondit Bald. in conf. 261. Primo, quia iuris statuto, solam 2. vers. per aerea cion

debetur libro 1. idem affirmavit ipse Baldus in praesent. §. de cent. permut. col. 4. vers. pro mulieris, & in sua Margarita, in verbo, contractus, & Baldus vltus est non dissentire Catelianus Cotta in memorabilibus in verbo, contractus an in dubio, idem docuit Curtius iun. in l. §. pasenda. m. 1. C. de pactis. v. ratione vltus est Baldus, quod contractus nominatus est fauorabilior innominato. Quae ratio non repugnat dispositioni iuris, vt diximus supra. Et in contractibus stricta sumitur interpretatio, l. quidquid affertur de ff. de verb. oblig.

Secundo mouetur Curtius, quia contractus nominati sunt potentiores & fortiores, vt tradunt omnes in l. intelligitur in prin. ff. de pact. Atqui verba contractus debent sumi in potentiori significatione, l. §. qui in perpetuum ff. si ager veig. vel emphiteut. per. ergo praesumitur contractus nominatus.

Verum respondetur, quod idem est dicere, verba sumi debent in potentiori significato, & dicere, verba intelligi debere proprie. Ita scribitur Socum. in m. conf. 13. col. v. 3. vers. non obstat vltimum, lib. 3. & Zachardus in l. 1. m. 13. C. qui admittit. Proprie autem contractus est innominatus, ex quo (vt dixi supra) non assumit specificum nomen. De eo ergo debet intelligi. Respondetur & secundo, regulam l. d. §. qui in perpetuum locum habere, quando alius actus de se non valeret: quia dum fit interpretatio, fit vt in potentiori significato: verò valet, non fit. Ita de laza & Soci. Sen. in conf. 13. m. lib. 2. quem secutus est Alciat. in rebus. l. §. si quis ita m. 26. m. fin. & in l. §. 9. C. de m. m. 109. ff. de verb. oblig. Cum ergo nostro in calu contractus ipse satis valeat, dicendum est cessare regulam d. §. qui in perpetuum.

PRAESVMP. TIO XL.

Pactum praesumi ipsum, cum pacti simplex mentio fit, & quando praesumatur vestitum.

SUMMARIUM.

- 1 Pactum in dubio nudum praesumi.
- 2 Verba in dubio sui plenius, & non secundum quid intelligenda.
- 3 Pacta vestita tanquam species continentur proprio sub nomine pacti genere.
- 4 L. beiorum nomen tanquam genus diuiditur in species nomine differentes, & omnes continet descendentes.
- 5 Posthumum nomen tanquam generale, omnes posthumorum species comprehenditur.
- 6 Adoptio in duas diuiditur species.
- 7 Beneficium vi genit. diuiditur in tres species.
- 8 Institutio tanquam genus diuiditur in duas species.
- 9 Pactum vi genit. quo modo diuiditur.
- 10 Mentio facta adoptionis, beneficii, institutionis, pacti, quo modo differentes int. ligendi sunt.
- 11 Qualitas tanquam accidentis non praesumitur.
- 12 Pactum vestitum praesumi, quando subiecta materia id significat.

DVRITARI solet, cum pacti simplex mentio sit aliqua in dispositione, an praesumatur pactum vestitum, vel potius nudum: atque ita simplex promissio. Et praesumi nudum scribit Bald. & Kimmind. Sen. in l. vlt. C. de pact. ad fin. & ibidem Deci. m. 47. Alciat. in fine. Zachard. m. 87. & Ioan. Bo. lognes m. 45. qui communem esse sententiam testatur. Et quam etiam probauit Caccia lup. in tradi. de pact. §. 4. qui dicit, quod si in instrumentum scriptum est pactus, intelligitur de pacto nudo. Eandem sententiam secutus est Didac. in c. quoniam, in 2. part. §. 4. m. 12. de pact. in 6.

Et quamquam text. l. lesa. ff. si cert. pet. qui passim à praedictis allegatur, nil ad rem pertineat, vt rectè aduertit Zachardus. Nec minus l. vlti. C. de pact. ab eo considerata, attamen satis fulcitur sententia huius, l. legitima. ff. de pact. lib. 1. & idem interdictum ex diuisione interdictum. Pactum ibi pro nudo sumitur, alioquin non dissidet interdictum. Et Accursius do. sic illi intellexit. Idem probat l. 1. C. de vlt. vbi pariter Accursius illam explicat. Huius sententia recte à praedictis asseritur, quod in dubio verba intelligi debent simpliciter, & non secundum quid, vt scribit Bartol. in l. hoc legatum, & in l. 1. C. de leg. 3. & idem Bart. in l. vlt. §. sol. m. 2. vbi Alex. m. 22. & Deci. in l. velle non creditur, m. 3. de regul. iur.

Porro cum pactum nudum sit simpliciter pactum: pactum ve-
rò vestitum sit secundum quid, præsumitur pactum nudum, non
autem vestitum.

autem veltitum
Nec recipiunt consideratio Bologne. in d. r. b. c. i. p. a. c. i. u. m.
4. s. quod in pacta veltita sunt proprie pacta, sicuti pacta num-
morum & illa sunt species pacti, l. n. g. e. n. t. i. u. m. i. n. p. r. i. m. i. s. s. f. d. e. p. a. c. t. i.
Et species contractus sui generis & proprie s. q. u. d. c. a. n. g. u. s. i. n. e. r. i.
e. x. e. m. p. l. u. r. d. e. l. e. g. i. t. 3. d. e. r. b. i. s. f. i. s. i. s. i. n. f. i. n. i. s. a. n. n. u. m. & l. i. i. i. n. t. o. r. i. o.
2. d. e. r. g. u. m. Nam facile responderet, præcatis Doctores non
negare, quin pacta veltita tanquam species contineretur proprie
sub nomine pacti in genere, licet equus tanquam species æque
proprie continetur sub genere animalis, licet continetur & ho-
mo, sed dicunt, quod pacta veltita ob nomen contractus, quod sum-
perunt, dicantur pacta secundum quid, hanc ob causam proprie
de his non intelligi. Illa ratione vltus est Bolognes. quæ tamen
non differt ab illa Doctorem, vt statim dicemus. Rem hanc pla-
nissime explicando, licet dicimus: s. d. i. s. t. i. n. g. u. i. m. u. s. p. r. i. m. u. m. t. r. e. c. a. s. u.
v. n. a. c. u. m. Zuehardo in l. i. s. t. h. u. m. d. e. b. o. n. p. o. c. e. n. t. a. t. a. b.

Præsumit et, quando genes diuiditur in suas species, quæ omnes affumunt nomen speciale, vt animal, quod diuiditur in species nomine differentes, vt in hominem, equum, bouem, & similes. Et ita nulla species retinet nomen generis. Exemplum est in iure nostro in nomine liberorum, quod tanquam genes diuiditur in species nomine differentes, vt in filios, nepotes, pronepos, & alios descendentes, *liberorum, de verb. sign.* in ergo dico liberum, ita propriè, & verè comprehendunt nepotes, vt filij, & econtra. Hic casus nostro non adaptatur.

Secundus est casus, quando genus diuiditur in duas species, quae omnes retinent nomen generis, & atque ita nulla earum, fit assumpti speciale nomen. Exemplum in 7 nomine posthumum, quod tanquam generale continet sub se posthumum natum mortuo ipso patre, & posthumum natum condito testamento, vizio aduocato ipso patre, & posthumum, hoc est, filium illegitimum, mortuo patre legitimum, vt explicat Doct. in rub. §. de lib. & posthum. qui ob id affirmat, quod si posthumum filii mentio etiam in materia stricta, tam de vna specie, quam de altera intelligi. Hic pariter casus nostrum non conuenit.

Tertius est casus, quando genus diuiditur in suas species, quorum vna retinet nomen generis, alia vero assumunt nomen speciale, scilicet adoptio quæ in genere consideratur, & diuiditur in duas species, hoc est in adoptionem in specie, & in arrogationem. *§. 1. in Instit. de adopt. Ita & i* beneficiu[m], vt genus, diuiditur in beneficium in specie, in priuilegium, & relictu[m], *Bart. in l. vlt. de mon. §. ff. de consuet. princip. Ita in institutione, quæ tanquam genus diuiditur in institutionem in specie, & substitutionem, vt seruatur post alios. Socrum. sen. l. 1. colum. 2. in fin. §. de valgar. & pupillari. Infusit. Ita in casu nostro, pactum vt genus, diuiditur in pactum simplex, quod retinet nomen generis, & in alias species, quæ specialia nomina assument, vt nomen emptionis, & venditionis, locationis, & conductionis, & similia, *Infusigenium, in princip. de pactis. l. 1. cum ergo in aliqua dispositione sit mentio i adoptionis, beneficij, institutionis, pacti, præsufumitur disponentes illi sensu de adoptione, beneficio, institutione, & pacto in specie, quæ retinent nomen ipsum generis, non autem de alijs speciebus, quæ retinent nomina specialia a genere suo differentia assumentur. Ita f. in Bart. in vlt. §. folus. suar. num. 12. & in d. l. legatum, de leg. 3. & allegatur. Ratio est, quia verissime est, quod partes contrahentes, vel disponentes, & sciuerint certa aliqua specierum nomina, & quod si vobisissent intelligere de ea specie, quæ non retinet nomen generis, sed alia certum nomen assumpsit, quod, inquam, certum illud nomen expressissent, vt puta sciunt contrahentes, quod si pactum transit in contractum emptionis, & venditionis nomen illud assumeret. Et quod si pactum maneat in finibus, & peris terminis conventionis, retinet nomen pacti. si ergo contrahentes nominando pactum, intelligunt de emptione & venditione, certe expressissent proprium eius nomen. Ita etiam cum disponentes nominant adoptionem, si intelligunt de arrogatione, pei illam vob nomine expressissent. Et si ergo dicendum, quod nominando pactum, vel adoptionem, intellexerint de speciali pacto & adoptione, quæ nomen ipso speciali differunt ab emptione, venditione, & ab arrogatione, quæ specialia nomina habent. Considerari etiam potest ratio hæc in pacto, quod nomen speciale quod non assumit pactum, est propter alioquin alioquin**

¹ qualitatem, d. l. *inrigentium*, in princ. At qualitas † vt accidens non

*scripti post alios in cons. s. num. 121. lib. 1. Non ergo presumitur pacti
vestitum, sed illud simplex, sicq; nudum.*

Declaratur primò non procedere, t quando subiecta ipsa materia significant, disponentes, vel contrahentes intellectuelle etiam de pacto vestito. Ita declarat *Zuchard in d. rubr. C. de pactis, num. 17. in fin. simile tradit alexan. in l. 3. a. num. 4. ff. si cert. per. et videtur inf. num. 5. vers. 4. l. una a. Cagnol. num. 9. 2. vers. 3. l. una; quod verbum, promittere, jprolatum in materia contractuum innominatorum, intelligitur de pacto nudo, & si alias intelligi debeat de pacto vestito, hoc est, de stipulatione & attingam in subsequenti presumptione.*

PRÆSVMP. XLI.

Paſtum nudum, vel ſtipulationem iniuiſſe an
præſumantur, qui verbo conventionis,
vel promiſſionis, vel pla-
citi uſi ſunt.

SUMMARY

- 1 *Conuenit, verbum generale est. & a l omnes refertur contrahit.*
- 2 *In duobus tenetur de solo p a l nudo in edictis, et, nu. 2.*
- 3 *Quod pcedit, et in p scripta ad inueniuntur pferatur, nu. 3.*
- 4 *Conuenit, verbum prolatum in actis indicatur, pferatur mediante stipulatione conueniunt.*
- 5 *Promissit, verbum, in publico instrumento et ad actum stipulationem im-*
- 6 *portat.*
- 7 *Promissit, verbum, p l l censeo, p t r d.*
- 8 *Promissit, verbum, etiam in scriptis a p r uat a stipulationem signifi-*
- 9 *cate.*
- 10 *Instrumentorum appellatione veniunt etiam scriptis a p r uat a.*
- 11 *Promissit, verbum, in actis indicatur, intelligitur post stipulationem.*
- 12 *Idq, etiam p l l g n o fuerit prolatum, num. 11.*
- 13 *Idem est in cons p i one parti repertur, nu. 11.*
- 14 *Promissit, verbum in instrumento positum, quando solum nudo p a l*
- 15 *l g nificet, it. 13. q. 4. de 13. et 19.*
- 16 *Conuenit tunc nominatur: nudo p a l censeatur.*
- 17 *Promissit, quod stipulationem significet, vide p t r ueniat.*

CONGRUIS facti est hic locus, ut asseramus, an pactum nu-
dum, vel stipulationem iniuisse praesumantur, qui verbo co-
ventionis, vel promissionis, vel placiti usi sunt? Hac de re
copiose differuerunt per alios Ias. in l. i. de a. num. 5. ff. de cent. pet. &
ibid. Dec. num. 9. Cagnoli. num. 57.

Verbum, [conuenit], ff. *(de hoc primum dicitur)* generaliter est, ob id ad omnes conatus refertur potius, l. 4 § ff. *de pactis*. Vnde et filipulationem significat, ff. *propter patres filii voluit ff. i. rem esse ff. de reus export.* In dubio autem intelligitur de sole pacto nudo. Ita Bar. Angel. & Alex. in d. l. de la, & ad eam Dec. m. 9. Alciat. num. 188 & Cagnoli. num. 87. qui communem esse opinionem retulerunt, additis text. d. l. de la, in quo verbum, [conuenit] per filipulationem promissum significat. Idem probatur, quia Romae § Plautius, ff. de verb. oblig. & l. f. tibi, C. locati. Et probabiliter est, ceteris ratio perpena ab Alciato, qua est filipulatio, & reliqui conatus nominati, mediante conentione conficiuntur attamen preter ipsam conventionem requiritur forma, & iuris approbatio. Et ideo in dubio verbum, [conuenit], significat solum pactum nudum, cum in aliam conventionem nudam habere. Quam sane rationem sentit rursus Fole. ff. *sine l. de la*.

Extenditur primum, ut locum sentiri habeat, quando verbum, [conuenit], fuit prolatum in scriptura et in firmamento. Nam adhuc significat pactum nudum, non autem stipulationem. Ita tradunt Bart. Dec. & Cagn. *nu. 7. in fin.* qui ob id inferunt, quòd si instrumentum ita scriptum fuit, [hoc actio & conuenio], non pròsumitur quod interuenierit stipulatio. fed pactum nudum tantum.

Declaratur primò, ut locum non habeat hæc præfumpcio, quando verbum, convenit, ¶ fuit prolatum in actis iudicialijs. Nam tunc præfumiitur cōvenit, mediante stipulatione. Ita Bal. in *sciendum*, in 2. *secus* *§ de verb. oblig.* quam declarationem dixit singularem Fran. Cremen. in *regul. 140. incipit*, quatenus. Idè scribit *Id. in d. l. 120. § de verb. oblig.*

Verum Cagnol. in d. l. l. e. d. a. m. m. p. dissentit, qui animadu-
ertit, cum ostendimus, §. ult. ff. de fideiussor. tut. quæ pro hac de
Bb 4 claracione

in 2. *quæst. princ. de iust. & iur.* Et idem est apud iudicem, quod in præsentia iudicis, *l. si apud quem. C. de edict. R.* Respondet Curt. *l. un. rubr. C. de pactis. num. 15.* duobus modis: secunda explanatio probabilior videtur, dum ait, quod quod pollicitatio fit favore reipub. non curamus, an fiat præfenti & tacenti, quia semper producit actionem quam inter producit pactis, sed nos loquimur, quod ex pacto solum oritur obligatio naturalis, quod non oritur ex pollicitatione. Voluit dicere Curt. non referre, quod eo in casu fit pollicitatio, vel pactum, quia semper Repub. consequitur sibi promissum. Quæ interpretatio retinenda non est, cum ibi clare iuristæ affirmet illam esse pollicitationem, eamque eo appellet nomine. Retinenda forte est interpretatio Zuchardi *in rubr. C. de pactis. num. 32.* cum dicit, *l. lex pollicitatione, sic esse legendam, vt illa verba, [apud Rempub.] coniungantur cum illis verbis, [sub honorem,] hoc modo, ex pollicitatione quam quis fecit ob honorem apud Rempub. Et hic subintelligitur, consequendum. Vel etiam secundum Galliaum *in rubr. de verb. obl. num. 33.* dicit potest, in *l. lex pollicitatione. dicit*, ob id factam fuisse pollicitationem apud Rempub. quia ipsa Repub. actionem habet non autem ob id quod facta fit in præsentia Repub. Quæro virgere videatur argumentatio Zuchardi *in l. rub. C. de pactis. num. 59.* cum dicit, quod verba definitionis 1. debet intelligi in casu vero, & proprio, *Bart. in l. omnes populi, num. 59. de iust. & iur. & in l. colum. ff. de acquirit. possib.* Porro cum in definitione pacti ponatur consensus, *l. 1. §. 1. ff. de pactis & in l. pactum, ff. de pollicitat.* Consensus ergo verus requiritur: At ille consensus, qui sumitur ex præsentia & taciturnitate, non dicitur verus consensus, sed fictus: non ergo ille aptus est ad causandum pactum. Illa minor videtur probari in *l. 2. §. voluntatem. ff. solut. matrim. ibi, [videri consensit:]* quod quidem verbum, [videtur,] significat fictionem, *l. 1. §. de iussu. ff. de vi, & vi arm. Bart. in l. §. vnu §. pactum. colum. penult. ff. de pactis.* & *Dec. in qui. actionem, num. 3. de reg. iur.* Et idem significare videtur illa verba, [quali consensit.] Quæ sane verba fictionem significare solent, *l. in suis, vbi Bald. ff. de lib. & posthum.* Et quod in casu *d. §. voluntatem.* consensus sit fictus, adducitur Bald. *Imol. Comm. Alex. Socin. & Ripa.**

Verum altero de duobus modis argumentum diluit. Et primo, falsum esse, quod verba definitionis debeant esse propria. Nam verus est, quod et si proprium id sit, quod definitione demonstratur, secundum *Bart. in d. l. omnes populi, num. 59. de iust. & iur.* atque verba 1. ipsa, quibus res in pollicitatione, possunt esse impropria, *vt declarat Ripa in rubr. ff. solut. matrim. num. 2. & 3. Bart. ibi.*

18 Respondetur secundo, quod imò 1. consensus, qui ex taciturnitate colligitur, est præsumptus, non autem fictus: cum (vt supra diximus) res sit dubia: Nam esse potest, quod tacens consenserit: esse etiam potest, quod non consenserit. In re dubia præsumptio sumitur, cum conuersio fictio fingat super certo. Et hunc consensum esse præsumptum significat *l. 2. & l. 3. §. vnus. §. penult. ff. de pactis.* Et in casu *d. §. voluntatem*, consensum esse præsumptum, rectius affirmavit ibi *Ias.* Nec repugnat illud verbum, [videtur,] cum significet etiam præsumptionem, *l. 1. §. choregraphum. ff. de probat. lib. 1. §. vnu. d. de verb. oblig. & scriptum supra lib. 1. quæst. 10. num. 3.* Non pariter repugnat illa dictio, [quali,] quia posita est ad significandum, consensum illum non fuisse expressum. Non tam efficit, vt dicatur fictus consensus.

Quinto motus est Zuchardi *in l. rubr. C. de pactis. num. 39.* quod cum illud promittente, & spondere, respiciat commodum eius, qui præfens est, & tacet: eiusque in potestate est, apertius mentem & voluntatem suam declarare, fumi debet contra cum interpretatio, *l. veteribus, ff. de pactis, & ibi Bart. l. si in emptione, ff. de contrah. emp. Ergo non debet haberi pro consensiente, sed pro tacente.*

Verum respondetur primo, quod *d. l. veteribus*, non procedit, quando alias actus redderetur nullus, & inutilis, vt ibi declarat Bart. sicuti redderetur inutilis actus ille promissionis, quando causum non fuisset pactum. Nec repugnat, quod actus potius debet interpretari inutilis, quam vt sit valde alicui dñolus, vt hic efficit. Ita declarat *in l. non viget, §. si qui insula, ff. de eo quod certe l. 1. & Decius in l. semper in contradiu, num. 17. de regul. iur.* Nam respondetur id procedere, quando non constat de mente eius cui alioqui damnum inferretur. Non enim tunc sumitur interpretatio validitatis actus: at fecit, quando constat cum, cui damnum inferitur, ita sensisse, & voluisse cum se scirent, & volenti damnum non inferatur, *l. scienti, de regul. iur. m. 6.* Cum ergo hic promittens, quantum in se est, significauerit animum suum, quod promittere voluerit, actus contra cum est interpretandus. Præter-

eà & secundo responderetur, hunc præfentem, & tacentem, non habuisse necesse exprimere consensum, ex quo iure existimantur, satis dici posse expressum iuris præsumptione, quæ est, quod vbi agitur de commodo tacentis, is consensit credatur, *vt diximus supra.*

Nam satis dicitur expressum, t quod lex præsumptione, & coniectura expressit, *l. licet imperator, vbi Ias. cum. 7. de leg. 1. & scriptum supra lib. 1. quæst. 4. §. 1.*

Sexto & vltimo virgere videtur text. *l. qui tacet, ff. de reg. iur. & c. is qui tacet, de regul. iur. in 6. vbi habetur, quod ille t qui tacet, nō dicitur consensit nec dissentire, sed tenet medium.* Cum autem pactum requirit consensum, sequitur dicendum, hoc non esse dicendum.

Verum respondetur, quod tacere tenet medium inter consensum expressum, & expressam contradictionem, non tamen ita, quin dicatur consensus tacitus, quando lex illum præsumit. Ita Dyn. *in d. c. is, qui tacet, qui m. fine ait, quod t tacere est medium, quando medium datur in actu, vt in casu l. §. si sumam, ff. de tribu. & tradit Cagn. in l. 3. in fin. de reg. iur.* Et idem non datur mediū, tunc applicatur vni extremorum. Sed vbi agitur de i damno, dicitur dissentire, vbi vero agitur de commodo (vt hic) consensit censetur. Probata itaque & recepta illa cōmuni sententia, subinfertur, quod cum t donatio inter viuos facta pacto nudo hodie consistat, *l. si qui argentum, §. vir. C. de den. si qui præfenti & tacenti promittit donare, valdebit donatio, quia ex illa taciturnitate resultat pactū præsumptum.* Qua de re cum copiose disputauerit nobis sit supra lib. 1. quæst. 13. num. 7. non est quod hic immoremur.

PRAESVMT. XLIII.

Pactum & conuenient præsumi inter contrahentes, de his quæ vlt & consuetudine adhiberi solent in contractibus.

SVMARIA.

- 1 Contra adibus & præsumptionem promissa, qua consueti sunt, & vti a ratione & loci & persona.
- 2 Ipsi, præsumptionem iuris, num. 4.
- 3 Ita tamen de consuetudine ordinaria accipiendum, num. 9.
- 4 Procurator, qui pignori dare potest, quando possit agere pignoratitia.
- 5 Aqua ducenda feruitatem promittens, intelligitur secundum id quod dicitur consueti.
- 6 Notarius præsumitur rogatus de clausula, qua in similibus contractibus adhiberi solent, & num. 6.
- 7 Procurator constitutus a mercatore ad mutuo accipiendum pecuniā, intelligitur etiam ad cambis & reuambis.
- 8 Mandatum factum a mercatore ad negotiandum, præsumitur soliti secundum solum mandante.

Cum ambigitur, quid in negotio contractu promissum sit, præsumptio sumitur, promissa t fuisse ea, quæ solent consuetudine, & vti, vel loci, vel personæ adhiberi in contractibus, sicuti probat *l. vbi quid si nolit, §. qui assidua, ff. de delicto dictio. vbi cunctis præsumitur promissa, ob id quod in alienationibus, vtu & consuetudine adhiberi solet.* Ita in *l. vel inueneris, ff. de pignorat. actio. vbi procurator, t qui potest pignori dare, potest etiam agere pignoratitia, quod intelligitur, quando habuit speciale mandatum ad pignorandum, vel quando dominus consuevit dare pignori, & ideo glo. ibi scribit, præsumptionem sumi a solitis, sic & in *l. prius, §. 1. ff. de aqua plu. arcend. vbi qui promissit feruitatem agere t ducenda, intelligitur promississe secundum id quod duci consuevit.* Et hac præsumptio, de qua loquimur, iuris t est, cum lex ipsa consuetudinem approbauerit, *l. 4. explicat loam. And. in addito. ad Specul. in tit. de præsumpt. §. specier. num. 5. in verbo, in prædictis concedit.* Et idem scripsit Lucas de Penam in *l. 3. in præsumpt. 118. C. de epoch. publ. num. 10.* Et propterea hinc dicimus, Notariū t præsumi rogatum adhibere clausulas, quæ in similibus contractibus adhiberi solent, sicuti clausulam expressæ hypothecæ, quæ apponi consuevit in instrumentis dotium, quæ a mulieribus viris visis dantur, vt docuit Baldus in *l. 1. in fin. ff. solut. matrim. Et huius sententia multis commemorari in cons. 37. num. 30. libro 1.**

Huc etiam pertinet quod eodem in cons. 37. num. 31. scripti Notarium præsumi rogatum apponere t clausulam celsionis iurium

vinum hinc inde in transactione, & item in donatione ex sententia Socii. Sen. in conf. 10. colum. 1. lib. 3. Et in loco idem scripsi de clausula renunciationis, quod adhiberi cōfiteor: declaravi quomodo id locum habeat. Et de multis alijs clausulis in responsio differui. Hoc etiam pertinet quod responderunt Roman. in conf. 214. & Dec. in conf. 44. colum. pen. & in conf. 362. procurator constitutum à mercatore ad mutuo accipiendum pecuniam, intelligi etiam ad cambia, & recambia, si ita mercator ipse consuevit aliquando suscipere. Idem affirmavit Benevent. Straccha in trad. de mercatura, in tit. de mandatis, num. 29. qui eiusdem sententiae recedens Ruin. in conf. 93. libro 5. & si Parisius in conf. 91. libro 1. aliter sentierit.

Confert quod respondit Parisius in conf. 47. num. 86. lib. 1. cum dixit mandatatum factum à mercatore ad negotiandum, praesumit factum secundum consuetudinem, & solum negotiandi ipsius mercatoris.

Declaratur praedicta praesumptio, vel locum t habeat in consuetudine ordinaria: locus vero h extra ordinaria sit, ita Bart. in l. Saeo. §. modicè, num. 3. ff. de annua legat. Socin. Sen. in conf. 87. col. ultim. lib. 1. in conf. 139. colum. 4. lib. 2. Dec. in conf. 430. num. 7. & Parisius in conf. 3. num. 10. lib. 3. & in conf. 79. num. 1. lib. 4.

PRAESUMPTIO XLIIII.

Promittens aliquid facere, & praestare, an & quantum praesumatur contra se ipsum ea promissis.

SUMMARIA.

- 1 Promittens praestare vel facere, contra quemcumque, non praesumitur contra seipsum.
- 2 Esi sermo generalis sit vel vniuersalis, num. 21.
- 3 Procurator confisio omnium creditorum solum esse, non comprehendit procuratorem loquentem.
- 4 Dacere vel facere contra seipsum, nemo praesumitur.
- 5 Diligens ipse seipsum, quam alium, non dicitur in dolo.
- 6 Adus et pro sua Ecclesia tenetur clericus, non tamen contra seipsum.
- 7 Procurator vsu factum domini reuocat, nunquam praesumitur confisus.
- 8 Vasallus dominum contra seipsum defendere non tenetur.
- 9 Vasallus dominum percutit in conspectu deferens, quando excusetur.
- 10 Subditi & vasalli dominum posse interficere, aut loca & sustinere venientem, recipere non cognoscitur.
- 11 Emphyteusin concessam alteri cum promissione de non concedendo alteri, dominum pro se retinere potest.
- 12 Gabellam conducere à ciuitate qua immunitas est in rebus à se emptis, non habet ius exigendi ab ipsa.
- 13 Statuta omnia confirmans ciuitas, non praesumitur confirmare quae sunt contra seipsum.
- 14 Statuta omnia se iurant obseruaturum, de his qua contra se sunt, in vase non praesumitur.
- 15 Alioquin cedens, non praesumitur cedere contra se ipsum.
- 16 Ligare seipsum volens praesumitur nemo.
- 17 Appellationem à sententia interpositam formam praescribere, post se, non praesumitur praescribere huius qua se lata sunt.
- 18 Confirmationem derogant post se, de sui non intelligitur.
- 19 Episcopus cum clericis contentens ciuitatem gabellam imponenti, contra seipsum non praesumitur confisus.
- 20 Statutum Principis, vel quadam solemnitate obseruentur in contradiculis, ipsum non ligat.
- 21 Errata dixit qui sedem Apostolicam defendere promissit, contra se ipsum non iniungitur.
- 22 Castrium vel turrim contra quemcumque, personam accommodare promittens, non praesumitur contra seipsum promissis.
- 23 Idem est culpa sua effudit sit inimicus, num. 24.
- 24 Promittere contra seipsum vel nemo, sic neque contra suos praesumitur.
- 25 Promittens contra quoscunque, continet etiam promittere personam, casu quo legem dissolutionis in quibus ageretur.
- 26 Idem si promissione alia quam loquenti persona comprehendit non possit, num. 28.
- 27 Vel id iudicat subiecta materia, num. 27.
- 28 Eadem sit ratio in persona promittente, quae est in alia, num. 28.

Vel appareat coniectura personam loquentem includi, no. 30.

Idem si sumus in materia fauorabili, num. 31.

29 Seruus nomine domini munera bona obligans, dicitur & se ipsum obligare.

EGREGIA & celebris est sententia, qua dicimus, quod si quis promittit aliquid facere, & praestare t contra seipsum, l. si mercedem, §. vltim. ff. de alio. empt. vbi si venditor in venditione domus, passus est expici habitationem, non intelligitur excepta contra ipsum venditorem, cuius persona in ea exceptione non contingit. Et ille in loco annotauit Bart. num. 4. quod si aliquis vendit tibi fundum, saluo iure coloni, seu laboratoris, intelligitur de omnibus alijs, praeterquam de ipso vendente. Et manifestius probat text. in l. inquisitio, C. de solut. vbi confisio procuratoris, est, quod t solum fuerit omnibus creditoribus, non comprehendit personam ipsius procuratoris loquentis. Afferri etiam solet l. 1. in fin. ff. de senat. vbi Accur. Bart. & alij. Huius autem sententiae ea est ratio, quod in dubio nemo promittit velle aliquid t dicere, vel facere contra seipsum: cum ordinata chartas à seipso incipiat, l. praes. C. de feruit. & aqua. & late scribit Gregorius in l. 1. §. si qui manum, num. 7. ff. ad S. C. Syllanum. Quocirca dicimus, quod ille non dicitur in t dolo versari, qui plus diligit se quam alium, vt scribit post alios Calcan. in conf. 220. num. 18. & Crasset. in conf. 8. num. 1. & 16.

Hinc scribit Specul. in tit. de advocato, §. vers. sed nunquid clericus, quod licet clericus t teneatur aduocare pro sua ecclesia, non tamen tenetur contra seipsum. Et idem scribit Bald. in petitorio, C. de aduocat. diversis. d. Barbat. in conf. 75. colum. 4. lib. 3. & alii. in tit. de praesumptis a egul. l. praesumpt. 12. & in l. qui accipere, num. 13. C. de edem.

Hoc etiam pertinet, quod respondit Barbat. praetor in loco, quod t procurator nunquam praesumitur constitutus, vt reuocata factum domini, & alia ad rem si scribit.

Confert, quod tradit gloss. in c. vltim. de aliena fendi paterni, & in c. 1. in prin. vbi Protop. quibus modis fendum autem, quod licet vasallus teneatur t defendere dominum non tamen tenetur contra seipsum: cum salutem propriam saluti domini atoponere tenetur. Quam traditionem probauit Alciat. in d. praesumpt. 33. Hinc dicimus, vasallum t excusari, vt t mortis periculum euitaret, defensus dominum in conflictu periclitantem, ita Protop. & alij in c. 1. §. est & alia, quae sunt prima causa beneficij. amittit. Idem respondet Crasset. in conf. 12. num. 31. & in num. 32. in criminali.

Huc etiam facit quod tradit Ripa in tit. de pessi, in tit. de remedijs ad conferuam. vbi. num. 230. subditos, & vasallus t iussu rescutari posse recipere in oppido, vel ciuitate, dominum peste infectum, vel è locis suspectis venientem. Cum non teneatur subditi iurare dominum, illij prodesse contra seipsum.

Et ad rem hanc pertinet, quod scripsit idem Ripa in eodem tractatu de peste, in tit. de remedijs pro seruatiu contra pestem, num. 262. cum dixit, quod etsi dominus in concione t emphyteusis promissit, tam nulli concedere quam illi primo, cui dederat: nihilominus potest pro se ipso retinere. Idem de locatione decidit Albiat. in decis. 290. num. 7. & 8.

Huc quoque spectat quod docuit Bald. in l. si ex prior. C. de here. vel alio. vend. quod si quis conducat gabellam à t ciuitate, quae pro rebus à se emptis immunitas est, non teneatur ipsa ciuitas solvere ipsam gabellam: Cum non praesumatur vendidisse huius ius immunitatis, atque ita ius exigendi gabellam contra seipsum, idem scribit Bart. in l. licuato, §. si quis ff. de public. & vtiligal. & sequatur Albiat. in decis. 219. num. 9.

Huc quoque pertinet, quod si ciuitas confirmat omnia t statuta non dicitur confirmare ea quae sunt contra seipsum. Itaque respondit Crasset. in conf. 129. statuta Principis, lib. 1. quem secutus est Crasset. in conf. 3. num. 17. Et accedit, quod si quis h iuravit obseruare statuta, non praesumitur iurasse se obseruaturum ea, quae contra seipsum sunt, sic respondit Brunus in conf. 35. num. 16. Hoc facit quod cedens actiones t non praesumitur cedere contra seipsum, l. si peculium, §. licet ff. de pecul. legat. & respondit Decius in conf. 24. col. 1. & 3. Et eo textu adductus scripsit Crasset. in trad. de antiquo. tempus. in 4. particula quarti partis principalis, num. 112. quod nemo t praesumitur vel se seipsum ligare.

Huc quoque spectat quod respondit Gozad. in conf. 101. num. 20. versum quia, quod si Pontifex dat t formam appellationis ab sententia interpositis, non praesumitur dedisse formam contra sententias à se latas. Et hoc quidem comprobatur respondit Crasset.

Ceterum hac de re verba faciens Bald. in l. si patrum, num. 4. C. communis a versu, ind. scribit, confugiendum esse ad coniecturas, quas infra commemorabimus.

Declaratur primò hæc præsumptio, vt locum non habeat,
8 quando hic contrahens & acquirens erat obligatus contrahere
& acquirere nomine alterius. Nam tunc is contrahens acquirit
quæ præsumitur ea seculis nomine illius. Ita Bald. in d. l. si parum
num. 3. & conueniamus vtriusque iudic. quoniam fecit et aliter intraduc-
tus de præsum. p. regul. de præsum. 2. c. nam. 2. similia dicimus in p. in præ-
sum. 2. c. Conferit quod scribitur Art. Socin. & Decius in l. singulari
num. 2. notat. ff. si cert. per. quòd si iussu meo debitori, vt soluat et,
cui volo mutare, et is numeret, præsumitur numerale in executione
mei me mandati à se fulcepit.

Declaratur secundū, vt non procedat, quando quis † nomine officij contraxit, & quæsit. Nam tunc præsumitur contraxisse, & acquisiuisse eis, quorum nomine & causa gererat officium, ita aliat in d. præsumpt. c. 2. n. 2. v. 2. & non possit allegare. Idem scripsit Bart. in l. Titius, §. altero, colum. 1. & ff. de admittis scrip. & Bald. in l. si partem, c. communis viri, indic. ubi tutor, & de respectante ad pupillum, præsumitur nomine pupilli contrahere, & di-

Declaratur tertio, ut locum non habeat, quando i coniecturis constaret contrahentem & acquirentem voluisse contrahere & acquirere nomine alieno, sicuti in eo, qui nomine communi negotiari solet, is enim communi etiam nomine acquirere praesumitur, ita Baldus si pater, nu. 4. C. de communia virum q. iudic.

PRAESYMPTIO XLVII.

Contrahentem paciscentemque præsumi etiam
contrahere, & pacisci nomine suo-
rum hæredum.

SVM MARIA

- 1 *Hæredum suorum non nomine pacifici et stipulari quia præsumitur.*
- 2 *Heredes eadem persona cum defuncto.*
- 3 *Stipulatio et pactum traditum prius in personam pacificentis, transiit ad heredem.*
- 4 *Stipulationes et pacta realia non personalia sunt, et in heredes adven-
tione transiunt, et pignus non.*
- 5 *Pactum etiam tacitum vis pacificentis heredi profiti, factum præsumitur.*
- 6 *Privilegia etiam pro heredi ad acquirenda præsumuntur.*
- 7 *Stipulator pro se, etiam in damnum promittens, hereditus suus præsumitur quæritur.*
- 8 *Idem procedit, quæritur taxatim pro se etiam efficit stipulatus, non eo.*
- 9 *Et id de herede intelligendum etiam est, quia præter defuncti sibi sem
suicidat, non ius.*
- 10 *Stipulatio aut pactum super te ad heredes non transmissibile: non com
prehendit heredes.*
- 11 *Vis finium ad heredes non transmittitur.*
- 12 *Euphrasius Eclesiasticus, non ad omnes, sed quosdam etiam heredes
des transiit.*
- 13 *Secundum quod defunctorum non est transmissibile, pro hereditum
presumitur acquiritur.*
- 14 *Pactum in casu temporis non coherens initium, non præsumitur
hereditum initium.*
- 15 *Pactum hereditum non petendo, non egreditur personam pacificentis.*

[illegible]

Mexob. Praesumpt.

ibi Florian. num. 1. Et ideo dicimus omnia pacta continē† & possiūt 5
transire in heredes, l. veteru. C. de contrah. & committent. stipul. quam
sententiam latē comprobant laf. in cons. 217. colum. 2. versu. primò
quia lib. 2. & Tyraquel. de retractu committentis lib. 6. §. 1. glof. 6. num. 1.

Extenditur hæc præsumptio, vt locum habeat, etiam i[n] pa-
cto tacito. Nam & illud præsumitur factum, vt profit hæredi pa-
cifico, i. *talē pactum, in prin. ff. de pact. vbi Bart. & Inf. & Floria.*
d. l. si pactum, un. s. qui dixit, etiam pactum tacitum præsumi reale.

Extenditur fecundo, vt locum habeat hac præfumptio etiam in t. privilegij, quæ acquifita præfuntur pro heredibus; *l. form. §. quanquam ff. de censib. & in fpecie refpondit Sicut. Sen. in c. fi. 19. m. 7. lib. 1. & de privilegio exemptionis & immunitate idem cenfuit hæc Iafin. conf. 217. lib. 2. idem fcriptit Floria. m. d. l. f. p. 27. m. 4. cum dixit, privilegium præfumi reale, non autem perfonale. quæ de re dicemus infra in præfumptio. 109.*

Extenditur tertio, vt procedat etiam ad iudicium ipsius promittentis, sicuti quando venditor promittit de cunctione pro suo dato, & facto, praelumitur etiam promissio pro facto sui heredis. Ita Alexan. in c. conf. 18. colum. vltim. lib. 5. quod habet locum secundum eum, etiam si taxatiue facta est promissio, qua de re mox dicemus.

Extenditur quartò, vñ locum habeat etiam, quando 1 taxatiu⁹ quis pro fetaniti⁹ pactum, lipulatusque est, vñ vñ venditor pactu⁹ adiecit, vñ iheret tantum rem venditam redimere. Nam & hoc casu primum pactum hoc adiecit tunc pro ipsius venditoris herede, vñ & ipse redimere posuit. Ita Tyraquel. in tradi. conuict. 6. r. gl. 6. n. 10. m. 10. et aliter scripserunt Cagn. in l. 2. m. 4. c. 4. de pactis empti. et vend. Bertrard. in conf. 113. lib. 1. & Borgia. Causal. in de off. 6. m. 3. p. 2. et quom rationes & argumenta confutauit in conf. 83. reditum pro Pro Cafalet. & ibi dixit opinionem Tyraquel. maximè procedere in filio herede, quod non dicitur excludi, etiam promissio est taxatiu⁹ facta. & idem respondit late Craxent. in conf. 435. nam. 4. & 9. lib. 3. & latissime comprobauit eo simili, quod si quis ad ful obligationem promittit taxatiu⁹, dicitur etià promittere pro filio herede, necuti quando venditor promittit de emptione pro suo dato, & facto tantum, dicitur etiam promittere pro facto filii heredis.

Extenditur quinto, ut locum habeat hæc præsumptio etiam pro hærede, qui præter spem defuncti succedit, ita extendit Florinus in d. l. si patrum, in fin. ff. de probat. adductus notab. text. l. i. c. e patrum, §. ult. ff. de pact.

Declaratur primò hæc præfumpcio, vt locum non habent, quando t pæctum, vel fupulatori adfecta fuit fuper re & acta non tranfmiffibili ad hæredes. Exemplum adferri poterit primò in v. fupulatori, c. enim non t tranfmittitur ad hæredes, l. fupulatori ff. de leg. 1. c. fiqui, de verb. oblig. & l. fupulatori, ff. de nonat. Et propterea t promittitur vifusurarius, non prodeft pæctum hæredi eius; cui promittitur, vt in fpecie amonatur Flor. in d. l. fupulatori, num. 5. Et fequendum exemplum in emphyteufi t ecclefiaftica, quæ non tranfmittit ad omnes hæredes, fed ad quofdam tantum; & propterea quæ eam fibi vel fupulatori, non præfumiunt etiam pro hærede, t alibi in d. l. fupulatori, num. 6. Et hæc fimile quod dicimus de feudo, quod t cum fibi natura non fit ad hæredes tranfmiffibile, non præfumiunt acquifitum pro hæredibus, vt p. alibi Gregor. Ofsan. de iur. iur. exp. 12. in fo. Cæterum hæc de differenciis infra præfatum. 94. vbi explicabimus, an feudum præfumiatur hereditarium, vel ex pacto, & prouidentia. Tertium et exemplum in factis, quod coheret perfonæ, ficuti et in induftia hominis. Nam tunc non præfumiunt pro hærede pæctum initium: fup in fpecie præfupponit Flor. in d. l. fupulatori, num. 7. & ibid. Jacob. num. 5. p. f. Bart. & alibi in l. fupulatori, ff. de verb. oblig. & l. i. veteri. c. de contrab. & committitur fupulatori. Quartum et exemplum t in pacto perfonali de non perendo, quod fibi natura non egreditur perfonam pacifcentis; & ideo hæredi non prodeft, t ibid. ff. de i. & l. fup. ff. de pat. & ibid. Dod. & in fpecie Flor. in d. l. fupulatori, num. 8.

PRAESUMPTIO XLVIII.

Patrem acquirentem pro se & filijs, præsumi
acquirere voluisse filijs, vt
hæredibus.

S V M M A R I A

Pater acquirens pro filijs, et assumitur non ut filijs, sed tanquam heredi-
bus acquirere.

Ratio huius quæ sit, n. 2.

9 Heredem habere, bonæ est non modicum.

4 Stipulari alteri nemo nisi heredi potest.

7 Stipulari potest pater filio, non tamen ut ei acquiratur.

6 Stipulator pater filio ut heredi, tanquam extraneo id acquiritur filio.

7 Pater filijs ut filijs tantum præsumitur stipulator, si filij stipulator non sit.

Idem si pater aliter filij, aliter filijs sit stipulator, num. 8.

Aut stipulator aliquid persona coherentem, n. 9.

At tale quod ad filios, ut tales, non tanquam heredes transeat, nu. 10.

Vel adiecta sit aliqua conditio id significans, nu. 15.

11 Emphyteusim præfignificam stipulatori pater filijs, eam ut talibus, non ut hereditibus præsumitur stipulator.

Et eam consequi potest filium, etiam patris hereditate repudiata, numer. 12.

12 Decem pater filibus stipulator, præsumitur stipulator tanquam filiabus, non tanquam hereditibus.

14 Donare pater filio tanquam tali, non tanquam heredi, præsumitur.

CUM pater aliquid pro se & filijs acquirit, acquirere i præsumitur pro filijs, non ut filijs, sed ut hereditibus, ita glossa in l. si tibi, §. si pater filij, ff. de pact. & ibidem Bart. num. 8. & idem Bart. in l. quod dicitur patrem ff. de verb. obligat. & ibidem Ias. num. 27. & Alciat. in d. l. quod dicitur, Alex. in conf. 124. lib. 5. & in conf. 31. num. 7. lib. 6. Corn. in conf. 228. eodem 2. in fin. lib. 1. & in conf. 13. num. 5. lib. 3. Aretin. in l. Gallus, §. quidam recte, colum. penult. in fin. & ibid. Rub. num. 149. & ibidem in conf. 49. num. 2. Alciat. in tractat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 31. & in reg. 3. præsumpt. 32. num. 2. Soc. in m. conf. 144. num. 77. lib. 3. & scripsi in conf. 255. num. 17. lib. 7.

Eandem esse rationem estimamus glossa in d. §. si pater, quia verisimile est, patrem i cogitasse, filium sibi heredem futurum, l. semper ff. de liber. Et accedit, præsumpti patrem consilium voluisse proprio honori, qui non modicus exstimatur, heredem habere, §. si autem, in l. iustit. quibus ex causis, num. 10. licet, vel non. Præsumitur etiam habere voluisse filium heredem, ut se alienum soluat, ipsiusque patris conscientiam exoneret, c. tua, de versu. offerri etiam solet alia ratio, quod nemo alteri stipulari potest, §. alteri, in l. iustit. de iustit. si pater, sed heredi tantum, l. si actum ff. de probat. & licet pater i stipulari possit filio, §. si verum qui, in l. iustit. de iustit. si pater, attamen id operatur, ut patri acquiratur, non autem ut acquiratur ipsimet filio, ut nostro in casu, in quo dum i pater stipulator filio ut heredi, stipulator, ut ei, tanquam si esset extraneus, acquiratur.

7 Declaratur primo, ut non procedat, i quando pater non esset filii stipulator, sed tantummodo filijs. Nam tunc præsumitur, stipulator esse illis tanquam filijs, non autem tanquam hereditibus cum stipulatio non a persona patris, sed a persona filiorum incipiat, ita declarant Alex. in d. l. quod dicitur patrem, & Ias. num. 27. ff. de verb. obligat. & ibidem Alciat. & idem in d. præsumpt. 31. num. 1. vers. secundo limitatur, quam quidem declarationem probant per l. quodcumque, §. si quis ita, ff. de verborum obligat. ubi pater impliciter stipulator filie dari post mortem suam, intelligitur quod ei sit stipulator tanquam filia, ex quo suam ipsam personam non admittit. Dissentit tamen ab hac declaratione Rub. in d. §. quidam recte, num. 150. duabus rationibus, quæ referre superfluo est. Et hac quidem declaratio locum habet etiam, quando pater filio stipulator ab eo, de quo ipse filius est benemeritus. Nam & tunc præsumitur ei stipulator esse ut filio, non autem ut extraneo: sicuti hanc esse veriorum & aequiorem sententiam scripserunt Ias. in d. l. quod dicitur, num. 20. ff. de verb. obligat. & Alciatus de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 31. ad fin. reiecta opinione Bart. in l. si tibi, §. si pater, num. 4. ff. de pact. & in d. l. quod dicitur, num. 3. ubi Alex. num. 15. dixit, esse communem, quod hoste verum non esse exitilium.

8 Declaratur secundo, ut locum non habeat, quando pater aliter sibi, aliter filio est stipulator. Hæc enim diffinis stipulatio arguit patrem stipulatorem fuisse filio, ut filio, non autem ut hereditibus Bart. in d. l. quod dicitur patrem, num. 3. & ibid. Aretin. num. 4. Alex. num. 3. Ias. num. 27. & Alciat. num. 15. & idem in d. præsumpt. 31. num. 1. vers. qui ut limitatur, adducti ex Laus. ff. de pact. qui tamen aliter ab Alberico, Castris, & Fulgioso ibi, intelligitur, & quos secutus est Rub. in d. §. quidam recte, num. 149. vers. primo casu, qui in vers. tertio est casus, aliter declarat. Addit etiam solet l. Scia, in princ. ff. de don. caus. mort. cum aduersus Aret. perpendit Ias. in d. l. quod dicitur, num. 28. qui pariter perpendit text. l. 2. §. ex his. ff. de verb. obl. Hanc declarationem non admittit Rub.

in d. §. quidam recte, num. 151. eidem rationibus, quibus improbat, ut & præcedentem.

Declaratur tertio, ut non procedat hæc præsumptio, i quando pater stipulator aliquid coherens persone, ut puta, vsum fundi, vel privilegium immunitatis. Hoc facit casu præsumitur, quod pater sit stipulator filio, ut filio, non ut heredi, ita declarat Alciat. in d. præsumpt. 31. vers. tertio limitatur, post Bald. l. mel. & alios in d. l. Gallus, §. quidam recte, ff. de lib. & posthum.

Declaratur quarto, ut non habeat locum hæc præsumptio in his, quæ transeunt ad filios, i tanquam ad filios, non ut ad heredes, ut est emphyteusis ecclesiastica. Hoc enim casu præsumitur, quod pater eum i stipulator sit filijs, non filijs, non autem ut hereditibus, ita Bart. in l. si tibi, §. si pater, num. 9. ff. de pact. & in d. l. quod dicitur, num. 4. ff. de verb. oblig. & ibid. Ias. num. 29. qui tellatur hanc esse communem sententiam, quam probavit etiam Alciat. in d. præsumpt. 31. num. 1. & scripsi in conf. 255. num. 18.

Quodcirca inferitur, filium, cui pater stipulator est emphyteusim ecclesiasticam, i posse illam consequi, repudiata patris hereditate, sicuti præcitat Doctores soribunt: & alij accedunt Ambar. in conf. 25. Alex. in conf. 8. num. 4. & in conf. 27. num. 3. lib. 3. in conf. 119. num. 6. & in conf. 129. num. 9. lib. 5. Cornet. in conf. 13. l. iustit. in l. si non sortem, §. libertus, num. 15. ff. de condit. indeb. Decim. in conf. 319. & in conf. 411. num. 7.

Idem de feudo respondit Dec. in conf. 78. num. 5. Verum, quia hoc pendet ab ea disputatione, an in dubio feudum præsumatur hereditarium, vel ex pacto, & proutdumque propterea suo loco explicabimus. Prædictis accedit, quod egregie respondit Cornet. in conf. 288. colum. 2. in fin. & colum. 3. lib. 1. cum dixit, quod i pater stipulator dotem filiabus, præsumatur illis stipulator non ut hereditibus, sed ut filiabus. Ea ratione usus est Cornet. quia dotis refectus proprium est patris, l. qui liberos, ff. de ritu nupt. Non autem hoc convenit extraneo, nec ab eo postulari. Nam hæres esse posset extranea, quam stipulator dotare non tenetur. Nec solent homines habere curam nuptiarum extraneæ.

Declaratur quinto, ut locum non habeat hæc præsumptio, quando pater donauit filio. Nam tunc præsumitur ei donare i ut filio, non ut heredi. Ita in specie declaravit Bald. in l. si tu cum, nu. 7. c. famul. c. et. Et ratio esse potest, quia hic consideratur affectio quædam singularis erga personam ipsius filij.

Declaratur sexto, ut non procedat prædicta præsumptio, quando in stipulatione i adiecta sit aliqua conditio, significans patrem stipulatorem fuisse filijs, ut filijs, non ut hereditibus, ut puta fratres inuicem stipulari sunt dotes pro filiabus, si relicti illis filiabus legitimis & naturalibus decederint, ita respondit Cornet. in d. conf. 288. col. 3. vers. quod tertio confirmatur, lib. 1.

Hic annexi potest illa egregia disputatio, quando concessio facta est alicui pro se & hereditibus, de quibus intelligi debeat, an scilicet de filijs & descendentibus, vel de extraneis. Quæ de re copiose differui in conf. 255. num. 17. cum multis subsistentibus lib. 3. ubi continui atque distincti octo casus, quos breuitatis gratia non refero.

PRAESVMP.T. XLIX.

Quando procurator nomine sui principalis contraxisse præsumatur, & quando quis nomine alterius idem fecisse creditur.

SUMMARIA.

- 1 Procurator ad contrahendum constitutus, nomine constitutus contrahere præsumitur. Idq. procedit etiam certo pacto adiecto, nu. 13.
- 2 Vel si ipse aliquod tempus præsumitur in contrahat, nu. 14.
- 3 Adm. sequens præsumitur per eum in executionem precedentis tractatus.
- 4 Stipulationem de reddendo decem, ob mutuum præcedens saltem præsumitur.
- 5 Fideiussores præsumuntur fideiussores pro causa, pro qua in adm. præcedenti sunt tractatum.
- 6 Tutor contrahendo de re ad pupillum spectante, nomine pupilli agere præsumitur.
- 7 Creditor mandans debitori, ut numeret Sempiternis, quod causa mutui debet præsumitur numerando causa mutui facere.

idem *tas in l. 1. §. nunciatio ff. de oper. noui nunciat. Socin. Sen in conf. 68. cū pen. lib. 3. & Alciat. in d. praesumpt. 2.4. in 4. & Tiraq. in tract. de veritat. content. ad fin. num. 118. Et moti ij sunt argum. l. sed Iulianus, §. 1. ff. ad Macedon.*

Et rationem illam esse scribit *praeiudicium in loco Alciat.* quia iste tertius est in praesumptis ignorantia mandati praecedentis, merito compelli non debet, vt agat contra dominum, cum quo sortē nō contraxisset, si kiuisset fuo nomine contrahi.

Verūm (inquit Alciatus) illi licet dicitur mandatum, scilicet esse tēx quo nemo praesumitur ignorare leges. Et confert l. post mortē, verū. nisi forte creditor, ff. quando ex facto tuo.

Et non posset tertius iste allegare hanc ignorantiam, quando in ipso contractu appolita fuisset certa qualitas, quae significaret illum contrahere cum illo tanquam procuratore, vtputa si nominaretur ille procurator. Nam illud nomen significat officium, sub quo dicitur contrahere, *l. vlt. ff. de inst. actio. & l. cū p. p. §. 1. ff. de admō. iur. 2. et tradit Angel. Aret. in tract. malefic. in verbo, nec nō ad querelam, rui. 27. versic. tertio nō ad mittitur.* Sicuti econtrā, si quidō procurator contrahit non expresse nomine procuratoris, sed solo nomine proprio, praesumitur fuo nomine tantum voluisse contrahere, *ita Corne. in cō. si q. n. d. lib. 2. l. 1. p. post dotem, rui. 73. ff. sol. mar. & in l. 1. §. nunciatio n. 4. ff. de oper. nou. nunc.*

Huc pertinet doctrina Angel. in l. si proponas, §. 1. ff. de inoffic. testamēt. cum dixit, quod si quis in instrumēto ascribit se heredem, praesumitur cum eo fuisse celebratum contractum etiam cum haredē.

Hinc etiam docuit Imol. in l. sed & §. ff. de acq. hered. si quis in iudicio asseruit se patremfam. & cum eo fuit litigatum, non potest deinde ille cōtrarium dicere, ex quo tanquam cum tali, ius fuit tractatum, *arg. l. Pompeianus, §. 1. rui. ff. de procur.*

Huc etiam facit text. l. si pater, §. qui duos. vbi Bald. ff. de adp. pro. vbi considerat qualitas deducta in contractu, & quo nomine fiat, vt secundum quem valeat contractus, *nuxta l. in familia, c. final. et c. 16.*

Huc etiam pertinet quod docuit Bart. in l. si ab uno, c. de negot. gest. ex lilo text. si quis vendit domum, praesumitur vendere tanquam procurator Titij. Et Bartolum secutus est Alexan. in d. l. 1. §. nunciatio, ff. de nou. oper. nunciat.

Similiter pertinet traditio Bartol. in l. si fundum per fideicommissum, de legat. 1. & ibidem Imol. & ibidem Bartol. in d. l. 1. §. nunciatio, numer. 7. ff. de oper. noui nunciatio. si quis alteri nunciat, ne adducat in fundo Sempronij. Idem scripserunt Felinus in c. clem. m. num. 17. de constitutōib. & l. 1. in d. l. post dotem, numer. 73. ff. sol. maritimus.

Hinc etiam respondit Dec. in cō. 28. §. 10. si in contractu quis asseruit se tēu, praesumitur contractum cum eo tanquam cum eius celebratum.

Declaratur secundū, vt non procedat hae praesumptio, quando mandatum praecedens fuisset valde generale. Nam licet tunc talis contractus potuerit in eo mandato comprehendī, attamē ex quo potest etiam esse, quod de eo non fuerit actum, quando procurator simpliciter contraxit, praesumitur potius tacite nomine proprio, *l. 3. §. sed quod de iure et versic. & si quidem, ff. inde sol.* Ita tradunt in specie Alexan. & l. 1. in d. l. post dotem, ff. sol. mar. Alciat. in d. reg. 2. praesumpt. 2.4. numer. 5. verū limitatur secundū, qui motus est traditione Bart. in l. 1. §. 1. rui. 12. ff. de acq. hered. cum dixit, quod quando actus fieri potest nomine proprio, & nomine alij, in dubio praesumitur factus nomine proprio, *argum. l. 1. & magis, ff. de solat. Et dicemus infra, vbi explicabimus, quomodo nomine & causa praesumitur facta solutio.*

Et praeterea accedit, quod persona extrinseca in actu nō subintelligitur, si ita stipulatur, §. Chryseogenus, de verb. oblig. Caterum declarationem hanc intelligit Roma. in d. l. post dotem, ff. sol. mar. nisi procurator si ille generalis contraheret super re domini, vel communi, vel sub commemoratione officij. Nam tunc tanquam procurator diceretur contraxisse.

Declaratur tertio, vt non procedat hae praesumptio, quando agitur de re & negotio, quod pertinere non potest ad dominū, sed agitur de procuratore tantum. Nam tunc non obseruatur, quod fit facta mentio mandati, vel non, sed acquiritur ei, cui acquiritur potest, *ita declarat gloss. in l. post mortem, §. 1. quando ex facto tuo, Bart. in l. 1. §. nunciatio, & ibidem l. 1. §. 1. rui. 4. ff. de oper. noui nunc. idem l. 1. post dotem, numer. 75. ff. sol. mar. & Alciat. in d. praesumpt. 2.4. numer. 7. versic. limit. atque quarto.*

Declaratur quarto, vt locum non habeat hae praesumptio,

quando resisteret aliquod delictum, si diceretur procuratorem contraxisse procuratorio nomine. Sicuti quando statum prohiberet forensium immobilia acquirere: prout extat statutum hoc in domino Mediolanensi, in noui cō. in tit. de penis.

Hoc sanē casu si forensis mandauit Caio subdito, vt emat, & is emerit, non praesumitur emisse nomine mandantis, siquē illius forensis, sed nomine proprio. *Ita in specie declarat Alciat. in d. praesumpt. 2.4. numer. 8. ex sententia Bald. in l. falsissima, c. de q. qui a non domino, & Aretin. in l. qui in aliena, §. si qui putat, ff. de acq. hered. Idem docuit l. 1. §. 1. nunciatio, numer. 3. versic. quarto l. 1. §. de op. tu noui nunc.*

Declaratur quinto, vt locum non habeat hae praesumptio, quando t procurator ipse non acceptat mandatum. Nam tunc non posset dici contraxisse nomine domini, *ita declarat Alciat. in d. praesumpt. 2.4. in fin. ex sententia Bald. in l. qui literas, c. mandati, & Alexand. in d. l. 1. §. nunciatio, ff. de oper. noui nunciat.* Verūm (ait Alciatus) si procurator faceret actum, qui non posset pertinere nisi ad dominum, ex ipso facto videretur acceptasse mandatum. Quod (inquit Alciatus) probatur in l. qui seruum, §. idem in so. ff. de negot. gest.

PRAESUMPT. L.

Acquisita a filio, quando ex bonis patris, vel proprijs acquisita praesumantur.

SUMMARIA

- 1 Bona filij habitantia cum patre, & negotia illius administrantia, praesumuntur filij praesumantur.
- 2 Nisi autem videretur conuersa in contrarium ad hoc, rui. 2.
- 3 Bona filij habitantia cum patre aduentitia praesumantur, & eius industria acquiritur.
- 4 Acquisita contra possessionem, non probantur in eum.
- 5 Bona filij nec cum patre, nec ab eo filij habitantia, qualia praesumantur.
- 6 Militiam emptam a filio a patre habente bona obligata, vitium ex pecunia creditum praesumam emptam.

DVBITARI frequenter solet, an quae sita a filio praesumantur vel ex proprijs bonis, vel sua filius, vel bonis patris acquisita, atque ita an aduentitia, vel profecticia praesumantur? Baldus in l. cum oportet, in prime nuntia. 12. c. de bon. que lber. visus est distinguere duos casus, tertium adiungemus nos.

Primus est casus, quando filius habitat cum patre, & bonis ipsius patris administrat. Hoc casu praesumptio est, quod t acquiritur sita profecticia, atque ita ex bonis patris. Ita Bald. in d. l. cum oportet, numer. 12. quem sequitur gloss. in c. 1. §. 1. Rolan. in c. 1. §. 1. numer. 8. lib. 2. qui alios multos refert. & sequitur Magard. in c. 1. §. 1. 221. Et inquit Calcan. in d. xvi. §. 1. numer. 6. hanc esse praesumptionem naturalem, & vehementem. Et eo in responso Calc. colam. 1. multis rationibus & argumentis sententiam hanc comprobat, & praesertim l. familia licet, & l. filia, c. de collatio. Idem fensit Alciatus in tract. de praesumpt. regul. 3. praesumpt. 23. Quae quidem praesumptio maxime procedit, quando constat patrem dedisse aliquam summam pecuniarum ipsi filio, vt negotiaretur, sicuti considerat Calcan. in c. 1. §. 1. numer. 5. Et rursum hae praesumptio magis & magis confirmatur, quando pater deinde lilo tacente, & consentiente, declarat illa acquista esse ex proprijs bonis: quemadmodum quando pater rebus ipsi acquisitis, filium ipsum emancipat, & patrem ipsorum acquiriturum, vel omnia pro sua portione assignat, ita considerat Calcan. in d. c. 1. §. 1. colam. 1. versic. sexto ipsam partem.

Declaratur tamen hae praesumptio, vt locum non habeat, quando alij vrgentioribus i coniecturis apparere possit, filium aliunde acquisisse, quā ex bonis patris, vtputa si ab extraneo habuit pecuniam, & ipse pater addo pauper, vt verissime in se sit, filium ex bonis patris acquisisse, vel si filius est artifex, & ex lucralia negotia cepit pertrahere. Hoc sanē casu praesumitur, quod non ex pecunijs patris acquisierit. Ita fensit Bald. in l. cum oportet, numer. 12. post gloss. lib. 1. Roman. in c. 1. §. 1. numer. 8. dum vult, esse considerandam personarum qualitatem. Idem manifestū docuit Luca de

Prima in *facilitate* infine. C. de iure *fili*, lib. 11. Idem respondit Socinus. Semper in *confil.* 2. 49 in fine, libro 2. & accedit Alphonse Clemens in *Commentariis* de *partu* postulate, effectum 2. nu. 46.

Secundus est casus, quando filius forisum habitat a patre, & negotiatur. Hoc casu praesumitur filius filii industria acquisivisse, quare ita illa bona praesumuntur adventitia. Ita *sentit* Bar. in *trada* de *duobus* *fratribus*, num. 1. & in *d. cum* oportet, num. 5. & *apertus* Bald. ibid. in *princip.* nu. 22 idem Bald. in *l. vira*, ff. de *donat.* inter *virum* & *uxorem*. *Calcanes* in *d. confil.* 19. nu. 11. Ea ratione motus est Baldus, quia non tenetur filius dicere titulum suae possessionis: sufficit enim dicere possideo, cum agitur contra proforem incumbat onus probandi, l. *ei qui*, & *l. causa*, ff. de *probato.* cum *similibus*. Et hic facit *tex. l. quando* conque. ff. de *verb. obligat.* quo dicimus, filium stipulandum patri praesumi ex causa adventitia. Et ibi annotantur Bar. & reliqui.

Tertius est casus, quando filius non omnino habitat cum patre, nec omnino forisum, vtpote quando est in castris, militia a se empti. Hoc casu militia illa praesumitur empti pecunia patris, *l. vlti.* C. de *pignor.* Et hanc effecti iuris praesumptionem scribit Ioan. Andr. in *additionibus* ad *Specul.* in *tit. de praesumpt.* §. *species*, num. 1. in *verbo*, in *prae*dictis ut probantur Lucas de Penna in *l. 3. in versu* 158. *praesumpt.* C. de *opere* *publico*, lib. 10. & Alciat. in *tratu* de *praesumpt.* regul. 3. *praesumpt.* 23. Et haec quidem praesumptio hanc habet utilitatem, iuxta *d. l. vlti.* C. de *pignor.* quod si quis habens omnia bona sua obligata, emit militiam filio, potest creditor intentare ius hypothecae aduersus filium ipsum, quia lex praesumit emptam effecti militiam ex pecunia a filio creditoris peruentae ad patrem. Et ex *d. l. vlti.* sic docuit Bartol. in *l. Imperator*, §. *vlti.* nu. 3. de *legat.* 2. quem secuti sunt Ruin. in *confil.* 199. num. 12. lib. 2. & in *confil.* 12. in *fin.* lib. 5. & Capic. in *decis.* 194. nu. 15. & Alciat. in *d. praesumpt.* 25. qui subiungit, hodie procedere, quando specialiter mutuum fuit ad emendum militiam.

Quartus casus, quando verè sumus in dubio. Hoc casu praesumitur pro possessore: & ideo qui non possidet, si aliter emptum ex pecunia patris, probare debet. Itaque in *d. cum* oportet, in *verbo*, ex eius *substantia* quam secuti sunt Alex. in *confil.* 140. num. 3. lib. 5. & Mascardus in *tract. de probat.* in *confil.* 144. num. 13. qui aliquid simile comprobat.

P R A E S Y M P T I O. L I.

Acquisita per uxorem, quando ex bonis mariti acquisita praesumantur, diligens & accurata explanatio.

S U M M A R I A.

- 1 Acquisita a muliere, ex bonis mariti praesumuntur quasita, iuris praesumptione, nu. 2.
- 2 Vtilius videri debet, quod honestum est.
- 3 Mulierum tenuis est industria, viri, operari tenentur.
- 4 Acquisita etiam ab uxore putantur, ex bonis mariti praesumuntur.
- 5 Vxor etiam putatur de adulterio accusari potest.
- 6 Concubina ex bonis mariti praesumitur acquisivisse.
- 7 Concubina quae dicitur.
- 8 Quasi turpis in concubina facilius, quam in uxore praesumitur.
- 9 Concubina a lege honesta personae loco habetur. Et a diner sum sit hodie nu. 13.
- 10 Comprehensio dicitur, non extorsio, quae eandem habet rationem.
- 11 Donatio inter concubinos permixta est, nisi concubinarum miles sit.
- 12 Vidua intra annum luitum, ex bonis mariti praesumitur acquisivisse.
- 13 Vidua intra annum luitum, eandem quam in matrimonio castitatem praestare debet.
- 14 Acquisivisse mulier ex bonis mariti, vel vidua intra annum luitum praesumitur, et si illud neget. Reiecta opinione Baldi & aliorum, nu. 25. Dissimulante Alciato, nu. 26.
- 15 Et licet matrimonio constante adulterium commiserit, nu. 17. Procedit etiam praesumptio hac contra singularem mulieris successorem, nu. 18.
- 16 Et ad commodum hereditatis mariti, cum etiam successor singularis, num. 19.
- 17 Nec cessat, si ante matrimonium contrarium se pecuniam eam habuisse asserat, nu. 21.

- 20 Exceptio de iure totius obijci potest, quando intentionis agentis exclusiva est.
- 21 Bona reperta pene mulierem matrimonio coeunte, vel intra annum luitum, mariti praesumuntur.
- 22 Praesumptio post beneficium adeptum acquirentem, praesumptio est pro Ecclesia: ex eam bonis acquisitis habens.
- 23 Mulieres quomodo soluti acquirantur.
- 24 Pecunia reperta pene mulierem, ipsius fuisse praesumitur si maritum id sit confessus.
- 25 Si fuisset praesente, & tacente marito, mulier ex pecunia suo nomine aliquid nominare, nu. 28.
- 26 Dissimulat tamen Alciatus, nu. 29. 30. & 31.
- 27 Mulier industria quae verisimiliter ex sui negotiationibus acquirere potuit, non praesumitur ex bonis mariti acquisivisse.
- 28 Tamen fors ipsa principalis fuerit mariti, nu. 34.
- 29 Vel in contrarium extet consuetudo, ut omnia uxoris mariti acquirant, nu. 35.
- 30 Mulier quas operari marito praestare tenetur.
- 31 Mulier habita pecunia a consanguineo suo praesumitur bona deinceps acquisita, ex bonis mariti acquisivisse.
- 32 Idem si ab amato, vel etiam ex turpi causa, cum id demum in ipsum dominum permansit, nu. 37.
- 33 Mulier dixerit, nupta a pauperi, ex sua patris, quidam mariti pecunia acquirere praesumitur.
- 34 Mulier administratrix honoris alicuius, ex illa potius, quam ex turpi quaestione praesumitur acquisivisse.
- 35 Marito transiente ad domum uxoris, mulier ex proprio bonis, non mariti praesumitur acquirere.
- 36 Mulier proprietatem rei bonae consolidata domum cum usufructu, ex proprio praesumitur acquirere.
- 37 Mulierem ex bonis mariti acquisivisse praesumi, quomodo non habeat locum quoad bonorum recuperationem, sed pretium tantum.
- 38 Rex empti abs te pecunia mea, non mea, sed tuas pecunia mihi soli repetitione competente.
- 39 Mulier quae reperitur possidere bona acquisita, in iudicio possessorio vincit.
- 40 Id tamen quomodo accipiendum, nu. 41.

Quartus Socius, ut refert Pomponius in *l. Quintus* ff. de *donat.* inter *virum* & *uxor.* ita respondit: [Cum in cotrouturiam venit, vnde ad mulierem quid pervenerit, & verius & honestius est, quod non demonstratur vnde habet existimari a viro, aut qui in potestate eius esset, ad eam pervenire]. Rationem Pomponius asserit, cur ita responsum sit, cuiusdam scilicet turpis quaestus gratia. Quam quidem Socius & Pomponius sententiam confirmavit Alexander Severus in *l. etiam*, C. de *donat.* inter *virum* & *uxorem*, his verbis: [Nec est ignotum quod cum probari non possit, vnde vxor matrimonij tempore honeste quaesierit, de mariti bonis eam habuisse, veteres iuris auctores merito crediderint.] His adductis responsis, vno ore interpretes nostri pro quibus statuerunt, acquisita a muliere, praesumuntur quae sita ex bonis mariti. Itaque Bartol. & reliqui in *l. Quintus*, & in *d. etiam*. & in *l. cum* oportet, num. 5. C. de bon. quae lib. sic & gloss. in *c. 2. de donat.* inter *virum* & *uxor.* Ioan. Andr. in *addit.* ad *Specul.* in *tit. de praesumpt.* §. *species*, num. 5. in *verbo* in *prae*dictis concordant, qui recte scripserunt, hanc esse praesumptionem iuris. Innocent. in *c. cum* ex officio, de *test. auen.* Baldus in *l. cum* oportet, num. 12. & 13. C. de bon. quae lib. qui hanc honestatem esse praesumptionem, cum Pomponio scripsit, idem in *confil.* 20. Proponitur quod quidem, & in *confil.* 3. *Albello*, lib. 4. Angel. in *confil.* 215. super *principio*. Alciat. in *d. etiam*, verbi, quare virum. Socinus Sen. in *confil.* 249. in *fine*, lib. 2. Crimen in *confil.* 6. in *princip.* Alciat. in *tratu* de *praesumpt.* reg. 3. *praesumpt.* 26. Rer. in *confil.* 11. num. 1. & num. 5. ver. 1. *casu*. Cras. in *confil.* 11. num. 4. & Mascardus in *confil.* 124. num. 1.

Alii multi, quos infra commemorabimus. Nec huic praesumptioni repugnat, quod damno haec mulieri videatur. Nam cum plura moneat ea quae suspicionem magis recipienda est, & vtilius videri debet, quod est honestius. Si enim dicimus mulierem ab alio vtiliter donatam esse, inhoneste alicuius donationis suspicio praesumptio obviatur. Quod praclare expresse Plautus in *Castris* domi Miram Clotratam ita alloquitur. [Vnde ea tibi est? Nam peculiam probam nihil habere addeat clam viro, & quod habet parum, ei haud comodi est, quin aut viro subtrahat, aut stupro inueniat, hoc viri censio nunc quicquid tutum est.] Haec Plautus. Nec dici hic potest, mulierem ex honestis operis tibi quidpiam quaesivisse.

4 cum quod tenuis t admodum esse solet mulierū industria, tūc etiam quod viris operari debeant, sicut ff. de oper. libe. & latē tradit Tyrac. de legib. consual. l. 1. n. 2.

Extenditur primò hæc præsumptio, vt locum habeat etiam in vxore putatiua, t Nam & quesita ab hac ipsa, præsumitur ex bonis mariti quesita. Ita tradit Tyrac. in traç. de legib. consual. in glo. b. n. 293. Et hæc quidem sententia magis & magis comprehendatur ex his, quæ mox subiiciemus. Ea est ratio quod & in vxore putatiua, honestas ipsa considerabilis est: quare de adulterio t accusari potest, si vxor. ff. l. 1. de l. adul.

Et hæc quidem operari debet marito, à quo alitur. Et accedit, quod & ratio illa euitanda suspitionis furti, locum habet & in hac ipsa furti in vera vxore. Quæ verò à Tyracello aduersus traditionem hanc afferuntur, facili negotio dissoluntur.

7 Extenditur secundò, vt procedat etiam in concubina t quæ pariter ex bonis viri acquisiuit præsumitur, sicut scripserunt Bal. in l. 1. cum. 1. de iusticia libe. Barb. in traç. de præsentia Cardinali. parit. q. 1. q. 3. Creus in l. fateri ad fateri. num. 120 ff. de condiç. ind. b. 1. Cremon. in singul. b. 1. Iam. Lupu in rub. extra de donat. inter virum & vxor. n. 4. 60. Anton. Gabr. in libro primo consiliorum, titu. de præsumpt. consil. 15. num. 2. & Mascardus in consil. 340. num. 1. Quam quidem sententiam satis mihi probare videtur d. l. 1. ff. ipsas. C. de natural. libe. vbi si illi quæ tenentis virum non est, sed concubina, aliquod quesitum, vel commendatum dicitur, reddi viro id debet, quod si negat mulier aliunde iulit quæsiuisset, tormentis subiicienda est.

Nec repugnat consideratio Alciati in d. præsumpt. 26. dicentis, illam præsumptionem nõ esse legis, sed hominis. Est enim verius præsumptionem legis esse cum lex exilimicet, concubinam t bonis viri fabrilis, & ob id quæstionibus subiiciendam esse. Et accedit quod in concubina eadem nallrat ratio, & in vxore. Nam dicitur concubina t illa fit, quæ in domo maritali affectu retinetur, vt scribit Ber. in l. concubina ff. de conuul. & reliqui in l. si qua illa stru. C. ad Orphaniam. ob id vxori equiparatur, sicut respondit Capla. in consil. 330. num. 3. l. 3. et pro honestate mulieris haberi dicitur. Ex quo sequitur, quod sicut ad eundam turpem suspitionem in vxore, sumitur præsumptio hæc, ita & in concubina.

Cæterum ab hac opinione, dissentit Alcia. in d. præsumpt. 26. num. 1. & Parisius in consil. 80. num. 23. l. 1.

9 Laratione prima, quod facilis turpis questus t præsumitur in concubina, quam in vxore, & ideo non procedat argumentum de vxore ad concubinam, quia est argumētum de maiori ad minores hoc modo fumiur interpretatio, vt præsumatur vxorẽ quæsiuisset ex bonis viri, ob eius honestatem: t ergo etiam idem præsumitur in concubina, quod quæsitum ait Alcia. iugen argumentum iure non recipitur.

Verum respondetur quod etsi verum est, facilius præsumi turpitudinẽ in concubina, quam in vxore: attamen non inde fit, quin & aliqua extet suspicio in concubina, & illa fit considerabilis, quan

10 do quidem concubina t à lege honestæ personæ loco habetur, l. 1. de offi. iur. Alcia. ff. de verb. sign. & Palencia de nobis puri q. 3. ff. l. 1. c. 1. n. 3. Et præterea accedit, quod ratio illa honestatis considerata à Iureconsulto in d. Quintus, locum etiam hic habet. Cum enim duæ sumi possunt præsumptiones, vna quod ex bonis mariti mulier quesierit altera, quod ex illicito quæstu, benignior sumitur interpretatio & præsumptio, quod ex bonis viri acquisierit. Hæc eadem ratio militat etiam in concubina. Est ergo dicendum, quod & hic casus comprehendatur in dispositione d. l. Quintus.

11 cum non extensio, sed comprehensio t esse dicatur illa quæ eandem habet rationem, sicut in specie respondit Paris. in d. consil. 80. n. 2. 2. 3. in fin. l. 1.

Secundò ex ratione motus est Alciatus: quod etsi hæc quesita perueniunt ex bonis concubinarū, non tamen essent ita simpliciter restituenda à concubina ipsi concubinario, cum inter eos

12 permixta sit t donatio, nisi concubinarium miles sit, l. 1. C. de donat. inter virum & vxor. Bart. in l. Affertionis ff. de dona. & Ripa in l. miles, nu. 1. de ver. ind.

Verum respondetur, argumentum illud ad rem pertinere. Nil enim inter se commune hoc habet, præsumi quæsitum ex bonis mariti ad euitandam suspitionem turpis quæstus, cum illo, quod donatio facta concubina valeat. Nam verum esse potest vtrumque, t procedit in diuersis casibus, illud in dubio, hoc verò in claris.

Tertiò considerabat Alcia., iura quæ hæc præsumptionem introduxerunt, præcisè loqui de vxore, & ob id in concubina locum habere non possunt: sed facili respondetur, iura illa loqui

de vxore, non tamen taxatiuè, aut præcisè, sed simpliciter, & ob id comprehendunt etiam concubinam in qua militat (vt diximus) eadem ratio, et accedit quod si consideratio Alciati esset verã id foret dicendum in vidua infra annum luctus, de qua d. l. Quintus, non loquitur, & tamen contrarium est verius, sicut dicemus in subsequenti extensione, ex eius Alcia. sententia.

Quartò huic opinioni Paris. & Alcia. suffragari videtur, quod etsi olim t concubina persona fuerit habita honesta, attamen diuturnum est hoc, sicut respondetur Dec. in consil. 153. col. 1. Paris. in consil. 80. num. 3. lib. 1. & Crau. in consil. 166. num. 1. & in consil. 229. num. 12. Cum ergo semel mala fuerit, præsumitur semper in eod. genere mali, iuxta c. semel, de reg. iur. in 6. Præsumi ergo debet, quod etiam cum alijs turpem quæstum exercuerit.

Verum respondetur nos loqui de concubina, præsumptis terminis habilibus, nempe quod sit verè concubina, atq; ita quod cum alijs non coeat: alioqui concubina nomen non obtinet: sed potius meretricis.

Extenditur tertio hæc præsumptio, vt locum habeat etiam in t vidua intra annum luctus. Nam & illa præsumitur acquisiuisse ex bonis mariti: sicut scripserunt Alber. in l. etiam. C. de donatio. inter virum & vxorem. Bald. in consil. 139. Proponitur quod quidem Ioanne, lib. 4. Capra in consil. 12. Angel. in consil. 141. super l. num. 2. vers. secundo casu. Aret. in consil. 31. Propos. in consil. significauit, in fin. de donat. inter virum & vxor. Alexan. in consil. 82. num. 14. lib. 2. Crotus in l. fateri d. fateri, num. 45 ff. de condiç. ind. Dec. in consil. 137. num. 9. Roccus in consil. 44. num. 4. lib. 1. Ioan. Lupu in rub. extra de donat. inter virum & vxorem, ff. 60. num. 15. Ioan. de Garribus in rub. C. de secunda nupt. num. 27. Cremon. in singul. 6. Alcia. in traç. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 261. num. 1. vers. secundo declar. Nenz. in lib. 4. ff. de nupt. num. 21. Berrian. in consil. 231. num. 4. lib. 2. Paris. in consil. 80. num. 3. & num. 28. lib. 1. de Ripa in resp. l. faminea. q. 20. C. de secum nup. Ber. in q. 31. Corasul. 3. m. i. c. 1. 5. nu. 4. Anto. Gabr. in lib. 1. consiliorum, titu. de præsumpt. consil. 15. num. 4. & Mascard. in consil. 212.

Et ij quidem à prima ratione vsi sunt, quod eadem castitas t requiritur in vidua intra annum luctus, quæ requiritur constanter ipso matrimonio, l. vltim. ff. de duc. & repud. & ff. de litem. in Authen. de nupt. & tradit glo. in l. vltima. ff. de alio. C. de re iur. actio. Quæ admodum ergo ad euitandam turpem suspitionẽ mulieris nuptæ, sumitur præsumptio quod acquisierit ex bonis mariti, idẽ pariter dicendum est in ipsa vidua, & rectius dicere possumus, quod sicut in muliere nupta, ex duabus præsumptionibus sumitur hæc honestas, quod ex bonis viri acquisierit, & nõ illa, quod ex turpi quæstu. Ita pariter idem dicendum est in vidua.

Extenditur quartò, vt hæc præsumptio locum habeat, etiam si mulier ipsa consilire ipso matrimonio, vt intra annum luctus t negaret, & acquisierit ex bonis mariti. Nam adhuc contra eam præsumitur. Ita Nenz. lib. 4. ff. de nupta. num. 21. vers. secundo amplia. & Anto. Gabr. in d. consil. 15. num. 8. ex sententia Ioan. Lupi in d. ff. 60. num. 15. vers. limit. 6. primo.

Verum quomodo procedat hæc extensio, dicemus infra in 3. extens.

Extenditur quintò, vt locum habeat, etiam si mulier, constanter ipso matrimonio commiserit t adulterium. Nam adhuc quesita ab ipsa vxore præsumitur ex bonis mariti acquisita. Ita Ioan. Lupu in d. ff. 60. num. 14. & Anto. Gabr. in d. consil. 15. num. 9. ex sententia Baldi, in l. cum oportet, num. 12. C. de bon. qua lib. & Barba. in c. 1. de pœcul. cleri.

Verum si diligenter perpendantur verba Baldi. contrarium is affirmare videtur.

Extenditur sextò, vt locum habeat hæc præsumptio, etiam contra t singulariter ipsius mulieris successorem, vt est cõtra eam qui deinde ab ipsa muliere emit. Nam hæc præsumptio operatur contra emptorem illius: sicut contra ipsam mulierẽ. Ita tradit Albi. in l. etiam. C. de donat. inter virum & vxor. Lupu in d. ff. 60. num. 15. vers. amplia. tertio. Nenz. a. in d. lib. 4. ff. de nupta. num. 21. vers. secundo amplia. & Anto. Gabr. in d. consil. 15. num. 10. t huius sententia ex est ratio, quod nemo plus iuris in aliud transferre potest, quam ipse habet, l. alienatio ff. de contrahen. empt. & l. traditio ff. de acqui. rerum domin. Cum ergo mulier nullum ius habeat in his acquisitis, ex quo mariti præsumuntur, sequitur dicendum in emptorem illum transmitti non potuisse.

Extenditur septimò, vt hæc præsumptio locum habeat, non solum ad commodum t hæredis mariti, sicut de hærede respondit Paris. in consil. 62. col. 2. lib. 2. sed etiam ad commodum singularis successoris ipsius mariti. Nam & iste aduersus mulierem potest

Poterit hanc iuris præsumptionem. Ita respondit *Provia* in *conf. 237. col. m. vltim. quem fecit fons N. euz. in d. lib. 4. ff. de iur. nupt. m. 21. vers. quarto amplius. Alciatus* in *trac. de præsumption. b. regl. 3. præsumpt. 26. num. 1. vers. quarto declarat. & Anton. Gabr. in d. consens. 15. num. 11. Et huius traditionis ratio afferri solet, quod præsumptio hæc est à lege inducta, ad evitandum suspitionem turpis quæstus. Quæ quidem præsumptio rem ipsam quodammodo sequitur, ita ut à quouis possessor obijci aduersus muliere iure possit. Et com probatur, quia si t exceptio de iure tertii obijci potest, quando est exclusiva intentionis agentis, l. 2. vbi *Sacra. num. 4. de exceptio. reind. ita* fortiori successores illi singulares obijcere potest exceptionem hanc iuris auctori competentem, cui obijci succellit. Nam & in singularum successore transeunt omnia iura sui auctoris, respectu illius rei in qua successit.*

Nec repugnat quod *Baldus* in *l. si vxor. vii. c. de condi. inserti. & Alex. in l. qui iure familiarit. au. m. 1. ff. de acquir. possib. & in consens. 101. lib. 1. de prædicta opinione defendit videntur. Quando quidem nullo iure vel ratione horum traditum fuit. Non enim tex. d. l. Quintus. quem allegat, eis suffragatur: Cum eius ratio militet tam pro successore mariti, quam pro ipso marito, vti diximus. Et præterea *Baldus* non loquitur de suspitione singulari, sed de extraneo, sicuti *Balipapio* declarat. *Dec. in d. conf. 237. in fine.**

Extenditur octavo, ut hæc præsumptio locum etiam habeat, quando mulier diceret, se habuisse pecuniam illam ante contrahum matrimonium. Nam adhuc præsumptio est, quod imò illa pecunia sit ex bonis mariti, nisi mulier ipsa suam illi assertionem probet. Ita ex sententia *Vberti de Bobio docuit Alberic. in l. etiam. C. de donat. inter virum & vxor. quem fecit fons Aretin. in conf. 31. nu. 5. lapus in l. rub. ext. de donat. inter virum & vxor. §. 60. num. 16. vers. sed quamvis. & *Dida. in c. 1. m. 6. de testam.**

Ea vi sunt rationes, quia cum bona t reperiantur apud ipsam, vel constante matrimonio, vel eo soluto, intra tamen annum luctus, presumuntur bona mariti, cui subdita vel, vel fuit. Et quia fons bona in dotem data, in inventarium redigi, l. si ego. §. vltim. ff. de iure dotum. Et ideo cum hæc non reperiantur in eo descripta, mariti præsumitur. Et ad rem optime confert tex. in Authent. licentiam. C. de episcop. & cler. vbi cum dubitatur an res acquisite a prelato t fuerint quasite post ademptum beneficium, vel ante præsumitur pro Ecclesia, quod fuerint acquisita post: & sic ex bonis Ecclesie. Et ratio est, quia cum prelatus ab initio nō distingueret res suas per libellum vel inventarium, à rebus Ecclesie, sicuti distingueret debet, c. manifeste. l. 2. quasite. t. præsumptio est contra eum, quod nullas proprias tempore promotionis habuerit, ex quo fuit in culpa, non observando cautelam legis. Ita scribit *Innocent. in c. cum in officio de testam.* Quæ sane ratio optime casui nostro convenit. Nam mulieres t prælati comparantur, sicuti *Innocent. & alij suprà* commemorati affirmant. Et accedit, quod si aliter diceremus, facile est mulieri vel eius heredibus dicere illa bona fuisse quesita ante matrimonium. Et hoc modo transiret onus probandi contrarium in maritum, vel eius heredem, atque ita reddere elusoriis iuris dispositionem. Et absurdum certe est, quod sola mulieris negatione, illa bona fuisse quesita constanter matrimonio, gravari deberet maritus probandi onere.

Quibus constat, minus recte sensisse t. *Bald. in l. si vxor. m. C. de condi. inserti. Salic. in l. etiam. in fine. C. de donat. inter virum & vxor. Alex. in conf. 2. m. 3. lib. 5. Claud. de Seyss. in l. qui familiarit. au. ff. de acquir. possib. & Crauet. in conf. 81. nu. 7. Cum dixerunt, quod imò negante muliere se acquiescisse constanter matrimonio probandi onus pertinet ad maritum vel eius heredem, si tamen minus recte senserunt.*

Ceterum *Alciatus* in d. præsumpt. 26. num. 1. versu. tertio intelligi, visus est conciliare opiniones. Inquit ille, quod aut mulier t verisimiliter non potuit acquirere ante matrimonium, sicuti non potest filia quæ est sub potestate patris, vel soror quæ dum est cum fratribus, & industria caret, operas tantum domesticas ad commodum fratrum præstat. Et hoc casu procedit prima illa opinio. Aut verò verisimiliter mulier hæc acquirere potuit: & tunc procedit secunda *Baldi* & sequacium opinio. Et ad pertinet hæc probatur *Dida. & Antonius Gabriel* præstatu in loca. Et apertius eorum *Aret. in conf. 31. num. 4. vers. supposito quod. Ioan. Lupus in d. §. 60. nu. 1. vers. & istud maxime.*

Declaratur primò, ut locum non habeat hæc præsumptio, quando maritus t confessus est, pecuniam illam fuisse ipsiusmet vxoris. Nam tunc præsumetur, pro ipsa muliere, quoad evitandum suspitionem turpis quæstus. Ita declarat *Signoroli* in *conf. 122.*

*Alberic. in d. l. etiam. C. de donat. inter virum & vxor. Salic. in l. cum propria. C. si qui alteri vel sibi. Alex. in conf. 22. num. 7. lib. 4. Secum. Sen. in conf. 65. num. 20. vrs. 20. lib. 1. Ioan. Lupus in d. §. 60. Ripa. lib. 3. repon. bon. cap. 4. in fine. Tyrarg. in l. vltim. in verbis Jacq. num. 100. C. de rebus. don. Ioan. Cerasius lib. 2. in fine. l. 1. m. 3. v. c. v. c. præterea. Boer. in quæst. 21. num. 5. in fine. qui ex sententia Specul. & Saliceti scriptis, quod ad tollendam suspitionem ex d. l. Quintus sufficit, quod t mulier prætere & tacente marito, numeret suo nomine pecuniam, asseratque suam esse. Et idem affirmatur *Fulgos. in conf. 198. col. 2. Riminald. in conf. 2. 4. 4. in fine. lib. 2. Crauet. in consil. 61. num. 7. Olfacius in decisio. 240. num. 8. & Mascardus in consil. 303. num. 1.**

Quibus intelligimus hanc esse receptam opinionem, & si ab ea differant *Bald. in conf. 66. Punctus tain est, in libro Castri lib. 1. Salicet. in l. si mater. C. de contrah. in pr. Aretin. in conf. 31. num. 6. vers. ad secundum dicimus* (meo in codice corruptus est locus, cum illa scriptum sit, quod etiam maritus non dicat, &c. illa negatua est transponenda paulo post.) *Alex. in conf. 8. col. 2. lib. 3. & Paris. in conf. 62. nu. 12. lib. 1. Horum autem præcipua ratio & argumenta facile consutari potest, kribunt ipse confessionem factam inter personas prohibitas donare, nil operari, sed aliunde sumendas esse probationes, cum in fraudem legis facta præsumatur, l. qui testamentum ff. de probat. & l. si testis ff. de test. penult. Atque confessio hæc facta inter virum & vxor. facta est inter personas donare prohibitas, l. 1. & l. 2. ff. de donat. inter virum & vxor. Ergo nil proderit confessio hæc, & per consequens credendum est, ne turpis quæstus præsumatur, cum inter ipsam illam t marito accepit.*

Huic argumento facile respondetur, omnia *Alciati* consideratione. Hic enim (sicuti etiam infra dicemus) quod impedituna consideratur, quorum vnum est, præsumptio, vel suspitio turpis quæstus, d. l. Quintus. Hæc præsumptio tollitur confessione mariti. Alterum, quia cum donatio prohibita sit inter virum & vxorem, nod adhibetur fides confessioni mariti. Hoc impedimentum nil ad rem nostrā pertinet, ad titulum, de dona. inter virum vxor. Conciliando tamen prædictas opiniones *Alciatus* in *trac. de præsumptionib. reg. 3. præsumpt. 26. versio. declarat* alioquo casu distinguit. Quorum primus est, quando t pecunia numeratur ab ipsam vxore emente, vel maritus fateatur pecuniam illam esse ipsius vxoris, & agit de solo detrimento ipsius mariti. Hoc casu adhibetur fides huius confessioni: atque illa tollit præsumptio d. l. Quintus. Ita (inquit *Alciatus*) procedit secunda illa opinio *Signoroli, Alberici, & sequacium*. De veritate huius casus, nō dicemus.

Secundus casus (ut *Alciatus*) est, quando ipsemet maritus emite nomine vxoris, & fateatur pecuniam esse ipsius vxoris. Hoc in casu non creditur illi confessioni, quia præsumitur maritus donare, l. cum propria. C. si qui alteri vel sibi. & l. si non vxorem & l. si ipsi. C. de donat. inter virum & vxor. Et ex quo maritus numerat pecuniam, lex præsumit eum numerantem, l. 2. ff. pro socio. vbi *Barl.* Quare confessio ipsa mariti aduersus legis præsumptionem, inter personas prohibitas nil operatur. Hic casus verò non differt à precedenti, in quo *Alciatus* affirmavit esse adhibendam fidem assertioni mariti, nulla certe habenda est ratio, quod ipsam mulier numeret, vel ipsemet maritus, quia aut confessio est falsa, & tunc etiam confecta & falsa esse potest numeratio à muliere facta: cum facile maritus cum tradere potuerit ipsi mulieri pecuniam vti illa deinde suo nomine numeraret. Aut verò confessio est vera, & tunc vera esse potest præsumptio, & tunc præsumptio imò probatur, quæ oritur ex confessione expressa mariti, præferri debet illi præsumptioni, quæ oritur ex actu ipso numerantis facta à marito. Præterea considerandum est, quod hic duo extant impedimenta, quibus dicimus acquiriti à muliere non acquiri, etia si tante confessione mariti. Vnum est ex præsumptione d. l. Quintus. Hoc impedimentum dicitur sublatum confessione mariti vel expressa, vel tacita, ne aliqui vxoris leno fuisse videntur, consentiendo illius meretricio. Et hoc casu vera nō est illa consideratio, quæ facit *Aretin. in conf. 31. col. penult. vers. ad secundum dicimus*: & *Fulgosius in conf. 199. col. 2.* Non enim hic præsumi potest turpis quæstus: cum maritus ipse fateatur, pecuniam esse vxoris, cessat etiam præsumptio furti, ab illis considerata. Alterum est impedimentum: quia donatio est prohibita inter virum & vxorem. Et ideo confessio mariti, quæ aliqui inducit ipsam donationem, fides non adhibetur. Hoc impedimentum nil pertinet ad materiam huius nostre præsumptionis: sed ad dispositionem l. 1. & totius tituli. ff. de donat. inter virum & vxor. Et propterea est dicendum, quod nisi addit aliquæ præsumptiones, quibus colligatur confessioem

mariti esse veram, dicendum erit, confessionem non valere.

31 Tertius est casus (inquit Alciatus) quando agitur de praedictio terti. Hoc casu confessioni mariti nulla adhibetur fides, Ita Alciatus scribit *de consensu Salicorum in d.l. finiter. C. de contrah. emp.* & ait probari argumento & aliud. verum si verò non fuerit, in Authen. de qualitate dotis. ubi si maritus in instrumento dotis fateatur, autem fuisse dotem, licet confessio illa praedictet marito confessionem tamen praedictet creditoribus. Hic casus duo pariter habet. Vnum quoad presumptionem d.l. Quintus. Alterum quoad praesumptionem fraudem contra creditores. Illud primum ita hoc in casu tollitur confessione mariti, sicuti tollitur in precedenti casu. Illud verò secundum permanet, nisi extent contrariae praesumptiones & confecturae quibus apparere possit, confessionem mariti veram esse, sicuti quando mulier bona aliunde habebat, *ut tradit Salic. in d.l. finiter. quem secutus est Crauer. in tradita. de antiq. tempore. in 3. part. 1. part. prim. palu. inquit. Quarto limitatur, nu. 37. Hic casus secundum Alciatum praesumit in loco, multo magis locum habet, si ante statum, quod ad remouendas fraudes, acquisita per vxorem, censentur acquisita marito. Nam huiusmodi statum non constituit fundamentum super praesumptione & ratione. Quintus, sed propter tollendas fraudes maritorum, qui vt circumstantia creditoris, curant instrumenta acquisitionum in se faciant, nomine vxorum confici.*

Declaratur secundò hæc praesumptio, vt locum non habeat, quando mulier t. esse adeo industria, vt verisimiliter ex suis negotiationibus potuisset acquirere bona illa, ex lucris & factis. Sicuti si esset mulier chirurgus, vel obsterix, vel lanificio aliove simili artificio perita, vel mercaturam exercuisset, sicuti in Gallia, & Italia, multis in locis mulieres negotii videntur.

Hoc sane casu, quidquid acquirit mulier sibi acquirit, cessante omni suspitione super questibus. Ita Baldus in l. cum oportet, num. 12. C. de bonis qua liberis. & in cons. 299. Dicitur Petrus & Cyrrus, in fine, lib. 1. Remanum in cons. 119. Alexand. in cons. 40. lib. 3. & in cons. 139. lib. 1. Petrus & Cyrrus in singul. 99. incipit inter virum & vxorem. & sic. Cram. in l. frater affr. & c. num. 120. ff. de condit. indeb. Ripa lib. 3. respons. cap. 4. Alciatus in tradita de praesumptionibus, regul. 3. praesumptione 26. in sexta declaratione, Thomas Ferrarius in cautela 4. num. 4. Bellosus in cons. 77. in fine. & Antonius Gabrielus in dicta consilio 15. num. 12. & Ioan. Corasius in libro 3. mysticla iuris, cap. 5. num. 3. versum. versum.

La ratione ipsi moti sunt, quia hic cessat illa suspicio turpis questus, quæ mouit Matium Scaeuolum, ad respondendum acquisita muliere praesumuntur quaerita ex bonis mariti. Hæc itaque suspicio ratione & causa cessante cessat etiam praesumptio hæc.

Nec repugnat quod praescriptus Papiensis in forma libelli, quo mulier agit ad dotem, in verbo, tamquam bene paraphernalia, & predicta recepta sententia dissensit, ea ratione, quod mulier teneatur operari marito, quod consequitur alimenta. l. si est vxor. in prin. ff. de donat. inter virum & vxorem. & l. si licet ff. de operi lib. & c. propter ea 33. ff. de acquirit. re poss. Nam respondetur, mulierem teneri t. solum praestare operas reuerentiales & obsequiales marito, non autem industriales. Ita glo. in l. si licet ff. de operi lib. & in c. quod dicit. 33. quest. 5. & in specie sic explicat & respondet Baldus in l. etiam, colum. 2. C. de condit. insertis. Boer. questio. 21. num. 4. Ripa lib. 3. respons. cap. 4. num. 4. & Tyracquel. in l. si inquam, in verbo, donatione, num. 100. C. de reuoc. donatio.

Ceterum declarationem hanc intelligit Alciatus in dicta praesumptione 26. in sexta declaratione, non procedi, quando fors t. ipsa principalis causa, qua mulier ipsa negotia est, marito fuisset. Nā tunc nomine mariti negotiatioe exercuisset praesumitur, & propterea locum ei acquiritur illud dicitur. Ita dicimus, filii acquirere patri, cum ex illius pecunia negotiatur, Bald. & reliqui in l. cum oportet. C. de bonis qua liberis. & dicimus ipsi. Et præterea intellexit

31 Alciatus declarationem hanc, nisi in contrarium extaret t. consuetudo, qua obseruari solet vt acquisita mulieris industria, marito acquiritur. Ita ait Alciatus colligi ex Hollien. & alijs in significatione, de donat. inter virum & vxorem.

Declaratur tertio, vt non procedat hæc praesumptio, quando 36 t. appareret mulierem habuisse pecuniam in consanguineo. Nam tunc non praesumitur quod bona deinde acquisita, fuerint empti pecunia mariti. Ita ex sententia Ricardi & Cyni scripsit Baldus in l. cum oportet, in prin. num. 14. C. de bonis qua liberis, quod ibi tradidit Causam, qua tunc mulier posuit tibi acquirere, vt scilicet curaret necesse pecuniam tibi & consanguineo dari, & deinde prædia emat. Hæc cautela, vt recte docuit Baldus peccatum continet, quocirca

cauendum est, quia et si de his non cognoscit Iudicet Ecclesia militans; illa tamen triumphans, cui nil occultum est, seuerè vindicabit. Et præterea (inquit Baldus) hæc cautela nil operaretur, quando probaretur, pecuniam illam statim restituit fuisse mulieri consanguineo, inest l. 1. C. si seruus extero. Quando autem verè constaret pecuniam illam fuisse donatam in consanguineo, vel ab alio ipsi mulieri, res caretet probabili dubitatione. Nam in claris verisimetur, sicuti etiam respondetur Cassaneri in cons. 29. num. 12. & Crauer. in cons. 61. num. 7. & idem affirmat Alciatus in d. praesumptio, 26. num. 4. versum. idem est: post Fulgionem in cons. 98. & Albericum in d. Leiam. Et subiungit Alciatus, declarationem hanc procedere etiam quando huic mulieri fuisset donata pecunia, vel res alia ab Amatio. Ita scripsit Alciatus affirmasse Angelum & Pract. Papae etiam Guid. Pap.

Declaratur quarto, vt locum non habeat quidam mulier probauit, se habuisse ab t. amatio, vel ex turpi questu. Hoc casu cessat 37 praesumptio d.l. Quintus. & illud sic donatum manet in dominio ipsius mulieris, cum datum mulieri esset ex turpi causa, efficitur ipsius. l. idem. C. sed quod meretricis. ff. de condit. ob turpem causam. & probat d.l. Quintus a sensu contrario. Ita inspicie declarat Pract. Papiensis in forma libelli, quo vxor agit ad dotem, in verbo, tamquam, num. 4. qua alij complerent. Verum hæc declaratio est non de re dubia sed in casu claro.

Declaratur quinto, vt locum nō habeat hæc praesumptio, quid 38 constaret mulierem fuisse diuitem, t. viro pauperi nupsisse. Nam tunc praesumitur potius ex propria pecunia emisse, quam ex illa mariti. Ita Buttirus & Ancharam in c. si secundo nō ab de pecunia clerico. Socin. sen. in cons. 2. 49. in fine. lib. 2. Alciat. in tradita de praesumptionibus, regul. 3. praesumptio. 26. num. 4. versum. declarat. Corasius lib. 3. mysticla iuris, c. 5. num. 3. & Antonius Gabriel. in lib. 1. consilium in vna de praesumptionibus, consil. 15. num. 24. Hoc sane casu cessat illa dispositio turpis questus.

Declaratur sexto, vt non procedat hæc praesumptio, quando 39 t. mulier administrasset bona alicuius. Nam et si regulariter non praesumatur administratrix acquiescisse ex bonis administratis vt suo loco dicemus: tamen hoc casu praesumitur mulierem potius acquisiuisse, quam ex turpi questu. Ita respondit Alex. in cons. 12. num. 1. lib. 2.

Declaratur septimò, vt non procedat hæc praesumptio, quando 40 t. maritus traduxit se ad vxorem: atque ita cum iuit ad domum vxoris. Nam tunc deinde ab ea questita, praesumitur ex bonis proprijs, non autem mariti questita. Ita Alciat. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. Socin. sen. in cons. 128. colum. 2. versum. secundum pro hoc accedit, lib. 1. quos secutus est Crauerus in cons. 11. num. 7. versum. tertio dicitur. Et idem affirmat Anton. Gabriel. in d. consil. 15. num. 25.

Declaratur octauò, vt non habeat locum hæc praesumptio, 41 quando t. mulier habebat proprietatem rei: & deinde indico viuitur, illa est consolidata cum eo. Ita declarat Gabr. in d. consil. 15. in fine. ex sententia Cassaneri in commentarijs ad consuetud. Burgundiae. Quæ fane declaratio de re clara & certa est, in qua cessat omnis suspicio.

Declaratur nonò, vt non procedat hæc praesumptio quo t. 42 recuperationem bonorum. Et si enim efusum in casu d.l. Quintus. attamen maritus, vel eius succellor, non possent recuperare bona ipsa acquisita, sed solummodo pretiū numeratum. Ita Bart. in l. vxor mariti, num. 3. C. de denotio inter virum & vxor. & in l. Et si instrumenta & ibidem Ioan. de Platina. C. de fide instrum. & iure hisso ff. d. lib. 10. Bald. in cons. 378. super eo quod queritur, colum. 2. lib. 2. & in cons. 60. Punctus sale est, in libro catalogi, lib. 3. Signorol. in cons. 122. num. 20. & in cons. 126. Cram. in l. frater affratre, num. 120. ff. de condit. indeb. Ioan. Lapus in rubr. extra de denotio, inter virum & vxorem, §. 60. num. 20. Alciat. in d. praesumptio. 26. num. 4. versum. etiam intelligit. Ripa lib. 3. respons. c. 4. in fin. Bertrand. in cons. 198. lib. 1. Boer. in c. si animus, §. in fine. Corasius in lib. 3. mysticla iuris, c. 5. num. 7. Crauer. in cons. 31. num. 4. & Anto. Gabr. in d. consil. 15. num. 14.

Et huius sententia est ex ratio, quia t. res t. emptæ ex pecunia mea, non efficitur mea, sed tua, ego verò t. te pecuniam repetere 43 possum. l. 1. C. si quis aliter vel sibi. & in specie probat l. nonitum, §. 10. tit.

Declaratur decimò & vltimò, vt locum non habeat hæc praesumptio, t. quoad iudicium possessionis. Nam in eo iudicio obicit mulier. Ita Bald. in l. si vxorem, num. 7. de condit. insertis. Socin. Senior in consil. 131. colum. 2. lib. 1. Alciatus in d. praesumptio. 26. num. 2. versum. quod nobis declarat. Ioan. Lapus in d. rubric. extra de denotio, inter virum & vxorem, §. 60. num. 21. Nicotus in lib. 4. syllaba in prima, num. 23. versum. 44

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

PRAESVPTIO LIII.

Acquisita à clerico & ecclesiae Prælato, ex quibus bonis quæta præsumantur.

SVM MARIA.

- 1 Prælati aut clericus non habens alia bona, vel officium aut exercitium, omnia ex bonis ecclesiae præsumitur acquisuisse.
 - 2 Clericus ultra bona ecclesiae, patrimonij habens, aut officium, vel exercitium, ex eo bona non ecclesiae, sed sibi acquirit. Idq. præsertim si bona vita sit, nu. 3.
 - 4 Prælati habens bona ecclesiae, quæ tamen exigui sint redditus, patrimonialia vero opulenta satia, ex illis præsumitur acquisuisse, & è converso.
 - 5 Prælati tunc patrimonium satis amplum habens, cum bona ecclesiae magni redditus, tam ex ecclesiae bonis, quam prius præsumitur acquisuisse.
 - 6 Prælati ad officium non promoti, sed certum tantum habens pensionem, non præsumitur ex bonis ecclesiae acquisuisse.
 - 7 Prælati de quo non constat, an bona propria habuerit, vel officium ex quo potuerit datari bona prælati ad eum adeptam ex bonis ecclesiae præsumitur acquisuisse. Quod autem si dubium sit, vitium ante vel post prælatum, acquiritur, nu. 8.
- Opinio prima est, vt hereditas prælati in possessione existentium pro eis sit præsumptio.
- Secus si ecclesiae possideat, nu. 9.
- Contraria est aliorum opinio, indistinctè ex bonis ecclesiae censeri acquisitionem, nu. 10.
- 11 Prælatum tempore quo dignitatem assequitur, teneri conficere instrumentum de rebus, quæ ex patrimonio aliove titulo habet, secundum illud.
 - 12 Prælati constituto fratre vel consanguineo administratorem ecclesiae suæ, vitium bona acquisita ab eo, ex redditibus ecclesiae præsumitur, & nu. 13.
 - 14 Consanguinitas coniecitur, in prælati consanguineo contrahente circa bona ecclesiae, vitium ad arguendum fraudem sufficit.

CONVENIT, vt hoc loco differamus, quando bona acquisita à clerico & Prælato ecclesiae, præsumantur acquisita ex bonis vel ecclesiae, vel propriis. Quæ quidem dero, cum plura scripserim in commentarijs de arbitrar. titulo 2. c. 2. c. 195. pauca huic adferre statui. Distinxi illi in loco quatuor casus.

- 1 Primus est, quando clare constat clericum vel alia bona non habuisse quam illa ecclesiae, nec aliquod officium vel exercitium, vel indistinctè lucrari possit. Hoc casu dixi in d. c. 195. nu. 3. præsumitur acquisita ex bonis ecclesiae. Et huius sententiae commentorai Abbate, Romanum & Socinum Seniore. Hic nunc accedunt Lapinus in alleg. 113. num. 1. Cornue in consil. 314. nu. 1. & in consil. 79. nu. 3. lib. 4. Capellani in consil. 31. col. pen. vers. sed vbi Prælati in civilibus. Parla in consil. 69. col. pen. lib. 3. Decius in consil. 75. in fin. Lucius à Perma in l. facillit. m. fin. C. de iure fisci, lib. 10. Alciat. in resp. 18. nu. 1. Ripa in l. sineuri. f. eorum, in fin. l. de iure credit. Boer in q. 3. nu. 6. & apertius Newz. a. in consil. 93. nu. 2. & Didac. in l. 1. nu. 8. de test. & Afianum Clementi in commentarijs de patria potestate, effectus 2. nu. 46. Rol. in consil. 90. nu. 1. lib. 2. & Mascardi in consil. 202. nu. 2.

Et iij quidem moti funt ex c. 1. de testam. & c. 1. de pecu. cler. & argul. Quintus, si de domo, inter virum & vxo. & aperte probat. c. 1. 12. q. 3. Et hoc in casu non habetur ratio, quod sit clericus, vel sit heres in possessione. Non enim possessio præsumptione hanc tollit, sed tradunt Præpo. in c. 1. fin. manifeste, d. nu. 4. in fi. 12. q. 1. & Secus. in d. consil. 93. nu. 25.

- 2 Secundus est casus, quando clericus ultra bona ecclesiae habeat bona patrimonialia, vel officium, vt in curia Romana, vel exercitium, vt quia erat Doctor & publicè docebat, & constat ab eo quæta, fuisse quæta ex proprijs bonis, vel industria, nō autē ex bonis ecclesiae. Hoc in casu versatur in claris. Nam illi nō autem ecclesiae acquiritur. Ita scripsit d. c. 195. nu. 1. & 5. Ad id nunc multas ita in specie affirmantes. Ita sane Corne in consil. 314. nu. 4. lib. 1. Capella in d. consil. 31. col. pen. Præpositi in d. c. 1. fin. manifeste, col. 1. vers. aut tempore promotionis, 12. q. 1. idem scribit Capra in consil. 20. nu. 3. & manifeste Didac. in l. 1. nu. 10. de testam. & Alciat. in resp. 18. nu. 1. vers. tit. pro eadem. Et hic quidem casus maxime procedit, quidō t. Præ-

lati est bonæ vitæ. Nam pro eo multum præsumitur, sicut in specie respondit Cornue in d. consil. 214.

Tertius est casus, quando t. Prælati habebat bona propria & ecclesiae, vt supra, sed tamen bona ecclesiae erant modici redditus, & redditus patrimonij satis opulenti. Hoc casu præsumitur, quod acquisita sint ex bonis proprijs; & contra quado bona ecclesiae sunt multa, illa vero patrimonij modica, præsumatur quod acquisita sint ex bonis ecclesiae. Ita Præpos. in d. c. 1. fin. manifeste, col. 1. vers. & in diuisi non apparet.

Quartus est casus, quando t. Prælati habebat bona propria & ecclesiae, vt supra, & tam bona ecclesiae, quam propria tota sunt, vt verisimiliter ita ex proprijs quam ex illis ecclesiæ acquirere potuerit. Et non constat ex quibus bonis acquisierit. Hoc casu præsumitur acquisiuisse, tam ex bonis ecclesiæ, quam ex proprijs. Et propter iudicis arbitrio diuidi illa debet inter ecclesiam & heredes Prælati. Ita auctoritate multorum scripti in præcitate commentarijs de arbitrar. iudic. lib. 2. c. 2. c. 195. nu. 7. Euldem sententia addit nunc Præpos. in d. c. 1. fin. manifeste, col. 1. vers. si verò verumq. Neutrum in consil. 93. nu. 21.

Quintus est casus, quando clericus non fuit t. promotus ad aliquod beneficium, sed habebat solummodo aliquam pensionem, vel salarium, aut vicariam temporalem in ecclesia. Hoc casu non præsumitur quod illa à de deinde quæta acquisierit ex bonis ecclesiæ. Ita Præpos. in d. c. 1. fin. manifeste, col. 1. vers. secus si solum simplex, 12. q. 1. Alex. in consil. 116. nu. 3. lib. 7. & ex c. in consil. 93. nu. 25.

Sextus est casus, quando est dubium t. an Prælati alia bona, quam illa ecclesiae habuerit, vel aliquod officium, ita vt acquirere potuerit ex proprijs bonis, vel ex bonis ecclesiæ, & constat bona acquisita fuisse post assecutum prælatum & beneficium.

Hoc in casu præsumitur ex bonis ecclesiæ acquisita. Ita scribunt Abbas in c. cum esset, nu. 2. in fine, de testam. & Socinus Senior in consil. 90. colam. 3. vers. confirmatur hoc in casu lib. 3. quos secutus sum in d. c. 195. num. 9. Euldem sententia nunc addo Dyrnam. ratum in fine, de regul. iuris, in 6. Lucani à Perma in l. 3. colam. 4. vers. 7. præsumptio. C. de apocha public. lib. 10. & in l. facultat. in fine. C. de iure fisci, lib. 10. Præpos. in c. 1. fin. manifeste, num. 3. 12. q. 1. 1. Item legum in rubric. extra, de donatio. inter viros & vxores, §. 60. num. 16. in fine. & num. 17. Didac. in c. 1. num. 6. in fine. & Tyraquellus in tracta. de privilegio pia causa, in privilegio 120. & Mascardus in d. consil. 202. num. 4.

Septimus est casus, quando t. est dubium an Prælati alia bona quam illa ecclesiae habuerit, & dubium etiā est, an bona acquisita, fuerint ab eo quæta, ante prælatum, vel post. Hoc casus multum dubitationis habet. Nam Goffredus in summa de successione ab intestato distinguit, quod aut heredes Prælati sunt in possessione ipsorum bonorum, & tunc præsumitur, quod bona quæta fuerint ante prælatum, & propter hoc non probandi contrarium, incumbit ecclesiæ. Aut verò ecclesia est in possessione, & tunc præsumitur bona acquisita fuisse post. susceperit beneficium & prælatum, atque ita contrarium probare tenentur heredes Prælati. Hanc Goffredi distinctionem probant Abbas in c. 1. de test. & in c. 3. in fine, de pecu. cler. Rom. in consil. 119. colam. pen. vers. tertio casu. Cardinalis Zabarella in consil. 79. col. 2. Barba in c. 1. in fine, de pecu. cler. Saldet in Authen. licentiam. C. de episc. & cler. Desius in l. vlt. num. 33. C. de edito Dion. Adrian. tollend. Rota in l. 1. colam. 1. vers. sextum est de regu. iur. Bertachinus in tracta. de episcopo, lib. 4. parte 4. num. 6. Alciat. in consil. 1. num. 19. vers. quarto respondendo. Castellanus Cottam memorat. in verbo possessionis communitas. & Tyraquellus in tracta. de iure priuilegi. quæst. 7. opinione 1. num. 8. Et hoc quidem fecutus sum in commentarijs de arbitrar. iudicium, lib. 2. c. 2. c. 195. in fine. & accedit Rota Romana referente Puteo in decis. 228. lib. 2. quæ ob id ait, sic posse definitur illud dubium, quando ius patronatus acquisitionem à clerico, dici debeat seculari, vel ecclesiastico. Et ij quidem adducti funt notabiles text. c. 1. 12. q. 5. vbi D. Gregorius tertius, censuit, bona illa non esse auferenda à legatariis illius Constantini Episcopi testatoris, nisi ecclesiæ actores probauerint, post ipsam dignitatem à Constantino acquisita fuisse.

Ceterum Didacus in c. 1. num. 9. de testam. scribit, d. c. 1. 12. q. 5. fuisse desumptum ex Diuo Gregorio lib. 10. epistolam, 43. epistolam ad Diodatum, episcopum Mediolanensem. Quo sane in loco non tam motus est Diuus Gregorius ex præsumptione ducta à possessione legatarij, quam quod fama perlata fuerat ad ipsum Diuum Gregorium, illa bona fuisse acquisita à Constantino ante episcopatum.

Contrariam opinionem, quod scilicet præsumantur hoc in casu

10 casu bona acquiritur ex bonis ecclesie, etiam si prelati heredes possideant affirmant Ioan. Andreæ, Barrios, Zabarella, Imola, & Abbas in cap. 3. de pecunia cler. Henricus Boic in c. vii. eo. Anchar. & Imola in c. 1. de testam. Bald. in Authen. licet in c. de episcopo & cler. & ibidem Alber. Aretinus in conf. 31. col. penult. Barbat. in c. 1. n. 2. de testam. Corneus in conf. 31. a. lib. 3. qui communem esse asserunt Socin. sen. in conf. 31. a. lib. 3. quos secutus est Didac. in d. c. 1. n. 1. de testam. idem sentit Afflicti in s. 1. n. 28. de contrariis. inter masculum & femin. Et si quidem adducti sunt ex d. Authen. licet illam. Cede episcopo. & cler. ibi, [quicumque ante episcopatum probatus fuerit haereticus].

Verum intelligi potest, quando episcopi heredes non sunt in possessione ipsorum bonorum. Ita putari potest ror. c. sine manifeste 12. quest. 1. qui adducti sunt in illis verbis ea, quæ episcopi esse probantur. [Tertio & melius affertur ratio à Baldo, Didaco

11 & alijs, quod si Prælati tenent tempore quo dignitatem illam consequitur, conficere inuentarium eorum rerum, quas ipse ex suo patrimonio aliove titulo habet. & statuta. a. 28. dist. 1. manifesta & c. sine manifeste 12. q. 1. & tradit Abbas in dist. 3. in 4. dubio. si ergo Prælati ipse non conficiat hoc inuentarium, præsumptio fraudis non cessat, quoniam scilicet acquiritur ex bonis ecclesie.

12 Ocasus est casus, quando bona hæc fuissent emptæ à fratre, vel consanguineo ipsius Prælati, qui cum procuratore, & administratorum bonorum sue ecclesie constituitur. Hoc sanè casu bona illa acquiritur, non præsumi quæ sita ex bonis ecclesie scripsit Alciat. in tract. de præsumpt. resp. 1. præsumpt. 29. in fine à quo non dissentit Didacus in d. c. 1. n. 10. resp. quibus illud. de testam. Et idem respondit ipsemet Alciat. in respon. 18. num. 4. Quoniam ex ratione, & argumento motus est, quia ratio illa c. primi de pecunia cleric. quod scilicet Prælati non potest negotiari, cessat in procuratore, & administratoribus, qui potest aliunde lucrari. l. si defuncti. C. arbitrium tutela. Verum ratio hæc levis est, cum euenire idem possit in Prælato, qui ex officio, vel aliquo honesto exercitio, ut puta profecti munere, lucrari iussit potest. Et verè, data terminorum paritate, nulla extat differentia inter Prælatum, & eius procuratorem.

13 Quocirca rectè Didacus præcitato in loco admonuit, si iudicem attentè ac discretè pendere debere, an ex hoc fraus fiat ecclesie. Nam sicuti solent perperè Prælati mentes ex pecunia ecclesie, consuevi facere instrumenta acquisitionum, sub conficito & supposito consanguineorum nomine, ut tractat Abbas in c. cum sit generale. de foro compe. Ita facile ij concedunt administrationem bonorum ecclesie suis ipsius consanguineis, ut cum gravi ecclesie detrimentum dicitur opulentiæ fiant. Et quam graui coniectura 14 in consanguinitatis ad arguendum fraudem non sufficiat, ut in specul. resp. dicit Alciat. in d. c. resp. 8. n. 2. tamen coniuncta coniectura argumenti acquisitionis bonorum abundè satis sufficere videtur. Et in specul. sic sentit Præpositus in c. episcopum, n. 12. quest. 1.

PRÆSVMP. LIV.

Quando fraus à Prælato commissa præsumatur in alienatione bonorum ecclesie, facta in proprios affines & sanguine coniunctos.

SYMMARIA.

- 1 Alienatio bonorum Ecclesie facta à Prælati in consanguineos suos, obseruata solemnitate & requisita, & in uisitatam Ecclesiam, ualeat & consistit.
- 2 Prælati Ecclesie ex bonis Ecclesie elemosinam largiri sui potest, ita & alienare in eos cum Ecclesia non distrahatur.
- 3 Exequatur testamenti in electione pauperum, potest eligere sanguine sibi coniunctos.
- 4 Alienationem bonorum Ecclesie factam à Prælati in consanguineos suos, præsumitur in dubio factam fraudem Ecclesie.
- 5 Episcopi & ceteri nepotes & consanguineos ceteri dicuntur.
- 6 Papa confirmat beneficium consanguineo, præsumitur mutui affectionis sanguinis non reuelationis spiritus.
- 7 Papa quando peccat alienando bona Ecclesie in consanguineos suos.
- 8 Emphyteusim vel usufructum nouam, concessam à Prælati consanguinis suis præsumitur fraudulenta.
- 9 Prælati esse iuratos, vel usufructuarius in bonis bonorum ecclesie, in ceteris præsumpt.

Manebit præsumpt.

Quod in fine præcedentis præsumptionis diximus, efficit, ut hic differamus, quando præsumatur fraus in alienatione bonorum ecclesie à Prælati, facta in proprios affines & sanguine coniunctos. Quia quidem in re duo casus distinguendi sunt.

Primus est, quando constat alienationem fuisse factam in ecclesie utilitatem, & obseruata fuisse solemnitate à lege requisita. Hoc sanè casu cessat omnis præsumptio & suspicio fraudis, & alienatio ipsa ualeat, si ceteris extraneo facta fuisset. Ita sentit Bar. in Authen. quibusq. in c. de sacros. eccles. Freder. de Seno in conf. 32. Quodam Prælati. Abbas in conf. 31. num. 2. lib. 1. quos secutus est Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 29. num. 4. & alios congei in conf. 79. num. 19. lib. 1. ubi autoritate multorum probauit, Prælatum æquè posse suis consanguineis concedere rem in emphyteusim, vel feudum, sicuti extraneis: modo ecclesia non fraudetur. Nam si potest Prælati sui beneficere & elemosinam ex bonis ecclesie dare, c. non stat. 8. dist. 1. & c. qui 12. q. 2. ita etiam potest in eos alienare bona ecclesie, modo ecclesia non fraudetur. Imò laudandus est extraneis, ut ait Germon. in d. c. quibus. Et hinc dicitur, exequatur testamenti in electione pauperum, eligere potest et sibi coniunctis sanguine. Ita Ioan. Ald. in addit. ad s. 1. c. in re de testam. in uisitatam ecclesiam. & c. nunc uero aliqui, in additioe qui sequitur, continuatur hic alia questio, & Authen. in conf. 326. in huius dubio. Et si ab his dissentit Bald. in tutor potest. §. 1. de exco. tut.

Secundus est casus, quando sumus in dubio. Hoc in casu præsumitur facta alienatio & concessio ad fraudandam ecclesiam: sicuti colligitur ex Authen. quibusq. in c. de sacros. eccles. ubi Bar. Bald. & Alber. & apertius probat c. decimer 39. dist. 1. & respondunt Barbat. in conf. 17. col. 2. lib. 4. in 1. c. de Leonardi inter consiliarios, in conf. 19. num. 17. & laqueum in conf. 12. col. vii. vers. non dist. lib. 2. Confert gloss. e. peruenit. i. q. 3. Cum dicit, quod Episcopi si sunt ceteri circa nepotes & alios consanguineos. Hinc etiam Bald. in tutor potest. §. 1. ff. de exco. tut. ex illo textu colligit, quod Papa trans confers beneficium consanguineo ut nepoti, quem ad Cardinalatum promouet, præsumitur motus affectione sanguinis, non autem reuelatione spiritus. & Bald. secutus est Barbat. in conf. 16. colum. pen. in fin. lib. 2. & in conf. 17. col. 3. lib. 4. Et scribit Archid. in c. non licet. 12. quest. 2. Papam si peccat si alienat bona ecclesie in sanguine sibi coniunctos, ut eos diuites efficiat. Ad id rem magis pertinet, quod scripsit Alciat. in d. præsumpt. 29. m. 2. ex sententia Quondam Papæ nouam infeudationem si vel emphyteusim concessam ab Episcopo & Prælati consanguineis proprijs, præsumi factam in fraudem ecclesie. Nec obstat quod Abb. in d. conf. 31. num. 29. candem esse rationem in æconomio, quæ est in ipso Prælati, cum ita vnus ac alter lege prohibeat alienare bona ecclesie. Nam et si prælati maius habet ipso æconomio, quo ad commodum fructuum, attamen est si solummodo uiuarius, vel usufructuarius, ut ipsi alios responderunt Socin. sen. in c. 32. colum. 2. lib. 1. & Belloum in conf. 3. & propterea de rebus ipsius ecclesie disponere ad libitum non potest.

PRÆSVMP. LV.

Quando pecunia à Prælati mutuo suscepta ecclesie causa, præsumatur uerba in ipsius ecclesie utilitatem, & ibidem de alijs his similibus.

SYMMARIA.

- 1 Bona ecclesie pretio numerata ut disti. si emptor ad eorum consanguineum agat, pretium in ecclesia uisitatam conserui esse probare debet.
 - 2 Prælati autem ad recuperationem eorum agenti, probatio inuincibilis, n. m. 2.
 - 3 Socium contrahens socium quando obliget.
 - 4 Pecuniam in uisitatam Ecclesiam conseruiam præsumptio iuribus & coniecturijs probari.
- Quarum prima est ab indigentia tempore pecunie acceptæ. n. 3. Aia ab admuni. ratorum dulla probitate, & integritate. n. 6.

Dd

Tertia

Tertia in summa modica, nu. 7.

Quarta si satisfactum sit causae, ab quam pecunia accepta fuit, nu. 8.

Quinta quando codices administrati habuerit aduersarium, eosque edere recusari, nu. 9.

10 Dolus contra eum praesumitur, qui quod facere tenetur non fecit.

PER MULTI sunt casus, in quibus praelatus, qui ecclesiae causa mutuo suscepit pecuniam, probare debet, pecuniam illam fuisse versam in ipsius ecclesiae utilitatem, quemadmodum copiose differui in lib. 2. de arbitrio, indicum casu 432. Cum vero res ecclesiae pretio numerato fuit vendita, et emptor si rem adhuc non est consecutus, et agit ut eam conuenerit, debet probare pretium fuisse versum in utilitatem ecclesiae, secus vero si conuenitur à Praelato, et qui vult rem ipsam recuperare. Nam tunc ipse Praelatus probat. Ita post Abbatem, Sacinum, et alios respondit in conf. 114. nu. 7. 8. et 9. lib. 3. Ita quoque dicimus, quod socius si obligat suo contractu focium, quando apparere, quod ab eo actum est in communem societatis vsum et utilitatem esse conuersum. Item societas, si pro socio et ibidem scribitur Bald. Alber. et Fulgo. et responderunt Alex. in conf. 110. in fine, lib. 3. Ruini in conf. 29. num. 4. lib. 5. et Crani. in conf. 129. num. 12. Qua quidem de re differui in conf. 377. num. 4. et numero 31.

Ceterum dubitari solet, quemodo probari possit, pecuniam esse versam in utilitatem ecclesiae, vel societatis. Et dicendum posse probari praesumptionibus et coniecturis, cum alioqui difficultis probationis sit, sicuti scribitur Bartol. in d. Arbitr. hoc in peritellum, nu. 17. C. de sacrosancti ecclesiae et ibidem Bald. in l. vna. in fine. C. si aduersus cred. Caffren. in conf. 338. Primum queritur positum, num. 2. lib. 1. Riminald. sen. in l. i. in a. colum. ult. vers. ex quo colligitur si si certum per. et ibidem Decius, num. 10. et Alciatus, num. 10. Idem respondit Ruini. in conf. 142. num. 4. lib. 1. Quos quidem secutus sum lib. 2. de arbitrio, iud. casu 432. num. 33.

3 Prima est coniectura, et praesumptio, quando constat quod tempore acceptae pecuniae ecclesiae, vel societatis, vel ciuitatis maxime indigebat ipsius pecunijs. Nam tunc praesumitur pecunias veras fuisse in earum utilitatem. Ita gloss. in d. Arbitr. hoc in peritellum, quam alij multi probauerunt. Et idem respondit Ruini. in conf. 36. col. 4. in fine, lib. 4. qui communem esse asserit.

Verum scripsi in d. casu 432. num. 34. dissentire ab hac sententia multos, et illis accedit Ripa in l. si qui bona, num. 10. vers. contrarium. ff. de pign. qui hanc esse communem testatur. Dixi ego in d. nu. 34. vna cum Alciato, hoc esse iudicis arbitrio relinquendum.

6 Secunda est coniectura, dicta à prudentia et probitate Praelati, socij, et administratoris qui conuersum negotia suorum principalium summa fide pertractat. Ita scripsi in d. casu 432. num. 36. ex sententia multorum quos non recessui.

7 Tertia est coniectura, cum modica summa si fuit mutuo data. Nam tunc praesumitur versa in utilitatem ecclesiae, vel societatis, vel ciuitatis. Ita scripsi in d. casu 432. nu. 37. ex sententia Alciati ubi commemorato.

8 Quarta est coniectura, si confestim quo mutuo data fuit pecunia, reperiatur si satisfactum illi causae, ob quam pecunia fuit accepta. Ita scripsi in d. casu 432. nu. 38. ex multorum sententia. Illis accedit Bald. in conf. 125. Quidam loannes. col. ult. versum si esset, lib. 5. cum respondit, quod si focius macelli emet animalia, et confitatur tempore in macello fuisse occisa fuerint: et propterea illa empta fuisse versa in utilitatem societatis.

9 Quinta coniectura considerari potest, quando Praelatus, administrator, vel focius, qui aliter pecunias fuisse versas in utilitatem ecclesiae, vel ciuitatis, caret illis libris, et codicibus à administrationis, qui quidem extant apud aduersarium qui eos edere recusat. Hoc casu praesumitur pecunias veras in praedictam utilitatem. Nam praesumptio insurgit contra recusantem edere codices illos, qui alioqui edendi sunt, iuxta ea quae tradunt Alciat. in l. i. nu. 22. C. de eden. et Bero. in conf. 91. num. 35. lib. 1. Dolus tamen praesumitur contra eum, qui non facit, quod facere tenetur. l. si praecuratorem, §. dolo ff. in d. et responderunt Soc. sen. in conf. 213. nu. 5. lib. 2. et Crani. in conf. 115. nu. 2. et dicimus in fine, lib. 3. pro fup. 3. vi de praesumendo dolo agemus. Quare in eo responso quod pro Bosijs reddidi, scripsi, quod cum liber administratoris societatis esset apud reum, qui negabat focium non conuertiisse lanas à se emptas in communem societatis utilitatem, et recusat libri editionem, praesumendum esse quod lanae istae verae fuerint, alioqui facile librum se reus dedidisset, tum maxime, quia id aliunde probari non poterat.

Societas omnium bonorum, vel alicuius negotiationis, quando contracta praesumitur inter fratres, vel alios sanguine coniunctos.

SUMMARI.

- 1 Societas duobus modis contrahitur.
- 2 Societas expresse verbis clari stipulatione adhibita, contrahitur.
- 3 Societas tacite contrahitur per actus sociales.
- Idg. pendet à coniectura, nu. 4.
- 4 Fratres habitantes simul patre eorum viuo, non praesumunt societatem inuisse.
- 5 Fratres vel affines plures simul habitantes, populum aliquibus ex eis existuntibus, nullam inuisse societatem praesumunt.
- Licet etiam vnus ex eorum etiam populum, sit tamen minor 25. annis, habeatq. curatorum, nu. 9.
- Item quoniam de eius utilitate tractaretur, nu. 11.
- 7 Societas contra alium vitro citroq. obligatorum est, neq. ex eo populum obligatur, aut alium carere legitimo consensu.
- Vel qui tractat ea negotia non potest, nu. 8.
- Minor curatorum habens, sine ipsius auctoritate, neq. expresse obligatur neq. tacite.
- 12 Societas quando nomine populi, cum alijs fratribus, à tutore contracta praesumitur.
- 13 Tutorem verbis auctoritatem suam interponere debere, in quibus alibi verum sit.
- 14 Societas à tutore nomine populi, cum alijs fratribus contracta non praesumitur, si tutor ipse vnus sit ex socijs.
- 15 Societas inter fratres in eam praesumitur, mandante patre ut negotio communis nomine exerceatur.
- Idem si populus maior factus, eam societatem ratificet, nu. 17.
- 16 Praedium populi quod pater vendit in testamento mandatur, sine Patris decreto alienari.
- 17 Societas inter fratres, etiam cum populo, inita praesumitur, quo ad fructus bonorum aut lucra negotiationum.
- 18 Societas cum maioribus populi capta, tacite cum populo praesumitur continuata, et peritellum aliquibus concurrentibus coniectoria.
- 19 Fratres aut affines omnes maiores, non negotiantes, sed hereditatem indiuifam possidentes, societatem contraxisse non praesumunt.
- Nisi contrae existant coniecturae, nu. 21.
- 20 Vel diuisimul habitantes communicaless reditus, nu. 22.
- 21 Fratres aut affines natu maiores omnes simul habitantes, si vnus etiam negotietur, non praesumunt inuisse societatem.
- Nisi tamen et qui communicant ea, quae aliunde si obseruiunt, nu. 24.
- 22 Fratres aut affines omnes maiores negociando, lucra communicando contraxisse societatem praesumuntur, quo ad illam negotiationem, non autem quo ad reliqua, nu. 23.
- Nec refert quod diuersae negotiationes exercent, dummodo lucra communicent, num. 30.
- 23 Familia et cuncta iudicio ea tantum veniunt, quae quis fecit ut bene.
- 24 Communis diuidendo iudicium, ad diuidendum tantum, non etiam communis andum datur.
- 25 Alii volunt etiam ultra quam geruntur, non extenduntur.
- 26 Fratres aut affines quando negociando et lucra communicando praesumuntur societatem inuisse, quo ad omnia bona, praedia scilicet et similia.
- Idg. si eorum communis consensu bona posita sunt in castro, seu communis agrio, nu. 32.
- Vel id conflet ex aliqua consensione extraliquid, nu. 33.
- Item si longo tempore tantum communia possiderint, nu. 34.
- Ante ex communis pecunia aliqua praedia empti sunt, nu. 35.
- 30 Societas inita quo ad lucra negotiationis, si ex ea pecunia proprio domine sociorum vnus aliquis emat, communicare non tenetur, sed restituit solum pecuniam partem.
- 31 Fratres et affines omnes natu maiores, hereditatem possidentes indiuifam simul viuendo et lucra indifferenter communicando, omnium bonorum societatem praesumuntur contraxisse.
- Differunt tamen Caffrense et alij, nisi in expresse sit dictum, nu. 38.
- Prior tamen opinio vti recepta, Iohannibus etiam in lucra dotibus vnus ex fratribus, nu. 40.

Item lucra Dolloris si ea diu habitando communia esset. mo. 40.

Nec refert utrum vni alteri plus lucraretur, tribus tamen concurreretur. mo. 42.

41 Tanti & expressi patet virtuti est.

43 Frater fratris uxor vel affines simul habitando, atque lucra communica-
tione, nec inter eos rationes, quando tamen non censentur, omnium
bonorum iussu sociatorem.

Idem primo si vni ex fratribus rationum conscripserit, cuius tamen
esset iussu sociatorem. mo. 44.

Vel si alio modo oblationis & communicationis, vni ex fratribus nomine
proprio emerit, & casu suo nomine proprio ceteris sociis infusa-
ret. mo. 45.

Idem si bonum emant nomine proprio. mo. 46.

Denique si patre mortuo vel vno ex fratribus, nisi aliter non sit libe-
rum inscriptiones suo nomine factae. mo. 47.

In iudicijs & foro frequentissima est hac disputatio, quando
inter fratres, vel alios sanguine coniunctos, qui alioni bona
habent indiuisa, contracta praesumitur societas, vel omnium
bonorum, vel alius negotiationis. Quo clarius hac explicetur
tractatio, prius sciendum est, Societatem tunc contrahi duobus mo-
dis expresse & tacite. Expresse quod per verba clara adhibita
disputatione contrahitur, i. societas est pro socio. Tacite contrahitur
per actus i. societas. Ita Socin. sen. in conf. 4. num. 1. lib. 1. a. post 2. se com-
munitas. Cratet. in conf. 60. num. 4. lib. 1. & Decianus in conf. 57.
num. 3. lib. 1. De illa prima, nostra non est disputatio. De tacita itaque
differendum est. Hac societas, vel dicatur tacite contracta pen-
det ad coniunctus i. & praesumptionibus, vel responderunt Bald. in
conf. 304. Non est novum, eodem. 2. lib. 1. & in conf. 52. lib. 2. Anthonia.
in conf. 303. eodem. 1. lib. 1. in conf. 2. eodem. 6. lib. 3. Decianus in conf. 21.
eodem. 2. vers. praedicti tamen non obstant. Rota Roman. in decis. 169.
num. 1. in 2. parte, in nouissimo edicti. & alij plures qui statim commemora-
bimus. Hac in re sunt dissingendi quatuorque consilii permutati-
casi.

Primus est, quando fratres i. simul habitant, patre eorum vi-
uo. Hoc in casu non praesumitur inter eos contracta societas. Ita
Bald. in Leon oportet, in prin. num. 1. C. de bonis qua liberis. Roman. in
conf. 470. num. 2. vers. nam tamen dicendum. Alexand. in conf. 48. nume-
5. lib. 1. Iafon in l. 1. num. 12. vers. secundum intelligi. C. qui testam. facere
possunt. Decianus in conf. 690. num. 3. Bolognesi in conf. 700. num. 1. & Decia-
nus in conf. 360. num. 5. lib. 1. Ea est huius sententia ratio, quia lucra
omnia, quae vel ex ipsa negotiatione, vel ex bonis ipsis aliunde
obueniunt filijs, eorum usufructu acquirunt patri. Bald. in l. cum oportet.
Nil ergo affuit quod communicari potuerit inter ipsos fra-
tres.

Decuratur hic casus, vt non habeat locum quando filij habi-
tant seorsum i. patre, & negotiatur vt patresfam. Hoc casu posse
contrahere societatem scripsit Petrus Vbald. in tra. de duobus fra-
tribus parte 3. num. 3. quem tamen in specie damnat Decian. in d. conf. 36
num. 5. quem sequor, quando filij acquirere patri fecus si sibi.

Secundus est casus, quando plures fratres, i. vel affines vna
simul habitant, sed eorum aliqui pupilli adhuc sunt. Hocin casu
absolutum etiam est, cum illis contractam non praesumi, nec esse
societatem. Ita eodem Bald. in l. Titium. & aliter, num. 5. vers. ex praedi-
ctis ff. de administ. tutor. in l. cum duobus. & idem Papinianus ff. pro socio.
Bald. in l. si pariter. num. 15. C. communis iussu. idem in conf. 260.
Vnde videlicet item. 2. lib. 1. Angel. in conf. 60. ff. si testamento. Roman. in
conf. 413. num. 4. Caffr. in conf. 370. Ex die quo ipse, lib. 1. lib. 1. Alexand. in
conf. 449. num. 1. lib. 1. & in conf. 37. num. 3. lib. 1. Cornutus in conf. num. 2. lib.
1. & in conf. 212. num. 3. lib. 1. Capella in conf. 400. num. 1. in civil. Edic. Bolog.
in conf. 70. num. 5. Bald. in conf. 37. col. 12. lib. 2. & in conf. 10. col. 5. & col. 6. lib.
4. Iafon in l. 1. num. 6. C. qui testam. facere possunt. Socin. sen. in conf. 180. col. 4. lib.
2. Decianus in l. in eo quod plus. §. pupillus ff. de reg. iur. & in conf. 21. col. 1.
vers. secundum in casu. & in conf. 213. Parisius in conf. 84. num. 8. & num. 53.
lib. 1. Aletius in tra. de praesumpt. reg. §. praesumpt. 25. num. 2. Cratet. in
conf. 286. col. 1. vers. secundum lib. 1. Et hoc factum sum in conf. 12. num. 11.
Quibus accedunt Martinus Laurentius in conf. 34. num. 2. item Baptista Per-
reus in conf. 106. num. 5. & Massardus in consensu 31. num. 11. & 12.
Hanc sententiam probat text. clarus i. vt in conductionibus. ff. pro socio.
Et ratio est manifesta, quia contractus i. societas est
vitro citroque obligatorius. I. societas est contrahitur. §. vit. ff. pro socio.
ex propter pupillum, qui obligari non potest. L. lib. §. ff. de aucto-
ritate iuris. non etiam contrahere societatem potest. Hac ratione
idem dicimus in iurifilio. & alij, qui legitimo consensu carent. Aletius
in d. praesumpt. 25. num. 2. Idem post Bald. respondit Barba. in conf. 37.

Necob. Praesumpt.

col. 2. vers. & adduco quod i. lib. lib. 2. Idem est in alijs, qui t. negotia
tractare non possunt, vt in clerico. Fred. de Sen. in conf. 2. col. 2.
quoniam. num. 1. in conf. 2. num. 2. lib. 1.

Extenditur primò hic casus, vt locum etiam habeat, quando i.
vnus horum fratrum, vel affinium excessit praesumptum aetatis,
sed tamen adhuc est minor 25. annis, & curator non habere. Nā
& tunc non praesumitur contracta societas inter eum, & alios fra-
tres, vel affines suos. Ita Alex. in conf. 49. num. 4. lib. 1. & in conf. 1. num. 2.
lib. 2. Iafon in l. 1. num. 6. vers. tertio limita. C. qui testam. facere possunt. Ea
est ratio, quia minor i. habens curatorem non potest expresse
obligari, sine ipsius curatoris auctoritate. I. societas haberi. C. de
in integr. restit. minor. Ergo nec tacite, periclitando in bonorum
communionem.

Extenditur secundò, vt locum etiam habeat hic casus, i. quan-
do tractatur de vitilitate ipsius pupilli, vel minoris. Nam adhuc
non praesumitur contracta societas. Ita Bald. in l. non oportet, in prin.
num. 9. vers. si autem. C. de bonis qua liberis. & Iafon in l. 1. num. 6. vers. cum
ipsum. C. qui testam. facere possunt.

Decuratur primo, vt non procedat hic casus, quando i. pupilli
habet tutorem, qui communicat bona, & negotiationes alijs
fratribus, & fratres illi i. tutori, nomine scilicet pupilli. Hoc
in casu praesumitur nomine pupilli tam respectu negotiationis,
quam omnium bonorum (i. modo alia habilia concurrunt) contra-
cta societas. Ita Bald. in l. si pariter, num. 15. vers. item dico. C. commu-
nitatis. vtriusq. iud. videri in l. mandatum. in conf. 4. eodem. C. mand. Mart. Lande.
in conf. 34. num. 3. Alex. in conf. 49. num. 2. in fin. lib. 1. Barba. in conf. 6.
vers. circa hoc est lib. 1. Cornutus in conf. 3. lib. 1. Abb. in conf. 67. lib. 2.
Iafon in l. 1. num. 6. vers. promissa. C. qui testam. facere possunt. & in conf. 3. col.
2. lib. 3. & alia plures commemorat Tyras. in tra. de legib. conu. in
gloss. §. in 2. Cratet. in conf. 216. col. 1. vers. secundum dico. & Decianus in
conf. 36. num. 16. lib. 1. & Massardus in d. consilij. 31. num. 16. ff. probat. tex. d.
in conductionibus §. pro socio.

Nec obstat, quod i. tutor debet verbis interponere auctoritate
suam pro pupillo. I. in fin. ff. de auct. tutor. Nam respondit Bald. praeci-
pue in locis, & reliqui sequuntur quod in illis actibus, qui verbis
expediuntur, auctoritas debet etiam verbis interponi: secus verò
in illis, qui factis explicantur. Nam tunc sufficit tacita auctoritas,
arg. l. si filius. §. si fundum. ff. de contrah. empt. Hac autem declaratio lo-
cum non habet, quando tutor i. vel curator est vnus ex socijs.
Ita Decianus in d. conf. 21. col. 2. vers. 2. in causa nostra.

Decuratur secundò, vt non procedat hic casus, quando pater
ipsum pupillum mandasset, vt negotiatione communi nomine exer-
ceret. Nam tunc contracta dicitur societas, etiam si aliter frater
esset pupillus, vel minor. Ita Bald. in d. l. non oportet, in prin. num. 9.
vers. si autem. C. de bonis qua liberis. Alex. in conf. 49. num. 1. lib. 1. Barba.
in conf. 31. col. 3. lib. 1. & Iafon in l. 1. num. 8. vers. secundum non aliter iurata.
C. qui testam. facere possunt. & Massardus in d. consilij. 31. num. 19. Et qui-
dem adducti sunt ex l. qui negotiatio. in prin. ff. de administ. tu-
tore. Et accedit simile quod quando pater vni in testamento ma-
dat aliquod praedium vendi a filio suo pupillo, vel minore ven-
dit illud potest, sine Pratoris decreto. I. in prin. l. si magis. §. si fun-
dus. & §. si pupillus. ff. de reb. vtriusq. & scripsi in comen. de arbit. iud.
lib. 2. casu 171. num. 67.

Decuratur tertio, vt non procedat, quando pupillus i. factus
maior ratificaret. Alex. in conf. 49. num. 9. lib. 1. & Iafon in d. l. 1. num. 6. ver-
s. limita. C. qui testam. facere possunt. Ex l. si pupillus. in prin. ff. de nouat.
Idem affirmat Petrus de Baldi in tra. de duobus fratribus in 2. parte
prin. col. 2. Cornutus in conf. 213. num. 1. lib. 1. Socin. sen. in conf. 160. col. 1.
vers. respondeo. & aliter lib. 2. Decianus in conf. 21. col. 1. Cratet. in conf. 226.
col. 2. vers. Non est secundum.

Decuratur quarto, vt non procedat quo ad fructus i. tam bo-
norum, quam lucrorum negotiationis, & qui in dies consumuntur,
in ijs praesumitur contracta societas, etiam cum pupillo, vel
minore. Alex. in conf. in conf. 49. num. 1. lib. 1.

Decuratur quinto, vt non procedat quando agitur de i. con-
tinuata societate iam cepta, cum maioribus ipsius pupilli. Ita
Bald. in l. si pariter. num. 16. C. communis iussu. vtriusq. iud. Cornutus in conf. 1.
num. 3. lib. 1. Nec dissensit tamen Barba. in conf. col. 9. vers. nec obstat
quod valuit lib. 4. et ibi lib. 6. in prin. post Ang. in conf. 187. alter vi-
sus sit sentire. Alex. in conf. 132. col. 1. lib. 5. Abb. in conf. 187. lib. 2. Iafon
in conf. 3. col. 2. lib. 3. & Crau. in conf. 286. col. 1. vers. sed praesumptio. & in conf. 2.
vers. respondeo quod. Et hac quidem declaratio maxime procedit,
quando aliqui consocietur concurrunt, quibus cum pupillo, vel
minore illo, quemadmodum consociatur aliquis ex affectione

na ipsa fuissent communi consensu eorum posita in catastro, & zelissimo, communi nomine. Ita *Item. in d. conf. 291. nu. 7. & Barth. in d. conf. 37. col. 1. b. 2. & Compagno in ex his que diximus supra in i. declar. in notis 3. sigla.*

- 33 Secunda est coniectura, quando aliqua t confessione extrajudiciali constaret, hos aliquando dixisse, se esse socios, tam aliorum bonorum, quam lucrorum: vel erit si confectionem alicui ex suis maioribus dicentibus, quod esse deberent omnium bonorum fuisset. Ita *Item. in d. conf. 291. nu. 7. vers. 2. si ad nu. 2. vers. tertio nec cum. Iaf. in conf. 2. col. 7. vers. ult. atq. in l. 3. & Soc. sen. in conf. 160. col. 3. in fi. l. 2. Iaf. in conf. 2. col. 7. vers. ult. atq. in l. 3. & Soc. sen. in conf. 160. col. 3. in fi. l. 2.*

- 34 Tertia est coniectura, quando longi tempore possiderent reliqua bona tanquam communia. Ita *Barb. in d. conf. 37. col. 1. a. vers. item in casu nostro lib. 2.*

- 35 Quarta est coniectura, quando aliqua t prædia communi nomine fuissent ex his lucris empti. Ita *Butr. in conf. 71.*

- 36 Ex prædictis autem inferitur, quod quando solum quo ad lucra dicitur contracta t societas, si ex pecuniis ipsius lucris, vnus sociorum emit proprio tamen nomine fundum, non tenetur communicare fundum ipsum: sed tenetur restituere tantummodo partem pecunie communis, ceteris Sociis. Cum quo ad emptiorem prædiorum non dicitur contracta societas, sed solummodo quo ad lucra. Ita *Bar. in d. l. Titius. §. altere. nu. 1. vers. & si ibi forte. ff. de adm. test. cum quidam tradidit etiam cetera cetero in conf. 12. nu. 2. l. 2.*

- 37 Sextus & vlt. est casus, quando fratres, i vel affinitate maiores, mortuo patre, hereditatem possident indiuifam, vna simul viuunt, lucra & redditus omnes inuicem, & indifferenter communicant, non redditores de actis gestis, & tractatis negotiis rationem. Hoc in casu præsumitur contracta societas omnium bonorum. Ita in consensu omnium primas scriptas Olat. quem refert Bart. in l. Titium. §. altere. nu. 5. ff. de adm. test. & Bal. in l. scriptum. n. 8. C. cōmnia vtriusq. iud. qui t fortiori & idem in l. C. qui est f. fac. poss. & ibi Iaf. num. 5. vers. subingit Bal. Item Bal. in conf. 19. Tres sunt fratres, lib. 1. ang. in conf. 85. col. 2. vers. de tertio dicitur est. Anch. in conf. 302. Materia ista. n. 4. Idem sentit Butr. in conf. 71. clarus Alex. in conf. 49. nu. 5. lib. 1. in conf. 48. nu. 1. lib. 2. Idem sentit Corn. in conf. 299. nu. 1. lib. 1. dum sequitur Ang. & Arch. ejusdem Cordes Cornet. corrupti legatur negatiua. Soc. sen. in conf. 160. col. 1. vers. si socii consil. lib. 2. Iaf. in conf. 2. col. 5. & in conf. 2. lib. 3. Dec. in conf. 2. col. 2. nu. 1. conf. 166. nu. 2. & in conf. 442. nu. 35. conf. 548. nu. 5. & in conf. 651. col. 1. Barb. in conf. 71. vers. 2. & in conf. 97. nu. 1. & Crau. in conf. 26. nu. 5. & conf. 286. col. 1. vers. sed præsumitur non obstantibus, qui ex duobus tantum, hoc est, communi habitatione, & patrimonii cōmunicatione, sentit societatem omnium bonorum contractam præsumi. Hoc accidit Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. præsum. 25. nu. 1. Neut. in conf. 71. nu. 8. Grat. in conf. 1. l. 1. a. Bap. Ter. in conf. 166. nu. 6. & Magist. in consil. 37. nu. 2. & in consil. 328. nu. 5. Et hanc quidem vt magis receptam veramque sequor nunc, et si alias forte in conf. 12. nu. 1. lib. 1. alter scripserim. Et qui quidam sunt text. l. coire. ff. pro foc. cuius verba hæc sunt. [Coire societatem, & simpliciter licet. Et si non fuerit distinctum, videtur coita esse vniuersorum, quæ ex quaestu veniunt, hoc est, quod lucrum ex emptione, v. ditione, locatione, conductione descendit.]

- Ceterum ab hac opinione vlt. est differre Castr. in conf. 370. Ex quo iste Raphael. col. vlt. vers. iuxta prædicta queritur. lib. 1. cum enim Castr. ibi col. i. recitatet opinionem Oldra. & lac. de Aren. nec eam clarè affirmat, subsumit in d. col. vlt. Societatem omnium bonorum, t non dicit inter alios contractam, nisi expresse, & specialiter conuenientia sit. Alex. in conf. 76. nu. 13. lib. 4. Capoll. in conf. 42. in eund. Item sentit Soc. sen. in conf. 73. nu. 9. lib. 1. Barb. in conf. 12. col. pen. lib. 1. Ravn. in conf. 79. col. 1. lib. 1. quos vnus fuit sequi in conf. 12. col. 10. lib. 1. vbi commemorat, & Crau. in conf. 26. nu. 5. qui tamen cōtrarium dixit, cum scripserit, Castrensem malè respondisse. Et Castrensem vnus est sequi Alciat. in conf. 319. nu. 5.

- Et quidem adducti sunt text. l. 1. §. 1. ff. pro foc. qui loquitur de societate omnium bonorum expresse, non autem de tacita: Non enim negat, ille, quin tacite contrahi possit Societas omnium bonorum, quæ quidem ex coniecturis, & presumptionibus (vt diximus) colligitur. Ita declarat Barb. in conf. 22. col. 9. lib. 1. Iaf. in conf. 2. col. 1. vers. 3. non obstat lib. 3.

- 39 Extenditur primo hic casus, vt locum etiam habeat, quoad lucra, quæ obueniunt vni ex fratribus t ex dote lucrata. Ita *q. ff. in l. quod si tempor. ff. pro foc. Ravn. in conf. 406. nu. 2. & in conf. 471. nu. 2. Anb. in conf. 392. nu. 7. Barb. in conf. 37. col. 1. lib. 2. Dec. in conf. 66. col. 3. vers. non obstat allegata. & in conf. 68. col. 3. vers. 4. in fine.*

- 40 Extenditur secundò, vt procedat etiam in Doctore, t qui diu abstatet cum suis fratribus, & lucra t facta communicat.

Manoli. Præsumpt.

Nam & quoad illa præsumitur contracta societas, si socii, & illa effecti sunt communia. l. 1. Bal. in l. Pretor. §. sed & silu. ff. de eden. & in l. scriptum. nu. 15. C. cōmnia vtriusq. ind. & ibi Sal. col. pen. Item Bal. in conf. 152. Duo fratres. lib. 3. Anch. in conf. 302. nu. 7. Capra in conf. 122. nu. 1. §. 6. & conf. 470. l. 1. in l. 1. nu. 9. & 13. C. qui test. fac. poss. & Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 25. nu. 2. vers. patet, quod & Crau. in conf. 305. qui tamen declarat vt apud cum. Et huius sententia est ratio, quod cum de hoc ipso quasi caltrensipetulo, si socii & de caltrensipetulo possit expressa societas, vt clarum est, ita & tacite cum par sit virtus t taciti, & expressi. Item quod ff. si cert. petat.

Contrariam tamen opinionem, & malè quidè, probant Luc. de Penna in l. inueniunt. C. de silentia. lib. 11. Rom. sibi parum cōsians in conf. 145. nu. 2. in fin. & Alciat. in conf. 319. nu. 3. 4. Et quid tamen adducti sunt ex l. inueniunt. C. de silentia. lib. 13. quæ tamen loquitur de quaestis, viuentis patre scilicet pendit Alciat. in d. præsumpt. 25. qui & alteri argumentis respondit. Et prædicta opinio Capra, & sequadium multò magis habet locum, quando extaret illud, quod ex bonorum communione, & ex cohabitatione, præsumatur contracta societas: sicut extat in ciuitate Cluli, vt meminit Capra in d. conf. 142. Extat & in ciuitate Lauda, vt refert Alciat. in conf. 319. qui quidem Alciat. tam in d. conf. 319. quam in d. præsumpt. 25. declarat, quomodo procedat, & intelligi debeat hæc statuta.

43 Extenditur tertio, vt procedat etiam si vnus plus t altero lucrent. Nam adhuc præsumitur contracta omnium bonorum societas, si modo prædicta occurrunt, nempe communis habitatio, lucrorum communicatio, & de administratis non reddit ratio. Hanc extensionem senserunt Bal. in d. l. scriptum. n. 8. C. cōmnia vtriusq. iud. & Anch. in conf. 302. Materia de qua. nu. 2. vers. circa dubium tertium. Nam is qui plus altero lucratur, donare dicitur alteri illud plus.

43 Declaratur primò hic casus, vt locum non habeat, quando t vnus fraterum conscriberet librum rationum, & faceret debitorum, & creditorum ceteros fratres, causa impensarum, & reddituum. Nam ex hoc actu non videtur contracta Societas omnium bonorum. Ita Decius in conf. 21. nu. 6. vers. vltimo prædicta conclusio, qui declarando responsum Butrij in conf. 71. inquit illam loqui, quando apparet iam tractatam esse societatem, & deinde vnus sociorum aliquid agit, vt deroget ipsi societati, id enim facere non potest in præiudicium aliorum: & huc etiam pertinet quod diximus in præcedenti extensione. Diuersum est (ait Decius) quando adhuc non constat coniecturis prædictis societatem fuisse societatem. Nam tunc vnus sociorum conscribit librum rationum, reddituum, & lucrorum, ac etiam impensarum, significare videtur, contractam non esse societatem, cum animus non habuerit contrahendi.

Ceterum ab hac Decij traditione dissentit Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 25. nu. 2. vers. tertio aduerte, qui dixit, hoc esse relinquendum iudicis arbitrio, ex quo solent mercatores, imò & alij diligentes patresfamil. conficere libros rationum, reddituum, & impensarum domis separatos a libris negotiationum; non vt dissensus a societate arguatur: sed vt sciatur, quæ pecunias accipiunt pro impensis, qui in domo sunt: & quæ pro vlt. negotiationibus. Crediderim ego spectandum esse effectum t conscriptionis libri rationum: si conscripto libro fratres, vel affines ipsi, vel singulis annis vel certis temporibus calculum inueniunt, redditus rationem de a se gestis. Hoc in casu exilium inueniunt rectè sentisse Decium prædicta in loco. Et hoc in casu etiam rectè loquitur Iaf. in conf. 32. col. 1. a. vers. de iudicio facit lib. 3. Cum dixit, quod vnus fraterum statueret se esse debitorem alterius, significat, non esse inter eos societatem omnium bonorum. Hoc fane intelligerem, quando (vt dixi) redditus esset inter eos ratio. Erit etiam sententia intelligenda quæ respondit in conf. 12. nu. 17. lib. 1. Et accidit quod hoc in casu deficiat vnus ex tribus requisitis, quibus societas omnium bonorum contractam præsumitur, nempe communis habitatio, reddituum & lucrorum communicatio, & de gestis nulla hinc inde redditur ratio. Deficere enim nostro in casu hoc possumus. Si vero conscriptis ipsius libris rationum, nunquam conscribuntur calculi, rectè sentit Alciat. ratione ab eo pensata.

45 Declaratur secundò, vt locum non habeat hic casus, quando t iam ab ipso initio communis habitations, & communicationis bonorum, & lucrorum, vnus ipsorum fratrum vel affinium, emerit aliqua nomine proprio, & ea de re ibi faceret in catastro, seu æstimo nomine etiam proprio, ceteris scilicet sociis. Nam tunc non

Da 3

præsum.

Et est ratio, quia hoc dicitur quoddam factum, non autem nō fa-
ctum, ut superiore casu. Quamobrem inferri non debet, cōse-
quens ex facto inducitur, sicut ex facto voluntas ipsa declaratur. I.
Pardus. *q. i. r. i. m. a. b. a. l. e. c. i. n. f. e. c. i. t. a. r. e. p. o. n. d. i. t. A. m. b. r. o. m. c. o. n. f. i. 302.*
Materia de qua quæritur, v. n. 2. l. i. b. r. i. t. i. m. o. m. e. a. l. i. u. m. d. e. r. e. g. i. s. p. o. l.
quem secutus est Imol. l. i. b. i. m. o. r. a. p. i. s. i. f. o. l. u. m. m. e. r. i. t. u. m. f. a. c. t. u. m. p. o. l.
quoniam esse fortioris effectus ipsi negatio. Et factum politum
arguere et causam, respondit Soc. Sen. m. c. o. n. f. i. 306. c. l. i. i. i. n. p. r. i. n. c. i. p.
l. b. i. l. i. t. u. m. c. a. s. u. m. s. i. c. e. x. o. l. a. u. i. m. d. m. c. 121. n. 89. c. 90.

Quintus scilicet sit est casus, quando finito primo societatis tempore, redditis rationibus, apud locū qui solitus est communī nomine negotiari, remanet capitulum: Et si socius negotiatori perferat in negotio, fed mutāt modū & forā negotiandi, v. p. t. mutat in scriptiōnes librorum negotiatiōnis: quas sine in scriptiōnes tunc fuo nomine proprio facit, cum tamē prius nomine communī fuisse effectū vel simile ager, ex quo constat, modum negotiandi esse a primo differtum. Hoc in casu (admissa etia a opinione, quod solus capitulis diffinitio apud locū arguat esse renouatam societatem), dicendū est, non pręsumi atq; diffiniri renouatam societatem. Nam hæc coniectura quo oritur a diffinitione capitulis, est debiliior ea, quæ nascitur a variato modo negotiandi sicut multis demonstretur in *de conf. 122. n. qm. multa folia negotiorum. Et ibidem n. xxi. respondit, nonumq; ex folia diffinitione capitulis, scilicet; ex ea patientia ceteri renouatam societatem, quod vltis partem recipitur aliena folioleitas.*

Secunda est coniectura, & praefumo renouare societatis, quod tunc deuotus procurator communicatur. Ita Pet. de Vb. introd. de duob. fratib. par. 3. q. 2. num. 36. & egregie Soc. Sen. in conf. 192. col. 3. vers. confirmatur hoc, lib. 2. Et hoc fecimus sum in d. conf. 12. num. 107. quo loci dixi, hanc coniecturam non procedere, quando socius negotiator alteri assignasset partem debitoris praeiurte societatis. vt illos suo nomine exigeret.

Tertia est cōstitutio, et p̄sumptio renouatōis societatis, quæ ducitur ad cōsumendū mercatorum. Nā si renouatō cōstitutio, nisi expresse dicatur, societatem non debere continuari nec p̄sumi renouatam, mercatores cōstitutio sub ea cōstitutio iniuria focietatem: et ita illa non continuatur, seu cōstitutio renouata. Ita Soci. Sen. in cōf. 169. m. 2. et in cōf. 165. m. 1. lib. 2. quod secutus fuit Soci. cōf. 121. n. 26. quo loci dixi post. Cantuari. Idem esse probādm, quando tacitibus, et nihil dicentibus focietis cōstitutio induxerit, vt cōstitutio societatis renouata. Et ibid. m. 27. dixi procedere, nisi appareat de disensu expresse. Et traditio Soci. comprobatur auctoritate Baldi in l. 1. q. 2. c. pro socio. et Paris. in cōf. 90. m. 45. lib. 1. cū dixerunt, societatem p̄sumi contractam secundū loci cōsumendū.

Quarta est coniectura renovare societatis, quando socij possi-
bonorum divisione, adhuc illa communiter possident. ita Roma.
conf. 418. Crau. in conf. 73. nu. 13. quos secutus sum in conf. 122. num. 31.

PRÆSVMP. LVIII.

Pecuniam solutioni paratam fuisse quando præsumatur:& in mutuo speciale non esse, quod pecuniæ solutioni paratæ dominium in mutuatarium transeat.

S Y M M A R I A

- 1 Præiudicium solutionis nullum confiderari, ad transferendum donum
num pecunia solutionis iam defunctæ.
2 Demission pecunie solutionis defunctæ, etiam in alijs contractibus
quæm mutuo transferri.
3 Pecuniam solutionis paratam fuisse, coniecturis probatur, secundum
Alciat.
4 Pecuniam solutionis defunctam esse, non præsumi, ratioq; huius, nu
m. 7. 3.
5 Pecuniam solutionis paratam fuisse coniectura probatur.
6 Personæ qualitas, num. 7.
7 Confiderari autem tamen esse debiti summe, num. 10.
8 Si quis sit debitor depositi, num. 11.
9 Si de quo depositi accipimus, num. 12.
10 Si fuisse pecuniam pro promptu debitor habuerit, num. 13.
11 Si creditor offerenti debitoris paratam habere, fidem dei vel offen
diatur, num. 16.

PRÆSUMP. LVIII.

Si tamen de spiarum partibus per uoluntatem tantum agatur, sum. 7.
 Si ergo affirmant se penes debitorem tantum, quae solationi sufficiat,
 uidetur, non. 8.
 Leprosi, & epulem pecuniam praefinitum habere in promptu.
 Nec ceteri uini, & pauperi affirmant se gemmas habuisse, non habenda
 uidentur.
 Rem qui semel habuit, adhuc praefinitum habere.
 Idg. tam in uerbis, quam in re uoluntatem. 11.

Cum multis traditionibus auditoribus explicarent, affirmant
verum esse receptam Doctorum sententiam, nullum co-
siderari privilegium in mutuo, ut transierat dominum
pecunie, que solutioni parata est: *quemadmodum scripserunt Ro. 1.
l. singulari, nam. 6. Capit. & reliqui, & non. Bologna. m. 27. Et enim
verius etiam in reliquis contrariis, transiit dominum rei,
que solutioni parata est: sicut probant text. *Leui. rei, cum l. seq. ff. de
revel. d. l. pignoral. d. l. 3. ff. de pign. d. l. 3. ff. de debitorum, cum l. seq.
ff. de donat. ver. & vxo. & l. falsus. sed etiam l. ff. de fur. Dubitari
autem solet, quomodo dici possit, consilare privilegium fuisse solutioni
paratam. Alcia. in l. singulari, n. 7. docuit consilare posse praesump-
tionibus, & coniecturis. Re hanc paulo diligentius explicando,
dicimus esse pro regula continentium, prout pecuniam tuon
esse paratam solutioni. Ita manifeste respondet Bald. in cons. 317
p. 17. Accurat. colum. 2. verba quod debitor, l. 1. Et ratione ratio
est quia hac est merita negatua non coarctata, que non est obli-
gatum sensus, vel vitus, cum non terminetur ad aliquod subiectum
visibile. Et hac ipsa negatua non est inquit Bal. substantia, nec
qualitas, nec aliquid de praedicamentis. Et ideo non est ens natu-
rale, & per consequens nec probabile, nisi per confessionem, in
ta. Lactor. c. de prob. & s. de consen. 16. Nec receditur tamen ab
regula, & praesumptione contrarii praesumptionibus, & conie-
cturis, quibus praesumitur pecuniam fuisse, esseque solutioni pa-
ratam, et inter coniecturas hae connumeratur.**

Prima est, quæ, cum luxuriet ex equalitate per sonas, iuxta, si verò, 6
q. ff. de fustis, ceg. Com. itaq; quæ esse locuples, & opulentes pecu- 7
niosusque, præsumitur pecuniam habere paratā, & in promptu. 8
Tu docuit Bart. in d. l. singularia, ff. si cer. per. in ff. quem ibi fecit: (iux
Cast. Alex. & laf. Porpo & Alciat. in s. idem aff. quem ibi facit: (iux
pret. col. vltim. q. 1. c. ff. cer. per. & Chan. in c. foy. q. 1. m. 8. & Bene-
mar. Strach. in trad. de mercat. per. a. num. 26. ut pro simile quod
colligitur ex Abb. in vlt. in fin. de his qui veruene casy. Cum dixit
non esse habendam fidem vlti pauperique mercatori, affirmati-
ti se habuisse gemmas, & contra in mercatore dixit, 9
quod simile propter quod scripsi Bart. in c. cum oportet, numer. 5. c. de
bonis quæ libor. cum docuit, quod res præsumitur à filio quæritæ ex
proptis pecuniis, & bonis, non autem ex pecunia patris, quando
ipse filius erat vir inditruis, & quia negotiandū lucratur. Hæc autem
coniectura à Bartol. & sequacibus probatur argum. l. 4. §. 6.
melior. ff. de in diem addict. quod tamen loco Iurifcon. non explicat,
quæ sit persona illa, quæ dici possit paratam habuisse pecuniam,
quæ meliorem offerat venditori conditionem. Crediderim
coniecturā hanc non esse àbsolute & late intelligendam, ut eam
Deo. nostri considerandæ, sed habendam esse rationem & quantitatē
pecuniæ, & qualitatē ipsius diuitiū, & opulenti mercatoris. Nam
tam ingens summa esse possit, ut ille mercator, qui non confue-
uit relinquere pecuniam in arca otiosa, in promptu paratam di-
non habeat ad solvendum, iuxta quotidiana ipsa experientia do-
cet. 10

Secunda est coniectura, quando qui est debitor depositi. Nā tūc praefructus habere pecuniam ipsam iam depositam in promp-
tu, et paratam restitutioni, ita Cuius, l. si fundus, c. nonne, de alex.
in fin. Paratur, l. fin. et Alex. non, l. et ratio, qui alioquin praefructu-
rem delictum, nempe contracto ipsius rei depositi, con-
tra, l. si rem si. depositi. Ad eundem ergo delicti dei praesump-
tionem praefructum pecuniam esse depositam, qualem in ille pre-
sentat, tradit Bar. l. cum oportet, m. f. c. de his qui. cum dixit, quod
ad eundem delictum praefructum tutorem ex propriis pecuniis
acquiri fuisse, non autem ex illis pupilli.

Hæc tamen coniectura intelligitur procedere in fideposito regulari: fecus verò in irregulari, hoc est, quando data fuit facultas utendi pecunia ipsi deposita, *nexta L. cum et l. de fidejussoribus. §. 1. de fidejuss.* Nam tunc cessat illa ratio præallegata, quod pecunie distractio non præsumatur, ne alioquin præsumatur delictum, ita declarat Alex. Prop. Et reliqui suprà commemorati.

tertia est coniectura, quando debitor habuit semel pecuniam
Dd + in prom.

*disputatur 7. qui inter, mulier habens, inf. quia agitur de modico preiudicio. ut Bart. secuti sunt Caliren. in d. l. filius m. c. de petito heredita. & inf. in l. solum. 3. vers. filius quarto. C. qui admi-
t. i. l. si sane leue preiudicium. p. responsorum partes esse aequales. & hanc quidem presumptionem operatur retrò re piciens principium. Nam presumitur quòd ab initio fratres isti diuiderint. Ita
p. d. in d. l. p. m. 7. C. qui admi.*

4 Exterritur primo hoc conſuetura, vt locum habere, tamet minor diſtinctio boni ſanctiſſimi conſuetudinis, quod caſus diſtinctio non valet, preſuppſitio quod etſi pubes, & non iuſſuerit, ſecundum diſpoſitionem Auth. ſacramenta puerum. C. ſi aduerſ. vendic. l. penult. C. de prod. minor. & l. i. f. c. ſi comiſſis. f. de reb. cor. Attamen ſi poſtea minor etſi tacuit per decennium, poſſidendo non valet, ſecutur inducitur tacita, & ſolemniſſima adeo quod non poſſet amplius retractari. Ita Exterritur Bald. in. conſ. 27. proponitur quod minor l. i. 2. quem præbuit Franc. Balbus in. d. l. de preſcript. inter alia per primam quod principal. num. 42. et d. ad affirmant. Raim. in. l. 27. in. d. l. 3. etiam in. d. tractatu de preſcript. in gl. a. verſi. decem quatuor. et. Maſcard. in. d. conſ. 226. num. 4.

Extempore secundo, vt cum habet eadem, vt tanti temporis
 5 stacuitate, l'ium quonq' p'ca' fuit ratio' rationis, p'sumpta
 quod omnia in dicta diuisione fuerint terminata. & ratio hinc
 inde redditur, cum non sit veritissime, quod tamdiu tacitelet.
 Ita p'p'et' Caffren. In conp. 120. non sequitur ordo cum. l. v. v. p.
 tollit etiam l. 20. p'p'et' f'etum q' d' b' b' n' i' s. l. 20. m. q. Et ij
 quid adducti sunt l. 1. Procul. f' de proba. i' n' c' q' d' l. 1. p' n.
 C. cum in p'p' diu. Et rursum q' d' a' m' m' m' accide' b' n' s. q' d'
 10 q' d' i' s' r' e' s' f' u' i' t' b' o' n' a' c' o' m' m' u' n' i' a' , p' r' i' u' s' h' i' n' c' i' n' d' e' r' e' d' d' i' t'
 r' a' t' i' o' n' e' s' d' e' f' i' c' i' e' n' t' i' s' r' a' t' i' o' n' i' s' & g' e' l' i' s' , i' n' e' t' a' l' i' s' q' u' o' s' e' n' s' u' r' . q' d' e' n' d' i'
 & d' e' m' o' n' s' t' r' . & s' i' p' r' i' u' s' i' n' l' o' . d' e' a' r' b' i' t' r' i' u' . C' i' o' n' e' p' r' a' s' u' m' i' t' u' r' ,
 quod si r' a' t' i' o' n' e' s' r' e' d' d' i' c' i' t' i' n' i' u' e' n' i' e' n' t' r' a' t' i' o' n' e' s' , c' u' m' t' a' n' t' o' t' e' m' p' o' r' e'
 q' u' i' d' i' o' p' r' a' s' u' m' i' t' u' r' .

Declaro primo, vt non procedat hæc præsumptio, si quando partes essent iniquales. Nam tunc non præsumitur facta diuisione. *Ita habet d. C. C. et C. et in d. l. pen. C. cum inuidi. Alex. in c. 5. n. 10. ibi. s. Relictis. et in d. l. gen. c. ult. n. 1. v. s. hab. fallentem. de re iud. q. 1. rescripti et sequitur Balb. in d. q. 1. n. 10. et 11. et ibi accedit Nivola Negropoli in q. 1. quædam q. 4. in t. q. 1. et d. C. et in d. l. filius filia. n. 2. C. de p. h. et. Ruin. in c. 161. n. 17. lib. 3. qui ob id iura. 1. respondit. non præsumi factam diuisionem. quod vobis posset totum. Eandem sententiam fecit Iun. Triguem in d. l. p. 123. Boer. in q. 58. na. 3. et Mañ. in d. l. de i. c. 127. n. 3. et 11. Et ratione fultur horum traditio. quod nemo præsumitur iactare suum. *Item de infectis. ff. de proba.* Non enim ergo præsumendum. quod is qui minorem partem possidet. confentiret illi diuisioni inuali. Et præterea cessat huius iactatio. quia dicunt Doctores præsumi factam diuisionem. nempe quia agitur de modico præiudicio. Nostro enim in casu agitur de magno. ex quo partes sunt iniquales. Et rursum accedit. multa legi tradita. quo præsumitur. vt aequalitas feruor inter fratres. *scilicet diximus supra.* Cum ergo de iniquitate appareat. dicendum est. non præsumi diuisionem. His intelligentiis quibus recte sentit Salicet. in d. l. penult. C. cum inuidi. cum quo fecit Iun. Alex. in c. 9. n. 5. et 11. Angel. Aretin. in d. l. in t. q. 1. de p. h. et. na. c. 2. col. 10. versic. *quartum non obstat.* lib. 3. Ruin. in c. 117. in p. lib. 3. et Tellaus in d. d. 210. v. 2. Qui quidem ex ratione moti sunt. quia licet partes iniquales sint. attamen alter frater. vel socius potest recipere compensationem in pecunia. Quod sine ratio vera non est. Non enim sequitur. potuit recipere compensationem. ergo cum recipiat. Et rationem hanc conuincit Fran. Balb. in d. q. 1. n. 10. et 11. Et accedit secundum Ruin. in c. 162. n. 17. hanc esse solennitatem materialem. quod Gilicæ interuenit recognitio facta pecunia. et præterea quod solennitas materialis non præsumitur. *q. preterea. in t. q. 1. de i. c. 127. et v. et.* Et præterea inquit Ruin. inducitur ex quo specialia excedunt curia temporis. hoc est. diuisio facta. et datum præiudicium. Quia duo specialia concurrere non possunt. et ea eadem actus. Ita. de d. de p. h. et. Hæc autem declaratio locum habet. quando magna esset iniquitas sociorum litentis. et modica. Ita. de i. c. 162. n. 10. et 11. et Mañ. filius Albaru in c. 110. n. 2.*

Declaratur secundo. non habere locum in turbis et incorporalibus. Ita. in d. l. p. 11. §. 2. Balb. inter c. 118. Ruin. in c. 66. na. 16. Ruin. aliter Gropia Crau. in c. 118. v. 1. et 2.

Declaratur tertio habere locum, quando alter frater nihil re
illa vñs est: fecus si aliquando ea est vñs. Ita lo. Baptista, d. conf. 66.

no. 16. sicuti quando fratres causa melioris administrationis seu di-
altemative proponunt magistratus. sed aliter predicta decla-
rat, & egregie quidem Crau. in d. conf. 318 no. 2. vers. sed diu et aliqui-
vbi plura scribit.

Secundū illud nōcūtur, quando vni fratrum, qui vni simul cum alijs fratribus negotiū conficiunt, separatim i negotiū caput et ibi acquirere. Ita hoc enī ad conficiū diuiliū focietatem, et que renūciat. Ita Bar. in l. Titium et Manium, §. Altera ff. de admō. tut. Bald. in l. cum oportet, col. 2. C. de bou. q. lib. Bar. in col. 4. ff. in Pet. de Vob. l. in tra. de duob. fratr. l. p. p. in p. ff. Alex. in col. 7. n. 1. lib. 1. in col. 2. n. 3. lib. 2. Sec. Sen. in col. 19. 2. col. 3. verū. cum non per vnum actum, lib. 2. Et hoc opin. vñ. fecimus suū in col. 12. n. 3. lib. 1.

Ceterum dissentit Bald. in conf. 425, dno fratre suo societur ut, lib. 3. repet. in conf. 471. eodem lib. 3. qui respondit, immo non dici dissolutam societatem, cum non addi consensus aliorum fratrum, sicuti omnium consensus requiritur in dissolvenda ipsa societate ut & in ea contrahenda, l. adione & dicitur ff. pro soc. Et Bald. locutus est Natta in conf. 100. m. r. lib. 1.

Diffinitionem est, quod aut is, qui exoptat separari non negotiari, id facit scientibus, et patientibus illi fratribus, et hoc in casu loco non habet illa Bar. 1ª Pet. Vb. Vt. et sequacium optatojij verò alij negotiari, diffusura dici nō potest fortissimè et idē quæsitā à fratre ipso communicari debent. Ita procedit opinio Bald. *in d. l. 1. ff. de i. s. 4. 12.* et *Nar. ubi sup.* Et rursus conjectura hac locum non habet in societate expressè initia vñ ad certum tempus. Nā tunc finitū illud tempus, si remanendi alius non potest expressè, *de Litione, q. 3. societatem.* multo minus potest tacite, negotiando, et tibi acquirendo separari. Ita talē responsio Capuani *in d. 4. m. 1. in cunctis.*

Tertia est coniectura, quando in libro ælimi, cataltri, ciuitatis
 †descripta essent separatim bona ipsorum fratrum. Hæc sanè de-
 scriptio argueret dissolutam fuisse societatem. Ita Alex. in conf. 92.
 nu. 6. lib. 2. quem secutus Muscard. in d. concl. 526. num. 12.

PRÆSVMP. LXI.

Divisionem factam inter fratrem ætate minorem,
& maiorem, præsumi factam prouocante
ipso maiore, quando ve-
rum sit.

S V M M A R I A.

1. Dividere bona communia, est species alienationis, id est, sine decreto Prætoris minor non potest.
2. Divisio bonorum inter minorem, & majorem fratres, Prætoris decreto adhiberi, minores præsumunt & facta præsumunt: secum si fiat extrajudicialiter, num. 3.
3. Prætoris auctoritate gesta, præsumuntur gesta solemniter.

[illegible]

Secundus est casus, quando diuino facta fuit extrajudiciali-
ter. Hoc in iustificatione Gabriel in d. consil. 36. num. 42. non præ-
sumitur facta pronouitate maiore. Ita in intelli-
git Angelum in consil. 66. nu-

Librum societatis, & mercatorum, presumi scriptum consensu sociorum, & ob id probationem inter eos facere.

SUMMARIA.

- 1 Liber scriptus ab uno sociorum, qui scribere consueverat, aliorum consensu scriptum praesumitur: & probat contra socios, num. 3.
- 2 Mandatum ex scientia & patientia praesumi.
- 3 Liber ab omnibus sociis different scriptum, tantum voluntate praesumitur, & facit fidem inter eos.
- 4 Liber ab insitore sociorum scriptus, mandato omnium praesumitur.
- 5 Libro mercatoris scriptum ad favorem tertij, praesumitur scriptum mercatorum consensu.

SOLET dubitari, an liber societatis mercatorum fratrum, & similium, qui res, bona, & negotiationes communes habent, conscriptus praesumatur volentibus & consentientibus alijs socijs & fratribus: Quia in disputatione consensu aliquot casus.

1 Primus est, quando liber scriptus est ab uno sociorum, & quis scribere consuevit. Hoc casu liber scriptus praesumitur consensu aliorum. Ita respondit Alex. in conf. 186. num. 1. lib. 2. quem secutus est Crau. in tract. de antiq. temp. in 6. part. princip. num. 37. Ea est ratio, quia praesumitur hic mandatum ab alijs socijs, qui scieter passi sunt illum scribere. Mandatum enim praesumitur ex scientia & patientia, ut scribunt Innoc. in c. ex parte Decani, de re iud. & alij, quos reuli superiore libro praesum. 15. in 2. declar. ubi explicauit, quando in mandatum praesumitur. Ex quo sequitur, quod hic liber probat pro scribente contra socios, sicut e contra.

2 Secundus est casus, quando liber iste communis fuit indifferenter scriptus ab ipsis omnibus socijs. Hoc etiam casu a fortiori praesumitur scriptus volutate & consensu omnium, & propterea inter eos fidem facit. Ita Bald. in Rub. C. de fide instrum. num. 31. vers. sequitur de scriptura sociorum. Alex. in d. conf. 186. num. 1. lib. 2. Corn. in conf. 319. num. 14. lib. 3. Socin. Sen. in conf. 162. num. 15. in conf. 240. volum. penult. vers. quarto & vlti. & in conf. 291. num. 14. lib. 2. Deci. in conf. 68. num. 2. in fine & Crau. in d. 6. part. 1. par. principal. num. 39.

3 Tertius est casus, quando liber fuit scriptus non ab ipsis socijs, sed ab insitore ipsorum sociorum. Hoc etiam casu dicimus, librum praesumi scriptum mandato omnium sociorum, cum eorundem consensu fuerit in praepositis negotiationi. Ita respondit Cast. in conf. 314. omnino primo, col. 2. vers. & quod pater, lib. 2. quem secutus est Crau. in d. 6. part. num. 26. & num. 35.

4 Quartus est casus, quando mercator habet aliquid scriptum contra se in suo libro negotiationis, & disputatio est non cum socio, sed cum tertio, ad cuius favorem scriptum legitur. Hoc etiam casu quicquid legitur scriptum in ipso libro, praesumitur voluntate & consensu ipsius mercatoris scriptum. Sic docuit Bald. in Rub. C. de fide instrum. num. 33. vers. sed hic quero. quem secuti sunt Alex. in conf. 147. num. 9. lib. 2. & in conf. 245. col. 1. lib. 6. Deci. in l. vlt. nu. 36. C. de edict. D. Adria. toll. in c. 2. nu. 2. de fide instrum. & in conf. 107. num. 7. vers. 7. non aliter. qui simile respondit, de literis sigillo alicuius ligillatis, ut praesumatur voluntate & consensu domini sigilli sigillata. Baldum quoque, secutus est Crau. in tract. de antiq. temp. in 4. part. 1. par. princip. num. 28.

PRAESVMP. LXIII.

Librum mercatoris praesumi continere vera in reliquis parcellis, cum eorum aliqua fuerint probata & iustificata.

SUMMARIA.

- 1 Liber mercatoris in aliquibus particulis probatus & iustificatus, praesumitur verum etiam in non iustificatis. Dissentiente vero cum alijs, num. 5.
- 2 Scriptura continens falsum in una parte, praesumitur etiam in reliquis.
- 3 Confessione mariti de dote recepta in matrimonio constante, in aliqua parte probata, praesumitur vera in totum.

DE PRAESVMP.

- 4 Executio testamenti, qui secundum testatoris voluntatem repetitur fuerit recte aliquod erogasse, similiter praesumitur de reliqua.
- 6 Liber scribentis statim pro ipso scribente in connexis.
- 7 L. conuenire, ff. de pactis dotal. quando procedat.
- 8 Falsitas conuicta a Notario ab una parte instrumenti, quomodo reddenda suspensa in alia.
- 9 Quid autem sit in instrumentis diuersis, num. 9.
- 10 Liber mercatoris in multis particulis approbatus, etiam in alia verum praesumi, quomodo magis momenti sit.
- 11 Adhibito tamen prudenti iudicio arbitrio, num. 11.
- 12 Libri mercatoris particulam aliquam aduersario negante, si vera illa esse probetur, reliqua omnes Terrij praesumuntur.
- 13 Debitor negans debitum de n. endatio conuictus, per d. confessioni beneficium.

ET ad hanc tractationem pertinet haec praesumptio, qua dicimus, quod quod parcellae seu partae libri mercatoris, vel alterius prius priuati probatae & verificate fuerint, liber praesumitur verus in reliquis omnibus parcellis, etiam non verificatis. Ita responderunt Castren. in conf. 301. ad bene examinandum, col. 1. lib. 1. Comen. in conf. 126. col. vlt. vers. quomodo dato. Corn. in conf. 81. col. vlti. vers. & saltem videtur, lib. 4. Argel. Arret. in 6. vlt. vers. quomodo in re datur, in Instit. de Astituta. toto. & in §. actionum. q. 12. in 1. si. de act. 146. in repet. l. admonendi, num. 128. vers. quomodo principal. ter. limita. ff. de iur. iur. Ruzin. in conf. 18. col. 2. vers. vlt. lib. 1. Part. in conf. 89. num. 5. & num. 26. lib. 1. Alciat. in tract. de praesump. reg. 1. praesum. 18. in fin. Grammat. in conf. 158. col. 1. in ciuit. Anto. Gabr. in lib. 2. concl. 14. de praesump. concl. 5. nu. 1. & Crau. in conf. 158. n. 6. Et huius sententiae ea est ratio, quia quando plures parcellae sunt verificate, non est verisimile, quod liber in ceteris falsum continet: sicut e contra dicimus, quod quando liber, alii vel scriptura continet falsum in vna parte, praesumitur etiam in reliquis falsum continere, l. si ex falsis. C. de transact. & explicauimus infra lib. 3. praesum. 38.

Et praedictis accedit simile, quod respondit Socin. Sen. in conf. 12. col. 2. li. 3. quod ubi confessio mariti de dote recepta constituit matrimonium aliqua in parte probatur vera, in totum vera praesumitur. Est etiam simile quod respondit Anch. in conf. 436. in h. d. vlt. col. 2. vers. praeferat praesumendum. cum dixit, praesumitur ex eorum testimonio verum erogasse quando summam eorum librarum, secundum testatoris dispositionem, posteaquam apparuit, residuum verum & recte ab eo erogatum fuisse.

Ceterum ab ea Castrensis, Comensis, & sequacum opinione dissentiunt l. Deci. in d. l. 1. num. 4. vers. & ipsa conclusio. C. de eden. in c. 2. volum. 3. vers. secundum qd, de fide instrum. & in conf. 317. numer. 7. Ripa in l. admonendi, num. 125. ff. de iur. iur. & ibidem Purpur. n. 200. Afflict. in comment. ad Constitutiones. Neapol. in 7. de iure B. vlti. numer. 23. Crauet. in tract. de antiq. temp. in 7. part. princip. par. princip. numer. 12. & in conf. 257. numer. 1. & Caphal. in conf. 85. num. 25. lib. 1.

Primo ea ratione motus est Ripa, quia si in connexis statim libro pro scribente. sequitur dicendum, quod in separatis fide non facit, & contra se scripta vera esse praesumuntur.

Verum facile respondetur, quod in conexis statim libro rationum, etiam pro se ipso scribente, nulla ab eo facta probatione. Sed in separatis non statim, nisi multe parcellae iustificatae, quia tunc insurgit praesumptio, quod in reliquis vera scriperit.

Secundo ea ratione vfus est Ripa, quod si crederetur in separatis esse d. materiam delinquendi, contra l. conueniri ff. de pactis dotal. Nam posset quis facile suo in libro scribere multa vera, & deinde inferre vnum quod esset falsum, quod non est admittendum, ut inquit Imperator in l. comparationes. C. de fide instrum.

Ceterum responderi potest, non esse hoc verisimile, ex quo is multe parcellae sunt verificate, vt dixi supra.

Nec repugnat regula l. conuenire, quia illa t. procedit, quando directio quis inuitatur ad delinquendum: sicut post Ang. & Alex. declar. at l. 1. in memo. postea, in l. 1. l. 1. l. 1. de leg. 1. & ibid. Rip. numer. 36. Praterea d. l. conuenire. procedit, quando intentio legis est ad hoc ordinata, vt explicat idem Rip. in l. ex facto. ff. si quis negat, nu. 5. ff. ad Treb. Hoc autem nostrum in casu lex non concedit praesumptionem hanc, vt directio inuitat ad delinquendum. Et praeerea quod creditur huic libro, non excludit contrarias probationes. Et ideo ille, qui asserit parcellam, de qua est contentio, falsum esse, probare id potest.

Tertio retorquebat Ripa argumentum illud, quod pro recepta sententia adducebatur, cum diximus, quod sicut in instrumentum in vna

in una parte falsum, praesumitur etiam falsum in alia parte, d. l. si ex falsis. C. de transi. Ita e contra liber in una parte verus, si praesumitur verus in altera. Inquit Ripa id nō procedere in separatis & propterea sicuti in separatis falsum in una parte, nō arguit falsū in altera parte separatim e contra verū in vno, non praesumitur verum in altero. Respondetur, quod aut agitur de vno eodemque instrumento: & tūc falsitas a persona 1 Notarij proveniens, commissā in vna parte eius, reddit suspicuum totum ipsum instrumentū, & in alijs suis partib. etiā separatis. Est ratio, quia etsi instrumentum continet plures actus, attamen instrumentum ipsum dicitur quid indiuiduum, ex quo vno eodemque tempore cōfectum fuit ab eo Notario, cuius persona fuit approbata, quoad actum illum totum simul conficiendum, ut vbi vbi Bart. in d. l. si ex falsis, in l. sed. col. vltim. vers. breuiter & ibid. Alex. colum. vltim. & Curt. Sen. num. 41. & dicimus infra lib. 5. praesumpt. 20. in 1. casu. Et casus ille conuenit huic nostro, cum & nō dispertum de pluribus parcellis librij rationum scriptis ab eodem mercatore, pro eadem persona cui quā negociatus est, & vnicui quodammodo negociū cōfectum videtur, & eadem fides vnius mercatoris approbata ab ea persona, quae cum eo negocia pertrahitur. Aut verō agitur de 2 diuersis instrumentis, & tunc falsitas a persona Notarij perueniens commissā in vna parte, nō arguit falsitatem in altera parte, quemadmodum praecitati Doct. scribunt.

Hic casus nostro non conueniuntque (vt diximus supr.) hic agitur de vnicuius actu, seu scriptura diuersarum parcellarum, ab eodem mercatore pro eadem persona debitoris scriptarum.

10 Extenditur hac sententia & traditio, vt procedat etiam si parcella est magni momenti. Ita Angel. Ar. in §. actuum, numer. 88 in Insti. de act. Curie. in consi. 51. num. 3. vers. & est aduertendum, lib. 4. R. in consi. 18. num. 2. lib. 4. & Crauet. in d. consi. 51. num. 6. qui eiusdem sententiae ad eum Paulum Castren. Quam quidem declarationem intelligo, quando verisimile est, quod mercator ille vel dederit, vel numerauerit summā illam: atque ita in hoc tribueret multum iudicis arbitrio. Ex his sequitur minus recte sensisse Ripam in d. l. aduocandi, dum intelligit Castren. in d. consi. 301. loqui solum de parcellis minutis. Et communis illa sententia procedit multo magis, quando concurrerent alia coniecturae, vt cōcurrerent in casu Crauet. in d. consi. 51. vt ipsemet declarat in d. tradi. de antiqui. tempor. in 9. partic. num. 3. 1. 4. Et ibidem num. 2. 4. Intelligit communem opinionē posse procedere veritatis plurimis parcellis. Et praeterea multo magis procedit relata cōmuni opinio, quandoq̃ aduersarius mercatoris negat vnam ex parcellis contentiōis, & illa deinde fuisse ab illo mercatore verificata. Nam tunc reliqua sine controversia vera praesumuntur, sicuti simili in casu scribitur Angel. Ar. in §. vlt. col. vlt. in Insti. de ad. l. 1. in §. actuum, num. 88. eadem in §. Dec. in l. nemo ex his, num. 7. ff. de reg. iur. quod si debitor negauit debitum, & postea cōdictus fateatur, perdit beneficium cēlisionis, propter mendacium. Ita & nostro in casu, si de mendacio conuincitur debitor in vna parcella magna, contra eum insurgit praesumptio quoad alias.

PRAESVMPT. LXIV.

Signa & nomina praesumptione & coniectura
facere, res illorum esse, quorum inscripta,
vel imposita sunt ipsa nomi-
na & signa.

SVMMARIA.

- 1 Nomina ad res demonstrandas inueniuntur.
- 2 Res illius cuius nomen obicit, praesumuntur.
- 3 Stigma militum, habitus clericum, sola sacerdotem notant.
- 4 Vestimentorum signa persona qualitas ad significare.
- 5 Cadaver occisi cuius fidei facies non indicet signa & stigmata corporis perquirenda.
- 6 Merces ex signis inscriptis agnoscentur.
- 7 Vexilla seu insignia nautibus imposita, domum demonstrant.

1 QVEMADMODUM nomina 1 inuenta sunt, vt res ipsae demonstrantur, l. labeo. ff. de fidei iussu. legata. & l. ad recognoscendo. C. de ingenio & manum ff. & ideo dicimus, re praesumptum illius, cuius nomen obinet. Bald. in l. Gallus. §. nunc. ff. de l. lib. & postum. & Capella in consi. 3. colum. vltim. Ita & signa. stigmata.

C. de Fabric. lib. 11. Hinc apud Romanos, senii, qui venum exponerant, pilco capiti impolito, offendi consueverant, vt scribit Gellius lib. 7. an. At. cap. 4. Ita dicimus, si stigmata militum, habitum clericum, & militem sacerdotem, & quae propria colorum sunt signa, significare. Baldus in l. dicitur. C. de testam. man. & Dec. in c. causam matrimonij, num. 2. de probat. Sic pariter signa vestimentorum, personae qualitate significare respondentem eff. in l. item apud Laborem, §. si quis virgines. ff. de iniurijs. et l. speculatus ff. de verb. signi. vbi Capell. Alciat. & 10. Brechtum. & scriptum Dec. in consi. 12. §. nunc. 6. Meris in consi. 97. num. 9.

Ita pariter dicimus, signum demonstrare, cuius sit equus. Bart. in d. l. signata. & ibidem Lucius de Penna, & Ioan. a Platina. R. in art. de tract. de loperatore. q. 10. Brechtum. Straccha in tract. de mercatura. p. 1. 2. nu. 73. & praxim egregiam recognoscendi, cuius sit cadaver occisi, cuius facies dignosci non potest, vt corporis signa & stigmata inspiciantur, docuit Bar. in d. l. signata. & Anton. Coriet. in sing. in verbo, testu. incipit. Dicitur testu.

Sic etiam dicimus, merces seu sarcinulas, quae vulgo, le balles, appellamus, cognosci si eis inscriptis. Baldus in authentica. de data. C. de donat. ante mpt. Petr. vbi in tract. de duobus fratribus. p. 1. 1. numer. 72. Francus in c. si iudex. §. idem, extr. de senten. excom. in 6. Dec. in d. l. causam matrimonij, num. 3. de probat. Afflict. in d. de sig. 2. n. 4. & Straccha in d. 2. par. num. 71. Rota Gemensi in d. de sig. 200. Mascard. in cens. l. 160. & in cens. 351. Ceterum Straccha praecitato in loco dixit praesumptionem hanc esse fallacem.

Sic quoque respondit Iaf. in consi. 170. col. 4. lib. 2. ex vexillis 1 seu insignibus familiae Medicorum, seu Reipubl. Florentinae impositis nauis, illam praesumi esse praedictae Reipubl.

PRAESVMPT. LXV.

Socius, mercator, & debitor, qui nulla contradic-
tione facta, literas ad se datas accipit, an ius ei
scriptam obligationem, contractum & debi-
torem approbasse praesumatur, di-
ligens explanatio.

SVMMARIA.

- 1 Literas recipiens, eas approbare praesumitur, & vera esse in eis scribitur.
- 2 Idem aliquis idem esse in recipiente mandatum. cum 2.
- 3 Idem, tam in persona extranea quam commissa obtinere. num. 7.
- 4 Procedere etiam si verba in literis scripta, non principaliter, sed ob adiuncta emissa sunt. num. 9.
- 5 Arbitrium recipientem compromissum instrumentum, nulla facta contradictione, praesumit omni cognoscendi & laudum proferendi, acceptasse.
- 6 Laudis prolati scripturam legentes recipienti, nulla cum contradictione praesumuntur laudum acceptasse.
- 7 Laudis reductionem ad veri boni arbitrium, vsque ad 30. ann. peti posse.
- 8 Protestationis instrumentum sine contradictione recipienti, praesumitur etiam cognoscere.
- 9 Nuncius etiam sine literis recipiens, si non contradicat, praesumitur nunciata approbasse.
- 10 Literas recipientem praesumi consentire, verū esse in obligatione sponte & voluntarie facta, non in ea qua iniuncta acciderit.
- 11 Alii qui se iniuncto geri potest, subseribunt, non dicunt approbare in sui praedictum.
- 12 Literas recipientem praesumi approbare actum in eis contentum, non tamen facti, quod ita gestu fuerit.
- 13 Idem, si literas etiam sciens recipiet, nu. 13.
- 14 Eius, aperuerit & legerit, nu. 14.
- 15 Literas recipiens non praesumitur in eis de scripta approbare, si dati & accepti in iudem calculo continetur.
- 16 Literas recipientem contenta approbasse praesumi, verum est, si testes qui de retinione abrog. vlt. contradictione deponunt, sicut etiam in literis de scripta, contradicuntur.
- 17 Idem, etiam si litera vivo mittente ad manum recipientis peruenierit, aliud enim eo mortuo. nu. 17.

CONTINGIT fauissimè inter socios & mercatores, mitti literas absentibus socijs & debitoribus, quibus significatur eos aliquid debere, quare dubitatur, an literas ipsas

M. num. 132. vers. secundo intellige de consti. & Anto. Gabriel. in d. conclus. 2. num. 13. Ea est ratio, quia non presumitur retinere, vt dicitur agnoscatur, sed vt videatur, an recte calculus ille fuerit confectus, iuxta l. cum sermo. ff. de cond. & demor.

16 Declaratur quinto, vt procedat hac praesumptio, quando testes illi, qui attestantur de retentione ipsius scripturae & contradictione non facta, scilicet, quae scripta erant in ea scriptura, aliis scilicet. Ita *M. tit. in d. notat. 21. Capola in d. cautela g. Alexand. in an. notat. ad Bartol. in d. l. quo enim, §. ff. rem. et am. hab. Dec. in d. c. 2. num. 15. de fide instrum. l. si in d. ad. monendi. num. 138. vers. c. & ex hoc. & Verum inter condia. Vep. in d. consi. 4. colum. 1. vers. ad hoc. & Anto. Gabriel. in d. conclus. 2. num. 14.*

17 Declaratur sexto, vt procedat hac praesumptio, quando hae scripturae, viuo mittente, peruenit ad praesentem, scilicet sicut mortuo. Nam tunc locus non est huic praesumptioni. Ita *Roma. in d. l. notatio. ff. de donat. Dec. in d. 2. num. 15. de fide instr. l. si in d. repe. l. ad. monendi. num. 138. vers. secundo limita. de iur. iur. & Anto. Gabr. in d. conclus. 2. num. 26.*

PRAESVMPT. LXVI.

Quando ac quomodo subscribens alterius scripturam, vel eam sua manu scribens, vel inscribens, eam approbare praesumatur, accurata & diligens explicatio.

SUMMARIA.

1 Scripturam alienam manu sua totam scribere, approbare praesumitur & ea contenta. *Quod extenditur, etiam modo infusi genere apposita. nu. 3. Item licet si sua manu scripsit non assent. nu. 4. Fallit id, si scriptura non continet causam aptam, qua scribenti nullum adferret praedictum. nu. 5.*

2 Scripturam manu propria scriptam, scribenti subscriptione non indiget.

6 Notarius scripturam consensu ratione officii non praesumitur in ea contenta approbare.

7 Scriptura ab alio confecta subscribens praesumitur eam approbare. Quod etiam locum habet in penalibus. num. 8.

8 Etsi subscriptio generalis sit. num. 10.

9 Non obstante opinione Bartoli, si fecit intelligatur. num. 11.

10 Dispositio puniens negantem scripturam propriam, locum habet etiam in subscriptione.

12 Statuuntur vt exequutio detur contra scribentem, de subscribente quosq. intelligi.

13 Scriptura ab aliquo subscripta, ipsius mandato & causa confecta praesumitur.

14 Idem etiam quando scriptura pro forma requiritur. nu. 14.

15 Scriptura aliena nomine alieno subscribens, eam non praesumitur approbare.

16 Non tamen subscribere adiu. illi, proprio iuri detrimentum adferret. nam 16.

17 Subscribens scripturae alienae, officij ratione, eam non praesumitur approbare.

18 Notarius subscribens alui ratione officij, eum non praesumitur ad sui praedictum approbare.

19 Agnatus cum consensu ex dispositive requiritur, subscribendo actui celebrato ab agnato, in sui praedictum non praesumitur approbare.

20 Quod tamen quomodo accipiendum. nu. 20.

21 Scriptura non lecta subscribens, non praesumitur eam approbare.

22 Ratificatio non nisi de his facta praesumitur, quae attestante lecta cognita, & recte intellecta fuerint.

23 Subscribens scripturam legittime praesumitur, si visis, & lectis scriptis se scripsisse assentat.

Idem si testes opponant, illum scripturam ad se receptam in domum, cubiculum, aut holocaustum deussisse, nu. 24.

Idem tamen ad hunc committendum esse. nu. 25.

Et quid si scripturam per aliquod tempus interuallum penes se detinuerit. nu. 26.

Aut subscribens seuer diligens, & in re domestica. num. 28.

Et quid in pariter. nu. 29. & c. no. 30. & c. 31.

27 Haec transgressio super testamento, praesumitur scire in eo contenta. Mench. Praesumpt.

32 Scripturam alienam non scribens, aut et subscribens sed superscribens tantum, praesumitur eam approbare. *Idem in locum non habet in testamentis, & alijs quae requirunt subscriptionem. nu. 33.*

Efficit praecedens disputatio, vt hoc loco explicem, quod alibi eram explicaturus, quando subscribens alterius scripturam, vel eam sua manu scribens, vel inscribens, ea approbare praesumatur. Quae sane disputatio vt summa viliis est, ita non indiligeret nobis pertractanda est. Haec itaq. in re, tres praecipuos casus distinguimus atq. constituiamus.

Primus est, quando quis nomine alterius totam ipsam scripturam t. sua ipsa manu scripsit, praesumitur eam, seu id, quod in ea continetur, approbare. Ita *Bart. in l. cum taberna. §. idem quaeq. num. 1. vers. item forte. ff. de pignori. & ibidem Angel. in 2. notat. & Salicet. in versum idem notat. Bald. in proam. Digefforum. numer. 19. versum. sed si esset mouen. Cum dixerunt, scripturam manu t. propria scriptam, non egere quod eiusdem scriptoris manu subscribatur. Idem in l. cum antiquis in ultimo notat. C. de testam. & ibidem Cast. in l. i. Roma. in consi. 30. num. 1. Butrius in c. 2. colum. 2. versum. vtrum autem in ipsa, de fide instrumet. & ibidem Card. in d. col. penult. versum. nam quando obstat. & Imola col. 5. versum. intelligo quando. Idem Imola in Clemen. 1. num. 20. versum idem si non esset de procurat. Aret. in consi. 64. col. 5. versum. nec potest dicere. Alexand. in l. ad. monendi. num. 31. versum. item adducit. & in l. ff. de iur. iur. idem Alex. in l. cum antiquis. colum. 2. in ultimo nota. C. de testa. & ibidem Tafon num. 12. Socin sen. in consi. 15. num. 48. in fine. l. i. Decius in l. hac consi. l. i. num. 27. C. qui testam. facere poss. Purpur. in l. ad. nomen. numer. 166. ff. de iur. iur. Cratet. in tract. de act. temp. in quibus pars principalis principat. principalis. num. 42. Anto. Gabriel. in suo consiliosum lib. 1. tit. de praesumpt. con. l. 63. numer. 11. Bovenot. Straccha in tract. de iur. iur. tit. quomodo in causis mercatorum procedendum. fol. 30. Quam quidem sententiam probat tex. l. si de iur. & pater. ff. de pign. & tex. in §. 1. Inst. de empt. & vend. ibi. si instrumenta fuerint conscripta vel manu propria contrahentium, vel ab alio quidem scripta, contrahente autem subscrip. t. a.]*

Extenditur primo, vt procedat etiam si nullum ipsius scriberis t. signum appositum fuit. Nam necessariū illud minime eff. tradidit *Bart. in dicta l. cum taberna. §. idem quaeq. ff. de pign. & Butr. in d. c. 2. col. 1. versum in ipsa exagrat. de fide instrum.*

Extenditur secundo, vt procedat etiam si quando is, qui scripsit, t. non assensit, se sua manu scripsisse. Ita *Bart. in d. §. idem quaeq. in 2. & apertius Cratet. de antiqu. temporum. in d. quia apertius apertius partu principalis. num. 43. satis enim superque eff. quod cōt. f. scripturam esse manu illius scriptoris scriptam. Nec obstant ant. iuritates Felini in d. colum. 2. versum. & c. causa conclusa. de fide instrumet. & Purpur. in d. l. ad. monendi. num. 167. de iur. iur. qui dissimulat. Nam respondetur eos moueri ex l. cum antiquis. §. vlt. C. de testam. quae tamen loquitur, quado subscriptio requiritur pro forma. Sicuti ad rem monstrat *declarat. Aret. in consi. 64. col. 4. & Cratet. vbi supra.**

Declaratur primo, vt procedat hic casus, quando scriptura continet causam aptam & idoneam: aliis scribens tibi non adferret aliquod praedictum. Ita *Imola in d. c. 2. num. 3. versum in ea. §. de fide instrum. & ibidem Dec. in d. c. 12. Anto. Gabr. in d. c. 16. num. 14. quae declaratio comprobari posset ex copiosis traditis a Feli. & ceteris in c. si cautio. de fide instrum.*

Declaratur secundo, vt non procedat hac praesumptio in notario, qui subscribere etiam teneretur. Ita *Felini in d. c. 2. num. 7. de fide instrum. & Anto. Gabr. in d. consi. 3. num. 15. Quomodo Alex. in consi. 43. n. 3. lib. 1. Tafon in d. l. cum antiquis. n. 12. C. de testa. poss. Cast. & Alex. ibid. & Parium in consi. 27. num. 5. lib. 2.*

Ceterum declaratio haec a Gabrieli proposita, non satis videtur congruere huic disputationi, quae quidem est an scribens praesumatur ad sui praedictum approbare casu, qui in ipsa scripta fuerint, non autē eff. disputatio de scriptura subscrip. vel non subscrip. Quocirca rectius dicere possumus, non procedere hunc causum in notario, ob id, quod ipse ratione l. i. officij scripturam confect. vt dicemus subsequenti in casu, in secunda declaratione.

Secundus est casus, quando qui subscripsit scripturam t. ab altero scriptam. Hoc in casu pro regula traditum eff. subscribere eam hunc praesumi approbare scripturam illam. Ita *Bart. in l. emptor. §. locum. ff. de pign. & ibidem Ang. Fol. Cast. Tafon. l. i. versum sed notat. l. de a. Bart. in l. i. §. non creditur. ff. quibus modis pignus vel hypotheca.*

soluitur, idem in l. qua dotis ad sum. ff. soluto matrim. & ibidem Alex. col. pen. vers. succedunt inquam. Bal. in rub. C. de fide instrum. num. 7. & in c. cum ecclesia. col. i. vers. ff. C. de iur. de elec. Ange. in l. si ita stipulatus. ff. Chrysegonu. vers. ff. sic nota. ff. de verbo obligat. & ibidem Imola col. 2. vers. item nota. Castr. col. i. vers. in primaparte. Aret. in colum. 2. vers. nota prima. Alex. colum. 1. in primis notis. & Alcia. num. 3. Idem Angel. in l. pluribus. in prin. ff. de verbo obligat. Imol. in c. 2. colum. 2. vers. nota declaratio de fide instrum. Castr. in l. si procuratorem absentem, colum. 1. de procurat. & in l. cum antiquis. in ff. C. de testam. & ibidem Iafon colum. vltima. Anchar. in consil. 142. colum. 1. Roman in l. qua dotis. num. 49. ff. solut. matrim. & in consil. 204. colum. 1. Aret. in consil. 64. col. i. vers. nec dicat aliquis. Abbas in c. quoniam contra. num. 32. vers. sed quod de probat. & ibidem Felin. numer. 35. & Decius num. 40. Alexan. in consil. 147. colum. 1. & in consil. 131. col. penult. vers. & dicit Ludo. lib. 2. & idem in consil. 118. col. 2. vers. & dicit lib. 4. Ang. Aret. in proem. Instit. col. 5. vers. sexto nota. Barba. in consil. 86. colum. 3. vers. si vero loquimur. lib. 3. Iafon in repet. l. admodum. colum. 1. vers. item adde de iur. iur. & in l. qua dotis. numer. 63. ff. solut. matrimo. & in authen. ff. qui in aliquo. col. 2. vers. confirmo, quia subscribens. C. de eden. Socii in tract. fallen. reg. 385. Felin. num. 2. in rub. & de fide instrum. Rur. in consil. 215. num. 1. lib. 1. in consil. 22. num. 3. & in consil. 76. in fin. lib. 4. Deci. in consil. 11. num. 16. colum. pen. vers. comprobatur hoc. & in consil. 463. num. 2. Marf. in rub. C. de probat. in l. 75. Papius in l. admodum. n. 166. de iur. iur. Paris. in consil. 83. num. 3. & in consil. 94. num. 3. & in consil. 101. num. 37. lib. 1. in consil. 12. num. 107. lib. 2. & in consil. 77. num. 23. lib. 3. Socii. Iau. in consil. 62. num. 15. lib. 2. & in consil. 106. num. 4. & 5. Crassetta in consil. 73. num. 1. Antonius Gabriel. in suis consiliis lib. 1. tit. de praesumpt. consil. 3. numer. 1. & Roland. in consil. 44. num. 30. lib. 1. Quae sane sententia multiplici iure probatur, nempe in l. emptor. §. Lucius, ff. de pactis in l. 1. §. ff. de iur. iur. in l. si sita stipulatus. ff. Chrysegonu. de verbo obligat. in l. 1. §. inter filium & filiam. l. Cornei. de fal. §. in Insti. de empt. & vultur in auth. in fidei C. familiae ex ceteris. & in c. qui presbyterorum, de rebus eccl. non alienan.

8 Extenditur primò, vt procedat etiam in penalibus, sicuti videmus, quòd si dispositio penalem negantem scripturam propriam, loci etiam habet còtra eum, qui negat scripturam, cui ipse subscribitur. Ita Bal. in iud. contra qui propriam, col. 2. vers. item quod C. de non numer. pecun. Castr. in consil. 37. Quoniam ad contenta col. vlt. vers. super alioque. lib. 2. Dec. in arbit. ff. qui in aliquo. num. 17. C. de eden. & in c. quoniam contra. colum. 1. auer. vers. circa secundum de probat. Papius in l. aduocandi. num. 166. de iur. iur. & Alcia. in d. §. Chrysegonu. num. 3. Anto. Gabriel. in d. consil. 3. num. 2. Et ratio est manifesta, quia ita consentit in penalibus ex subscriptione quam in ceteris cum differentia ratio assignari non possit inter penalitatem & pecuniariam, cum subscriptio efficiat, vt scriptura illa propria esse dicatur, cum sit non solum mandatum subscribentis scripta, vt ait Gemina. in c. si pro te. de refer. in 6. sed etiam propria manu subscripta, Quocirca male dissentient ad hac opinionem Salic. in d. authen. contra qui propriam, colum. 2. vers. quoniam quid si est hypographum. C. de non numer. pecun. Iafon in d. l. emptor. §. Lucius, colum. 1. vers. tertio adde. ff. de pact. in d. l. si sita stipulatus. ff. Chrysegonu. num. 3. de verbo obligat. & in auth. ff. qui in aliquo. colum. 2. vers. pro, quòd sit falsum. C. de eden. ff. si sane ad adducti sunt rationes, quòd aliud est scribere, aliud subscribere, & subscribens dicitur sic scribere. l. diuus §. item Senatus. & l. ego §. dotis, ff. sol. mat.

Verum respondetur, quòd cum tota vis approbationis in subscriptione sit, satis est illud in quo scriptura efficacia vertitur, manu debitoris esse factum.

30 Extenditur secundo, vt procedat etiam si subscriptio generalis sit. Non enim requiritur specialis. Ita Bald. in authen. ff. qui in aliquo. colum. 2. vers. vltimus quoniam. C. de eden. & Angel. in l. si ita stipulatus. ff. Chrysegonu. colum. 1. ver. attende etiam, de verb. oblig. & ibidem Imola colum. 2. vers. aduerte tamen. Castr. colum. 1. vers. item adde tertio. Alexan. col. 2. vers. secundo amplia. & Alcia. num. 4. Idem scriptum ait Anchar. in consil. 22. col. 2. vers. non obstat dictum. Alex. in l. qua dotis. col. vlt. & sub d. ff. soluto matrimo. & in consil. 147. col. 2. vers. & secundum magis communem. lib. 2. Iaf. in c. cum antiquis. col. vlt. vers. limitat nra. dicitur. C. de testam. Felin. quoniam contra. vers. limitat & extra de probat. & idem Deci. nu. 48. vers. circa primum, qui communem esse opinionem asseruit. Idem Deci. in consil. 147. in fin. Roland. in Valle in consil. 44. num. 32. lib. 1. & Alcia. in d. §. Chrysegonu. num. 9. Natta in auth. quod sine. nu. 48. vers. tertio, ignitur, Et ac sane genera-

lis subscriptio approbationem & consensum arguit. Nec obstat auctoritas Bart. in l. diuus §. item Senatus. ff. ad l. Cornei. de fal. qui specialem esse oportere subscriptionem dixit. Et Bartolom. in l. qui sequi Socin. in tractat. fallen. regu. 385. fallen. 3. Nam respondetur primò aduersus Bartolum esse communem opinionem, vt ex relatis primò testantur, praesertim Decius & Roland. praesertim in locis. Praeterea & secundo respondetur declarando Bartoli traditionem, illum loqui, quando lex expresse requirit specialem subscriptionem, vt est quando scriptura est a lege prohibita, sicuti in casu dictae l. diuus §. item Senatus. Vbi actus ipse scribendi puniuntur, non autem consensus: & ideo vt penae locus sit, specialem subscriptionem esse debet. Ita declarant Bald. in d. auth. ff. qui in aliquo. Angel. Imola, & Aret. in d. §. Chrysegonu. Alexan. in d. consil. 127. Felin. in d. cap. quoniam contra. num. 22. vers. limitat & extra de probat. Decius num. 48. vers. dictum Bartoli. Scripti Bart. traditionem procedere, quando nominatim requiritur exprimere. Exemplo etiam adferri potest in casu Castr. in consil. 209. Vbi quodam instrumentum continente. col. vlt. vers. praeterea etiam. lib. 1. quando notarius committit alteri notario, vt suo nomine conscribat instrumentum: Nam tunc notarius mandans debet specialem subscriptionem eam scripturam comprobare. Rursus Castr. in consil. 216. vers. informando quos super. ad finem. lib. 1. intelligit Bartolum loqui, quòd scriptura continet aliqua pro scribente, & aliqua contra. Nam tunc requiritur specialis subscriptio, cò aliquo generalis subscriptionem referatur ad ea solum quae pro se faciunt, non autem ea quae contra: sicuti multis probat ipse Castr. Et idem sentit Goffred. in consil. 14. num. 57.

12 Extenditur tertio, vt procedat etiam flante testatore, quòd còtra scribentem datur executio ad instantiam creditoris: Nam de tunc executio datur contra debitorem subscribentem. Ita Angel. in d. l. si ita stipulatus. ff. Chrysegonu. colum. 1. vers. ff. si statum de re. oblig. & ibidem Imola colum. 2. vers. & per hoc inferat Castr. col. 1. vers. item adde quod lib. 1. Aret. col. 2. vers. nota. Alex. col. 1. vers. & per hoc inferat. & col. 3. ver. & anstatum Barb. in consil. 86. col. 5. lib. 3. Deci. in arch. ff. qui in aliquo. n. 18. vers. sed tamen dictum. C. de eden. & in d. c. quoniam contra. nu. 48. ver. circa secundum de probat. Gratius in consil. 138. colum. vltim. vers. nec obstat per l. 2. de eden. & in consil. 39. colum. 2. vers. & quoniam. lib. 1. Natta in arch. quòd sine. num. 46. C. de testam. & hanc visum esse Anto. Gabriel. in d. consil. 3. num. 7. Ea est manifesta ratio, quia uno mandato & causa, praesumitur confecta illa scriptura, & ob id perinde est, ac si ipse sua ipsa manu scripsisset. flante ergo quod respicit consensum, quo obligatio fuit causata, locum habet & hoc in casu. Quibus constat male fuisse Augustum in l. cum antiquis in l. lectura Florentina. C. de testam. & ibidem Iafonem. col. vlt. vers. fortasse per predicta. & eodem Iafonem in l. emptor. §. Lucius. col. 1. ver. quòd adde ff. de pact. & in d. §. Chrysegonu. col. 2. vers. si sit notabile. & in d. auth. ff. qui in aliquo. col. 2. ver. vnde per illum text. cum aduersus ceteros fenerent.

14 Extenditur quarto, vt procedat haec sententia, etiam quando scriptura requiritur pro forma. Nam etiam si subscribens non satisfacit dispositioni legis attamen ipse approbasse censetur scripturam illam & se subscripam. Ita Felinus in l. in leg. cum antiquis, numer. 12. ver. & eodem modo. C. de testam. post Castr. & Alexan. & idem. & Deci. in l. hac consilium. num. 26. C. de testam. facere persont. Ea est ratio, quia ita consensus elicitur ex sola ipsa subscriptione, cò textu extota scriptura, vt & supra in prima exceptione declarauit.

15 Declaratur primò, vt locum nò habeat haec praesumptio, quòd quis alieno nomine l. scripturæ ff. subscribet. Nam tunc acti approbationem non presumitur. Ita Imola, & si quis presbyterorum. num. 14. de reb. eccl. non alien Felin. in c. quoniam contra. vers. limitat & extra de probat. Paris. in consil. 101. num. 6. lib. 1. Anto. Gabriel. in d. consil. 3. num. 18. Ea est ratio, quia non sua causa in facit, fed aliena, & ob id omnis consensus fide obligandi adest. Et actus agentium non operantur ultra suam intentionem. l. non omne ff. fieri pta.

Hanc tamen declarationem intellexerunt gl. & Imo. in d. cap. ff. qui presbyterorum non habere locum, quòd subscribentis subscriptionem fuit actui, quo iuri proprio detrimentum adferret. Nam tunc si illum impedire posset, & non impediret, sibi praedicaret.

17 Declaratur secundo, vt non procedat, quòd quis rationem officij sui subscribet ff. de scriptura alterius, vtputa quando testis subscribit scripturam, vt significet se adfuisse, cum illa scriberetur. Nam tunc subscribens ille non dicitur approbasse actum illum. Ita tamen gloss. §. in d. ff. qui presbyterorum, de rebus eccl. non alienand. & gloss. in l. si sita. §. non videtur. ff. quibus modis pignori vel hypoth.

- Et hanc esse fictionem legi ex fententia Dec. m. 2.
 Praesumptionem legi secundum alios m. 4.
 Fictioem autem in praesumptione fundatam secundum Socin. Tinn.
 m. 6.
 3 Intelligitur & habetur, verba praesumptionem significare.
 5 Praesumptio contraria contra praesumptionem, non fictioem admittitur.

CVM res mutuo datur, et si non agitur de illius restitutione, at-
 tamen pro cauto habetur, vt tantundem eiusdem bonitatis
 restituatur. *l. cum quid. ff. si certum per a.*

Ceterum dubitari cõtingit, an hæc sit legis fictio, vel præsum-
 ptio? Hæc res sunt opiniones. Prima fuit eorum, qui dixerunt,
 hanc esse fictionem. Ita Dec. in d. l. cum quid in i. l. ed. nu. 4. post Arz.
 in l. 4. §. Cato. ff. de verb. obli. opinatus est, fictionem legis esse, cum
 Iuriconf. in d. l. cum quid. dixerit, agi intelligitur, quod sine ver-
 bum significat fictionem. *l. in prin. C. de rei vxo. ad. l. et rursus dixit*
Iuriconf. [pro cauto habetur,] quod verbum, [habetur,] signifi-
 cat pariter fictionem. *Bald. l. 1. de fusu & legi.*

Verum facili respondetur, quod verbum [intelligitur] &
 verbum [habetur], significant praesumptionem, sicuti dicimus *supra*
l. b. r. q. 10.

Secunda fuit opinio, quod hæc sit praesumptio t legis. Ita Soc.
 Sen. in d. l. 4. §. Cato. de verb. obli. Purpur in d. l. cum quid. num. 2. §. &
 ibid. apertius Alciat. num. 13 & ibidem in d. l. 4. §. Cato. num. 105. & in lib. 1.
 paradox. cap. 20. Ea ratione motus est Alciat. quia recepta est Doct.
 sententia, agi posse inter mutantes, vt res minoris bonitatis re-
 stitatur. Et ideo quod habetur pro cauto tantundem debere re-
 stitui, recipit probationem in contrarium. Non ergo est fictio,
 sed praesumptio, cum contra praesumptionem admittatur t con-
 traria probatio, non autem contra fictionem: sicuti declarauimus
supra *l. b. r. q. 1. nu. 11.* Et simile est, quod dicimus infra subsequenti
lib. in praesumpt. 24. declarando. Iam hoc iure ff. de vulg. & pupill.
 subditi dicimus, in quâ, an pupillaris tacita comprehensio sub vul-
 gari expresse, dicatur substitutio à lege facta, vel praesumpta. Simi-
 le etiam explicabimus *eodem lib. in praesumpt. 18.* in illa dispositio. Iam
 cum aius ff. de cond. & demonst. fit fictio legis, vel potius præ-
 sumptio. Et hæc quidem opinio verior est.

Tertia fuit opinio Soc. Jun. in d. l. 3. §. Cato. nu. 1. ff. de ver. obli.
 qui docuit, hanc esse fictionem, fundatam tamen in praesumptio-
 ne. Lex enim (ait Socin.) praesupponit, contrahentes ita voluisse,
 quod praesumptio fingit ita cautum fuisse. Et ideo respectu cau-
 tionis, quod scilicet pro cauto inter partes habetur, dicitur (sub-
 iungit Soc.) vera fictio: sed respectu voluntatis sit praesumptio.
 Hæc opinio contradictionem quandam implicat. Inquit Socin.
 quod lex praesupponit, hoc praesuppositum deinde appellat Soci.
 praesumptionem. Et si lex praesupponit ita contrahentes egisse, non
 potest dici fictio, quæ praesupponit verè nil penitus actum.

Remenda est itaque secunda illa opinio, quod sit præsum-
 ptio.

PRAESVMP.T. LXVIII.

Mutuum pecuniam à scholari, à legato, & à milite su-
 scepiam, praesumi in causas scholasticas, legationis,
 & militiæ impensam, vt eam pater restituere te-
 neatur, & cesset Senatusconsultum
 Macedonianum.

SVMARIA.

- 1 Filio pecuniam mutuo susceptam in causam patris conuertere, cessat
 S. C. Maced.
- 2 Quamvis ab initio suo nomine mutuo suscepisset. num. 2.
- 3 Studiorum causa abfens filius mutuum suscepit pro quantitate, quâ
 pater praestare solebat, non facit locum S. C.
 Maced. Idem in eo qui legationis causa abfuit. num. 4.
- 4 Filium studiorum causa vel legationis abfentem, mutuum susceptum in
 causam studiorum, vel legationis praesumptum conuertere.
 Hanc autem non esse praesumptionem iuris & de iure. num. 11.
- 5 Mutuum susceptum pater temporè penuria, praesumitur in alimenta
 familia conuertere.
- 7 Matrimonij onera maritum sustinens, praesumitur id esse dotem se-
 cisse.

- 8 Mutuo datur filio studiorum vel legationis causa abfenti, repetit ap-
 paret illius.
- 9 Idem, etiam si pater inuito mutuo datum sit. num. 9.
- 10 Filium am. miles mutuum suscepit pro praesumptionem in causam Castrens.
 veritatis, & de ea etiam pater censetur reuocari.
- 12 Filium am. mercator de patris causis, si pecuniam mutuo suscepit,
 negotiationis id causa praesumitur facere.

CVM filius acceptam mutuo pecuniam in causam patris ver-
 titur, cessat S. C. Maced. respondit Celsus in l. sed Iulianus, §.
 proinde. ff. ad S. C. Maced. Nam (vt ille dixit) patri, non autem
 sibi mutuo accepit. Imò idem est, quando ab initio filio nomine
 accepit, & deinde in rem patris vertit, sicuti idem Celsus subiunxit.
 Cessat etiam S. C. Macedo, quando filius ipse studiorum t causa
 abfens mutuum pecuniam accepit pro ea tamen quantitate, quam
 poterat solebat subministrare vt idem Celsus adiunxit *l. in 6. quod*
dictur. Idem statuit Alexan. Severus in l. Macedoniam. Cels. ad S.
 C. Macedon. qui idem esse voluit, quando filius abfens t causa lega-
 tionis mutuum suscepit pecuniam. Est enim praesumptio, quod
 pater ipse non recusasset illi mutuo dari pecuniam ob praedictas
 causas: sicuti Alexander ipse coniecturam hanc facit. Est etiam præ-
 sumptio, quod filius ipse in causam studiorum & legationis, pecu-
 niam ipsam verterit, quemadmodum scripserunt Bart. in l. ult. ff.
 ad S. C. Maced. & Socin. Sen. in cons. 16. nu. 10 lib. 3. qui quidem Socin.
 respondit, quod quando pater mutuo t accepit pecuniam tem-
 pore penuria, praesumitur illum impendisse pro alimentis fami-
 liae. Ita & Cruct. in consil. 9. numer. 5. Iocutus Bartol. & Socin. re-
 spondit, maritum qui duo sustinuit onera matrimonij, praesumi
 id fecisse ob dotem, sine qua tot onera non sustinisset. Quocir-
 ca si qui mutuo dedit pecuniam filio causa studiorum, vel lega-
 tionis, ab ipso patre repetere poterit. Id quod intellexit gloss. d. l.
 sed & Iulianus, §. quod dicitur, etiam si pater ipso t inuito, pecunia
 mutuo data fuerit, & gloss. illum secuti sunt Bart. ibi, & Bald. Nouel.
 in tractatu de dote, part. 6. imprimis. 46. num. 3. Cessat etiam S. C.
 Macedonianum, quando t filius familiaris miles mutuo accepit
 pecuniam. Nam praesumitur in causam castrensem vertisse, & ob
 id tanquam paterfamilias tenetur. *l. vltim. inf. C. ad S. C. Macedon.*
 Et hanc esse praesumptionem iuris & de iure, scripserunt Specul.
 in total. de praesumpt. §. species, num. 1. & ibidem Iserunt. Andrieu.
 addita in verbo, in praedictis conuict. vt dicimus contra, & attigi *supra*
in lib. 1. quest. 60. in fin. Sed verius existimo, non esse praesumptio-
 nem iuris & de iure, cum lex non rejiciat contrariam probatio-
 nem, quæ facile fieri posset, probando pecuniam fuisse in aliam
 causam versam. Praedictis accedit simile, quod si filius t id mer-
 cator consensu patris, & mutuo suscepit pecuniam, praesumitur
 mutuo accepisse causa negotiationis & mercaturæ. Ita Bart. in d.
 Macedoniam, vbi Bald. & idem Bald. in d. l. vltim. numer. 6. C. ad S. C.
 Macedon.

PRAESVMP.T. LXIX.

Mutuum vel depositum, an praesumatur, quando
 pecunia in sacculo alicui traditur.

SVMARIA.

- 1 Pecunia in sacculo alicui tradita praesumitur deposita.
 14. §. cum maxime si vt recipiens custodiret, aliter sit. num. 2.
 Aliud esse si concessus fuerit illius vsus. num. 3.

Debitari aliquando contingit, an mutuum, vel depositum
 praesumatur, quando alicui traditur pecunia in sacculo?
 Recepta est Doct. opinio, t depositum praesumi. Ita Petrus
 & Cymus in l. macedoniam, C. si certum per. Angelus, Castor, & Alex. ad.
 in l. cum quid. ff. ed. si cert. per. & ibidem idem respondit Ruin. in causis
 108. num. 2. lib. 1. Et hæc quidem praesumptio locum habet multo
 magis, quando t tradens pecuniam dixit recipienti, quod eam co-
 sudidiret. Cum propriè custodia cõueniat ipsi deposito, & illi prin-
 cip. ff. de dep. Ita in specie Ruin. ad. cons. 1. ed. num. 1. qui declarat, non
 habere locum, quando recipienti data fuit facultas vendendi. Nam
 tunc mutuum praesumitur, iuxta l. Lucius. l. 1. & l. id si praesumatur.
 §. 1. ff. de dep. Mutuum etiam praesumitur, quando fuit actum,
 quod alia eiusdem generis posset restitui: vel esset apud mer-
 catorum sub Cambijs. Ita respondit Bart. in cons. 144. num. 98. & 37.
 lib. 2.

Mutuum sub vfuris cuius gratia celebratum praefumatur.

S V M M A R I A.

- 1 Mutuum datum sub vfuris recipiens praefumitur.
- 2 L. si quis nec causam, ff. si cert. pet. de iur. iur.
- 3 Contractum praefumitur factum gratia & causa eius qui rogatus fieri.
- 4 Adhuc praefumitur factum causa & gratia eius, qui ex eo sentit commodum.
- 5 L. 2. §. tua & mea, ff. mandati, declaratur.
- 6 Gabellam pro mutuo soluere debet mutuatarius, non autem mutuantis.

CVM mutui sub vfuris celebratur, dubitari solet, cuius causa id factum praefumatur: Et recepta est sententia praefumi factum mutuum causa & gratia recipientis. Ita gloss. in l. si quis nec causam, ff. si cert. pet. atque iur. iur. quoniam fecit ibi Bartol. & reliqui, & communiter testatur Dec. ibi colum. vers. in gloss. prima, & parat. numer. 20. Et si quidem mori sunt textus l. si quis nec causam, qui tamen non probat. Cum ibi satis collatur animus mutuantis non fuisse dare mutuum. Est ergo credendum, quod mutui fuerit factum rogante mutuatario atque ita eius causa. Nec repugnat quod in id in eo casu videatur factum mutuum gratia vtriusque, ex quo recipiens indigebat illa pecunia, ut emeret praedis, ille vero mutui habebat necessesse proficisci, & deponere pecuniam: Nam respondetur ex sententia Decii, quod est ille mutuantis habebat necessesse proficisci & deponere pecuniam: non tamen necessesse habebat deponere apud mutuatarium. Et propterea sua causa non mutuatii. Secundum melius probatur sententia hac eo argumento, quod contractus praefumitur factus gratia, & causa eius qui rogatus, l. si rogatus, §. §. de praescript. verbo. Porro dubium non est, quin & communiter contingebat utrumque ductus, si qui mutuo suscipere, roget mutuum. Ergo causa & gratia mutuatarii factum praefumitur mutui. Tercio accedit quod factus praefumitur factus gratia, & instantia eius, qui sentit maiorem utilitatem & commodum, argum. c. constitutus, de testibus, & sentit Bart. in l. de pupilla §. si quis ipse rogatus, numer. 19. ff. de oper. nou. numer. Atqui mutuatarius maiorem utilitatem sentit ex mutuo, qui mutuantis ex vfuris: quia mutuatarius aliquid ex suis bonis potius videret, quam sub vfuris mutuo acciperet. Est ergo praesupponens, quod eius causa & gratia factum sit mutuum. Hec opinio communis retinenda est, etiam si Salic. in rub. C. de reb. cred. col. 1. Bertach. in tract. de gabell. in §. par. prim. num. 2. & Soc. sen. in cons. 2.47. num. 2. lib. 2. senserunt (ut infra referam) mutuum sub vfuris praefumitur factum causa & gratia mutuantis. Et primo quidem Salic. allegauit d. l. si quis nec causam, quae forte à sensu contrario posset induci: nempe, quod si mutuantis habuisset animum & propositum mutuum, praesumeretur factum mutuum gratia ipsius mutuantis, ob vfuarium utilitatem Sed facile euitatur argumentum: quia etiam habuisset animum mutui dari, attamen ex parte mutuatarii ad id praesumptum postulat, & maior utilitas, quod videmus argui. Eius causa factum mutui. Secundo afferri potest rex. l. rogati, in prin. ff. si cer. pet. Veri respondendi potest secundum Dec. in d. l. si quis nec causam, num. 4. in fi. Tercio videri videtur rex. l. 2. §. tua & mea ff. manda. ¶ Tua & mea (inquit Galus) veluti si mandem tibi, ut sub vfuris credideris, qui res mea mutuetur. His visum est significare Galum, mutui sub vfuris factum, censeri causa & gratia vtriusque, factum, non autem solius mutuatarii. Sed facile respondetur, id dici respectu mandati, quod dicitur causa mandantis & mandatarii: non autem inter illum mandatarium & mutuantem, & cum qui mutuo danti filii. His dubio reddidit & illa traditio Salic. Bertach. atque Soc. sen. cū dixerunt, quod si statuto quod d. gabellam solui debere de debito, nec dicit statutum de quo de mutuo factum sub vfuris (inquit Salic.) soluere debet mutuantem: sed ut utilitatem & emolumentum habeat. Est sane dubia hac traditio ex iam dictis, cum maius sit commodum mutuatarii, utilitas mutuatarii qui mutuantis. Quando vero in alijs contractibus censentur illi facti gratia vtriusque, vel amborum, explicat Bart. in l. si cert. §. inter duos, ff. de iur. iur. & in l. cum plures, ff. de l. 3. qui & proximi articuli docet.

diuoc. Praesumpt.

Mutuantis absentis nomine, an ipsi absenti donasse praefumatur.

S V M M A R I A.

- 1 Mutuantis absentis, non praefumitur donare. Nisi forte quid modicum sit, num. 4.
- 2 Donatio vbi alia coniectura sumi potest, nunquam praefumitur.
- 3 Negotium alterius nomine gerens, non praefumitur donare.

QVA absentis nomine alicui mutuo pecunia dat, ipsi absenti donare non praefumitur. Ita Col. cum & Bart. Call. & Alex. in l. certi conditi §. si numerus, ff. si cert. pet. Sed in l. si absentis, c. eod. Soci. in d. §. si numerus, num. 6. & Dec. in §. Par. par. in §. Et hoc quidem sententia probatur ex c. d. §. si numerus. ibi v. nostro nomine creditor numeret, futuro debitori nostro.] Et accedit ratio, quod donatio non praefumitur, quidam alia coniectura sumi potest, cum de indebito, in prin. ff. de don. & copiose differit in commentarijs de arbitrio. ind. in c. causa 28. col. 1. Porro coniectura sumi hic potest, quod mutuantis voluerit conficere absentis negotium, sique eius nomine & causa mutuo dare. Et cōter, quod si gerens negotium nomine absentis illi donare non praefumitur. Bart. & reliqui in l. quia dotis ff. de iur. iur. Nec repugnat rex. l. vltim. ff. de don. quia praeter Dec. interpretationem dicere possumus, quod ibi non erat dubitatio, an illa esset donatio, cum per constanti praesuppositionem, donationem fuisse, fed dubitabatur, an esset perfecta & irrevocabilis: et respondit S. de qua, perfectam fuisse donationem, cū debitor esset obligatus Labconi, cuius nomine sua mutuum pecuniam ipsi debitori dederat.

Declaratur recepta hac sententia, ut locum non habeat, quando pecunia mutuo data erat modica. Nam tunc donatio praefumitur. Ita declarat Alex. in d. §. si numerus & ibi sequuntur Dec. in §. par. num. 5. & consensit quae diximus supra bar. l. in praesent. §. cum explicauimus, qui contractus praefumatur celebratus, quando quis alicui dixit, [sume tolle hanc pecuniam.]

P R A E S V M P T. LXXII.

Satisfactio quam arrogator praestat de restituendis rebus arrogari, an praefumatur vel fingatur.

S V M M A R I A.

- 1 Arrogator de bonis arrogatis restituenda sit, dare debet.
- 2 Qua satisfactio omnia, lex eam pro interposita habet, num. 2.
- 3 Satisfactionem arrogatori omnia praesumptam censeri, in re & de iure praesumptio opinio Ioan. Andr. Fictum autem esse Bar. autumat, num. 4. Alij & verum, nec fictum esse, nec praesumptionem, sed legem equitate suadente, actionem hanc reddere, num. 5.

CVM aliquis in filium arrogat, satisfare debet, se arrogatione dissoluta, restituendum accepta ab arrogato, eius quoque illa pertineant, non aliter, ff. de adop. Ceterum si omnia est promissio arde satisfactio, lex tamen habet ea si fuisset interposita, l. huius verbi, in fin. eod. tit. dum inuit, omnia satisfactio arde actionem vilem. Quae sane actio non redderet nisi promissio, & satisfactio pro apposta haberetur. Ceterum dubitari solet lex praesumat, vel fingat si stipulationem & satisfactionem hanc. Vna fuit opinio Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de praesum. §. si pater, num. 5. in verb. praesumit concord. qui scripsit, hanc esse praesumptionem de iure. Secunda fuit opinio, quod haec sit fictio. Ita Bart. in l. in prin. num. 3. ff. de verbo. oblig. & alij multi, quos recenset ibid. Soci. in prin. num. 19.

Tertia fuit opinio eorum, qui scripserunt, nec fingi nec praesumi satisfactionem, fed legem ipsam suadente acquirere quandam actionem hanc reddere. Ita Alciat. & alia qui communiter & probat Alber. Bologner. in commentarijs de verb. oblig. l. 2. num. 1. & videri item scripsit Soc. in l. in d. l. 1. num. 2. & ibi magis probatur.

PRÆSUMP. LXXIII.

Pretij quantitate coniecturam facere, an res comprehendatur in emptione, & in diuisione: significare etiam an contractus sit emptionis, vel locationis, vel emphyteusis, vel feudi.

SUMMARY

- 4 Pretii quantitas rem vel comprehensam, vel non comprehensam affe-
dit.
- 5 Valore rei coniectura huius facit, an res in portione vniux ex fratribus vel
socijs diuisidione continetur.
- 6 Pretii quantitas locatiōe ab empti retri diffinguit.
Item feudum à locatiōe nati. 4.
Et locatiōem ab emptiōe, m. 5.
- 6 Prædicta quæ & quot in locatiōe empti retriōis censentur pretij indi-
cantur quantitas.
- 7 Prædicta ratiō an in emptiōe cæstri feudalis continetur indicio est
pretij quantitas.
- Idem an continetur iuri dictio, nati. 2.

[illegible]

Ita quoque ex quantitate pretij coniectura sumitur, tan contractus sit locationis, vel emphyteusis: quia si magna est pensio, præsumitur locatio, si modica præsumitur emphyteusis, *em. l. 1. §. 1. ff. de superficies. quoniam singularum ad rem haec dicit Cuius, in suo sing. in verbo, contractus, in pot. contractum, Alex. in conf. §. lib. 2. in conf. §. 9. nu. §. lib. 4. et in conf. §. 9. nu. §. lib. 5. et Afflic. in decis. 62. nu. 9. et decis. 82. in fin.*

Ita etiam dicimus, pretij quantitatem declarare cōiecturamq;
facere, an sit contractus feudi, vel locationis. *Rui. in conf. 50. nu. 18.*
lib. 3. Nat. in conf. 460. nu. 13. Crau. in conf. 627. Rol. in conf. 82. nu. 32. li.
2. & Sord. in conf. 151. num. 7. lib. 2.

Ita quoque circumscriptis pretij quantitate declarare & praeluptionem facere, an tractatus sit emptiois & venditionis, vel conductionis, & locationis, ut tradunt Barr. & alij in l. ex enumeratione, C. de pactis. lafon in consil. 84. colum. 2. versic. secundo, ex quantitate, lib. 3. Sorsmus in consil. 141. num. 21. lib. 1. & in consil. 43. num. 2. & num. 8. lib. 2. & Tyrag. in l. boues, §. hoc ferme, limit. 12. nu. 2. de verb. signific.

Sic etiam dicimus, quod ex pretij quantitate confectura sumus, quae & quoti pradia censeantur in locatione comprehensa. Ita Bal. in l. emptor em. p. c. locati & conduli ita & Nat. in conf. 460. n. 4. respōdit ex quantitate pretij cognosci, an pradia rustica sint comprehensa in emptione castri feudalis, idem censuit Roland. in conf. 82. nu. 55. lib. 3.

Confert quod scripsit Barba. in c. Rudolph. nu. 13. de rescript. cum
dixit, ex pretij quantitate duci coniecturam, an in venditione t
astri contineatur etiam iurisdicção. & repetam infra in presumpt.
§ nam. 27.

PRÆSUMP. LVVIV

Pretij & æstimationis mentionem arguere contractum esse emptionis & venditionis.

SVMMARIA

- [illegible]

Et hæc quidem recepta sententia locum habet etiam quando
facta

- legato vino accedunt. Erant enim apud antiquos 1 dolia vasa amplissima, & capacissima. Sicuti ex Liquid sapé. §. penult. ff. de contrahen. emptio. Hotomanus in commentar. verborum iurii, in verbo, Polatano, & auctoritate Columellae egregie explicat Io. Brachius in l. vinaria. ff. de verborum significat. qui scribit, in eis reponi consuevit & alias preter vinum, cura sine vino essent. et propterea cum ad alios etiam usus esset destinata, nec loco, & cella vinaria moueri consuevit, vendit, vel legato vino, non accedebat vasa verò & cuppe cum parua essent, & vini consuetudineque cōtrahentium cum vino venditio transferretur, ita venditio cum illo dicebatur. Quocirca Bart. & Boer. consuetudinem 1 loco- rum obseruandam esse scriperunt.

PRAESVMPCTIO LXXVIII.

Vendere nolle praesumitur si qui immodicum pretium petit.

SUMMARIA.

- 1 Vendere nolle, & pretium immodicum petere, paria sunt.
- 2 Contrahentes nil praesumitur agere veluisse, conditionem impossibilem si contrahens adiecerit.

PARTIA quidem esse intelligimus, nolle omnino vendere, vel dicere, velle vendere, 1 petendo pretium immodicum, cum nil aliud sit hoc postsumum, quam tacite emerere volentem repellere. Ita Lucas de Penna in l. 3. praesumptione di. C. de apochis publicis, in l. 19. hoc colligens ex responsio Caii, non dubit, §. ult. de lega. 2. cuius verba haec sunt. Sed si qui legatum relictum esset, vel alienam rem redimat, vel praestet, si redimere non possit, quod dominus non vendat, vel immodico pretio vendat, iustam estimationem inferet. JHac Caius.

Et responsum hoc annotarunt Bart. ibidem Castren. & reliqui.

Est simile quod dicimus, praesumi contrahentes 1 nil agere voluisse, quando conditionem impossibilem contractui adiecit. Sic scriptum idem Lucas de Penna in d. l. 3. in praesumpt. 17. q. additum audivit, arg. in l. non solum ff. de alt. & oblig.

PRAESVMPCTIO LXXIX.

Emptorem tradentem rem, praesumi habere fidem de pretio.

SUMMARIA.

- 1 Emptio in contractibus substantiam recipit 2 pretio.
- 2 Exemptio pretio non intercedente non consistit.
- 3 Pretium statim numerari, vel fidem de volubili, ad contractus perfectionem sufficit.
- 4 Venditor rem tradente fidem de pretio habere praesumit.

EMPCTIONIS venditionis quae contractus substantiam 1 recipit 2 pretio, §. pretium, in l. infirmit. de emptio & venditio. & scribit copiose in conf. 31. num. 5. ubi explicat quae dicantur substantia, quae naturalia, quae volentia, & quae accidentalia contractus. Nili ergo intercedat pretium, 1 emptio ipsa non consistit, 2 & pretium. Verum nil refert quod statim 1 numeretur pretium, vel de eo fides habeatur, d. §. pretium, & ibidem Dd.

Quare venditor ipso 1 rem tradente, constituto tamen pretio, fidem de eo habuille praesumitur. Ita Lucas de Penna in l. 3. in praesumptio. 112. C. de apoch. publicis, in l. 10. id quod colligit ex l. si solutus, in fin. ff. de solutio.

PRAESVMPCTIO LXXX.

Emerere & alios contractus celebrare quando palam de bona fide praesumitur tutor cum pupillo, cuius tutelam gerit.

SUMMARIA.

- 1 Tutor cum pupillo palam contrahere permittitur, clam vero prohibetur.

Ratio ad eundem §. audet, & vi illorum esse sufficiens, in 2.

Tutor contra alium cum pupillo bonae fidei saltem, valet sufficiens si audet esse ante.

Ad idem si tutor adhibenda in contrahendo palam incendo, non est, de ipsius contractibus substantia.

Actus substantia alia innotat nisi non possit.

Anterior actus tutoris est in contrahendo adhibere.

Anterior actus tutoris potest, ubi de pupillo comodo agitur.

Tutor palam & bona fide contrahit, coram iudice bene informatus.

Item coram amicis & consuevit in 9.

Adhibita auctoritate tutoris, in 10.

Tutor dicitur clam contrahere si tam occulte fiat ut de eius interesse agatur, non appareat.

Aut non adhibetur coram praesentia aut auctoritate, qua necessaria erat, in 12.

Vel confecta qui dem se habet & testibus adhibitis, illa tamen valet, cum sit dictum in fin. in 14.

Aut contrahat tutor pro personam interpositam, in 15.

Consuetudo data nulli sine altero recte non contrahit.

RECEPTA & vera est interpretum sententia, tutori 1 permissum quidem esse, palam suo cum pupillo contrahere, clam vero non esse, ut fraudes quae ab illis administrantibus committi solent, quantum fieri potest, evitentur. Ita gloss. in l. si ab emptione, §. ult. ff. de contrahen. empt. & in l. tutor verum, §. de ad. mun. tut. Bart. in l. singularia, in 7. ff. si cert. in pet. & in l. pupillus, §. vt. ff. de ac. sta. tut. Angel. in conf. 68. colum. 1. Abb. in conf. 68. colum. 1. l. 1. in l. 1. in l. principibus, col. 3. vers. 7. limitatur, ff. si cert. in pet. Socin. sen. in conf. 87. num. 5. lib. 1. Rota in conf. 2. num. 9. lib. 1. Dec. in d. l. singularia, num. 36. qui communem esse opinionem testatur, §. ult. ff. de ac. sta. tut. & in l. cum ipse, C. de contrahen. empt. It accedit ratio, 1 qui contrahendo palam cessat fraudis suspicio, non existit, §. de ad. mun. tut. quae impedire solet ne tutor cum ipso pupillo contrahat.

Nec repugnant aliquot iura & auctoritas quibus Accursius in d. l. singularia, & manifestius Ioan. Cornutus in l. 2. de iur. iur. cap. 12. num. 4. & communis aliorum sententia recellerunt. Ex primo quidem text. in fin. emptio, §. ult. ff. de contrah. empt. quod loci absolute respondit iurist. consuetorem emerere non posse rem pupilli. Verum respondetur, intelligi quando dubium esse potest, pupillum posse ladi, & aliquod detrimentum capere, & sic si clarum est, non ade se damnum, sed potius lucrum. Nam, ut diximus, ubi cessat 1 fraudis suspicio, contractus bonus fidei factus valet.

Secundo asseritur solet argumentum, quod substantia obligationis contrahendae per pupillum, est ipsa tutoris auctoritas, l. si ligari, ubi gloss. & Bart. ff. de auctor. tut. At qui non potest tutor sustinere vices duorum, nempe tutoris & contrahentis, pupillum, §. item ipse tutor, ff. de auctor. tut. & praesertim in obligatione de novo contrahenda, l. 1. §. fin. quoniam, ff. ad Trebell. annu. Ergo, &c.

Verum respondetur, quod imò auctoritas 1 tutoris adhibenda in contractu a pupillo conficiendo, non est de substantia ipsius contractus, alioqui non posset suppleri eius praesentia, & auctoritas per iudicis auctoritatem, quam sufficere modo dicemus. Non enim ea quae sunt de actus 1 substantia mutari possunt, palam contra. ff. de contrahen. empt. cum dixit Vlpian. nonum esse actum, mutata primis confecti actus substantia. Auctoritas itaque 1 tutoris non alia de causa adhibetur, quam ne pupillum iudicio carens decipiat. Quae sane deceptio suspicio omnino cessat in contractu palam, & bona fide gesto. Et cum agitur de damno, fidei potius de lucro pupilli, potest tutor 1 si auctoritas, quod dicitur in l. de auctor. tut. & in specie tradunt Ioan. Andre. in c. qui act. in fine, de regul. iur. in 6. Socin. sen. in conf. 87. num. 5. lib. 1. & Cornutus in l. 2. de iur. iur. cap. 12. in fine, quod esse non posset, si hac auctoritas eiet de substantia.

Tertio vigere videtur l. non licet, ff. de contrahen. empt. iuncta interpretatione glossae, ubi, cum enim dixisset Martianus, non licere illis qui officia gerunt, emere per se, vel alium, Accursius interpretatus est, siue publica existant, siue priuata, quemadmodum sunt illa tutorum & curatorum.

Ceterum respondetur, Martianum loqui de his tantum qui publica gerunt officia, quales sunt magistratus, & reliqui qui iurisdictioni praesunt, iuxta l. primi palam, ff. si cert. in pet. Praeterea & secundo respondetur, responsum Martiani esse intelligendum, quando

4 & simulata præsumitur, *l. vi. C. si advers. vend.* Illud ego nunc addo: cōtrahentem cum pupillo i præsumi in mala fide, & propterea non viciatip. *l. 2. §. si a pupillo ff. de viciat. pro emptore.* Est quod de pupillo & minoris dictum est, locum habet etiam in muliere. Nam & illa præsumitur facile decipi, *h. v. consuevus, in Auth. de equal. detra. Et in specie sic annotatur Lucas de Penna in d. l. 3. in præf. p. 37. Et Alciat. in d. præsumpt. 4.2. num. 2. qui addit, hoc præsumitur procedere ob viri seductionem. §. 1. in Auth. vir in mul. ante nupt. dona. & cap. 1. & 2. de adultu. Est ratio tam in muliere quam in minore, quæ videtur i præsumitur ignorare sui suum, *l. 1. in fin. ff. de edendo. l. si qui partem §. 1. ff. ad Macedon. l. cum de indebito. §. fin. autem in ff. de probato. & l. 2. in fin. ff. de iure fisco. glo. in §. 1. in Auth. de iure fisco. nupt. Alex. in cons. 126. num. 8. lib. 7. & multis comprobatur Nicolai Arelatani in additionib. ad Alciatum in d. præsumpt. 4.2. qui ob id subiungit, i mulierem, & minorem non dici renuntiasse suis iuribus, nisi appareat de eis factis fuisse certiores. Hinc etiam ex prædictis infert Alciat. in d. præsumpt. 4.2. num. 2. vers. & ideo minor. quod i minor non appellatur i sententia i contra facta, eo ipse lasus præsumitur, & propterea i ratione restitui debet. Bart. in *l. vi. C. de integritate restit. minor.* Ceterum Alciatus ipse præstat i in loca subiungit, hoc verum esse, quando minor allegat ea, quod ipse i causa dicta, & allegata fuerint, iuxta l. minor autem magistratus, *§. fin. autem ff. de minor. aliis fectus, v. scribitur Bart. & Alex. in l. nam postea, §. si minor. ff. de iur. et iur. ac. quæ ita possunt conciliari (inquit Alciatus) opiniones Doctor. iud. d. si minor. & hanc esse communem opinionem, testatur Sfortia Oddo, quem mox referam in quest. 36. num. 40. vers. in contrariis est. Alter distinguit Fulgositus in d. §. si minor, & in *l. vi. C. in quibus causis in integrum restitui. non est necessaria. vbi Caltren. & Jacobinus i sancto Georgio num. 40. Alexan. in cons. 115. in fine. lib. 5. Ruinus in cap. 68. num. 21. lib. 2. & hos refert Anton. Gabriel. in *l. 22. conclusum, in tit. de minorum. conclus. 1. in fine.* i sane dixerunt, quod minor est reus, aut pctor: si reus est, eo ipso, quod non appellavit, lasus præsumitur, si vero actor, non. Verum distinctionem hanc reiciunt Crotius in cap. 276. & in cons. 334. num. 10. & Sfortia Oddo in tractatu de restitutione parte 1. quest. 38. num. 46. vers. sed contra, quia etiam & probabiliorem quidem fulgositus distinctionem, quod aut loquimur de aliqua probatione saltem summariam, ad docendum qualiter qualiter, de bono iure petentis restitutionem in integrum. Et hoc casu vera est communis sententia, quod scilicet necessaria sit probatio iusta causæ. Aut loquimur de probatione plena, facienda super bono iure minoris, in causa principali. Et hoc casu probatio hæc non est necessaria. Ita procedit opinio adversus communem. Et hanc distinctionem (inquit ille) in specie probantur Præposit. in extratone num. 70. de appellat. & Rota Roman. in decis. 30. de resp. in antiquis, & alibi. Et Rotam secutus est Crau. in cons. 179. num. 8.****

10 Ex prædictis etiam infertur, minorem præsumi lasum eo ipso, quod i compromissum, *l. si minor 23. annu. plurim. §. minor. ff. de iur. quod loci gl. & Doct. rationem esse scribit, quia per i compromissum autem minor beneficii appellationis, *l. 1. ff. de except. arbitri, & in specie Corneus in d. l. 1. v. l. 1. §. si in libro 2. de arbit. ar. iudicium, c. 171. num. 43. i tamen i coram principe, vel eo auctore, factum est i compromissum, minor non præsumitur lasus. Ita respondit Alciat. in resp. 369. num. 5. & 6.**

13 Prædicta præsumptio locum habet certis i casibus: i scilicet suntiam enumerati: at regulariter ex solo ipso contractu, minor non præsumitur lasus. Ita declarat Alciat. in d. præsumpt. 4.2. num. 2. vers. si per aditatem. Et præter eundem respondit Corneus in d. l. 1. num. 5. lib. 2. in cons. 17. num. 6. Hinc fit, quod quando minor petit restitui in integrum, non sufficit, i probat se esse minorem: sed probare i debet tria, primum, se esse minorem, secundum, se lasum, tertium, se dolo aduersarii, vel nimia sua facilitate, lasum. Ita respondit Corneus in cons. 127. num. 6. lib. 2. & Socin. sen. in cons. 37. num. 1. lib. 4. Hæc tria sufficient: non enim requiritur illud quantum requisitum, relatum i Butrio in cap. consuetus. de integritate restitui. Alexand. in *l. si minor. c. de restitui. in integrum.* Francisc. de Marchis i probet se esse intra tempus petendi restitutionem. Non Butrio, & sequacium traditionem reijciunt reliqui omnes, sicut per multis commemoratis, i testatur bene eruditus Sfortia Oddo in comment. arg. de restitutione in integrum num. 39. artic. 1. vers. in extra articulo est communis, qui egregia distinctione Doctorum opinionem conciliat. Est quod aduertendum circa illud tertium requisitum, quod i minor lasus est non dolo aduersarii, i sed

verisimili ignorantia, vel sui facilitate, adhuc competere restitui in integrum, saltem ex clausula generali, si qua iusta mihi causa. Ita d. declarat Alciat. in d. præsumpt. 4.2. num. 3. vers. scilicet tamen. post Corneum in cons. 184. l. 1. v. 3. quod secutus sum in comment. arg. de recuperanda poss. remed. 15. num. 126. vbi alios eundem sententia Doctores commemoravi, & alios adiungit Sfortia in præstatu comment. arg. de restitutione in integrum, quest. 4. artic. 2. vers. in contrarium est. & prædicta quidem regula, quod scilicet minor non præsumitur lasus, procedit multo magis, quando constat obferuatis fuisse solemnitates, quæ obseruari debent in eo contractu tunc celebrato. Ita Bald. in cap. 1. column. 2. vers. quærit Jacobus, qui secundum dare poss. quoniam secus fuit Alexand. in cons. 79. column. 3. vers. fortissimum, lib. 1. Decum in cons. 132. column. 2. vers. & in d. b. Tyracell. de legibus communalib. in gloss. 6. num. 64. & Lambertus in comment. arg. ad statum Mediolani quodlibet mulierem coacta habere sine certa solemnitate, ad fine. num. 171.

PRÆSUMPTIO LXXXIII.

Minoris læsionem ex præsumpta affectione erga rem distractam, vel emptam, considerari.

SYMMARIA.

- 1 Interesse affectionis in re minoris habenda ratio est.
- 2 Affectio quam quis erga suos, & maiorem suorum habet consideranda est.
- 3 Restitutio minori ob interesse affectionis conceditur.
- 4 Minor re maiorem suorum distractam, enormiter censetur lasus.
- 5 Progenitorum suorum re amittere graue est.
- 6 Interesse affectionis ad res paternas consideranda quo ad damnum euentum, non quo ad augendum pretium.
- 7 Interesse affectionis, non impeditur, quominus de reus quis suspectus sit.
- 8 Nec recedit debitorum diuitem, & solvendo num. 8.
- 9 Interesse affectionis etiam in minore considerabile, siue emendo aut permutando malum alio: tunc sit vicinum.
- 10 Item si in malum incidit locum num. 12.
- 11 Vicinum habere malum, magis est vicinum.
- 12 Vicinum malum aquæ ac morbum nocere valet Cato.
- 13 Vicinum bonum habitarum, enormiter præiudicium, proclamari in ius Thensiacæ.

Cum minoribus lasis concedi solent (ut diximus supra) in integrum restitutio dubitari interdu contingit, an habenda sit ratio interesse progenientis affeccionem præsumptam? Quæ in re dicitur i habendam esse. Nam considerabilis est affectio, quam quis erga suos & maiorem i suorum re habere præsumitur, cum seruus ff. mandati, & scripti Alciat. de præsumptis, regul. 1. præsumptio. 20. Et propterea minori conceditur i restitutio causa huius interesse progenientis affeccionem, i si non eueniunt ff. de minor. sign. iquas, amos, quia probatur, quod minor permittit labi tempus a statuto concessum, ad luendum re paternam: (Mediolani extat statutum hoc) libi competit in integrum restitutio aduersus lapsum ipsius temporis: cum dicatur lasus ex affectione illa verisimili, & præsumpta erga res paternas. Ita Alciat. in d. præsumptio. 10. ex sententia 1. an. Iquei in Leg. ateneus, num. 25. ff. de regul. iuris, & in l. aduim, num. 38. C. de contrah. empt. Idem scripserunt alij permulti, quos congegit Sfortia Oddo in comment. arg. de restitutione in integrum, questio 4. artic. 10. num. 84. vers. in contrarium est. Et illis accedit Barbat. in cons. 27. num. 15. lib. 1. & in cons. 18. column. 2. lib. 2. qui post Baldum dixit, minorem censeri laxum, & quidem enormiter, cum re maiorem suorum distractam sit illa in locu respondentis, graue esse amittere ea, quæ fuerunt i suorum progenitorum, sic etiam scripserunt Dec. in cons. 491. in fine. Sic & Noyes. inter celsissima Bruni in cons. 12. num. 70. Panthaleon Crened. in l. 2. num. 324. C. de res. sciend. vend. sic etiam in specie statui huius affectionis, censuit Alciat. in resp. 312. habendam esse rationem huius affectionis, ergam re maiorem suorum, quando minor vult in integrum restitui. Ita quoque Tyracell. in tract. de testat. quest. §. 1. gloss. 14. num. 12. qui in cōtra feudali locu non habere decernit, & Petrus Rebuffus in l. vna a num. 286. C. de sen. qua vxo eo quod interff. profertur.

Et tamen hic obseruandum, quod eti i interalle affectionis,

- 33 Reconditio ubi solemn requiritur stipulatio, facta non praefinitur,
revelata contra Signos ubi opp.m. 34.
- 34 Conductio & concessio reventuaria, concurrente tempore anti-
quitate praefinitur, item si cadulo & locatio ad linguam tempus fa-
cta sit, vel in exphensum finem. 36.
- 37 Remotio contractus per actum in locatione, conductioe, aut pro-
cario, non praefinitur. Itaq. non in contractu venditionis fructuum,
num. 38.
- 38 Velligium locatio, est fructuum venditio.
- 39 Causa de casare concessa ad certu tempus, non praefinitur fallat re-
novatio, confide ubi tamen praefinitur permanente.
- 40 Concessio officiorum qua necessitate geruntur, sumit prima conse-
nsio, non praefinitur renovata.
- 41 Reconditio facta non praefinitur, quando cemelius apparet aliam
fuisse locatori voluntatem.
- 42 Conductio non impletur ex parte sua, locatio non praefinitur fa-
llat renovatio.
- 43 Relocatio facta non praefinitur, impedimento in locatore interne-
nente.
- 44 Conducitor perferat ante in re conducti modum tempus, non pra-
efinitur fallat contractus renovatio.
- 46 Infructum in prima locatore factum, in tacita relocatione non
praefinitur repetitum.
- 47 Relocatio ex secunda tacita fallat, non inferat ad aliam tacitam
priorem.
- 48 Reconditio aut relocatio in rebus mobilibus facta non praefinitur.
- 49 Adhibit autem diftinctio in rebz mobilibus, ubi. 49.
- 50 Conductio in contractu pignori data a tertio non censetur in ta-
cita recondicione in cuius praedictione repetita.
- 51 Locati opus aut fieri in medio pro diei custodia causa finite tempore
interdifferendo, non praefinitur fallat reconditio.

PRAECLARA est tractatio hæc, quando conductor, ob id
quod finito primo conductionis tempore, perfititur in
conduca, em reconduxibile præsumitur? Quam re pro
locuta traditur est, reconduxibile præsumi, *Item quartum §. reman-*
§. locati. [Qui impletio aut Vlpianus] tempore conductionis, reman-
et in conductione, non solum reconduxibile videbitur: et si
figura videtur durare obligata, &c.] Et in *leg. subingit* idem
Vlpia. [Qui ad certum tempus conductor, finito quoque tempore
colonus est, Intelligent enim dominus, cum patitur colonum in
finito esse, ex integro locare, &c.] Et in *legem. §. C.* eod. ita est
scriptum. [Sin autem tempus, in quo locatus fuerat finitur, sit ex-
actum, & in eadē locacione conductor permanet, tacito censetur
eadē locacione non nisi vinculo pignoris renouare videri, &c.]

Hanc esse iuris praefumptionem scripsit Ioan. And. ad addit. ad
Spec. inst. de praesumpt. §. species, num. 5. in verbo, in *prædictis*. I. autem
 3 praesumptio hanc fundata in iurisdictione, quod conductor
 isten non posset aliter licite retinere fundum illumatque ita occu-
 pandum delinqueret, quod praesumptionem non est, *l. merito §. pro*
factis. Hanc rationem probauit Bar. in d. §. vii. Verum Calte. in d. §.
 4 *vlt. & Alciar. intrad. de praesumpt. regul. §. praesumpt. 17. num. 2. v. sed*
 5 *prior*, existimantur, & rectius, quam esse rationem, quia i' extractio
 hoc contractum, tam locator quam conductor praesumuntur
 6 approbasse eam voluntatem, quam iam in prima locatione habue-
 runt. Est similem i' precario quod a locatione non est dissimile,
 7 *lun. rebu. §. vlt. §. de precario*. Ita in specie tradit Alcia. in *praesumpt.*
 8 *17. num. 2.* qui subiungit ex sententia Comen. in *conf. 8. in fin.* idem esse
 in deposito. Hanc praesumptio locum habet, in iacido rutilico
 9 nam quoniam in vrbano, vt probant praerallegata differunt.
 10 nimirum lolummodo in hac materia, praedium rutilicum, & vrbnum,
 11 ratione i' temporis ipsius reconductionis, & relocationis. Nam
 praedium vrbnum cencitur reconductum solum prout habitauit,
 hoc est, i' annum, vel mensem habitauit, solum prout eo tem-
 12 pore dicitur reconduxisse. Praedium vero rutilicum praesumitur recon-
 13 duxisse per annum tantum, et si prima conductio fuerit maioris
 14 temporis. Ita probat text. in d. l. item queritur. §. vltim. verus, quod
 15 autem diximus, viget ad finem. Alexand. in *conf. 28. in fin. fol. 3. Rain.*
 16 in *conf. 61. vnum. 1. circa admodum §. vii. R.* Rationem differentiae as-
 17 signat ibi glo. & Bartol. num. 10. quod ex i' praedio rutilico non per-
 cipitur fructus, nisi in certa patre anni: atque ita certo tempo-
 18 re. Sed ex praedio vrbano, vniuersimter qualibet parte anni fructus
 consequimur. Quam rationem probauit & Bald. in d. l. Item.
 19 *Clocati*. Hinc inferit Bartol. in d. §. vltim. num. 10. verum ex hac quod
 20 si est praedium rutilicum, ex quo non perciperent fructus nisi
 21 *Menech. de praesumpt.*

de quinquennio, in quinquennio conferetur facta recon-
 dicio. Idem si elat praedium rusticum, ex quo si bis in anno per-
 cipiantur fructus, ut contingit in pradijs Aegypti, auctore Pli-
 nio lib. 5. *natural. hystor. cap. 20.* Nam tunc folium in lex mensis per-
 praemeretur facta reconducio. Rursum inquit Barto. si elat
 rusticum, ex quo perciperetur fructus vni formiter, qua-
 libet parte anni, sicut ex hortis & viridarijs. Nam tunc pro tra-
 temporis praemeretur facta reconducio, cum eadem sit ratio
 quod in pradio vrbano. Et praeterea (salsumque Barto.) si elat
 pradium vrbatum, ex quo non perciperetur fructus vni formiter
 qualibet parte anni, sed vno certo mense vel hebdomada, vi si ha-
 berem domum in loco vbi sunt nundinae, & illam locarem, licet
 conductor toto anno eam inhabitet, aramen quae plus nundina-
 rum tempore percipietur, & quae eam ob causam domus cedu-
 ditur, aequae locatur, idem est de ea domo dicendum, quod de pre-
 dio rustico. cum eadem sit ratio.

Verum Fulgofius *ad §. vlti. colom. vlti.* existimauit hoc potius esse relinquendum arbitrio boni viri, qui iudicabit, quid verifimile fit.

Et rurſus (ait Barto. in d. ſcrl. m. v. n. ſ. adu. t.) quod ift
 predio rurſus quolibet anno precipitur frumenti, & ſed diffor- 12
 miter, vti quia vno anno precipitur frumenti, alio vero anno fa-
 ba vel milia : & conductor non cōducitur pro eo ſolo anno in quo
 faba vel milia, intelligitur facta reconductio pro duobus an-
 nis : quae ita in biennium præſumitur reconduſſe : cum eadem
 ſit ratio, vt in prædicto, in quo ſolum ſingulo biennio fructus
 precipitur. Et confert quod dicit Bart. in l. d. uerit. & quod in anno, 13
 ſſ. ſola. maritimo. quod ift predio vno anno precipitur frumen-
 tum, & alio anno milium, dicitur eſſe vna ſola cultura prædij, &
 fructus conſunduntur.

Huc pertinet quod decidit Aillic, in decis. 365. num. 12. quod cum è feudo percipiuntur fructus solum in vna parte anni, & ita certo tempore, renouatio atque reconduccio eius præsuntur atque censetur facta, eo modo quo & prædij rustici.

Extensiorum primo hanc praedictum, vt locum etiam habeat
in locatione & conductione i vectigilium, quod falciter loca-
tores habent liberam potestatem locandi abque ulla fœderum
i observatione. Ita stat in d. d. item quartus, vbi. *Item non 6. §. locati.*
Eandem sententiam probauit iuribus, & argumentis Signiorum
in conf. 22. num. 6. & 7. qui dixit, quod est in locatione praebellum
requiritur licitatio nihilominus illa praedicta facta primo anno, nec
fuit repetita in secundo. Idē de praedixi Relp. vt censuram & illa
recedit, probat rex. d. §. vlt. ver. eandem causā & Griperum Sal.
in l. leg. c. locati & Barba. in conf. 11. num. 16. tit. 2. Qui & idē
facile de praedixi ecclesiae, quod intelligi semper, praesupposita
facultate Praelati locantis.

Extenditur fecundò, vt procedat etiam in socio conducente
partem i domus lociat. Ita Petrus de Vbi. in tra. de duobus fratibus, 15
part. i. quæst. 10. Alciac. in tra. de pignori. regul. 3. præsumpt. 17. num. 2.
Vt procedat & dicat. Nam hoc casu militat ratio huius præsumptionis, nempe tacitus consensus locum, atque quod priusnam
illam voluntatem in prima locatione conductione; factam ap-
probauerit. Nec repugnat argumentum, quod adducit contrariam
opinionem probant Soc. m. f.ermi electione 6. l. m. 3. ff. de leg. 1. &
Paris. in addit. ad Bar. m. 6. vlt. num. 3. in verbo, deliquit. Illa enim
consideratio quæ vfus est Soci. vera non est, cum dixit, quod hoc
casu cessat illa ratio, ob quam in alijs præsumitur facta relicto, &
reconductio, nempe ne delictum præsumatur. Non enim vera est
ratio hæc, vt diximus cum Caltr. & Alcia. esse rationem præsum-
pti consensus, & approbationis.

Extenditur iurid hoc præsumptio, ut locum habet etiam in
conductione, & locatione operum, ut puta aduocati, medici, &
familia. Ita respondit egregie Cornelius in *cap. 3. §. 1. lib. 1.* quod locum
fieri affirmat, quod opera à medicis comparari prædiorum rustico-
rum magis indigeamus opera ipsius medici alio tempore, quàm
hyemali, ob morborum pluralitatem. Et præsertim si conductus
fuit medicus etià pro tempore pellis, quod magis grassatur tem-
pore æstus, & caloris, quàm frigoris. Et illud locum respondit Cor-
nelius, i medicis etiam reconduntur cum eisdem qualitatibus, &
conditionibus, quibus iam prima vice conductus fuit, quia de re
statim dicemus. Hanc quoque extensionem probant Socin. in
cap. 296. lib. 3. & Mafcard. in *concl. 99. tit. 12.*

Extenditur quartò, ut hæc præsumptio locum habeat etiam
respectu qualitatũ. Præsumitur enim i facta reconductio cum
eisdẽ qualitatibus & cõditionibus, quibus prima cõductio existit, 19
Ff sicuti

fuiti quando conductor dedit propria pignora. Nam illa repetita censetur in relocatione. Ita probat text. d. litem queritur. §. vlt. ubi, [non solum reconditio videtur, fed etiam pignora, videtur durare obligata. Temp. de pignoribus scripserit Bart. in l. i. Castr. Bald. in l. legem. C. locat. Barba. in conf. 14. col. 7. vers. cum ego, §. 14. Bernacchini in tract. de gabell. par. 2. num. 15. Cornet in consil. 348. colum. 2. vers. nam in omnibus lib. 1. Boer. q. 284. num. 14. Ruin. in cons. 78. num. 4. lib. 1. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 17. num. 3. & plures congerit Mascard. in d. consil. 990. num. 3. & accedit Rota Roma. in decis. 495. par. 1. in nouissimi editis.

Ita quoque pactum ne t conductor expelli possit, factum in prima conductio, censetur repetitum in secunda hac renouata, respondit Socin. sen. in consil. 17. num. 2. lib. 3. quem secutus est Crauet. in tract. de antiq. temp. in 4. part. quarta partis principal. num. 106.

Non habet locum hac præsumptio in poena, quæ repetita t in reconditio non censetur. Ita in cons. 49. col. 2. lib. 3. post Baldum in d. §. vlt. & in l. legem. C. locat. Idem decidit Afflic. in decis. 365. num. 14. & Boer. in quest. 284. num. 14. Non pariter locum habet hac præsumptio in ea qualitate & c. n. ductio t pacti de redimendo, seu vt vulgus appellat de affrancando, adiecti in instrumento locationis & conductionis. Non enim per tacitā ipsam relocationem & reconditio factum præsumitur prorogatum tempus illud affrancandi. Ita in specie responderunt Alex. in cons. 17. num. 12. lib. 4. & in cons. 76. num. 3. lib. 1. & Ruin. in cons. 36. in fine. & manifestus in cons. 11. num. 4. lib. 8. & secutus est Gozad. in l. 2. num. 17. 4. in fin. C. de pactu inter empt. & vendi. qui eiusdem sententia recentet Imolam in cons. 36. in fine. qui vix est, vt hoc sentiat, refert etiam si respondit Socinum, Campegium, Petrum de Canonico, Florianum, M. Antonium Baurerium, Franciscū Cremenensem, Ioan. de Anania, Galparem Ardengherium, & Bartholomæum Herculanum. Et testatur ipe Gozadinus, se ita aliquando obtinuisse. Eandē quoque traditionem probauit Cagno. in d. l. 2. num. 88. Quibus consilium, hanc esse receptam opinionem, & si ab eis dissentiat Alex. sibi parum constans in cons. 28. in fin. lib. 4. Crotus & alius quidam modernus, quos hic allegat Gozad. in d. l. 2. num. 165. hos etiam visus est sequi noue Vincentius Carrocius in tract. ad locat. & c. d. ubi, in tit. de renouatione locationis, num. 4. qui alios nonnullos recentet, qui nihil ad rem hanc scribunt, Ruin. etiam in cons. 78. num. 3. vers. secundum casum 28. lib. 1. dixit, se consulendo dubitasse de ea opinione. Alex. in d. cons. 76. lib. 3. sed verè constat ex duobus alijs respondis ipsius Ruini, non probasse primam illam sententiam. Quam quidem multis rationibus & argumentis comprobat Gozad. prædicto in loco.

Non est hic locus, vt tam repetam & expozem. Et hac ipse communis sententia locum habet multo magis, quando quidem conductor promittit se ipsum affrancare intra certum tempus. Nam tunc lapsio illo tempore, si non se affrancauit, non potest asserere, per continuatam locationem prorogatum etiam esse tempus affrancandi. Ita Ruin. in d. cons. 114. num. 6. vers. & istud etiam, lib. 3. & idem affirmant Gozad. in d. l. 2. num. 166. C. de pactu inter emptor. & vendit. Sed cogitandum est; quia non videtur satis vera hac traditio, cum Alexander relatus ab eis loquatur in conductore, qui non satisfacit ex parte sua soluendo scilicet mercedem conductionis. Qui quidem defectus non videtur posse considerari in conductore, qui promissit se affrancare: quia dum locator non requirit conductorem, vt obseruet promissam, non dicitur ipse conductor deficiente pactum fit pro suo commodo & utilitate factum, & rursum recepta hac sententia locum habet multo magis, quando pactu de affrancando non fuit factum causa & contemplatione ipsius locationis, vt si separatim & distinctè ab ipso cōtractu locationis & ita dictum est. Et præstatur locator sponte & ex mera liberalitate promissit dicto conductori reuendere dicta bona intra quinquennium, &c. Hoc sane casu facta relocatione non dicitur prorogatum illud tempus retendendi, quia ita affrancandū cum pactum non censatur factum causa & contemplatione ipsius locationis. Ita in specie docuit Gozad. in d. l. 2. num. 171. C. de pact. inter emptor. & vend. & ibidem in additione per Petrum Menocad. conprobant. Quocirca inferunt, quod si constaret aliquibus verbis, pactum affrancandi fuisse dictum causa, respectu, sed contemplatione ipsius contractus locationis & conductionis, vt si dictum est, Et quia conduxit illi prædictum t mihi venditum, ob id promitto tibi reuendere ipsum prædictum intra quinquennium, hoc sane casu prorogata locatio, quæ respicit commodum locatoris, dicitur etiam prorogatum tempus redimendi, quod cōcessum fuit ad commodum & utilitatem conductoris. Ita docuit Cagno. in d. l. 2.

num. 185. vers. ex quo infero.

Præterea præsumptio hac non habet locum in iuramento, quod non præsumitur repetitum in reconditio. Ita Bero. in q. 200. num. 40.

Extenditur quinto vt locum habeat hac præsumptio, quando extat statutum, quod t conductio censatur renouata, si conductor in re conducta per seauerat per tres menses: Ita locator conductor; pacti sunt, quod finita ipsa conductio: prima, non dicitur facta reconditio, & conductor perseuerat ultra tres menses à statuto præfixis hoc sane casu dicitur facta reconditio. Ita egregie respondit Ruin. in cons. 78. num. 4. vers. non obstat etiam, lib. 1. Ea ratione motus est, quia illud pactum, & protellatio, quod locatione illa prima finita non censetur facta relocatione, intelligitur respectu cursus trium mēsum ex dispositione statuti. Et propterea si ultra tres menses perseuerat conductor in re conducta, secundum ius t commune, cum pactis, & protellatione non dicitur derogatum, relocatio facta præsumitur. Cum (ait ille) protellatio facta in vi re non extendatur ad aliam, vt docuit Bart. in l. nouissim. §. morte, quest. 1. ff. de operis noui munit.

Ceterum ego certè valde dubito, cum ea t videatur mens protellantium pacificentiumq; vt euitarent hanc præsumptam voluntatis & consensu perseuerantiam.

Extenditur sexto, vt procedat hac præsumptio etiam respectu haredum t iam locatoris, quomodo conductoris. Nam & ipsi præsumuntur relocasse, & recondixisse, si conductoris hares prædictum perseuerat retinere. Ita Castr. in d. §. vlt. num. 5. Ange. in l. cum satis q, causant. C. de agricol. & cens. lib. 1. Ioan. de Anan. in c. 2. de iudic. Alex. in cons. 28. in fin. lib. 4. Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 17. num. 4. & 4. num. in cons. 63. num. 20. lib. 2. & Afflic. in decis. 365.

Extenditur septimo vt locum habeat hac præsumptio etiam in hærede t locatoris ante aditam hereditatem. Nam adhiuc censetur relocasse, si passus est conductorem perseuare in re ei locata. Ita Alciat. in d. præsumpt. 17. num. 4. sic intelligens l. qui ad certum f. locat. vbi Castr. & Mascard. in d. consil. 990. num. 16.

Declaratur primo hac præsumptio, vt locum habeat quando conductio locatq; requirit t aliquam solennitatem: atq; ita, quid aliud vltra patientiam illam locatoris. Nam tunc non præsumitur facta reconditio, atque relocatio. Ita docuit Bart. in d. l. si in quatuor, §. vlt. num. 4. cum dixit, quod si ex parte locatoris, qui permittit conductorem perseuare in conductione, quid agendum est, vltra patientie præstationem, locatio ipsa renouata non censetur sola ipsa patientia. Idem Bart. ibidem num. 7. in fin. & cum eo Castr. scripsit, vbi locationis contractus requirit scripturam, sola patientia non censeri renouatam ipsam locationem. Idem affirmant Fulg. in d. §. vlt. Roma. in cons. 103. num. 6. Ruin. in cons. 67. num. 22. lib. 1. Alciat. in cons. 49. col. 2. vers. secundo dicitur, lib. 3. Galliaulm. l. 1. in prin. num. 28. ff. de verb. oblig. Afflic. in decis. 365. num. 10. Boer. q. 248. num. 14. & Crau. in tract. de antiq. tempor. in 3. parte principali, num. 4. qui quidem ob id dicunt, non censeri renouatam concessionem t emphyteusis, & feudis, ex quo illa pro sui substantia & solemnitate requirit scripturam. Idem respondit Crau. in cons. 87. num. 3. Alter declarat Cotta in memor. d. in verbo, emphyteusis concessa.

Idem de locatione bonorum t ecclesie, quæ sine magna solennitate aliqui fieri non possent, respondit Alex. in cons. 17. num. 1. lib. 4. & Bero. in cons. 116. num. 8. lib. 1. consilium non censeri renouatam emphyteutim iam concessam emphyteutę ad 29. annos, si eo primo tempore in ea perseuerauit. Est simile quod respondit Crotus in cons. 15. num. 18. nō censeri renouatam t societatem sola dimissione capitalis apud quosdam negotiantem, ex quo contractus illi societatis requirebat instrumentum pro sui essentia & solennitate. Et Crotus secutus fuit in consil. 122. num. 87. & 102. vbi egregiam facit speciem in terminis societatis distinctiui. Est simile quod tradidit Baldus in tract. de pace Conf. antea. in verbo, item societatem, in fine, quod si due t ciuitates solenni stipulatione & scriptura incant societatem & confederationem per quinquennium, si elapso quinquennio mutuo auxilio se adiunxit, non tamen censetur renouasse societatem ipsam, quæ scripturam & stipulationem requirebat. Non enim quod hunc effectum differt solennitas stipulationis ab illa scriptura. Ita dicimus, quod vbi requiritur sollemnis stipulatio, non censetur t facta reconditio. Ita Bart. in d. §. vlt. num. 23.

Hic constat minis t rectè respondit Signorolum in cons. 22. num. 6. & 7. cum dixit, quod est locatio conductioque vt etiam illi fieri solent, adhibita tolemni licitatione, atamen si finito tempore primæ conductionis in ea conductor perseuerat, dicitur renouata.

novata conductio. Hæc autem de aratio locum non habet, quando ad idem tempus i antiquitatem tunc renovatio conductio-
 nis & novæ concessio præsumitur. Ita Crævil. in *tralla. de antiq. temp. in ult. part. secunda.*

Declaratur secundo, vt locum non habeat hæc præsumptio,
 quando locatio & conductio facta est ad longum tempus. Et
 idem quando concessio est facta in emphyteusim. Hæc enim duo
 quoad hunc effectum procedunt à pari. De emphyteusi sic asse-
 runt Bald. in *d. litem quæritur* §. vlti. ff. locati. & in *l. i. quest. in c.*
quando non paret Roman. in *conf. 103. num. 4.* Alexan. in *conf. 17.*
num. 12. lib. 1. & in *conf. 76. num. 4. lib. 3.* Iaf. in *col. 1. vers. item per*
prædicta. C. de iure emphyt. Rui. in *conf. 61. num. 7. lib. 4.* Dec. in *conf. 323.*
num. 1. & in conf. 355. num. 1. Afflicti. in *dec. 365. num. 6.* Crau. in *tract.*
de antiq. temp. in 5. parte principalis. num. 14. & Mascard. in *d. coul. 990.*
num. 14. Quibus constat minus rectè sensisse Alciatum, in *trall. de*
præsumpt. regu. 3. præsumpt. 17. num. 2. Hæc tamen declarationem
 intelligit. Iaf. & Crauetta in *litem prædicta.* non habere locum,
 quando effectus decursum longissimum tempus. Idem in locazione
 ad longum tempus, quod in ea locum non habet hæc præsumptio,
 scripserunt Alex. in *d. coul. 17. num. 12. lib. 4.* Afflicti. in *d. dec. 365.*
num. 3. Gozadi. in *col. 99. num. 12.*

Verum ab hac opinione dissentit ipsemet sibi parum confisus
 Alex. in *conf. 23. num. 4. lib. 3.* Rui. in *conf. 61. num. 4. lib. 1.* vbi num.
 1. vers. ff. etiam, respondit, habere locum etiam in dispositione
 statuti.

Declaratur tertio, vt hæc præsumptio locum non habeat, in
 alijs contractibus ultra locationem, ac vltra precarium, ac vltra
 precarium, etiam si alij contractus essent similes ipsi locacioni, vt
 precario. Ita respondit Alexan. in *conf. 76. num. 3. vers. non obstat prædictis*
lib. 3.

Ei subiungit Alexander declarari sic debere statuti, quod vult
 præsumi reconductionem, vt illud locum non habet in alijs con-
 tractibus. Id quod vult est ad declarationem statuti huius ciuitatis
 Paduæ, sub rub. *De villis & inguinis* §. inguinis.

Et hinc inferat, præsumptionem hæc locum non habere in
 contractibus conditionis fructuum. Ita Alex. in *d. coul. 76. num. 4. lib. 3.*
Rui. in conf. 61. num. 7. lib. 1. Crau. in *conf. 37. num. 3. lib. 1.* num. 23.
lib. 4. & Mascard. in *coul. 990. num. 37.*

Verum, dissentit Sigorolus in *conf. 22. num. 6. & 7.* dum re-
 spondit, dispositionem hæc locum habere etiam in locazione
 vicesimali, quæ dicitur fructuum venditio, vt expl. *cau. 1072*
hoc libro. & d. cum in res. a in præsumpt. 102.

Ita pariter non habet locum hæc præsumptio, quando res sunt
 concessæ custodiam. Non enim habito eo tempore custodiam
 præstitit, si custos i perseverat aliquod tempus in ipsa custodia,
 non præsumitur illa ex tota renouata. Bart. in *d. §. vlt. in num. 9.* et si
 ipsemet Bart. in *l. i. mora in §. §. sol. mat. aliter visus sit sententia*, &
 apertius in *sol. in sol. & Alexan. & Grammat. in conf. 33. num. 9. in*
etiam lib. 4.

Ita pariter locum non habet hæc præsumptio in concessio-
 nibus officiorum, quæ necessitate geruntur, sicut in iuribus & simi-
 libus. Non enim videtur, finita prima concessio, illam renoua-
 tum, etsi illa in eo permaneat. *l. §. i. vers. quare si quis finit* §. *de re*
quisit. iur. B. in d. litem quæritur §. vlt. in §. §. locati. Verum ab
 hac declaratione dissentire videtur Alex. in *d. coul. 102. lib. 4.* dum
 respondit de concessione privilegij facta Hebræis, vt in ciuitate
 Christianorum senes possint exercere.

Declaratur quarto, vt locum sibi non vendicit hæc præsumptio,
 quando manifestè conuenit fuit, quod locacione finita non
 intelligatur facta relocatio. Ita in *specie locati* Gozadi. in *rept. 1.2. in*
107. C. de p. m. inter emp. & ved. Idem est, quando solis construc-
ris i apparet aliam esse locacionem voluntatem, quam vt censetur
relocatio. Exempli affertur potest in ea facti questione, de qua
se respondisse scribit Alciat. d. præsumpt. 17. num. 10. Est statuto quod
 d omnis reneatur denuntiare inquilino ante tres menses vt ex-
 ter d. domo ci locata, finito locacionis tempore, alioquin censetur facta
 reconductio. Quod sane statutum (vt dixi supra) extat ibi Pa-
 tauij. Excutit, quod domos litigauerat cum inquilino, quia non
 soluerat pensionem, vt eum eiecerit, & obtinuit domus. Dice-
 batur, quod pro sequenti anno erat facta relocatio, quia dimissus
 non denuntiauerat, atque ita non seruauerat formam statuti. Con-
 trarium respondit Alciat. quia relocatio sic ex præsumptione
 parium, *d. litem quæritur* §. vlt. & *l. i. q. ad litem* §. locati. Quæ sa-
 ne mens præsumptio locatoris tollitur contraria voluntate, ex quo
 dominus inquilin, vt eum expelleret. Vnde apparebit, quod de-
 claratur.

Alciat. in *trall. de antiq. temp.*

pfo anno non intendebat relocare. Et prater Alciatum accedit
 ratio, quod cum i conductor non impleuerit ex parte sua no lo-
 uendum pensionem i, renouatio locacionis facta à locatore no præ-
 sumitur. Ita in *specie respondit Alex. in conf. 76. num. 13. lib. 3.* Rui. in
conf. 78. num. 2. & 3. & in *conf. 165. num. 22. lib. 3.* Gozadi. in *conf. 9. num. 3.*
& Crau. in conf. 17. num. 3. & secum jam in conf. 121. in 100. & idem scrip-
sit Mascard. in coul. 990. num. 37.

Ceterum prædicti repugnare videntur, quod respondit Alex.
 in *conf. 1. col. penult. vers. nec obstat ff. locati p. 10.* Cuius obsequio de-
 licet D. Mantua qui per alioquin annos concedit Hebræis, vt
 sua in vrbe possent exercere scitus, pendente illo tempore inhi-
 buerit, ne i eum exerceret, attamen si finito tempore illo permi-
 sit illos fonerari i, dicitur renouare privilegium, et concessio
 Respondit potest, Alexandrum loqui, quando in eo tempore illo permi-
 sit non habuit, vt quia (vt ipse dicebat) tempore incognitum fuit facta
 Colligit etiam potest alia coniectura, ad demonstrandum i voluntatem
 locatoris non esse, quod censetur facta relocatio. Est sane
 coniectura, quando conductor promittit, quod finita locacione re-
 laxabit rem conductam libere, & repunitur ipse conductor omni
 legum auxilio & beneficio. Ita scripsit Gozadi. in *d. l. i. num. 9. C.*
de p. m. inter emp. & ved.

Declaratur quinto, vt non procedat, quando in ipso locatore
 i superuenit impedimentum, quod impeditur consensum, vt si
 eliceretur de eius vel furoris. Nam de faciente consensu, non in-
 telligitur facta i locatio. Ita ex sententia Bar. in *d. §. vlt. num. 14. in*
specie de doli Afflicti. in dec. 365. num. 2. Et confert text. *Electio*
vinus. ff. de optio. legat. lib. 3. quia nõ videtur censetur, quia con-
 sentire non possum. Idem est, quando locator fuit et ab eius tem-
 pore hinc locacioni. Nam & tunc debet censeri, & propterea
 non præsumitur facta relocatio. Ita Afflicti. in *d. dec. 365. num. 3.*

Declaratur sexto, vt non procedat, quando conductor perse-
 cutatur in re conductæ i medicum tempus, vt triduum, vel quadri-
 dum, & postea locator rei domini prohibuit esse eum, ne ibi plus
 commoraretur, quia volebat prædium pro se. Hoc casum non præ-
 sumitur facta relocatio. Ita in *specie de locati* Bald. in *d. litem quæritur*
§. vlt. ff. locati. Afflicti in dec. 365. num. 1.

Ceterum Bart. in *d. §. vlt. num. 12.* hoc totum iudicij arbitrio re-
 linquit. Quæ de re scripsi lib. 2. ad *ver. in sol. in casu 51.*

Declaratur septimo, vt locum non habeat quod instrumen-
 tum in prima ipsa locacione cõstitutum. Nam illud non censetur
 repetitum in relocatione, in casu excepti non potest. Ita Bald. in *legem*
C. locati. Alex. in conf. 57. & in conf. 23. num. 7. lib. 4. & Afflicti. in *dec.*
365. num. 17.

Declaratur octavo, vt non procedat in secunda facta reloca-
 tione. Ita respondit Alexan. in *conf. 28. lib. 3.* & Rui. in *conf. 71.*
num. 3. in lib. 3. Non enim ex ea ratiõ relocationis inferri potest ad
 aliam ratiõem. Gozadi. in *d. l. i. num. 17. vers. secunda.* & Mascard. in *d. coul.*
990. num. 23. quia ibi refert.

Declaratur nono, vt locum non habeat in rebus i mobilibus.
 Nam in his non præsumitur facta relocatio, & reconductio. Ita glo.
 in *d. litem quæritur* §. vlt. ff. locati. Mascard. in *coul. 990. num. 29.*

Verum Bart. in *l. i. de i. distingu. 1.* At res libe i mobilis erat
 constructæ locari, tunc si agitur de eoque locari soluto. Est tunc præ-
 sumitur reconductio. Aut non censetur locacioni quicquid no-
 uis concedit equum amico, vt aliquem certum in locum pro-
 ficiscant. Hoc tunc casu non dicitur facta relocatio, sed potius a-
 m. ut factum committere dicitur, nisi aliqua ratione credat do-
 minum fuisse perit. Item, vt declarat Bar. in *d. litem quæritur* §. vlt.
de i. i. in c. si scripsi p. 102. q. 77.

Declaratur decimo, vt non procedat hæc præsumptio, quod
 pignora data per tertium pro creatioe observationis contractus.
 Nam illa non censetur i ad iudicium ipsum tertij repe-
 titi in relatione. Ita Bart. in *d. litem quæritur* §. vlt. num. 3. ff. locati.

In hoc item tertio, quia pignora d. d. cessant rationes illas, quibus
 locator, & conductor præsumuntur consentire relocationi recon-
 ductio, quæ quædam admodum egresse d. clarat ipse Bar. sic ex quo
 ad fideiutores Boer. q. 28. q. 1. Bar. in *conf. 31. ad l. i. lib. 1.* Fran. de
 Marchis q. 39. num. 1. par. 1.

Declaratur vicesimo, vt locum non habeat, quando i qui est
 in prædio, est locator, & dominus est conductor, vt patet. Cuius lo-
 cati i operas suas, vt esset in meo prædio causa custodiam. Ii finito
 tempore i Calus manet in prædio, ad eius custodiam, non videtur
 ipsum reconducisse. Est ratio, quia si i patientia non implet con-
 tractum ex parte mea. Et ratio, nisi feci ex quo prædium d. d. me
 ipsius Caij operas reconducisse. Ita Bart. in *d. litem quæritur* §. vlt.

ff. 2. num. 51.

¶ *§* *ff. locati*, quem secutus est Socin. Sen. in *conf. 166. colum. 1. lib. 2.*
Inquit tamen Bart. quod ille custos petere poterit mercedem sui
laboris, actione negotiorum gestorum.

PRAESUMPTIO LXXXVI.

Locatorem præsumi adhibuisse patientiam, vt conductor re conducta posset uti & frui.

SUMMARIA.

- 1 Conductus in contr. actu locationis pensione m, locator patientiam pra-
stat.
2 Lector patientiam vtendi, & fruendi praestumit praestisse.
3 Impedimentum vtendi, & fruendi praestare, cum quid facti sit, nō pra-
stimator.
4 Facere contra legem & fidem promissionis graue est delictum.
5 Delictum non praestumit.
- 1 **Q**UOD AD OMNEM conductorem ex natura contractus loca-
tionis & conductionis, tenetur praestare promissionem t̄ pen-
sionem, *l. quia s. e. inter loc. a rem ff. locati.* Ita eorum locator
debet adhibere, & praestare patientiam, vt conductor valeat vtī,
& frui re conducta.
- 2 Verum quando dubitatur, an locator praestiterit patientiam
vtendi, & fruendi, t̄ praestumit eam adhibuisse, *l. ita p̄sentis. Car-
dinalis Zabarel. in cons. 4. de sol. viti in prin. res. qd. nobis est.* Et ra-
tione adducta vti est, quod praestare impedimentū vtendi & fruendi
est, t̄ quid facit, quod non praestumit, nisi probeatur, *l. quatenus
q. vti in ff. de publicis. in rem actio. & l. tu bello. §. fide. ff. de capt. &
possession. res. & dicimus latissime infra l. h. b. n. praesumpt. 2. a.* Accedit,
et altera ratio, quod si locator non pateretur conductorem vtī, &
frui re locata, aduersus legem, & promissionem fidem faceret, quod
graue est delictū, *l. §. de p̄ci. & l. §. de p̄ci.* Cum vero delicta non praesumantur,
l. meritis §. si pro scio. licet nec praesumi debet locatorum praestitisse
hoc impedimentum.

PRÆSVMPTIO LXXXVII.

Mercedem praefumi promissam eo ipso, quod mancipium fuit naui impositum, aut res mulioni ferenda tradita.

S V M M A R I A

- 1 Nante promissa merces praesumitur, rem mancipi, ad vendendum nani
imponendo.
Quod & in muliere obtinet, nu. 2.

Cum mancipium navi imponitur aliquo in loco vehedum, et si merces promissa non fuit domino navis, eo ipso quod fuit imponitur, praefumitur promissa. Ita: Lucas de Penna *in l. 3. in praesent. ff. 7. C. de apocha public. lib. 20.* adductus responso Laboonis in *l. vberenda. in princ. ff. de lib. test. de ad. i.* cuius verba adscripsi, si vberenda mancipia conduxisti, pro eo macticio, quod in nave mortuum est, vectura tibi non debetur. Paulus. Immo quæritur, quid actum est, vtrum pro his, qui impositi, an pro his, qui deportati essent, merces daretur. quod si hoc apparere non potest, satis erit pro nauta, si probaverit, inpositum esse mancipia. Hactenus Labco, qui satis esse exilimavit, quod probetur, mancipium fuisse in navi impositum, quia merces eo ipso praesumitur promissa, siue mancipii decederit, siue vberum delinatio in loco fuerit. Et responsum hoc annotatur ad Bar. & Petrus Peckius in *conject. sig. ad l. vberenda.* Non enim quod vixerit vel mortuus sit feruus, efficit, qui vectura debetur. Et id scripserunt Rom. *in sig. 353. conditio. Signor. in conf. 9. s. 1. n. 2.* qui idem de re tradita *l. 1. multo.* aliquo in loco ferenda scribunt, sic & Benuenus Strachia *in l. 1. de mercatura. in tit. de mercatura. in tit. de naut. p. 3. n. 10.* qui quidem diligitur tres casus, quos nunc non refero.

Ex eadem *l. vberenda. diffinitio* soler, & illa dubitatio, si navis dominus certa mercede convenia, promittit Titium in navi sua ponere, & in loco aliquo vehere acquæ exponere, si reperitur Titius in navi, & expositus in loco, an praesumatur impleta conditio, nempe id domino fuisse positum in navi. Quæ de re scripsit multo post alios Benuenus *prædicta loca. n. 22.*

PRAESVUMPTIO I XXXVIII

Contrahens cum aliquo præsumitur habere cogni-
tam illius conditionem.

SVMMARIA.

- 1 *Contrahens conditionem eius, cum quo contrahit, scire praesumitur.*
- 2 *Mutuum tradens filiosum non repetit, cum conditionem eius scitum praesumatur.*
- 3 *Idem in mutuo et in mutui nu. 3.*
- 4 *Contrahens cum socio mercatores societate finit, damnum quod contrahit sibi imputat.*
- 5 *Debitorum ad patrem, qui solvendo non sit, sibi imputat.*
- 6 *Idem est in fideiussore nomine adeo, nu. 6.*
- 7 *Eligens electi conditionem praesumitur scire.*
- 8 *Beneficium perit cum alio eligat sibi adscribere, si quomodo alio ordine, non perferat.*
- 9 *Rentarii ostendens eum in mutuo inualidum est, ob ignorantiam non excusat.*
- 10 *Contrahens cum aliquo summa, eius conditionem non praesumitur ignorare.*
- 11 *Nisi tamen mulier falso sit persuasum nu. 11.*
- 12 *Fertis contrahebat, cum cum quo contrahit, praesumitur cognoscere.*
- 13 *Mulier cum ob ignorantiam statuti, in domicilio mariti de lucranda dote se excusat non posse.*
- 14 *Fertis, et cum per alium ignorantia de delicto, non autem in contrahendo excusat.*
- 15 *Ignorantia multum probat, de conditione eius, cum quo quis contrahit excusat.*
- 16 *Emens in minore, qui communiter reputabatur maior ob ignorantiam excusat.*
- 17 *Idem est in contrahente cum filio, qui esset in quasi possessione sui iuris, et pro tali se gereret, nu. 17.*
- 18 *Heres succedens debitori, excusat ob ignorantiam conditionis personae, cum qua contrahit filius.*

Qui contrahit cum aliquo, praesumitur scire i & cognoscere liberos conditionem, & qualiteram, an scilicet sit ferus, vel liber, minor, vel maior, sapiens, vel stultus, & prodigus, & si patrum, vel Bar. ff. de confirmat. r. & l. incuncte. C. de iur. iur. ubi Bald. & seribit Dec. in l. qui cum alio, num. 3. ff. de reg. iur. ubi idem Cagnol. s. Est ratio, quia si quis contrahit, diligens & cautus esse debet in persequenda conditione, & qualitate eius, cum quo vult contrahere, in l. qui cum alio, de reg. iur. quod responsum est per se explicat Cuius in d. l. 7. obferu. a. cap. 36. Ita propter hanc negligentiam adscribitur, si male contraxit, ignorans illius conditionem. Hinc dicimus, quod is qui i mutuo dedit pecuniam filio suo, repetere non potest, et tunc, si ignorasset illum fuisse filium patris potest etate: cum id scilicet praesumatur, l. pen. ff. de s. C. Martido. Idem dicimus de eo, qui minori i mutuat, vel eadem ratione repetere non possit. Ita, in l. 7. in fine, vers. et at. ff. de fideiuss. Dec. in d. l. qui cum alio, num. 3. Ita, in l. m. vers. ad finem tituli, ubi d. 3. qui alia similia dixerit. Idem dicimus de eo, qui contrahit cum socio i mercatoris, quorum fortissimam erat fructa. Nam sibi imputare debet, si non perquisiuit illius conditionem, & qualiteram. Ita Castren. in l. s. non autem, vers. item dixit eo scilicet ff. de exco. alto. Decius in d. l. qui cum alio, num. 4. & ibidem Cagnol. num. 3. Et illi simile quod subtingit idem Decius in d. l. qui cum alio, num. 3. & ibidem Cagnol. num. 3. post Aretium in d. l. in princip. solum, pen. ff. soluto matrimonio. Alexander in l. si cum detem. s. ff. mulier. ff. de iur. iur. soluto, esse adscribendum negligentiam eius, qui acceptatur i debitorum, qui soluendo non est. Tunc enim inopiam fuisset praesumitur. Idem de recipiente fideiussorem i multis indomum facultatis. Alexan. in cons. 6. lib. 1. & Cagnol. in d. l. qui cum alio, num. 7. Idem dicimus de eligente, i qui persequitur fructum conditionem electi. Bartol. in l. si persequitur, ff. de iur. m. r. r. Decius in d. l. qui cum alio, num. 3. vers. & quod hic dicitur, & permittit beneficium, i cum aliquo, libi imputat, si non perquisiuit, quomodo illud obtineret. Cras. in cons. 132. num. 12. Idem est in offendente i bannitum, i cuius bannum i exco. m. r. Idem dicimus in offendente i scilicet, & propter non exco. m. r. Nam praesumitur id scilicet, & propter non exco. m. r. Idem in d. l. qui cum alio, num. 4. & ibidem Cagnol. num. 3. laud. de clat.

Et huius praesumptionis ratio est, quia feruitus regulariter non habet causam naturalem, sed aut impositam aut praecipitā, *q. vii. in i. test. de feruit.* Et feruitus Bald. in cum omnes, de confis. *q. vii. in d. epist. m. 100.* Hae ex praesumptione factum est illud, quod diffinit iurisdictionem in d. l. aliter, liberum esse tunc iurisdictionem aedes suas ad ocelum visum tollere. Qua de re plura scribitur *lat. in conf. 9. al. 1. Martij. Aug. 114. Paris. in conf. 16. m. 1. lib. 4. Cor. lib. 3. Miffella. cap. 42. Veggus in conf. 53. & Andr. Gail. d. lib. 2. pract. abs. conf. 69.* Et etiam lumpsilla recepta omnium traditio, rem non praefumi iudicalem: cum fendum fit feruitus, *ut d. feruit. m. conf. 9. al. 1. hinc.* etiam respondit Decius in conf. 360. m. 4. quod vna iurisdictionis non praefumitur alteri subdita, ex quo libera praesumitur. Et eo loco respondit pro ciuitate Saunone, quod non praesumebatur subdita ciuitati Genue, & de ea facili specie idem respondit Curt. Jun. in conf. 124. Et itiam dicimus, homines praesumi liberos. *Be. conf. 115. m. 30. & m. conf. 150. m. 3. lib. 1. & 16. m. conf. 12. m. 16.*

Extenditur hæc præsumptio, ut locum etiam habeat, quando extat quali possessio t. feruitus. *Ita Bart. et L. prum. nu. 17. vers. test. contra A. Et ibidem l. summ. 38. quæ. sectum sum in conf. 5. nu. 4. Afferri solet ratio, quia quando quali t. possessio repugnat statui primario, atque in originis rei, nil illa operatur, sicque non transfert eam ex aliando in alterum.*

Cateorem ad prædicta opinione differente Alcia. in d. *pro sumpt. r. mem. 3. v. quoniam autem* d. l. inquit. ↑ Aut loquimur inquit Alcia. de quasi possessione feruitutis, quæ acquiritur ex interpellatione puta, interpellatio aliquid, ne aliud tollat aedes fusi : Cum aedes ille mihi debeant feruitutem alios non tollendi. Hæc interpellatio, nisi sit contradictoria, constituit me in quasi possessione feruitutis : Cum incipiam præscribere, vt docuit Barto. in d. l. *prim. m. 9.* Non tamen hæc quasi possessio aliquid operatur, atque ita non transfert onus probandi in aduerfariū. Quandoquidem probare debeat causam meæ interpellationis, nempe feruitutem, quæ est me intentionis fundamentum. Aut inquit Alcia. loquimur de quali possessione ipsius rei, & feruitutis, puta, in muro mihi cõtiguo habeo fenestram, feruitutis luminis mihi præstante. Hæc quasi possessio releuat me ab onere probandi, illudq; transfert in aduerfariū, ficuti operantur alie quali possessiones, l. vii. f. vii. v. *per quod f. ff. de iur. iur. pet. l. Scius. r. ff. de ac. r. ff. de iur. iur. vend. & confert. l. i. ff. de ac. r. adu. prima.*

Declaratur primò, vt non procedat hæc præfumptio, quando
 † cum quali poffeffione feruitutis concurrat etiã contumacia eius,
 qui rem liberam effe aſſerebat. Ita declarat Iaf. in d. l. ſi primus, nu. 38 ff.
 de opet. non. num. 1. qm rationem affert.

Declaratur secundo, vt locum non habeat hæc præsumptio, quando communis vox, & fama extat, quod res sit feruiciti supposita. Ita declarat Gorzadin *conf. 30. n. 24.* qui ob id ait, rem præsumi feudalem, quôdo ita se habet communis fama, quæ de re suo loco differemus.

Declaratur tertiò, vt non procedat, quando maior pars illius rei esset feruituti obnoxia.

Nam tunc residuum præsumitur seruire. Ita dicimus rem præsumi feudalem, quando maior illius rei pars est feudalis, vt dicemus infra in præsumpt. 91. dum explicabimus, quando res præsumatur feudalis, in 13. coniectura, & in ea præsumptione plura afferemus, quæ huc pertinent.

Declaratur quartò, vt non procedat, quando factum aliquid est, quòd seruiritutem à communiter contingentibus arguit, licet quando quis vfus est itinere aliquo per fundum alterius. Nam in dubio præsumitur vfus iure communis. Ita Gualt. de iur. feud. l. 1. §. 1.

Eff 3 $\frac{1}{2}$ de

341

12 Extenditur secundò, ut procedat etiam in forensi, i qui præsumitur fidei flatum conditionem, et qualiter eius, cum quo contrahit. Ita fensit Deci. in *confil. 19. col. 1. versis. non obstat.* cum dixit, mulierem i non possit feculare quod ignoraret flatum domilij mariti, de lucanda dote, eo sub pretexto, quod etiam forensis, quia etis ipsa perquirere atque perficari debet flatum, et cõditionem mariti. Et Decium fensit etiam Roland. in *trãd. de uelut dote. quest. 4. num. 16.* qui dixit, forentem i et eum nouelle-
13 rum, excusari quidem à dictio præsumptione ignorantis, non tamen in contrahendo. Cæterum dissentit Alciato. in *confil. 106. se-
14 cundum antiquam interpretationem Lugdunensium,* qui dixit, quod forensis volens acquirere bona loco, ubi lex municipalis prohibet, debet se informare, quod lex ipsa dicitur in tali loco non excusatur. Retinenda est opinio Decij et Rolandi. Nam Argut. in *confil. 11. num. 5.* ab Alciato allegatus aliter fensit, quando agit de pena euitanda, et Decij ab Roland. opinioem probauit etiam Plotus in *confil. 10. nu. 29.*

Declaratur primò, vt locum non habet hæc præsumptio,
quando tãdẽ ignorantia multum probabilis & iusta. Nam hæc
excusatur, lfi qui patrem ff ad Macedon. & Titius ff de iussu & scri-
bit Dec in d.l. quic cum alio, num. 3. vbi & flæ regula ff de reg. iur.
per consequens hæc præsumptio ignorare conditionem eius, cum
quo contrahit. Huius probabilis ignorantie exempli affertur po-
tess, quando is cum quo contrahitur communiter per talē habeat.
Ista Guide pape ff de iur. l. 163. col. 1. & m. q. 3. Alex. com. lib. lo-
5. & tradit Aris Piml in l. 2. in 2. par. nu. 7. q. 3. de reficiend. vend. quod
emens tã tã minore, qui maior communit exillimbatur, excusetur.
Est etiam exemplum in eo qui contraxit cum filiis familiaris,
qui est in tali possessione iuri iuris, si pro tali fegetur. Hoc fa-
ciat casu excusati hæc contrahiens, si non est perfructuarius illius li-
tatis, & conditionem. Ita declarando d.l. qui cum alio, trahit Al-
fium, in tradi de præsumptio reg. 2. præsumptio. 2. nu. 5. vbi sic obli. it. quod
& hæc ignorantia potest etiam probari iuramento, vt tradit Ma-
cedonius ff de cancel. c. 8. nu. 2.

18 Declaratur secundò, vt non procedat quoad heredem, † qui
successit debitori, qui iam contraxit. Ita Dec. an d. l. qui cum alio, nu.
7. Cagno. nu. 12. qui copiose declarant.

Servitutem non præsumi, sed libertatem.

S V M M A R I A.

- 1 Res quilibet iterum in servitutem obnoxia praefertur.
- 2 Servi tunc causam suam dem regulariter non habet, sed ante impositionem ante praefertur.
- 3 Aedes sunt ad cenium vig. tollere, quilibet liberum esse.
- 4 Feudales res esse, cum non praefertur.
- 5 Civitas una alia non praefertur subdita.
- 6 Rem liberam praefertur, cum extat, quasi possessione servitutis.
- 7 Quasi possessione, quingulis statim primo, et vig. rei originis, non ita, sed
fieri omni probandi in aduersarium.
- 8 Distinguit tamen Alcia. nu. 8.
- 9 Idem, si cum quasi possessione concurrat contumacia rem liberam esse
asserit, nu. 9.
- 10 Liberum non praefertur, si communis sit vox & fama, cum servitutis ob-
noxium.
- Idem, si maior illius rei pars servitutis subiacet, servitute praefertur &
refertur, nu. 11.

ff. de cetera actio. p. 1. a. & manifestus Ioan. Fabr. in §. aq. l. test. de a. d. Alex. in conf. 69. num. 6. lib. 3. Fede. Siotus in conf. 12. lib. 6. anno 2. idem ego ipse scripsi in commentario de retinenda possessione, tem. d. 3. num. 19.

PRAESVMP.TIO XC.

Ius patronatus in Ecclesia acquiritur, quando, & quibus praesumatur.

SYMMARIA.

- 1 *Ius patronatus in Ecclesia non praesumitur.*
Praesertim si vniuersitas illud, aut potens aliquis pretendat, num. 2.
Id enim usurpatum potius, quam recte quaesitum praesumitur, num. 3.
- 4 *Ius patronatus quomodo probari vellet Consilium Tridentinum.*
- 5 *Alternativa dictio, vel, inter duos sapitur, & alteram partem veniam esse sufficit.*
- 6 *Ius patronatus, constructione, reedificatione, & dotatione Ecclesia quae acquiritur.*
Inclusio vniuersi non est exclusio alterius, ubi eadem vtriusq. ratio.
Item eius, quod alio iure inclusum legatur, num. 8.
- 9 *Distinctionem, & an etiam alterutrum loco capi.*
- 10 *Ius patronatus antiquissimum probatur etiam lapidibus in foribus, & ianuis Ecclesiarum repositis.*
Item & fama sufficit, num. 11.
- 12 *Fama in antiquissimis, in quibus difficultas est probatio, obtinet locum authenticorum documentorum.*
- 13 *Ius patronatus antiquum per testes de fama antiqua non probari, si pro sua ipsi communitate deponant.*
- 14 *Tres aut duo multi dicuntur.*
- 15 *Praesentationes factae a patrum in Ecclesia probari debere certis probationibus, & non coniecturalibus.*
- 16 *Concilium Tridentinum de iure patronatus declarat.*
- 17 *Ius patronatus ut acquiritur, consensum ordinarij, tacitum etiam sufficere seu praesumitur.*
Idem, ex cursa antiqui temporis censetur adhiberi, num. 18.
- 19 *Patronatus praesumitur illius loci, ubi aedificata est.*
Ecclesia collegiata quae dicitur, & quae non collegiata, num. 20. 21. & 22.
- 23 *Ecclesia cathedralis vel conventualis, ipso iure collegiata censetur.*
- 24 *Ecclesia si qualis sit non consistit, attenditur eius quasi possessio.*
- 25 *Ius patronatus multis modis alienari potest.*

EX supra commemorata praesumptione, qua diximus, firmitatem non praesumi, fuit & haec ipsa praesumptio, ius patronatus in Ecclesia non praesumitur sit ius patronatus servitutum quaedam. Ita manifeste scripserunt Archidiaconi in c. nullus, 16. quaestio. 6. Innocentius in c. cum venerabilibus de exceptio. Abbas in consil. 54. volum. 2. lib. 1. & in conf. 76. & in conf. 126. lib. 2. Paulus Cottadinus in tract. de iure patronatus, in tertio parte, in secunda causa, num. 7. Deci in conf. 117. volum. 1. & Vltimus & Lambertinus de iure patronatus parte 2. in 7. artic. 11. quasi princip.

- 2 *Et praesertim hoc locum habet in iure patronatus, quod t vniuersitas, vel potens aliquis pretendit. Nam illud magis praesumitur usurpatum, quam recte quaesitum, vt tradunt Battr. in c. cum dilectus de officio ordi. Rochus Curt. in tract. de iure patronatus in verborum, contraxit. quaest. 29. & alios refert Putius in decis. 57. 59. & 209. lib. 1. & idem ego ipse scripsi Verallum in decis. 128. parte secunda. qua mihi videtur corrupte scripta. Cum legendum forte sit, ius patronatus in manu t domini, praesumitur magis ex usurpatione, quam ex dotatione, & fundatione acquisitum. Idem refert Hieronymus Gabriel. in consil. 192. num. 1. lib. 2. Quam sententiam comprobauit sacrum Concilium Tridentinum, in sessione 23. de reformatione, cap. 9. cuius sane verba haec sunt. (Decernit sancta Synodus, vt titulus iuris patronatus sit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico documento, & alijs iurisquisitis ostendatur: siue etiam ex multiplicatis praesentationibus, per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoria excedit, alijsve secundum iuris dispositionem: In his vero personis, seu communitatibus, vel vniuersitatibus, in quibus id ius plerumque ex usurpatione potius quaeritur praesumi solet plenior & exactior probatio, ad docendum verum titulum requiritur. Nec immemorialis temporis probatio altere esse suffragetur, quam si praeter reliqua ad eam rem necessaria, praesentationes etiam continuatae, non minori laqueum quibus*

quinquaginta annorum spacio, quae omnes effectum sortite sint, authenticis scriptis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficijs tam secularibus, quam regularibus, vel parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunque alijs beneficijs in cathedrali, vel collegiata Ecclesia, seu facultates, & privilegia concessa, tam in vim patronatus quam alio quocunque iure nominandi, eligendi, praecedenti ad ea, cum vacant, exceptis patronatibus super Cathedralibus Ecclesijs competentibus, & exceptis alijs quae ad Imperatorem, & Reges, seu regna possidentes, aliosque sublimis ac supremos principes, iura imperij in dominijs suis habentes pertinent, & quae in fauorem studiorum generalium concessa sunt, in totum perione abrogata, & irrita, cum quasi possessione inde secuta intelligantur, &c.)

Requiritur sacrum Concilium, quod ius patronatus non praesumatur, sed probetur, & praesertim ad Communitatibus, in quibus solet praesumi vsurpatio. Probati autem vult Concilium, fundatione, & vel dotatione vel cursu temporis, hoc est praescriptione, iunctis praesentationibus. Et si quidem probationis demonstrationis; modi, ita distincti, & separati sunt, vt vnus eorum titulum sufficere possit, quem admodum declarauit in conf. 2. 1. num. 2. lib. 3. pendendo distinctionem illam, ius, quae inter distincta, & non coniuncta. Bar. in l. si qui docuit a §. vtrum, ff. de reb. dolo. Et illa dictio, [vel,] testat alterutrum, quae inter diuersa ponit foetibus: sufficit alteram partem esse veram, & in specie iuris patronatus sic declarat Lambertinus in tract. de iure patronatus lib. 1. parte 1. quaest. 3. in cap. 1. Qui ita iure communi sanctum esse scripsit, vt scilicet vnus ex his tribus sufficiat, hoc est, vel fundatio, vel dotatione, vel praescriptio, & noue hoc est anno 1581. die 4. Febr. Illustrius interpretis facti Concilij, ius interpretat. Et praeter tres enumeratos modos acquiritur etiam ius patronatus constructione, reedificatione, & dotatione Ecclesiae: sicut scribitur per nulli, quo common vti. & secutus sum in consil. 90. num. 28. & 29. lib. 1. Nec Concilium ipsum Tridentinum tres hos postremos modos reiecit, et si alios commemorat. Non enim inclusit vnus est exclusio alterius, quando eadem est virtutis ratio, vt declarando regulam, l. cum Praetor ff. de iudicijs. scripserunt Felin. in c. nonne, 1. num. 1. de praesumpt. & Parisius in conf. 1. num. 39. lib. 3. quos secutus sum in consil. 106. num. 232. lib. 2. Et praeterea inclusio vnus, non est exclusio alterius, quod alio iure t inclusum legitur, sicut declarat etiam in l. 1. in 3. de iura. num. 8. & ff. si certum pet. & in conf. 1. num. 18. Porro hanc eandem rationem esse vnus, & alterius modum certum est, & alij modis d. statuto non includi, sicut iure ipso communi probati. Imo & idem sacrum Concilium in sess. 14. cap. 12. de forma. statuit, ius patronatus acquiri constructione. Et quandoquidem Concilium copulatiue ita loquatur: aut capellam de nouo fundauerit, & construxerit: attamen existimo illam dictionem, [et,] non stare copulatiue, sed potius loco alterutrum, iuxta text. l. item quidam. C. de ver. sig. vbi glo. & Deff. Et dum Concilium in d. sess. 25. cap. 9. requirit, quod tituli ius patronatus probentur authenticis documentis, crediderim inter ea posse connumerari probationes coniecturales, quae iure probatae sunt: sicut aliorum ad illorum respondit in conf. 241. num. 7. quando scilicet agitur de probatio ius patronatus antiquissimo. Quocirca ad probandum hunc patronatus sufficiunt antiqui lapides in foribus, & ianuis ecclesiarum repositi: quae admodum possit Baldam, & alios scripsi super iure ius patronatus in primo casu. Fama etiam sufficit ad probandum t antiquum patronatum. Lambertinus in tract. de iure patro. lib. 2. par. 2. in 4. artic. decime quaestiones principalis, num. 13. Rota tamen Roma in decis. 792. num. 2. & 3. in 1. parte, in nonnullis editis decidit, locum famam non sufficere etiam in antiquis Rursus Lambertinus in sess. allegato, num. 12. subiungit testes etiam de auditu probare. Haec tamen in antiquissimis, in quibus difficultas admodum est probatio, locum obtinent authenticorum documentorum. Quod intelligi non habere locum t in tellibus Communitatibus, qui dicentur audiuisse a ius maioribus, patronatum esse ipsius Communitatibus. Ita decidit Rota Romana in sess. Verbalis in decis. 124. par. 2. Dum vero requirit Concilium illas multiplicas praesentationes in patronatu praescriptione quaesito, existimo satis verificari in duobus, vel tribus praesentationibus: cum duo t tres dicantur multi, l. 1. hoc scripserunt vbi glo. ff. ad syll. & post alios docuit 14. in l. acti Imperator. num. 19. ff. de leg. 1. qui tamen inquiri, iudicis arbitrio relinquunt. Porro has t praesentationes probari debere certis & veris probationibus, nec coniecturalibus sufficere respondit in consil. 336. num. 1. refert ossi. lib. 1. scripti tamen infra lib. 6. praesumpt. 36. num. 4. & 3. continuatas praesentationes posse dici, quando extant vna, vel duae praecedentes, & vna vel duae sequentes.

res, sed vna deficit in medio: cum extremis probatis, media praesumatur, ut in beneficialibus affirmantur Felin. & alij a me citati. Non etiam est omittendum, quod cum sacrum concilium requiritur continuas praesentationes per cursum quinquaginta annorum in personis illis, in quibus vis plerumque ex usurpatione potius quaesitum praesumitur: non habet locum quando cum ipsi adfuit persona, in qua cessat usurpationis suspicio: Sicuti aliquando respondit, quod si ex duobus, qui praetendunt patronatus, vnus sit vir potens & magnus, vt feudatarius diues & opulentus: quod potest esse usurpationis suspicio: alter vero est priuatus, in quo suspicio illa cessat. Hoc fane in casu locum non habere sacrum Concilium existimo. Cum hoc ius patronatus haberi debeat, ac si esset illius priuati & impotentis tantum: Sicuti ad rem prope nostram respondit Hieron. Gabriel. in conf. 197. num. 8. lib. 1. cum dixit post Rotam, Felinum, & alios, ius patronatus mixtum clericis scilicet & laici, non haberi pro clericali ob dignitatem clericis, sed pro laicali, non laico praedictur. Et e contra pro clericali, quando vtriusque magis expedit. Et propterea subiungit Gabriel suo illo in casu, regulam Cancellariae, quae refertur Summo Pontifici collationem beneficiorum pertinentem ad Episcopum, non comprehendere canonicos, quorum collegia pertinet ad Episcopum, & Capitulum Canonicorum simul. Cum vt dicebat Gabriel. num. 7. vers. item assumere. mixtum assumat naturam eius simplicis, pro quod ius loci non tollitur deferuatur. Propterea accedit, quod quando dispositio loquens de simplici trahitur ad mixtum in fauorabilibus id contingit per extensionem ob mentem & voluntatem praesumptam dispositio eius in casu, quo in mixto eadem aequitas & ratio viget quae in simplici: fecit si ratio & aequitas cessat, ita Hieron. Gabriel. in d. conf. 197. num. 12. lib. 1. post Cretum, & in l. callus. c. & quid si requiruntur tot continuas praesentationes in personis potentibus est ob periculum & suspitionem usurpationis, quam Concilium in his praesumit. Quae uero ratio cessat hoc in casu, in quo respectu patroni priuati & non potentis praesumitur non potest usurpatione. Et ideo magis quae uerisimile non est, quod alios compatronos potens pallas fuisset hunc impotentem praesentationes aliquas facere, si nullus extitisset ius patronatus: sed ipse potens totum viui palleret. Est etiam obseruandum, potentes & usurpationis suspiciones dici non posse eos, qui superiorem habent, a quo facile coerceri possunt: sicuti dicitur Putius in decis. 58. num. 3. lib. 1. Et praeterea cessat suspicio usurpationis, quando Episcopus, aliusue Rector Ecclesiae est aequi potens ac ille, qui dicitur ex potentibus & magnis. Cum verumque non sit, quod equae potens, vel potentior passus fuisset Ecclesiae beneficia usurpare. Ita declarauit & dedit Rota Romana anno 1582. die 9. Martij inter Archiepiscopum Toletanum & Ducem de Beiar, referente R. P. D. Blanchero Rota audite. Est etiam annotandum, quod et si Concilium utatur hoc nomine, praesentationes attamen idem est, si instrumenta patronatus appellare electiones: & testes dicent patronos decessisse. Quandoquidem per se ipse canones, & eorum interpretes his abutuntur nominibus appellantes praesentationes electiones, vel collationes, & e contra, ita Lapus in allegat. 8. num. 4. Feder. de Seno in cons. 102. colum. 1. vers. ad hoc respondet. Barbat. in conf. 33. colum. penult. lib. 2. Rochus Curt. in tract. de iure patronatus. in verbo, bouisfium. q. 38. dicit in cons. 134. num. 3. in fin. & Lambertinus in tract. de iure patronatus. lib. 1. part. 1. no. 5. artic. nona quaestio principalis. & in lib. 1. part. 2. art. 3. quest. 3. principalis. Dum etiam Concilium requirit patronatus probari authenticis documentis, & alijs iure requisitis, vel inter Pontificis, vt post alios respondendum Alex. in cons. 74. lib. 4. & Beron in cons. 5. num. 4. lib. 3. Consensus tamen tacitus fuit praesumptus fuisse, sicuti respondit Bero. in d. cons. 7. num. 15. & alios commemorat in cons. 241. num. 18. quo loci non. 20. scripsit, cursu t antiqui temporis praesumit adhibuit consensum hunc. Praesumitur etiam adhibuit consensum in ipso actu, & licentia concessa de edificanda Ecclesia. Ita Lambertinus. in tract. de iure patronatus. lib. 1. part. 2. in 7. art. 11. quest. principalis. qui ob id ait, praesumit ecclesiam t patronatum illius communitatis, ubi fuit edificata. Non enim omittendum est, quod cum Concilium permittit nominationes, electiones in cathedralibus, collegiatis, & regularibus, hoc est consuetudinalis, non repugnare iuri communi, sed cum eo conuenire. Nam & ius commune permittit etiam laicis, vt habeant facultatem eligendi, consensu ordinarij vel Pontifici: sicuti tradit gloss. in c. nobis. §. ceterum. de iure patron. ubi Zabarella col. 3. de iure patro. in verbo, ecclesius. q. 2. Paulus Cittadani de iure pa-

tronatus. in 6. part. q. 34. & in 7. part. q. 10. & copiosius Lambertinus. de iure patronatus. lib. 2. part. 1. no. 5. princip. alij. num. 13. Collegiata autem l. Ecclesia quae dicitur, explicat copiose Lambertinus. in d. q. 3. c. 1. & 2. qui tandem secutus est Abbatem in c. nobis. de iure patron. post Ios. Andr. & alios, qui plures casus vili fuit distinguere.

Primus est, quando in ipsius Ecclesiae institutione ordinatio neq; prima fuit ordinatum, quod ibi essent clerici collegiati, tunc Ecclesia dici debet collegiata. c. memo. in q. 1. & c. de elect.

Secundus casus est, quando fuit ordinatum, in quod ibi esset solus Rector, vel rector cum clerico, tunc non fuit collegiata, sed quia, de vita & benef. cler.

Tertius est casus, quando fuit ordinatum non habere tunc collegiati in casu, sed patronum habere praesentationem, tunc ecclesia non est collegiata, ita in Andr. in d. c. nobis. qui exemplum affert in ecclesia Annunt. li. Virginis arene in hac ciuitate Paduae meis adibus vicina, cuius Ecclesiae patronatus est Claris. familia Foscarae.

Quartus casus, quando ecclesia est cathedralis, & vel consuetudinalis, tunc ipso iure censetur collegiata, c. ne pro defectu, pro elect. Hoff. in d. c. nobis.

Quintus casus, quando nullo modo apparere potest, an sit collegiata, vel non tunc attenditur tunc quasi possessio. Nalis praesumitur, qualis eam esse possessio significat. Si enim est in quasi possessione Collegij, iudicabitur collegiata, si e contra. Quasi possessionem vero collegij ostendit signa, vt cum exerceatur pertinentia ad collegium, sicuti quando consequenter facere Synodum, vel habere sigillum commune, & vel eligere Praefatum, & familia, ita Abbas, & Lambertinus. praesumit in locu. Cum vero Concilium praedictum distinguat certos casus ius patronatus ecclesiasticum, hoc est a clericis quaesitum ex bonis ecclesiasticis a patronatu seculari, dubitari solet, quando praesumatur ecclesiasticum, vel seculari? Rota Romana referente Putio in decis. 228. lib. 2. de iudic. spectandum esse, quibus ex bonis praesumatur clericus acquisiuisse. Qua de disputatione diximus supra hoc lib. in praesumpt. 132.

Statuit etiam Concilium in d. q. 9. vers. Nec dictum ius patronatus. v. d. & alienari non posse ius patronatus contra canonicas functiones. Admittit ergo Concilium a sensu contrario, ius patronatus posse vendi, alienari, & in alios transferri illis in casibus, quibus ius ipsum comune canonico permittit. Casus autem multi sunt in quibus alienari potest ius patronatus: sicuti quando alienatur vniuersitas iuris, lib. 1. ubi ius patronatus continetur: vt in venditur villa, vel castrum. Abbas & reliqui in c. ex licenti, de iure patro. lib. 1. in tract. de iure patro. lib. 1. part. 2. in 11. art. quinta quest. principalis.

Et ibidem in 15. art. quando venditur hereditas in qua exat ius patronatus. Non hic commemoro alios casus ab eo relatos. In illis vero casibus, in quibus permittitur non est alienatio, si illa fiet, ipso iure nulla erit, vt statuit Concilium, quod iure ipso communis alienationem, requiritur tamen declaratio laici, nempe factam esse alienationem in casu prohibito. Quae declaratio facta, sequitur prius ius ipso iure. Ita Lambertinus praesumit in locu, art. 2. & 3.

PRAESVMPT. XCI.

Feudalis res quando praesumatur, & quando libera, & allodialis.

SVMARIA.

1. Allodialem & liberam, non feudalem in dubio rem praesumit.
2. Feudum dicitur quodam seruitus.
3. Libera res quaelibet ob priuatum statum suum dicitur.
4. Possidere rei proprio potius, quam alieno qua praesumitur.
5. Concessio rei facta a principe, in dubio libera non per iurisdictionem praesumitur.
6. Predia rustica, sui natura, & a communitate contingitibus, libera sunt, & praesumuntur.
7. Castrum in dubio liberum, & allodiali praesumitur.
8. Comitatus liber, & allodialis, non feudali praesumitur.
9. Idem in Marchionatu, n. 9.
10. Allodiali praesumitur res, etiam feudali vicina, & contra.
11. Allodiali etiam feudum praesumitur, si a principe donante factum sit.

Nec refert si dicat Princeps, nostri Principatus, & domini, & aliorum quorumlibet iuribus semper saluis, n. 13. Aut aliquid annuatim principi praestetur, n. 14.

12. *Fendā & in iurisdictione liberē donari possunt.*
15. *Fendalia res non praesumitur, aliquibus in concessione verbis extantibus quae feudalem, aliquibus quae allodialē significent. Vel exprimerentur in concessione aliqua feudalia, non expressa enim praesumuntur allodialia, nu. 16.*
17. *Fendaliter non praesumitur, etsi a principe recognoscitur.*
Quod recte tamen intelligendum fandum.
19. *Res praesumitur libera & allodialia, quoniam illius possessor praesertim sit in amentum fidei statum.*
Etiamque non amentum fidei statum praesertim hominam, nu. 20.
21. *Homagium est species quadam servitutis.*
22. *Homagium non arguit conclusionem fandum.*
23. *Res praesumitur allodialis & libera, licet possessor illius se vasallum confessus fuerit, & tanquam vasallus interaverit fidei statum domino. Idem etiam procedit, licet per triginta annos servitium aliquod personale praestiterit domino, a quo tamen rem aliquam consecutus fuisse se non constat, nu. 27.*
24. *Idem si res ipsa constituitur sub tali a Principe dominove habuisse, sed si sponte se ei adscripsit praestare aliquod servitium personale, nu. 28.*
26. *Vasalli nomen est agnominum, & vasalli etiam dicuntur subditi, qui nullo in domo consecutus sunt.*
27. *Fendaliter etiam dicitur ille, qui fidei statum inter amentum praesertim, et si feudum non obtinet.*
28. *Concessio rem esse feudalem, non est ita tam esse feudalem.*
29. *Allodialia verior res est, ex verbis concessione praesumitur.*
30. *Donatum, legatum, confirmatum, committitur liberē de omni eo, &c. Verba haec in concessione, liberam, non feudalem rem demonstrant, nu. 31, 32, 33, & 34.*
31. *Allodium esset rem, colligi ex signis.*
32. *Homagium servitium fidei statum, in concessione nulla facta mentione, res feudali non praesumitur.*
Idem si nulla in investitura sollemniter concessa sit, nu. 37.
33. *Aut concessio pro libera & allodiali facta sit, nu. 38.*
34. *Fendalem rem esse praesumitur, & committitur de omni eo, si possit.*
40. *Fendum concessum esse, demonstrant verba Principis in feudum concessu.*
41. *Fendum concessum figura sua alius facti feudo convenienter, demonstrant.*
Idem si ex certa scientia non errore probabimus, nu. 42.
43. *Fendali offerret, ex concessione iudiciali possumus in praesumitur.*
44. *Fendali loco tempore cognoscimus, nihil feudalem facit si certa id scientia sit.*
45. *Fendalem rem esse, antiqua Principis offerret facit.*
46. *Fendalem rem fidei statum inter amentum arguit.*
Concordantur opiniones contrariae, nu. 47.
48. *Fidelitatis & homagii reservatio feudum arguit.*
49. *Possessor rei contra praesentem in signum subiacentis, feudum arguit.*
Et quot annorum cursus requiritur, nu. 50, & 55.
51. *Allodialis & libera non praesumitur res, in ostio civitatis non descripta, in quo alia de scribi conveniunt.*
52. *Fendali praesumitur res in cetero feudum descripta.*
53. *Fendali res praesumitur, dum tanquam tali possidet.*
Et quot annorum spaciū sufficiat, nu. 54.
54. *Fendali possidet res ab autem effusum, ad heredes eodem iure praesumitur pervenisse.*
57. *Fendum possidere, de quo constat in genere, si requiritur a domino ut bona ostendat, id negat praesentem rem contra se habet.*
58. *Vasallus feudum negans de iurisdictione contra se cadit.*
59. *Fendalem rem esse, concluditur persona quidam indicat.*
Praeterea ecclesiae bona concedens, in feudum praesumitur concedere, ibid.
60. *Baronum ecclesiae natura est, ut alienari nequeant.*
61. *Donare potius, quam in feudum principis convenit.*
62. *Fendali existeret bona pars majori, de alijs eadem est praesumptio, id tamen quando accipiendum, nu. 64.*
63. *Res eadem in diversis iure censuri non debet.*
64. *Fendaliter esse, ad committitur vae & tunc, in antiquis praesumitur.*
Quot autem annorum spatium esse debet, nu. 66.
67. *Fendum in praesumitur princeps titule domum concedente, ad se subreservatione.*
68. *Fendum esse, ex testibus rationem scientia reddentibus, praesumitur.*
69. *Fendali res, quae fuit, adbus talis esse praesumitur.*

70. *Præcedentia de lant sequentia.*
71. *Res ad naturam suam praesumunt revertere desiderat.*
72. *Fendalem rem esse regnum consuetudo praesumptionem probat.*
Item si pro tali habita fuerit & tenta, nu. 73.
- Vel appareat ex instrumentis antiquis etiam inter alios celebratis, nu. 74.
- Aut ita indicatum sit, citatis qvis, quorum inter, nu. 75.
76. *Fidelitatis reservatio feudum significat.*
77. *Homagii reservatio feudum significat.*
78. *Reservatio feudum significat.*

POSTEA QUAM cepimus differere de praesumptionibus, quae versantur circa feudorum concessiones, adiciamus hanc quod res praesumitur feudalis. Quia in re dicimus primum, Quod quando verè sumus in dubio, praesumptio est rem esse liberam & allodialē, non autem feudalem.

Prima itaque erit haec praesumptio, quam probant Ioan. Andr. & alij in c. *in m. de iure. Caltern. in conf. 179. in causa quoniam magis, nu. 3. lib. 1. Praepot. improbat feudum, ver. 15. Abb. in c. signi, nu. 1. colum. 3. de reposit. Alexan. in conf. 129. num. 1. lib. 1. in c. 53. num. 4. lib. 4. & in conf. 15. nu. 1. lib. 3. Curt. Sen. in conf. 76. Dominus Ludovicus, col. 2. veris. tamen hoc non observat. Ruin. in conf. 157. num. 1. & in conf. 156. num. 1. lib. 1. Decius in conf. 269. num. 1. & in conf. 48. num. 6. & in conf. 418. num. 8. Curt. in conf. 41. num. 7. Quidam in c. 16. si. 47. num. 12. Paris. in conf. 16. num. 1. lib. 1. Brun. in conf. 127. colum. 2. veris. et si assumunt. Andr. Gall. lib. 2. praet. Observat. cap. 69. num. 4. Aluar. in tract. de iure emphy. quasi ultim. & alios concessi in conf. 1. nu. 10. lib. 3. & in conf. 191. num. 21. lib. 2. & in conf. 395. num. 2. lib. 4. & de eadem facti specie idem mecum respondit Sordus in conf. 151. num. 23. lib. 2. sic & Aluar. in tract. de iure emphy. quasi ultim. num. 2. quia feudum dicitur servitium quadam, ut inquit gloss. in l. si cum, §. si visum, in verbo, oportet. ff. de vassal. ut. At omnis res praesumitur libera & suum primum statum, l. aliam, c. de servit. & aqua. Accedit & ratio, quam in c. *in conf. 191. num. 22. recensui ex Roland. in conf. 6. num. 4. lib. 3. quod unusquisque magis praesumitur t. possidere iure proprio, quam alieno, s. si visum, §. 4. Dicitur per eadem Principes, de leg. 1. & ibi Angel. Non ergo quis possidere ut vasallus, atque ita iure directi domini, sed nomine proprio praesumitur. Quae tamen ratio solum concludit, quando is, qui aliter rem esse liberam, et possidet. Et praesumptio haec maxime procedit in concessione facta a Principe, i qui in dubio liberē donare, non autē infundere praesumitur, sicut respondit in conf. 191. num. 2. lib. 1. post Oldr. in c. 1. §. 19. num. 5. et alios plures, quibus addo Roland. in conf. 85. num. 8. lib. 4. Hic praesumptio multo magis procedit in praedij rusticis, quae iure natura & a communiter contingentibus sunt libera, ut in pectore respondit Crauet in conf. 662. nu. 14. quod servitium suum in c. *in conf. 391. num. 3.***

Extenditur primò haec praesumptio, ut locum habeat etiā si de Castro aliquo sit disputatio: etenim Castrum dicitur continere etiam iurisdictionem, at tamen in dubio praesumitur t. liberum & allodialē. Ita Curtius Senior in c. *de conf. 76. Dominus Ludovicus, colum. 2. veris. ut hoc tamen non obstante, Jacob. in investitura feudali, in verbo de Castro, num. et 16. & Parisius in conf. 16. num. 18. lib. 4. qui dixit, idem esse, quando Castrum est intra Regnum, vel Provinciam. Idem de Castro respondit Belloum in conf. 10. num. 9. & Aban in c. 16. num. 1. & idem scripsi Magist. ardu. in c. 1. §. 79. num. 9. & servitium suum in c. *in conf. 395. num. 4. Bis in tit. de Principe, num. 238.**

Extenditur secundo, ut procedat etiam in re empta t. comitatu, t qui praesumitur liber & allodialis, non autem feudalis, ut l. *in l. 1. lib. 1. in d. verbo de Castro, num. 16. post Baldum, quem refert. Idem respondit Belloum in conf. 10. num. 9. quod servitium suum in c. *in conf. 191. num. 21. Idem scripsi Alciat. in tractatu de praesumptionibus, regul. 2. praesumptione 3. num. 2. qui alios commemorat, idem tradit Magist. ardu. in d. dicta conclusio 79. num. 10. & Latini in conclusio 323. num. 1. ubi declarat. Idem de Marchionatu t. respondit in c. *in conf. 1. num. 35. Et intelligitur Marchionatus obtinuit, aliqua servitium domino praestitisset, quia tanquam feudatarius praestitisse non praesumitur, sed ut domino & superiori fido.***

Extenditur tertio, ut procedat etiam in re empta t. comitatu, t qui & confini feudali. Nam adhuc libera & allodialis praesumitur. Bald. in c. 1. §. *de comitatu, num. 2. de mense. de re aliena facta. quem sequitur Hieron. Montanus in tractatu de finibus regum, cap. 98. ad fin. Et haec quidem extensio tanto magis procedit, quando praedia alia vicina sui confinia sunt libera & allodialia. Nam & tunc haec, de quibus*

leim. a. lib. 3. Alciat in tract. de praesumpt. reg. 2. praesumpt. 3. in fin. Anton. Gabr. in lib. 3. conclus. tit. de feud. conclus. 3. num. 4.

60 Eiaratione vñ sunt, quod natura rerum tñ ecclesie est, vt non possint alienari: sed facilius incedunt, 6. i. quod feudum dare possit. Quare potius praesumitur in feudum, quam libera cōcessio. Quae sane ratio cessat in laico, praesertim in Principe, qui magis conuenit donare, quam in feudum concedere, sicuti auctoritate Oldrad. Alber. Iafon. Deix. & aliorum quamplurimorum, respondit in consi. 191. numer. 2. a. lib. 2.

Decimarum praesumptio, & coniectura est, quando apparet maiorē partem bonorum tñ esse feudalem. Nam tunc praesumitur residuum esse feudale, ita scribitur Belius. Ifern. & Aluarot. in c. 1. de controuer. inter masul. & femin. & ibid. Afflict. nu. 6. versic. secunda nō conuenit, num. 12. & num. 26. Roin. in consi. 108. num. 23. lib. 2. Iafon. 12. 255. num. 2. 2. Afflict. in consi. 11. num. 12. lib. 1. Cephal. in consi. 172. num. 12. Natta in consi. 446. num. 8. lib. 2. & consi. 460. num. 6. Hori. secutus sum in consi. 39. num. 11. lib. 4. & de eadem fatis specie interrogat idem respondens Surd. in consi. 11. num. 26. lib. 2. & vñ accedunt Cracet. in consi. 434. a. 8. & interpositi pro Genero, num. 446. Aluarot. de iure emphyt. q. vlt. tit. 11. qui late declarat, & Decian. in consi. 219. num. 2. lib. 3. Am. Gabr. in tit. de feud. conclus. 3. num. 1. & Mascard. de probat. conclus. 79. num. 17. Ea est ratio, quia res tñ diuerso iure censeri non debet, l. eum qui ades. ff. de vfuap. Et quia sciti caput est feudale, & membra, quae caput ipsum fequitur, ita tñ de consecrat. ecclie. vel altar.

Verum hae rationes conueniunt, quando bona seu praedia sunt sub vno tñ corpore comprehensa: non autem si diuersa, vt mox dicemus.

Contrariam itaque sententiam probant Bald. in d. c. 1. §. 2. num. autem, de controuer. inter masul. & femin. & ibidem Lauden. & Prapoli. eodem tit. & Brunus in consi. 127. solum. 3. versic. quod si assumamus Natta in consi. 446. num. 8. lib. 2. & Alciat. in d. quasi. vltim. num. 1. iij. scripserunt, praesumptionem hanc sumi quidem posse, quando est vnus quid integrale, sicuti li vnus est fundus, et si amplius latiusque. Nam tunc si maior eius pars est feudalis: idem de residuo est praesumendum, ne eadem res (vt supra dictum fuit) in dubio diuerso iure censetur. Diuersum autem est, quando praedia sunt separata: non enim tunc fequitur, maior pars est feudalis, ergo & residuum sicuti dicimus, quod expressione vnus rei, non dicitur quia iam possideret, 2. §. incertam. ff. de acquir. possess. Et probabilius mihi videtur potestatem hanc sententia, & declarat Surdus in d. consi. 151. num. 46. lib. 2.

Decimaquarta praesumptio, & coniectura ad demonstrandum rem esse feudalem, sumi solet à communi voce & fama, tñ quando sumus in antiquis, ita Alexand. in consi. 15. num. 9. lib. 1. Barbat. in consi. 18. num. 37. & 41. lib. 2. & alio plures commemorat in consi. 191. num. 23. lib. 2. & in consi. 390. num. 21. Et illo accedunt Socin. Senior in consi. 166. solum. 5. lib. 2. Decius in consi. 269. Got. ad in consi. 50. num. 24. Cracet. in tractatu de antiquit. tempor. in vltim. part. num. 9. Antouim Gabriel. in libro 3. conclusum, tituli de feudis, conclusione 3. num. 2. Natta in consi. 460. num. 7. & Mascard. in conclusione 49. num. 15. & in conclusione 209. num. 7. Bosim de quo infra. Et hac fama debet esse centum annorum sicuti respondit Curtius Senior in consi. 52. Dem prim. volum. 2. quo loco eadem penitus, scripsit, plura requiri ad probandum hanc famam. Et copiosius scripsit in d. consi. 191. num. 76. & in d. consi. 493. num. 36. vbi declarat.

67 Decimaquinta praesumptio, & coniectura est, quando tñ Princeps concessit vile dominium, reueruato sibi directo. Nam tunc praesumitur feudum, ita respondit Oldrad. in consi. 159. num. 6. quem secutus est Afflict. in d. c. 1. num. 73. & quibus causis feud. amitt. Verum dubito, quia necessario non concludit, cum esse possit emphyteusis vel census.

68 Decimasexta praesumptio est, quando testes attestantur tñ rem esse feudalem, reddendo rationem scientiae. Alex. in consi. 36. col. 4. lib. 2. lib. 1. in d. c. 1. ex quo causis feud. amitt. Bos. in tract. caus. criminal. in tit. de Princeps, num. 23.

69 Decimaseptima praesumptio, & coniectura, tñ quod res sit feudalis, sumitur ex eo, quod iam prius feudalis extitit, ita Afflict. in c. 1. num. 79. versic. nem praesumitur feudum, ex quo, causis feud. amitt. Et ratione primò adductus, quod tñ praecedentia declarant frequentiam, tñ semper de regul. iur. vel & secunda potest esse ratio, quia inquit Afflictus) res tñ desiderat reueru ad praestitam suam naturam, argumentum. I. feruor. 6. p. vlt. vñ Iafon. num. 6. ff. de pactis. Crederemur tertiam afferri posse rationem, quia si prius feudalis, sic & nunc talis praesumitur: cum mutatio non praesuma-

tur, l. qui tñ sententiam ff. de probat. & dicimus infra lib. 6. in praesumpt. 23.

Decima octaua praesumptio est, quae colligitur à consuetudine & more regionis, vbi res aliquae concedi solent in feudum, ita Brunus in consi. 127. col. 8. versic. quod si quiam.

Decimanona praesumptio est, quae colligitur à subsecuta obseruantia, cum scilicet res ipsa concessa habita & tenta fuit pro feudali, ita post alios respondit Brunus in d. consi. 127. col. 7. versic. quod si quiam affluamus, & col. 13. versic. quod si deciman.

74 Vigesima praesumptio & coniectura est, quae sumitur tñ ex instrumentis antiquis, etiam inter alios gestis, in quibus affirmatur, rem esse feudalem, ita respondit Brunus in consi. 127. col. 24. versic. quod si deciman. post Barbat. in consi. 18. solum. 23. lib. 2.

75 Vigesima prima praesumptio est, quando aliis tñ fuit iudicatum esse feudum, modo in eo iudicio citati fuerint agnati, de quo inter esse agitur, ita respondit Brunus in d. consi. 127. col. 25. versic. quod si deciman. tertiam, ex sententia Arctium in consi. 15. col. 3.

76 Vigesima secunda praesumptio est, quae colligitur ex aliquibus relictionibus factis in ipsa concessione, vt li concessum est caltrum, tñ reueruato homagio: sicuti scripsi in consi. 378. numer. 69. vbi huius opinio alios multos commemorat. Ita quoque quando Princeps ipse concedens reueruato tñ reforum, quod est genus quoddam reueruato: sicuti ex Iodoco, Guidone Papa, & Modeno Papae natiensi scripsi in d. consi. 378. numer. 68. & illis accedunt Pyrrus Algeber. in Commentariis ad consuetudines Anteaenches, tit. 6. artic. 4. & Rebuff. in comment. ad Constitut. Galliarum, tom. 1. in tractatu de conuocatione, num. 71.

P R A E S V M P T. XCII.

Feudi vel emphyteusis inuestituram primam obseruandam esse, secundam verò vel errore, vel dolo susceptam praesumi.

S Y M M A R I A.

- 1 Feudum natura ex inuestitura verbis cognoscitur.
- 2 Inuestitura prima verba attendi debent.
- 3 Inuestitura prima non perita, dolo praesumitur subiecta.
- 4 Inuestitura secunda contraria prima, per errorem suscepta praesumitur.
- 5 Inuestitura renouatio secundum naturam primam intelligitur.
- 6 Inuestitura verbus dubijs, interpretatio fit contra dominum.

Cum de feudi natura disputatio esset, ante omnia ad inuestiturae verba confugimus, 1. de duobus vñ tribus à Capitan. in d. c. 1. Decian. in consi. 193. num. 1. late Curt. Sen. in consi. 50. col. 25. Socin. iun. consi. 251. col. 3. & latissime Tyracquel. in l. si vñ quia, in verbo, lib. 2. m. 8. C. de reuoc. donat.

Verum cum aliquando à prima inuestitura variet secunda & tertia, ac deinceps aliae, non possint emitti, sed prima tñ tantum verba obseruari atq; attendi debent, ita Bald. & alij per multos, quos congeit in consi. 100. num. 12. a. & num. 123. lib. 1. & in consi. 191. num. 1. lib. 2. Quibus accedunt Decian. in consi. 103. num. 4. & in consi. 468. num. 6. & Cracet. in consi. 192. num. 23. lib. 3. qui vbi scripserunt, quod tñ si prima inuestitura non reperitur, dolo subiecta praesumitur. Et accedit, quod tñ secunda inuestitura prima: contraria, praesumitur per errorem suscepta, Alexand. in consi. 153. num. 24. lib. 4. & Rol. in consi. 1. num. 65. & in consi. 32. num. 50. lib. 4.

Et praeerea renouatio inuestiturae intelligi debet secundum naturam tñ primae. Ita auctoritate aliorum scripsi in d. consi. 127. quo loci dixi, etiam attendi secundam & posterioiorem inuestituram, quando scientiam à prima recessim fuit.

71 Illud etiam hac in re obseruandum est, tñ quod quando verba inuestiturae sunt dubia, sumi debet interpretatio contra dominum, vt respondit Ioan. Jacob. de Leonardi inter consules Brunus, in consi. 117. num. 152.

P R A E S V M P T. XCIII.

Feudum antiquum, vel nouum, an & quantum praesumatur.

SYMMARIA.

- 1 Feudum in dubio antiquum praesumi, verior est opinio. Contraria huic altera, n. u. 4.
- 2 Interpretatio et praescriptio benignior in dubio sumenda.
- 3 Bona in familia et agnatione confirmari acquiritur convenit.
- 4 Argumentum in sensu contrario debile esse, nec debere locum, cum alia rationes impugnant, num. 6.
- 7 Praesenti ex statu, quando non praesumitur in praeteritum.
- 8 Feudum vel antiquum, vel novum esse, probandi onus afferenti incumbit, quoniam id est opinio.
- 9 Feudum quale sit, ubi praesumptiones extant, illius standum est, donec probetur contrarium.
- 10 Feudum vel novum, vel antiquum, ex obtinenti possessione praesumitur.
- 11 Possessio antecessoris, successoris in feudo prodest.
- 12 Feudi pars una, vel noua, vel antiqua, talem arguit et reliquam.
- 13 Feudum antiquum praesumi, temporis antiquitatis facit.
- Idem ex vox, et fama antiqua, n. u. 4.
- 14 Fama fidelem in antiquum, vel saltem esse acem praesumptionem facit.
- 15 Inuestitura antiqua, feudum arguit antiquum.
- 16 Verba in antiquo feudo in consensu posita, significant feudum antea fuisse novum, quod tamen assumit naturam antiqui.
- 17 Iuri accrescendi locus est in feudo novo, sicut in antiquo.
- Idem in emphyteusi procedit, n. u. 19.
- 18 Iuri accrescendi locus est, quando constat feudum esse antiquum.
- 21 A feudo ad emphyteusim, et ex contrario tenet argumentum.
- 22 In feudo novo non esse locum iuri accrescendi, nec in emphyteusi concessa duobus fratribus, n. u. 23.
- 24 Ius accrescendi locum habet in feudo novo concessa a Principe non recognoscendo superiorum, quod intelligi debet, quando Princeps ipse in proprio concessit, n. u. 25.
- 25 Feudo concessa duobus fratribus in solidum, locus est iuri accrescendi.
- Idem in emphyteusi, n. u. 27.
- Quid intelligi, quod ad distributionem est posita quod ad inuisionem, secus, si quod ad eorum solum, n. u. 28.
- 29 Feudo 3 fratribus pecunia vel seruitio communi acquisito, locus est iuri accrescendi.
- 30 In feudo indivisibilis locus est iuri accrescendi.
- Idem quando fuisse concessum duobus fratribus, ita quod post eorum mortem reuertatur ad dominum, n. u. 31.
- Ita quoque, in emphyteusi, n. u. 32.
- 33 Iuri accrescendi locus est, quando in inuestitura finit dictum, quod feudum de uno in alterum peruenit.
- Idem si concessio facta fuerit duobus, iam finita linea vsq., ad quam facta fuerat prima concessio, n. u. 34.
- 35 Feudum de novo concessum post commissam feloniam, retinet naturam antiquam.
- Et id non procedit in emphyteusi denud post caducitatem concessa, adiecta novam qualitate, n. u. 36.
- 37 Feudum concessum novum ob novam qualitatem, in noua inuestitura adiecta.

QUANDO constat rem aliquam esse feudalem, quae de re sua differimus, reuocari in dubium solet, an feudum hoc praesumatur novum, vel antiquum? De hac disputatione plures sunt interpretationes. Prima fuit eorum, qui ex illa limitatione, feudum t praesumi antiquum. Ita scripsit Bald. Aluar. et Afflict. n. u. 7. in cap. i. in princ. si de feudis tractauerint inter dominum et agnat. feudum in cons. 7. lib. 5. in cons. 114. column. 2. lib. 1. Decum in cons. 5. 2. n. u. 6. vers. secundum respondentem in cons. 269. num. 3. et in cons. 4. 1. n. u. 2. sicut in Epitome feudorum, par. 11. num. 3. Thomas Marin. in tractat. feudum. n. u. 1. de feudo ex pacto et prudentia sententiam. n. u. 32. in fin. ubi testatur, fuisse decum in consilio Neapolitano. Eandem probant Aluar. in cons. 78. num. 17. Roland. in cons. 3. num. 3. lib. 2. et Ioseph. Cumia. in commentariis ad constitutiones Neapolitanas, in c. 8. aliquem, in verbo, antiquum, n. u. 85. Et quidem adduci sunt ex c. de success. fratrurn, seu grad. succed. in feudo. & ex d. c. i. si de feudo fuerit controverti. inter dominum & agnatos, quoniam rationes vii sunt, quod benignior praesumptio et interpretatio recipiendi est, vii. c. qui bonis cedere possit, et scripsi lib. 2. de arbit. iudicem, causa 199. num. 6. Et autem benignior interpretatio, et praesumptio, quod feudum sit antiquum, ob id, quod admittitur agnati, qui alioqui essent exclusi. Aequitati e-

nim conuenit, et similia bona confirmari in agnatione & familia, sicut ea quae scribit Bart. in l. 6. permittitur ff. de aqua quod. et affli. Secunda fuit opinio eorum, qui scripserunt, feudum in dubio praesumi t novum, non autem antiquum. Ita Ias. in cons. 1. lib. 3. et Afflict. in Comment. ad constitutiones Neapol. part. 2. Rubr. 2. de success. nobilium, num. 50. Et adductus est Afflict. ex c. 1. §. cum autem, de controuers. in iure, de cuius sensu dicemus infra. Est etiam motus auctoritate Baldi c. 1. vers. hic verò, de grad. succed. in feudo, sumpto argumento a sensu contrario. Quod sane argumenti genus debile est, cum quia probabilis & non necessaria est t Doctoris auctoritas, tum etiam quia argumentum a sensu contrario locum non habet, cum alia iura, vel t rationes repugnant, sicut hic repugnare demonstrabimus.

Rectius probari videtur hec opinio ea ratione & argumento, quo vii sunt Alciat. in tract. de praesumpt. regn. 3. praesumpt. 28. num. 2. vers. & idem credo & Crauet. in tract. de antiqu. temp. in ult. part. num. 5. quod quando queritur de aliqua qualitate, in qua praesens status rei non concordat cum antiquo ipsius rei statu, ex praesenti t non praesumitur in praeteritum, vt scribit Bald. in l. ex persona, column. 1. c. de probationibus, quem permittit commemorati & Crauet. & Alciat. seu t fuit.

Atqui primus rei status repugnat praesenti statui, cum ab initio qualibet res praesumatur libera, Aluar. c. de seruit. & Alciat. lego in praeteritum non praesumitur feudum.

Ceterum non argumentatio hac satis est solida. Nam hic considerandi sunt duo casus.

Quorum primus est, quando ex inuestitura non constat, quod antea concessum fuerit hoc feudum. Hoc casus procedit argumentum, quia in praeteritum praesumitur, quod res fuerit libera, Aluar. c. de seruit. & Alciat.

Secundus est casus, quando ex inuestitura, quae producit, apparet, quod etiam ante concessum fuit hoc feudum, sed non constat, quibus & quo tempore fuit concessum. Et hoc casus (qui nostro continetur) ex quo constat de ipsi substantia, nempe feudum esse facile praesumitur qualitas hanc, quod sit antiquum, tanquam qualitas benignior, vt supra diximus.

Tertia fuit opinio eorum, qui dixerunt, quod afferenti t feudum esse vel antiquum, vel nouum, incumbit onus probandi, atque ita in dubio non praesumi, nec novum, nec antiquum. Ita Alciat. in d. praesumpt. 28. num. 2. & apertius Crauet. in d. tract. de antiqu. temp. in ult. part. num. 6. Quorum opinio, quibus iuribus probetur, non vidi haecenus. Et illa multa Doctorum auctoritates, quas prius commemorant, loquuntur, quando aduersarius assensit esse in possessione ipsius feudum. At quando nec Actor, nec reus possidet, & sic quando verò sumus in dubio, nullum ab illis fieri verbum. Quamobrem retinenda est illa prima opinio, quod quando non constat, quo tempore concessum fuerit feudum, praesumatur antiquum.

Declaratur nunc haec sententia, vt locum non habeat, quando extant t Indicia, & praesumptiones, quae indicant, quatuordecim 9 scriptum feudum. Nam illis praesumptionibus standum erit, donec contrarium probetur. Ita scripsit apertius Afflict. in c. 1. num. 6. de grad. succed. in feudo. & in commentariis ad constitutiones Neapolitanas, in Rubr. 2. de success. nobilium, num. 50. Cuius iura in tractat. feudum, in 1. part. quest. 8. Aluar. in cons. 50. num. 3. Ioseph. Cumia. in d. c. 8. aliquem, in verbo, antiquum, num. 99. qui aliter censent. Praesumptiones autem & indicia considerari solent.

Prima est praesumptio & coniectura, quae sumitur t a possessione, in qua reperitur obtinens feudum. Nam illa arguit feudum esse vel antiquum, vel novum, vt erit vilius ipsi possessori, cuius possessio transfert onus probandi in aduersarium, si in iudicio scripserunt Belusian c. 2. de success. fratrurn, Crauet. in cons. 4. c. in cap. sententiam casum, column. 2. vers. si vero non constaret, & in cons. 297. vsq. petitione, column. 2. vers. sed in contrarium, lib. 2. Alexan. in cons. 10. column. 2. lib. 3. t as in princ. feudum, num. 99. in fin. Cuius fin. in cons. 50. memorie recolenda, num. 3. & num. 58. Cuius in l. recomitatus, column. 2. de legat. 3. Afflict. in c. 1. num. 6. de grad. succed. in feudo. Cuius in tract. feud. in 1. part. g. 8. num. 16. vers. idem tenet. Crauet. in tract. de antiqu. temp. in ult. part. num. 8. Alciat. in tract. de praesumpt. regn. 3. praesumpt. 28. num. 2. Ioseph. Cumia. in d. c. 8. aliquem, in verbo, antiquum, num. 99. & in tract. feud. lib. 1. tit. de feudo ex pacto & prudentia, n. u. 53. & 55. Qui quidem Cumias & Marinus auctoritate antecessorem affirmant, idem esse, quando constat de feudum antecessorem possedisse, cum illius t possessio etiam successoris prosit. Nisi (aut illi) medio tempore alter possidere cepisset. Et praeterea, posses-

60 hac nil prodest, quando effect vitioſa, ſicuti declarat Curt. ſen. in d. conf. 50. num. 57. Et rursus ſubiungit Cumias praeſtat in loco, num. 13. conſtituam hanc caſſare, quando actor aſſerens feudum eſſe vel nouum, vel antiquum, alijs conſuetis & praesumptionibus vngentioribus ſuam fundat intentionem.

12 Secunda eſt conſuetudo, quando conſtat partem i ipsius feudi eſſe antiquam, vel nouam. Nam ſi eadem de reſiduo praesumitur, nec eadem res diuerſo iure cenſetur, ita traſunt Afflic. in d. rub. 24. de ſueſp. nobilit. num. 51. & 159. Cumias in d. verb. antiqui. num. 107. & num. 158.

13 Tertia eſt conſuetudo, quando probatur feudum longo tempore fuiſſe i poſſeſſu. Nam temporis antiquitas arguit feudum eſſe antiquum: ſicuti e contra, quando conſtat modico tempore fuiſſe poſſeſſum, praesumitur debet nouum, ita declarat Afflic. in d. rub. 24. de ſueſp. nobilit. num. 50. & Cumias praeſtat in loco, num. 104. qui ſcribit, hoc procedere ſine dubio, cum ſit communis opinio, feudum hoc temporis antiquitatem cenſeri antiquum. Et in ſpecie praedictis accedunt Alex. in conf. 51. num. 7. Socin. ſen. conf. 66. col. 5. lib. 3. Ioan. Jacob. Leonard. inter conſil. Bruni in conſil. 114. num. 437. & num. 446. & Crauet. in traſ. de antiq. temp. in vlt. part. num. 1. verſ. feudum etiam, cum dixerunt, feudum praesumi antiquum, ob antiquitatem poſſeſſionis, quando antiquitus fuit poſſeſſum per praedecelſores vaſſalis, niſi agatur de praedictio tertij, ita Pute. in dec. 68. num. 3. part. 1.

14 Quarta eſt conſuetudo, & praesumptio, quae a communi voce & fama i antiqua ſumitur. Nam hac arguit feudum eſſe antiquum, quae admodum in ſpecie reſpondit Socin. ſen. in conſil. 66. col. 3. lib. 2. quae ſecutus eſt Crauet. in d. vlt. part. num. 9. In antiquis enim i fama probationem facit, vel ſaltem efficacem praesumptionem. Ita e contra praesumitur eſſe nouum, quando extat communis vox, & fama, quod ſit nouum.

15 Quinta eſt conſuetudo, & praesumptio, quae ſumitur ex verbis enunciativis inſtitutionis. Nam ſi inſtitutionis eſt antiqua, arguit verbo illa feudum eſſe antiquum, ita reſpondit Alex. in conſil. 51. col. 2. lib. 2. quae ſecutus eſt Crauet. in d. traſ. de antiq. temp. in vlt. part. num. 10. ſic e contra, quando verba enunciativa ſunt, feudum eſſe nouum, praesumi debet nouum. Quocirca ſi legitur in inſtitutione, conſeſſum eſſe feudum iure antiqui feudi, ſiſignificat illa verba, iure antiqui feudi, i feudum antea fuiſſe nouum, quod tamen hodie aſſumitur naturam feudi antiqui, ut ad reſponſum Alcia. in d. praesumpt. 25. num. 2. verſ. quid intelligi, & copioſe ſerpiſ in conſil. 100. num. 24. & num. 27. lib. 2. Praedicta explicatio atque, corporio feudi noui, & antiqui valde vtilis eſt cum magni referat, an feudum ſit antiquum, vel nouum, & inter illa eſt diſcretio & vtilitas reſpectu iuris accreſcendi non ſit in feudo nouo, vt in antiquo i locus eſt ſit.

16 Quae tota diſputatio eſt pariter conſuetudinis, & reſpondit laſ. in conſil. 117. col. 1. apen. verſ. confirmatur, lib. 4. ſicuti & eſt i emphyteuſi conſil. Hieron. Gabriel. in conſil. 66. num. 6. lib. 2. cuius quidem rei declaratio gratia duae ſunt diſtinguendo atque, conſilio.

17 Primus eſt, quando conſtat, feudum eſſe antiquum, nempe ita conſeſſum vel auo, vel patri. Hoc in caſu locus eſt iuri accreſcendi vno enim ex fratribus decedente ſine filijs, ad eius portioneſ admittitur ſuperſtes, ita gloſ. in c. 1. in verb. pariter, de ſendo Marchia. Alex. in conſil. 30. num. 7. lib. 1. & in conſil. 21. num. 3. lib. 1. Ron. in conſil. 108. 21. in fin. lib. 2. Afflic. in dec. 293. Curt. in traſ. feud. in 2. parte princ. num. 4. Paris. in conſil. 6. num. 12. & in conſil. 27. lib. 1. Zaf. in Epit. feud. in 8. part. num. 32. Ripa in l. re conuicti. num. 160. de leg. 3. Alcia. in l. ſi mulier & Titio. num. 19. de verb. obl. l. l. Clar. in §. feudum, q. 77. verſ. ſed quid de feudum eſt antiquum, lo. Bologn. in l. re conuicti. num. 333. & Thom. Martin. in traſ. feud. tit. 12. de feud. frater. num. 8. Idem de emphyteuſi.

18 (a ſeudo enim ad emphyteuſim, & e contra arguatur tunc paſſim in ſpecie notra d. b. conſeſſa auo, vel patri qui mortis duos reliquit filios, vt eorum vno decedente ſine filijs ſuperſtes, ad praedictam portioneſ admittitur, ſerpiſ in traſ. feud. in l. ſi mulier & Titio. num. 4. de verb. obl. & ſi. Alex. num. 7. qui idem reſpondit in conſil. 21. num. 5. lib. 1. Curt. in l. re conuicti. num. 143. de leg. 3. Curt. in conſil. 13. lib. 2. & in conſil. 22. lib. 3. Ron. in c. 1. de ſueſp. nobilit. lib. 1. laſ. in l. ſi mulier & Titio. num. 12. qui diſtinguit diſputat. Alcia. in l. ſi mulier & Titio. num. 22. de verb. obl. d. ora in q. 77. num. 2. Caput. in l. re conuicti, in fin. c. 1. de reſiduo non p. part. late lo. Ronnegall. in l. eadem, in princ. in 126. ff. de duob. reu. & l. l. Clar. in §. emphyteuſi, q. 37. verſ. ſed quid.

Secundus eſt caſus, quando feudum eſt nouum, nempe coſeſſum duobus fratribus. Hoc ſane in caſu pro regula traditum eſt, locum non eſſe iuri accreſcendi, & ob id decedente vno ex illis fratribus ſine filijs eius portio non accreſcit ſuperſtiti portioneſ.

Menoch. Praesumpt.

ſed ad feudi dominum reuertitur. Ita Bald. Aluar. Salicet. Curt. in l. l. Clar. Zaf. Zonbeikus, Alcia. & Crauet. quos commemorat & ſecutus ſum in conſil. 464. num. 10. & bu accedit Thom. Martin. in traſ. feud. tit. 12. de feud. frater. num. 1. & num. 9. Et quidem recepta haec ſententia probatur text. c. 1. §. ſin. autem, quod ſi feud. da poſt, vnic. in prin. de fratribus de nouo bene. inuelli. & denum c. 1. de ſucceſſ. feud. quae quidem iura perpendi in d. conſil. 464. num. 4. & 5. lib. 1. & 7. & ibid. num. 11. rationem quoque reſuli. Et quod de feudo dictum eſt, idem eſt dicendum de emphyteuſi i conſeſſa duobus fratribus. Nam & in hac decedente vno e contra, alteri non accreſcit mortui portio ſicuti traſunt Bari. in l. ſi mulier & Titio. num. 4. de verb. obl. & Anchar. in conſil. 243. Alex. in d. l. ſi mulier & Titio. num. 4. & ibidem laſ. in conſil. 108. in l. re conuicti. num. 146. de leg. 3. qui dixit, eſſe opin. ab omnibus receptam, ſum in conſil. 169. col. 1. lib. 1. De. in conſil. 263. num. 2. & conſil. 316. num. 1. Alcia. in l. ſi mulier & Titio. num. 31. de verb. obl. lo. Roubegall. in l. eadem, in princ. num. 121. ff. de duobus reu. & l. l. Clar. in §. emphyteuſi, q. 39.

19 Declaratur primò hic caſus, vt locum non habeat in feudo coſeſſo a ſummo Pontifice, vel Imperatore, vel alio Principe non cognoſcente i ſuperiore. Nam tunc locus eſt iuri accreſcendi, vt affirmant Bald. Comenſ. Caſtr. Rom. Aret. Alex. Barbat. Grat. Soc. num. l. l. Clar. qui teſtatur hanc eſſe veriorum, & magis receptam opinionem, & Crauet. quoque conſeſſa in conſil. 464. num. 1. lib. 1. & bu accedit laſ. in conſil. 107. col. 6. verſ. & tenendo quod. l. 1. lo. Roubegall. in traſ. feud. in verbis, Principes, num. 16. Ron. in conſil. 108. num. 22. lib. 2. Tyraguel. in traſ. de nobilitate, vlt. num. 5. & Alcia. in l. ſi mulier & Titio. num. 2. de verb. obl. & in fin. Et quidem modi omnes ſunt text. l. vnic. c. 1. §. ſi ſoc. Imperial. liberal. l. 10.

20 Ceterum ad praedictis diſſentient Cyn. Salic. Iherria, Aluarot. Laud. Curt. in Moder. Paris. & Alci. quos commemorat & viſus ſum ſequi in conſil. 460. num. 29. lib. 4. & in conſil. 464. num. 4. lib. 5. & praedictis accedunt laſ. ſibi pariter conſilans in l. ſi mulier & Titio. num. 7. de verb. obl. Ripa in l. re conuicti. num. 158. verſ. c. 1. & in traſ. opinionem, & num. 159. de leg. 3. Hae tamen declaratio intelligitur, vt vno verbo iam attingo, quando conſeſſo facta ſit i principio non cognoſcente ſuperiore: ſecus ſi a principio inferiore. Ita Curt. in l. re conuicti. num. 1. l. l. Clarus quoque reſuli in d. conſil. 464. num. 15. & idem docuit Ripa praeſtat in loco. Et praeterea intelligitur haec declaratio habere locum, quando Principes ipſe i proprio conſeſſis feudum, ſecus ſi petentibus ipſis vaſſallis in reſtitutis, ſeruiſit Actor ſus, Bald. & Curt. in q. reſuli in d. conſil. 464. num. 16. & bu accedit Ripa in d. l. re conuicti. num. 160.

21 Declaratur ſecundò, vt locum non habeat hic caſus, quando feudum fuit conſeſſum duobus fratribus inſoludum, i ſi dictum eſt: Caio, & Satio, & cuilibet eorum, vel i filijs ſimilibus verſis facta ſit conſeſſio. Nam tunc locus eſt iuri accreſcendi. Ita Baldus, Aluarotus, Alex. laſ. de reu. Bellonus, & Paris. quos commemorat in d. conſil. 464. num. 2. verſ. reſt. vt reſt. lib. 5. vbi num. 29. verſ. reſt. non obſtat tertium declaratur. Et praedictis accedunt laſ. in l. ſi mulier & Titio. num. 10. verſ. amplius iſtā ſententiam, de verb. obl. & laſ. in Epitome feudorum, part. 3. num. 17. Ripa in l. re conuicti. num. 164. de leg. 3. Socinus in conſil. 29. num. 1. lib. 1. Thomas Martin. in traſ. feudorum, in tit. 12. de feudo frater. num. 16. & Iulius Clarus in §. feudum, quaeſt. 77. verſ. quia tamen quaeſt. & id eſt in emphyteuſi i conſeſſa duobus fratribus inſoludum, vt in eaſu locus iuri accreſcendi. Ita ſane affirmant Bald. in l. vnic. c. 1. & Socinus non p. part. & in c. 1. §. ſi de ſucceſſ. feudi. Anchar. in conſil. 243. Duo dubia. Curt. in l. re conuicti. num. 123. de leg. 3. Alex. in l. ſi mulier & Titio. num. 10. penult. verſ. & quod ſi dicatur, de verb. obl. & in conſil. 39. num. 3. lib. 1. Cornue. in conſil. 163. lib. 2. Socin. ſen. in conſil. 50. lib. 1. Curtus ſen. in conſil. 49. Dec. in conſil. 108. penult. Ceterum Curt. in memorabilis in verbo, emphyteuſi conſeſſa, & Ronchegallus in l. eadem, in princ. num. 121. verſ. vbi verſ. ſi facta, ff. de duobus reu. qui poſt Ripam in l. re conuicti. num. 164. de leg. 3. declarat proclat procedere quando iura diſtributiva eſt poſita quod ad ipſos inueſtitos: ſecus ſi non quod ad eorum i filios, vt ſi ita dictum eſt inſeſſamus Titium & Sempromonium, & cuilibet eorum filios. Nam tunc non eſt locus iuri accreſcendi, vel decedenti, quia diſtributiva reſpicit filios, non autem parentes, ita reſpondit Anchar. in d. conſil. 243. Duo dubia. quoniam ſecus ſunt Alex. in conſil. 133. lib. 3. Socin. ſen. in conſil. 66. num. 23. lib. 3. Curt. in traſ. feudorum, in 3. part. ſententia de part. princ. num. 79. & in conſil. 55. ad vlt. vbi & ego ipſe in conſil. 464. num. 12. verſ. non obſtat tertium. Et bu accedunt Ron. in conſil. 12. num. 4. lib. 1. & ibidem num. 5. declarat Ripa in d. l. re conuicti. num. 161. de leg. 3. & Ronchegallus in d. l. eadem, in princ. num. 121. verſ. vbi verſ. ſi facta, ff. de duobus reu. Et haec quidem recepta eſt opinio, & ſi Alcia. in reſponſ. 29. Adeo ſubſtituit, num. 2. verſ. praeſtat multum videtur, c. 1. dixit traditionis.

Gg hanc

hanc periculofam esse, & ratione carere. & rursum censuit Alciatus *prodictis in loco, num. 1.* Anchor. loqui, quando concessio facta ita fuit, [vobis & cuiuslibet filijs] diuersum vero est, quando sic dictum fuit, [vobis & cuiuslibet vestrum hereditibus]. Nam cum hoc acti frater superfluit posset esse heres fratris praemortui, locus est iuri accrescendi, imo superfluit ipse dicitur clare vocatus expressa inuestitura. Quo autem modo frater ipse superfluit debet esse heres fratris vel actu vel potentia, scriptum in *d. conf. 464. colum. penult. vbi nre dylat. quod in mortuis*, & manifestius declarat Ruinus in *conf. 144. num. 3. lib. 1.* Alciat. in *l. si mihi & Titio, num. 19. de verb. oblig. Olaf. in decis. 26. num. 10. & Zanchus in l. heredes mei, §. cum ita in quarta part. ff. de iur. & iur. 455. ff. de Trebell.*

Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando feudum fuit à fratribus ipsi pecunia communi, vel communi seruitio praestito domino acquiritum. Nam tunc locum esse iuri accrescendi, probat text. c. 1. de beneficio fratris. & tradunt Baldus, Iheronimus, Alvarotus, Socinus Iun. Marin. & Boer. quos recensui in *d. conf. 464. num. 3. & ibidem num. 17. vbi non dicitur quod tunc dicitur ex sententia Baldi, Praepositi, Zafsi, Sonbecki, & Marini, in intelligi quando fratres qui communi pecunia, vel communi seruitio praestito domino, vnà simul in communione omnium bonorum vivebant. Et subiungit Marinus num. 14. idem esse, quando frater sciente domino, emit feudum etiam sine pecunia, quo tamen & fratris nomine, & idem respondit Ruinus in *conf. 12. num. 8. lib. 1.**

Declaratur quarto, vt non procedat, quando feudum esse indubitabile. Nam & tunc locum est iuri accrescendi, vt scilicet frater admittatur ad portionem fratris praemortui, ita glossa in c. 1. de fratribus de novo beneficio inuestit. & ibidem Iheronimus, Alvarotus, & Praepositi. Idem scripsit Ruinus in *d. l. re communi, num. 145. de leg. 3. & ibidem Ripa in num. 169. Ruinus in *conf. 108. num. 2. lib. 2.* Zafsi in Epitome feudorum, in 2. parte, num. 12. Parisius in *conf. 6. num. 7. lib. 1.* Thomas Marinus in *tratt. feud. tit. 12. de feudo fraterno, num. 15.* qui post alios declarat, nisi dominus concessisset feudum magis contemplatione vnus quam alterius quia tunc mortuo eo, cuius contemplatione facta esset concessio, feudum reuertetur ad dominum, qui tamen tenebitur prestare fratri superfluiti alimentionem illius suae portionis. Et idem quod Marinus, docuit Ripa in *d. l. re communi, num. 168.**

Declaratur quinto, vt locum non habeat, quando feudum fuisse concessum duobus fratribus, ita quod post eorum 1 mortem reuertetur ad dominum. Hoc sane casu locum esse iuri accrescendi in specie responderunt Abbas in *conf. 103. lib. 2.* Alexand. in *conf. 3. num. 7. lib. 1.* & Iason in *conf. 117. colum. 1. versio. quod principat. lib. 4. & idem in l. si mihi & Titio, num. 1. versio. similiter si emphyteusis, de verb. oblig. Ripa in *l. re communi, num. 165. de leg. 3.**

Idem dicimus de emphyteusi 1 concessa duobus fratribus ad lectis suis verbis, [quod post eorum mortem reuertatur ad dominum], sicuti tradunt Specul. in *tr. de locato, §. nunc aliqua, versio. 39. & seq. Caltren. in *conf. 158. vbi ponit colum. 2. lib. 1.* Salicetus in *l. 2. quest. 2. c. de iure emphy. Roman. in *conf. 169. Alexan. in l. si mihi & Titio, num. 9. de verb. oblig. Crot. in l. re communi, num. 141. versio. secundo fallit, de leg. 3. Ruin. in *conf. 169. in secundo casu, lib. 1.* Alciat. in *l. si mihi & Titio, num. 20. & 23. versio. illud quoque, de verb. oblig. Ronchevalus in l. eadem, in prim. num. 135. ff. de duobus test. & Hieronymus Gabriel, in *conf. 88. num. 6. lib. 1. & epilogus in *conf. 66. num. 3. 9. & 11. lib. 2.******

Sic etiam, quando fuit dictum: [Quamdiu aliquis ex dicta generatione, &c. vel ita simpliciter, [liberis & generationi:] sicuti tradit Alciatus in *l. si mihi & Titio, num. 23. de verb. obligat. Prædictis enim verbis significat concedens velle rem prius pertinere debere ad eos omnes, quibus facta fuit concessio, & postmodum ad ipsum concedentem, argument. l. penultim. c. de impuber. & alijs solutis. Et l. quia duo, & l. si pater impubes ff. de vulg. & pupill. solutis. Et hoc praeter locum habet, quod dictum fuit, [quod eo tempore tota res ad dominum reuertetur], vt respondit Hieron. Gabr. in *d. c. res ad dominum reuertetur, 2. lib. 2.**

Declaratur sexto, vt non habeat locum casus iste, quando in inuestitura fuisse dictum, [quod 1 feudum perueniret de vno in alterum]. Nam & tunc locum est iuri accrescendi: vel versus iure successione, frater superfluit admittitur ad portionem vacantem, ita pñ Baldus & Iohannes de la Ripa in *l. re communi, num. 166. de leg. 3. ff. & Alciatus in l. si mihi & Titio, num. 20. versio. illud quoque, de verb. oblig.*

Declaratur septimo, vt non procedat, quando concessio facta fuit 1 duobus iam finita linea vsque ad quam fuerit facta pri-

ma concessio. Hoc sane casu locus est iuri accrescendi, siue de feudo, siue de emphyteusi loquamur. De feudo Ruinus in *conf. 1. num. 3. & 4. lib. 1.* & Alciatus in *l. si mihi & Titio, num. 20. in pñ. de verb. obligat. de emphyteusi sic tradunt Bart. in *l. si mihi & Titio, num. 4. de verb. obligat. & in *conf. 215. in casu propositi, quæstionem, lib. 1.* Crotius in *l. re communi, num. 143. versio. quomodo fallit, de legat. 3. & ex ratione iusti finis, quod hoc emphyteusis dicti noue concessio est: at tamen retinetur naturam illam antiquam, quia ius accrescendi adimitur, argument. l. penultim. c. de iur. iur. matrimonii. ff. & in feudo dicimus, illud retinere 1 naturam antiquam, si post communi feloniam nouo concedatur, ita quod in eo succedere possunt transuersales, qui alioqui in feudo nouo (vt diximus supra) non succedunt, sicuti scribunt Bartolus in *l. quod dicitur, de verb. obligat. in l. 1. quæstione 15. ff. de iur. iur. diuisione.****

Ceterum declaratio hac cessat, quando emphyteusis post caducitatem fuit denovo concessa noua qualitate. Nam tunc dicitur emphyteusis noua, 1 in qua transuersales non admittuntur, vt tradunt Baldus in *l. 1. colum. 4. ff. de iur. iur. diuisione in c. 1. an agatur vel silu. & c. impendit, de prob. bñ. feudi alienat. Angelus in *l. in cuius ff. de iustitia & iure, & Crot. in l. re communi, num. 144. versio. sequendo tamen, de legat. 3.* Ita etiam de feudo respondent Odradus in *conf. 173. factum tale est. Quidam nescio, cum dixit, feudum censeri nouum 1 ob nouas qualitates in noua inuestitura adiectas.**

PRAESVMP.T. XCIV.

Feudum an praesumatur hereditarium, vel potius ex pacto & prouidentia.

SUMMARI A.

1. Feudum hereditarium praesumitur, vna est Doct. opinio. Alia opinio refertur, num. 7.
 2. Id. quod ex istis inuestituris a dictum fuit, pro se hereditas & successio non nascitur.
 3. Propter cretiti hereditatem, praesumitur quilibet.
 4. Feudum hereditarium aut, nomine heredis in inuestitura expressa.
 5. Feudi natura est, vt ad suos 1 tantum, non autem extraneos transiat.
 6. Feudum venio 1 in portione hereditatis, quando veniunt, num. 6.
 7. Feudum in dubio praesumitur ex pacto & prouidentia.
- Et ex quibus verbis in inuestitura positum ita esse appareat, ad num. 2. vsq. ad num. 16.

DISSERAMVS nunc, an in dubio feudum praesumatur hereditarium, vel potius ex pacto & prouidentia. Hæc resunt Doct. cõterarie opinionones, quarum prima est, 1 quod hereditarium praesumatur. Hanc probant ista iura in c. 1. num. 1. versio. & quando censetur in ritum agnatum, vel silu. & in c. 1. num. 4. & num. 10. de alienat. feudi patet, ut alijs multis in locis. Baldus in *l. lib. libertat. versio. quæro de eo, c. de oper. libert. & in d. c. 1. an agatur vel silu. & ibidem Aluacrot. Caltren. in *conf. 2. num. 16. & in *conf. 3. num. 9. lib. 1.* Comens. *conf. 366. Alex. in *conf. 18. col. 3. & in *conf. 26. num. 3. libro 5. Socin. Sen. in *conf. 217. colum. penult. versio. 1. an in ostendo, lib. 2.* Afflicti in *præf. feud. num. 99.* qui hinc inde argumenta adducit: & tandem ait, nil in consilio Neapolitano fuisse dictum. Idem in c. 1. num. 24. de alienat. feudi patet, Curt. in *conf. 3. num. 4. Rubeus in *conf. 18. ne *conf. 44. num. 3. & in *conf. 55. num. 4. Brozus in *conf. 8. num. 14. Zafsi in Epitome feudorum, parte 1. num. 6. Perum in *conf. 6. col. 3. & in *conf. 4. col. 3. Eueradus in centuriis legalis, in loco ad feudum ad emphyteusim, col. 3. versio. & inter alia.************

Et si quidem ex prima ratione moti sunt, quod quis in dubio censetur prospicere sibi & ihereditibus suis, 1 si patrum, ff. de probat. & c. de duob. fratribus. Est ergo perinde, ac si in cessione dicti exprellum fuisset nomen heredis. Atqui quando heredis nomen exprellum fuit in inuestitura, feudum dicitur hereditarium, vt tradit permixti in *no concessio in *conf. 104. num. 6. lib. 1.* Ergo etiam in dubio hereditarium praesumatur.*

Verum huius argumentum respondet Thomas Marinus in *tratt. feudorum in tit. de feudo ex pacto & prouidentia, num. 57.* argumentum procedere respectu animi acquirantis, qui dicitur voluisse prospicere sibi & hereditibus, & ita proinde d. si patrum. Secus vero est respectu animi concedentis, qui praesumitur, voluisse concedere

darum. libro 7. tit. 27. de feudis degenantibus. Et in specie magis scripsit idem Thomas Marinus in tit. de feudo non habente propriam naturam feudum. num. 7. hac feuda dici, & non improprie nisi in his tantum, a quibus pacto est recessum a feudi natura. Ita quoque: M. denuo Parisius, in consuetudinibus Parisiensibus. tit. 1. §. 30. num. 100. in fin. dixit, quod et si feudum est emptitium illi feudum improprium, ob id, quod est contra naturam feudum, quae grauitio solent contineri: attamen in reliquis retinetur feudum, & feudi nomen, & dicitur (ait ille) verum feudum, & regulatur in omnibus tanquam feudum.

Idem est, quando feudum concessum est, & adiecto pacto, quod nullum seruitium praestetur: Nam tunc remanet feudum: et si feudum natura in eo recessum est, vt seruitium non praestetur, ita affirmant Bald. in l. 1. §. 1. quæstio. 6. ff. de veterum iuribus. Praeposuit in praesentia feudorum. colum. 6. versic. & proinde. Sigismundus Lotharius in consuetudinibus. Roland. in consuetudinibus. 2. num. 137. lib. 1. Siluanus in consuetudinibus. 4. 2. num. 5. Franciscus Decius in consuetudinibus. 101. num. 7. 4. & eruditissimus Molina Hispano in lib. 1. de Hispanorum primogen. cap. 13. num. 15. Scietiam quando feudum est concessum pro masculis & feminis, i dicitur quando improprium, quod ad id, quod transit ad feminas, in reliquis vero est proprium. Ita respondit in consuetudinibus. 400. num. 6. lib. 4.

& idem consuluit Ioan. Baptista Ferretus in consuetudinibus. 178. qui sic respondit de feudis Castri sancti Danielis patriæ Fori Iulii, concessis à Serenissimo dominio Venetiarum, Gabrieli de Pirhianis. De quibus quidem feudis cum esset controuersia inter ipsum Serenissimum Dominium, & Illustrissimum Patriarcham Aquileiensem, sic respondit pro Sereniss. Republica. Et præter iam dicta considerabam illa dici verè & propriè feuda, cum non repugnent naturæ feudorum, secundum morem, & consuetudinem ipsius patriæ Fori Iulienis. Natura enim feudorum i considerari potest dupliciter, nempe secundum ius scriptum feudorum, & secundum mores & consuetudines regionum, ita declarat Thomas

Marinus in tract. de feudis, in tit. de feudo non habente propriam naturam feudum. num. 6. Et hac quidem natura feudi i secundum morem regionis attendi magis debet, quam illa, quæ est secundum ius scriptum, vt dicitur Guido Papa in quaestio. 19. post Hysiensem, quem commemorat. Porro secundum morem ipsius regionis Fori Iulienis, feuda etiam illa propria i dicuntur, pro quibus annuus census praestatur.

Declaratur hæc præsumptio, vt locum non habeat, i quando colligitur ex verbis inusitatis esse feudum improprium, & nõ rectum. Ita tradit post alios Thomas Marinus in d. tit. de feudo non habente propriam naturam feudum. non. 4. Et ibid. num. 5. subiungit exemplum, quando feudum est concessum pro fe, & quibus dederit. Nam cum his verbis censetur data alienandi facultas, id quod repugnat i naturæ feudi proprii, dicitur alterare ipsum feudum, & effecere illud feudum non rectum & improprium. Id quod in specie responderunt etiam Curt. iun. in consuetudinibus. 330. num. 7. Campeggius inter consilia Bruni in consuetudinibus. 2. & Crauet. in consuetudinibus. 492. numero, qui tamen aliud esse dixerunt, quando concessio facta est pro fe, & his, quibus legitime dederit. Reliqua exempla feudi improprij sunt apud Thomam Marinum præcitate in loco, & in duob. tit. subsequenti.

PRAESVMT. XCVI.

Castum an præsumatur à Principe infeudatum, vel donatum, aut custodiæ traditum.

SYMMARIA.

- 1 Castum causa custodiæ concessum præsumi.
- 2 Nisi titulus habili ad transferendum dominium præcesserit, non.
- 3 Ant traditionis verba id significarent, non.
- 4 Donum traditio non præsumitur in dubio.
- 5 Clauum traditionem causa custodiæ factam præsumi.

CONTINGIT aliquando Principem concedere seu tradere alicui castum, non expressio titulo quo tradit, quare dubitari solet, quo titulo & modo tradidit seducatur? Et præsumitur i causa custodiæ respondit Brun. in consuetudinibus. 37. num. 1. & 2. Ea ratione moti sunt, quia vbi ignoratur causa traditionis, præsumitur causa custodiæ, cum i dominij translatio in dubio non præsumatur, i. cum pater, & pater plurimu, de leg. 3. vbi Bart. idem Bart.

in l. 1. num. 4. ff. pro dote, & in sub conditione, in fin. ff. de solut. det. in l. examinata, num. 18. de iudi. Deci. in l. semper in obsequio, num. 7. ff. de regul. iur. & in l. si passus, num. 15. C. de passu.

Huc facit quod scriptum reliquit Luc. de Penna in l. 3. præsumptione 29. C. de apud lib. 10. Clauum traditionem præsumi etiam i causa custodiæ licet qui clauibus illis clauduntur & reforescunt dominum horreorum, ff. locati, & d. cum pater, §. plurimu. Item scriptum 14. in consuetudinibus. 218. in fin. lib. 2.

Declaratur primo, hæc doctrina, vt locum non habeat, quando præcedit titulus habilis ad transferendum dominium: vt si effectus ius venditionis vel alius similis. Nam tunc præsumitur traditio facta causa transferendi ipsum dominium, na de iur. & Bart. in d. l. 1. num. 4. ff. pro dote, & in d. l. sub conditione, in fin. ff. de solut. Brun. in d. consuetudinibus. 37. num. 1. & Curt. iun. in l. cum quid, num. 17. ff. cert. pet.

Declaratur secundo non habere locum, quando verba traditionis i significarent translationem dominij, vt si Princeps dixisset, do, assigno, vel alio simili verbo vtetur: sicut diximus supra hæc libro in præsumpt. 30. vbi de re data à patre filio, an præsumatur donata, vel in peculium concessa.

PRAESVMT. XCVII.

Castro in feudum dato, vel donato, vel vendito, quando iurisdictione, & merum ac mixtum imperium concessum præsumatur.

SYMMARIA.

- 1 Castro simpliciter à Principe concessio, in quo aliqua iurisdictione exerceri non consenti, non præsumitur concessio iurisdictionis.
- 2 Castum quod nunc cingitur, dicit.
- 3 Territorium dicitur, id quod extra muros castri continetur.
- 4 Separatum aut diuersorum concessio, non præsumitur concessio aliud.
- 5 Castum à iurisdictione quid separatum esse.
- 6 Territorium sine iurisdictione, & iurisdictionem sine territorio consistere.
- 7 Accessorium in translatione principalis, quando non continetur.
- 8 Iurisdictionem non esse accessorium castro omnino ceteris.
- 9 Rescripta quibus iurisdictionis ordinari alteri demandatur strictè interpretari.
- 10 Toto translatio, consentit omnes ipsius partes translatæ.
- 11 Principali concessio consentit tributa illi coherentia.
- 12 Castum seu territorium, significare vniuersitatem quandam respectu nominis sui.
- 13 Beneficia principum strictè interpretanda, quando tertium latetur.
- 14 Castro simpliciter concessio, in quo iurisdictione & imperium exerceri consentit, illa quoque concessio præsumitur.
- 15 Castro cum iurisdictione concessio, merum imperium concessum præsumi, dym fuit opinio.
- 16 Castum in limitibus imperij, sine principii licentia adificari veritatem esse.
- 17 Concessio à principe facta verbis latè interpretanda sunt.
- 18 Iurisdictionis nomen merum imperium demonstrari significatur latè.
- 19 Beneficia principum latè interpretantur, nisi strictè interpretatio à lege approbetur.
- 20 Beneficia principum non comprehendunt ea quæ requirunt speciem mentionem.
- 21 In perum mixtum sui naturæ concessibile est & delegabile.
- 22 Genus idem quod species operatur.
- 23 Iurisdictione concessio generalis, non concessum dici merum imperium, est opinio Baldi, Angeli, & aliorum.
- 24 Dissimulavit Felix. num. 32.
- 25 Legem condere meri imperij est.
- 26 Verba etiam in materia fauorabili passant, in specie an suauia sint, num. 26.
- 27 Imperium merum & mixtum esse.
- 28 Regalia specialiter requirunt concessione.
- 29 Regalia facta mentione in concessione aliquæ, sermone etiam generalis illa conueniunt.
- 30 Magistratum ceteris, etiam non potest in iurisdictione esse.
- 31 Imperium merum, venit appellari iure iurisdictionis in genere.

33. *Castrum* quod civitati subest, cum iurisdictione principis concedendo, non praesumitur concedere merum imperium. Nisi tamen cum omni vel tota iurisdictione concesserit, *nu. 34.*
34. *Castro* cum iurisdictione concessio, si aliqua meri imperij princeps sibi reservatur, reliqua praesumitur concessa.
35. Mandata procuratori generali, quādo comprehendantur etiam quae speciebus mandatis requiruntur.
36. Regalia iurisdictionis concessione contineri, & quādo aliquat exstentia sunt.
37. *Castro* concessio cum iurisdictione & omnium sui pertinentiā, dicitur concessum merum imperium.
38. *Castrum* conceditur cum iurisdictione, quod civitati non subest, principis etiam cum merito imperio praesumitur concessisse.
39. Iurisdictionis solum exercitium in castro sine in civitate princeps cōcedendo praesumitur etiam merum imperium non concedere voluisse.
40. Regalia concessio castro cum iurisdictione, non comprehenduntur.
41. Regalia personae principis adei coherere, vi alicui vix ab eo possunt.
42. *Castrum* venditur prius cuius aliquis, iurisdictionem persona coherere non praesumitur vendidisse.
43. Nisi tamen pretij quantitas id fuisse ait, *nu. 45.*
44. Iura personalia, sibi per persona coherere.
45. Iurisdictionis coherere loco, eo vendito & ipsa praesumitur vendita.
46. Nisi pretij quantitas aliud arguat, *nu. 47.*
47. Iurisdictionis in dubio castro coherere, & in eius venditione comprehenditur.

PREGREGIA est questio, quae praecedentibus annectitur, an & quando concessio *Castro* in feudum, vel etiam donato, vel vendito, praesumatur concessa iurisdictioni, merum ac mistum imperium? Disputationem hanc & si non levi studio & diligentia absolvi, dum obscurissimam iurisdictionum tractationem, pro fuggelli meis enarrare auditoribus : Non graubor tamen hic commemorare praecipua quae rei nostrae conveniunt. Hic itaque distinguendi sunt aliquot casus, vel facilius omnia explicetur.

Primus itaque est casus, quando Princeps concessit simpliciter *Castrum*, in quo non consistit exerceri aliqua iurisdictioni & imperium : Sed ab ipso principe seu eius magistratibus iurisdictioni ipsa & imperium *Caltri* exercebatur in vrbis cui *Castrum* subiectionem & suppositum erat. Hoc casu princeps non dicitur cū ipso *Castro* transulisse aliquam iurisdictionem, & imperium. Ita scripserunt Bald. in c. 1. *de alioq. in vrbis feudorum, Canonica in cons. 189. colom. 1. lib. 4. Gafpar V. allatus in Luperum, num. 54. ff. de iurisdictione quoniam iudicum, & ibidem Ioannes Longen alius, numer. 104. Parisius in cons. 3. num. 4. & in cons. 9. num. 14. & 18. lib. 1. Moderni Parisiensis in commentariis ad consuetudines Parisiensis, §. 1. glof. 5. numer. 44. & num. 47. vers. fin. de huius & apertum Dicaeus *Cons. lib. praef. quest. cap. 1. num. 10. vers. in cons. 1. & in vers. primum etiam, &c.* Idem manifeste docuit Aletius in d. *Luperum*, num. 193. vers. breiter.*

2. Ea ratione & argumento adducti sunt, quia *Castrum* dicitur quod muro cingitur sicut communis extat loquendi vrbis, ut testatur Oldradus in cons. 121. num. 7. & clarè ad rem Pontan. in comment. ad cons. 121. num. 7. & 20. colom. 3. vers. secundo in vocat. *bulorum*, sic & territorium i dicitur, quod extra muros *Caltri* continetur, §. 1. *populus* & §. 1. *territorium* ff. de vrbis signis. Et ideo iurisdictioni ac imperium sunt quid separata ab ipso *Castro*. Ergo concessio *Castro*, non dicitur concessa iurisdictioni. Cum concessio vno i se separat & diversis, non praesumatur concessum aliud, ita arguit glossa in c. 1. de capitano qui curiam vendit. Et hoc quidem confirmatur secundo auctoritate eorum, qui scripserunt, *Castro* i esse quid separatum a iurisdictione cum iurisdictioni possit esse vnius, & *Castro* alterius, ita Bald. in c. 1. de contrariis de iurisd. de re aliena, §. 1. *Oldradus* in d. cons. 121. num. 9. C. 1. *in cons. 1. 6. Videtur dicendum, lib. 2. Alexan. in cons. 76. col. 1. lib. 2.*

6. Imò territorium potest esse sine iurisdictione, & contra iurisdictionem ius territorii, Bart. in c. 1. colom. vlt. ff. de iurisdictione omnium iudic. Decius cons. 43. colom. vlt. Et inquit Baldus in d. data opera, num. 29. c. de accusat. iurisdictionem esse qualitatē quandam a *Castro* & feudo separatam, & quid extrinsecum. Et *Castrum* nil commune habere cum iurisdictione scripsit Soc. Sen. in l. 1. in prim. num. 27. ff. de acquir. poss. & in cons. 1. num. 2. & in c. 1. §. 3. num. 9. lib. 3. Et rursus & tertio praedicta comprobatur, quod in actibus iurisdictionis translationem iuris de vno in aliud, accessorium suo principali non omnino coherens, & quod ab eo di-

Menoch. Praesumpt.

vidi potest, non continetur in translatione principalis, l. quotiens ff. de contrahen. empt. l. vltim. ff. de fideiuss. legat. & l. 2. ff. de fundo instruo. Et ergo conceditur, iurisdictionem esse quid accessorium ad *Castrum*, atque non est i accessorium omnino coherens. Non ergo concessio *Castro*, dicitur concessa iurisdictioni. Praeterea & quarto accedit, quod cum *Castrum* quod ad iurisdictionis administrationem subicit civitati, agitur de prauidio ipsius civitatis, cuius potestas immittitur, & propterea sumenda est stricta interpretatio, sicuti dicimus in re scriptis i quibus iurisdictioni ordinarij alteri mandatur, quae strictè interpretantur, ob id quod laedunt ordinarij potestatem & iurisdictionem, ita §. 1. de iurisd. & d. in c. 1. de rescript. in 6. & ad rem nostram tradit Cart. in m. Luperum, num. 42. ff. de iurisdictione. omni iudic.

Non obstant nunc rationes & argumenta, quibus contrariam opinionem probavit Roman. in l. 3. in prim. num. 9. ff. de acq. poss. & in cons. 44. num. 7.

Et primò motus est Roman. l. 1. r. c. cum vrbem, ff. de officio Praefecti vrbis. Verum facile responderetur, ipsi concessum fuisse administrationem vrbis, cui coherere *Castro* cohereret. Non ergo mirum si translati dicitur iurisdictioni cum translatio vno toto, censentur translati omnes eius partes, argum. l. qui vrbis iurisdictionem, de vrb. obliq.

Secundò adductus est Romanus eo argumento, quod iurisdictioni coheret administrationi, quam quis habet causa & ratione territorij, l. vltim. c. vbi & quod quem in integrum regitur, petat. c. l. vltim. c. de fundo l. iustitiae, libro 11. Atque concessa i re principali, censentur tributa etiam ea quae illi coherant, l. crederet, §. vltim. ff. de actio. empt. l. vxorem, §. legatarius, d. legat. 3. & l. praescripti, ff. de fundo instrum. Ergo concessio *Castro* dicitur etiam concessa iurisdictioni.

Ceterum responderetur ex iam dictis suprà, vbi demonstravi, *Castrum*, seu i natura annexam non habere iurisdictionem, atque ita ei non coherere. Nec iura illa allegata a Romanis probant: cum loquantur illis in casibus, in quibus lex clarè voluit *Castro* coherere iurisdictionem. Et in casu nostro praesupponimus iurisdictionem non coherere huius *Castro*, cum subicit civitati, & ab eius magistratibus moderetur.

Tertio sic est argumentatus Roman. hoc verbum, *Castrum*, seu i territorium, i significat vniuersitatem quandam i populum, §. territorium, ff. de vrbis, significat. Atque cum vniuersitate transeunt ea, quae aliqui in actu iurisdictionis non transeunt, l. in modica, ff. de contrahen. emptio & l. quidam §. de acquir. re ius datus. Ergo in concessione *Caltri* & territorij dicitur contineri etiam iurisdictionem.

Verum responderetur, territorij nomen significare, vniuersitatem respectu vbi nominis, hoc est quod ad praedia, quae & ipse terrae dicuntur, §. territorium, sed non significare iurisdictionem, quae non est ex eadem materia, sed diuersa.

Quarto hanc opinionem (inquit Romanus) probat ratio illa, quae dicimus beneficia principum esse latissime interpretanda, l. vltim. ff. de constitut. princip. l. donatione quas Divus, c. de donat. inter vrbem & vxor. & l. has saluberrimas, c. de praescriptis agent. in rebus, lib. 12. Ergo dicendum est, principem concedere voluisse *Castrum*, cum ipsa iurisdictione.

Respondetur primò, beneficia principum tunc latè, sed strictè interpretari, quando tertius haec dicit, vt declarat post alios iafos in d. l. vlt. ff. de constit. prin. sed hic haec dicitur civitati, cui *Castro* ipsum subest, & quae in illo iurisdictionem exerceat. Non ergo in concessione *Caltri* continetur iurisdictioni.

Secundò est casus, quando princeps concessit simpliciter *Castrum*, in quo non consistit exerceri iurisdictioni & imperium. Hoc casu praesumitur principem voluisse transferre ipsam iurisdictionem & imperium, at ex sententia Bart. in l. inter eos, ff. de acq. p. 1. de iurisd. in specie Gafpar V. allatus, & Ioan. Longen alius in Luperum, ff. de iurisdictione omnium iudic. in §. 1. num. 20. & 1. ad inuicem §. 1. de iurisd. in verbo, de *Castro*, §. 1. & apertum Dicaeus lib. praef. quest. cap. 1. num. 12. vers. quod ipse ex eo, & col. pen. vers. tertio cons. 1.

Primò satis manifestè probat d. l. 1. r. c. cum vrbem, suprà, de officio Praefecti vrbis, quem suprà declaravi.

Secundò vget ratio, quod concessio principali, censentur concessa omnia accessoria & ei coherentia, vt recitamus suprà in secundo argumento Roman. cum autem hic concessio iurisdictioni ipsi *Castro*, ex quo in eo administratur, & nulli subest civitati, dicentium est, quod *Castro* ipso concessio, praesumatur etiam concessa iurisdictioni.

Nam tunc concessit dicitur etiam merum imperium. Ita glossa in
Clement. 1. in verbo *summus* cum de sacro competens. In laici d. 1. in primis
nume. 12. de iurisdic. omnia iudicium. Felin. in d. c. quod fidei non
3. de offic. ordi. Curiam tenet in laici. 3. de officio eor. Parisius confi.
4. num. 3. lib. 1. & Dnd. in lib. pract. gloss. c. 1. nume. 10. ver. primum ete-
nim. v. c. 1. a opinio Baldi in d. c. quanto. 7. in fin. de iudic. qui contra-
rium asseruit.

[illegible]

38 Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando princeps concessit † Castrum cum iurisdictione, & omnibus suis pertinentijs. Nam & tunc dicitur concessum etiam merum imperium. *U. respondit Parisi conf. 9. m. 16. & m. 20. lib. 1.*

39 Quarta est casus qui est secundus huius distinctionis, quando princeps concessit Caltrum cum iurisdictione, et Caltrum ipsum a solo principe administratur, ex quo Civitati non subest, et ita agit solum de damno ipsius principis concessio. Hoc casu dicitur concessum etiam merum imperium. Nam concessio hæc faciorabilis est, et latissime interpretanda, ex quo est beneficium principis. Et hoc in casu procedit prima illa opinio Dyn Oldr. et sequacium.

Quintus est casus, quando Princeps nõ donauit, vel aliter trans-
tulit facultatem folium concessit iudici & magistratu exerciti
iurisdictionis fme in ipfo Caluo, fme in ciuitate. Hoc casu fatis
tatio magna est, an prefamatum uoluisse concedere meritis
imperium? Reception tamen opinio Doctorũ est, quod & eta-
mentum imperii concessit prefamatum. Ita bal. in l. 3. §. 6.
c. 1. pref. d. i. ubi. n. c. sed fme. n. 8. d. de officio ordina. Alexan-
der. in l. i. in prin. n. 26. d. de officio epi. & in con. l. 3. lib. 4. Dicit in
roman. n. 27. d. de iurisd. omniũ iudicũ. idem in l. c. de causam,
lum. & de probat. Curt. lum. in l. i. n. 27. §. 5. §. 5. d. de officio epi. & in
imperium, n. 4. & versum poffensid d. de iurisd. omniũ iudicũ.
c. at. in q. sed fme. n. 26. d. de officio ordina. & Didac. lib. pradic. q.
fio. cap. i. colam. iur. vers. q. i. gardo & regulariter. Et hac quidem se-
tentia fatis quædam est, et ubi ea diffenlierint Alexan. & alij plerique
põceditq. relati.

⁴¹ Sextus est casus, quando agitur de regalibus. Tunc enim fit concessio Calturnorum iurisdictione, in ea concessione non comprehenditur merè regalia. Cùm necessaria sit specifica regalium immunitate, ut concessa dicuntur. *Trifolius*. *Gastor v. Wallum* in *Limerum*, num. 59. ff. de iurisdic. non indid. et ibid. *Jacobin* et *S. Georg* num. 14. *Calean* in conf. 102. §. aliet. in quod fecimus, num. 28. et 29. de officio edicti. et *Dud.* inc. 1. num. 10. Moderni Parvities in c. mentarj ad consuetud. *Parisien* inc. 1. §. glo. num. 3. et §. 16. Idem dicit Boerius in quest. 10. num. 12. qui ob id ait, in hunc favorem non transire facultatem concedendi leges, creandi magistratus, dendi monetam, et alia regalia commemorata in c. 1. que sunt gallica. Sic dicimus in concessione generali non contineri regulas. *Vide Latit Decretum Roma* in dec. 34. et 35. parte prima, decisionum.

42 *merforum non imprefarum.* Hac enim adeo inhaerent t perfo
principis, vt eueli ab ea vix poffint, vt feribit Boerius in d. q.
50. num. 13. qui fubjungit, non fufficere co. celfionem generale
fed requiri omnino fpecificam cum certa fcientia, & Moderni
fien. *practico in loco vbi num. 65.* declarat, nifi in conceffione ali
e regularis referatur, *qua de re fuprà attingi.* Idem eft qui
concurrent alijs coniectura, vt declarat Rota in d. decif. 3. &
decif. 9. vbi multe coniecturae referuntur.

43 Septimus est casus, quando priuatus aliquis, vtputa vasallus v
Castrum, tan praesumatur etiam iurisdici vendidisse. Barto.
inter eos. ff. de acquiren. rerum domini. distinguit tres alios
fius.

Quorum primus est, quando iurisdicctio coheret per
Hoc casu iurisdicctio non transit in emptorem: atque ita non
setur vendita. Ita scripsit praeiudicato in loco Bartol. quem secuti sunt

man. in l. 3. in princip. num. 9. de acquir. poss. Barba. in c. Rodolph. nu. 22. de rescript.

Et huius sententia ex est ratio, quia ratio a personalia coheret
(verbi dicti) solumbus ipsius personae, & ob id non possunt in alium
transfieri, ut per omnia ff. de iur. i. par. ff. de iur. legat. c. l. i. f.
f. heres ff. ad leg. Et ceteri quod docuit l. d. i. u. l. a. p. c. i. a. r. a.
r. c. m. a. d. a. cum dixit, quod si vassalus vendit fundum in quo
solebat habere domum, in qua habebant excoctores sui ad colligen-
dum pedagium, vendit fundum, in quo erant excoctores suorum ad suspen-
dendū delinquentes, quo fundo vendito, non continetur iuridictio
sui facultas illa exigendi pedagium & mercalli imperium, cum
illa non fundo sed personae adherent. Hic ceterum non habet locum,
quādo quantitas ipsius i pretij exigendi venditorum hunc vo-
luisse vendere etiam iuridictionem. Ita deducit a Barbat. & c. ka-
labrini su. v. res. i. i. i. c. i. u. m. c. r. & m. p. ar. p. t. a. r. e. t.

Quando vero iuridictio l'colaret loco, & ita secundus est
caus fecundum Bartolom, tunc ibi venditione facta cōsuetur
etiam iuridictio. Ita Bart. in d. inter co. Et illum fecit fari Bar-
tol. in d. Rodolphus, in d. 2. Valliscus in l. superius, num. 5. ff. de
iuridictioe omium iudic. con. p. 1. Didaco ibi. pro. q. 1. c. 1.
re. 10. dum relata hac Bartoli traditioe, propofuit conclusio-
nem, quod cancelli Caltro, censetur cancelli iuridictio et col-
legens & loquitur absolute Didaco, iura facta ius concessio apri-
pice, & ius priuato. Et his adducit Roman. num. 3. in p. ubi. q. 1. ver-
bis. secundo casu de acquir. poss. Et sententiam hanc egregie fari pro-
bat. l. reitor. l. 1. de leg. 2.

Non habet locum hic casus, quando quantitas ↑ pretij argue-
ret contrahentes non fensisse de ipsa iurisdictione. Ita colligo ex
Barba. in d. c. *Redemptio*, in 3. d. *recepto*. Et conferunt quæ scripsi
suprà in *presumpt.* 73. dum explanavi, quæ præsumantur compre-
henfa in emptione, ex quantitate pretij.

Elletiam tertius casus huius premissi, quando verè sumus in dubio. Hoc sine casu præsumitur † iurisdictionem coherere Castro, & ob id sub ipsa Castri venditione continetur. Ita *Bast. in d. l. inter eos. Et idem docuit Rom. præcitato in loco, firmissimum aly consensu à Bast. q. 10. m. 11.*

Que de Caltro hactenus scripsimus, locum habent etiam in
concellione Curiz, cum Curia nomen sit pariter vniuersale com-
prehendens iurisdictionem. Ita Areti. in conf. 15. col. 1. ver. circa quod.
Socii. Sem in conf. 36. na. 1. lib. 1. Cur. l. un. conf. 158. na. 28. Pafius in cōf.
14. na. 1. & Cephal. in conf. 48. na. 2. & 38. lib. 3.

PRAESUMPTIO XCVIII

Castro recognito in feudum à Principe, an præsumatur etiam recognita iurisdicctio, & imperium seu territorium.

S V M M A R I A.

1 *Castrium recognoscere in feudum à principe, in jurisdictionem imperium
 & territorium non praesumitur recognovisse.
 Nisi id ex recognitionis verbis colligi possit. m. 2.*

CONVENIT maxime, ut nūc explicemus, quādo quis scienter recognoscit Caltrum à Principe in feudū, an praesumatur etiam recognoscisse iurisdictionem, imperium & territorium Oldradi. in *conf. 21. m. 8.* respōdit multis rationibus & argumentis, non praesumi iurisdictionem iurisdictionem, imperiū, & territorium. Quam quidem sententiam secuti sunt Alberici, in *l. imperium, col. 15. ff. de iurisd. s. om. iud. c. in l. vit. col. vi. C. eod. Bal. & Aluar. d. 1. de Capto, q. curiam vendi.* Iacobi, in *modestia feudali verbo, De Capto* rēdem sentit, *m. 6. c. & verbo, Dignitas, vassalli pōnens, m. 2.* Moderni, Parilien, in *commentariis ad consuetud. Parisiensi titul. 3. num. 3.* Boerius in *quall. 50. m. 11.* Sē Dionys. Pontanus in *comment. ad consuetudines Blesenses, tit. 5. art. 61. l. 2. col. 3. & 4.* Et motus est Oldradus multis argumentis, quorum aliqua commemoravi superiore praesumptio in primo cap. & alia adiungit Iacobus, quem supra respēsi.

Declaratur predicta traditio, vt locum non habeat, quādo fex
aliquibus recognitionis verbis colligi potest vasallum hunc vo-
luisse recognoscere etiam iurisdictionem, imperium & territo-
rium: vt patet si dixit, recognoscere pleno statu, vel cum omni-
re. Ita Iacobin. & Moderni. Parisien. in locis *supra* allegatis.

in vobis & Abb. in c. in iur. in idem Abb. in c. si diligenti, in 2. notat. de praescript. & ibidem Henricus Boicolum. Guido Papa in singul. 661. Socin. Sen. in l. i. num. 25. ff. de acquir. poss. in consil. 86. num. 6. & in consil. 127. num. 5. vers. aliquando & tercio lib. 1. Item in comment. 295. ad constitutiones Regni, incipit. ad officii nostri. Affilius in decis. 265. numer. 4. Chastellus in consil. 18. Bonarius in singul. in verbo praescriptio, versum de consuetudine. Lactemus in inuestituris feudalis, in verbo Dilecti, rescripti per de iur. et al. num. 6. Curtius Ruin. in consil. 178. numer. 24. & 25. & in consil. 172. numer. 8. Antonius Gabriel in libro primo conclusorum, in titulo de praescript. consil. 9. numer. 1. Et illi accedunt Ruin. in consil. 22. consil. 7. lib. 1. & in consil. 13. numer. 1. lib. 4. Parisius consil. 15. numer. 9. lib. 1. Socin. Iun. in consil. 65. numer. 68. lib. 1. Craut. in consil. 54. numer. 9. & in rescripto pro Genero, numer. 230. & egregiè Didac. in c. peccatum, par. 2. §. 9. n. 1. de reg. iur. in 6. & secutus sum in consil. 395. num. 24. & in consil. 495. & num. 40.

Et licet Gabriel in d. consil. 9. numer. 1. vers. contrariam. refert ab ab hac opinione dissentire Guid. Papae in consil. 173. in fin. Henric. Boiculus si diligenti, numer. 4. de praescript. Cardin. Zabarella in l. i. numer. de iur. et Parli. in consil. 16. nu. 1. lib. 4. attamen si recte illorum traditiones penduntur, non repugnant illi recepte sententiae.

Secundum est caput huius disputationis, quando est contentio de dominio feu proprietate ipsorum praediorum, quae sunt intra fines Caltri, oppidi, & Ciuitatis. Hoc in capite distinguo aliquot casus.

Primus est, quando appareat aliquem esse dominum illius praedii. Hoc casus res est clara, quod dominus Caltri non presumitur dominus illius praedii, quia in claris non est opus coniecturis, *lille aut ille, §. cum in verbo, de leg. 3.*

Secundus est casus, quando praedia intra fines Caltri existentia, ab alio quam a Caltri domino possidentur. Hoc etiam in casu, praedia non presumuntur esse domini Caltri, sed ipsius possessoris.

Cum in dubio possessor praesumatur dominus, *l. cum res de proba. & Lab. maritum. C. ne vxor per maritum & vtrius, in loco Doct. & differens iura lib. 6. in praesumpt. 38.* Hunc casum in specie affirmantur Aze. in l. i. in prin. num. 7. ff. de acqui. poss. & in consil. 5. column. 2. & manifestè Socin. Sen. num. 22. vers. aliquando & tercio. Et clarè idem Socinus in consil. 127. numer. 4. & in consil. 127. numer. 5. vers. quarto & vltimo, lib. 1. idem finit Henric. Boic. in c. si diligenti, num. 2. in fin. de praescript. Ruin. in consil. 137. num. 8. lib. 1. Adem sentit Goadam. in consil. 59. num. 27. in fin. sic quoque decidit Affilius in decis. 265. numer. 4. quod territorium i. exilens intra fines feudali, non praesumitur feudale atque ita sub domino directo, si a privato possideatur. sic & Craut. in consil. 293. numer. 6. Roland. in consil. 6. numer. 67. lib. 3. Cephalus in consil. 205. numer. 2. §. lib. 2. & Putius in consil. 323. numer. 3. lib. 2. Ita etiam intelligendi sunt Doctores, dum dicunt, quod dominus Caltri, t. oppidi, vt Ciuitatis non praesumitur dominus rerum particularium, loquuntur illi, quod ipsi particulares possident, vel de eorum dominio constat. Ita sentit intelligendi sunt Oldr. in consil. 176. in fine. Abb. in c. si diligenti, in 2. notat. de praescript. Caltrien. in consil. 179. In causa quam Magisus, numer. 5. lib. 1. Arcinus in consil. 15. numer. 2. & 3. qui dixit, de possessione t. constare quando appareat praedia fuisse culta a particularibus. Cornetus in consil. 27. in fin. lib. 2. Bertrandus in consil. 5. column. 2. lib. 2. Curtius Iun. in consil. 158. numer. 24. & alij congeiit ab Antonio Galtr. in d. consil. 9. num. 4. & Barlaam in consil. 46. num. 3. lib. 1. & Mascard. in consil. 271. num. 7. & Natta in consil. 120. num. 1. lib. 3.

His intelligimus male agere Principes illos, qui praedia Ciuitatis, & oppidorum, quae communia appellant, sibi vendicant, & suae Camerae appropriare contendunt. Cum enim praedia illa ab hominibus vniuersitatis possideantur, *metu l. in fin. §. vniuersitatis, ff. de res. iud. ex quo in memoribus ligna incidere, & in paucis depascere consequeretur, propria vniuersitatis, non autem Principis esse praesumuntur.*

Tertius est casus, quando non appareat aliquem esse dominum praediorum, nec ea possidere, vel occupare.

Hoc casus praedia illa t. praesumuntur esse domini Caltri, & oppidi. Ita Caltrien. in d. l. i. in prin. num. 7. ff. de acquir. poss. quem sic intellexit, & declarat aut Socin. Sen. ibidem num. 22. vers. aliquando & tercio & in consil. 16. numer. 6. & in consil. 127. numer. 5. vers. aliquando & secundo, lib. 1. Ruin. in consil. 22. numer. 7. vers. & per hoc manifestè, in consil. 26. numer. 7. & in consil. 40. numer. 14. lib. 1. & in consil. 123. numer. 8. lib. 2. Decius in consil. 517. numer. 9. Curtius Iun. in consil. 41. numer. 9. Parisius in consil. 15. numer. 9. lib. 1. Socinus Iun. in consil. 160. numer. 13. lib. 2. Aliatus in respo. 175. num. 1. Natta in consil. 460. numer. 20. Antonius Gabriel in d. consil. 9. numer. 11. & Craut. in consil. 34. numer. 9. & in consil. 293. numer. 5. in fin. & idem in respo.

pro Genero, numer. 430. versum Cuius. Et hoc fecutus sum in consil. 395. numer. 23. lib. 4. & Sordani in consil. 11. numer. 4. lib. 2. qui de eadem causa sibi vna uocem effundunt. Et simile scripsit Alciatus de praesumpt. lib. 1. regul. 2. praesumpt. 29. numer. 2. vers. illi verum. Caltrium t. praesumi esse eius, cuius est regnum. Et huc factum quod docuit Baldus in c. 1. de contrah. empti, quod 21. Cum dixit, quidquid reperitur intra fines t. Caltri, & loci, praesumitur iure domini pertinere domo non illius loci. Et Baldus dicens fons poss. ab eo. Socin. in consil. 34. numer. 1. & Soc. Iun. in consil. 130. num. 1. lib. 3.

Ea ratione prima motus est Socinus in d. l. i. num. 22. de acquir. poss. quod a domino t. rerum publicarum distincta fuerunt rerum dominia, *l. ex hoc iure ff. de iur. & iure, & terminis* fines apposit. Et ideo t. fines demonstrat possessionem, & dominium, *l. i. §. finem reg.* Cum ergo non appareat cui assignata fuerint praedia praedia, remanent apud dominum. Hac consideratione recipiendi non est. Cum non conficit dominum Caltri fuisse ab initio iure dominum praediorum, & illa subditi suis diuisiue, & concessiue.

Sed verius est ab initio iure naturali, & gentium primo omnia fuisse communia, *§. in glo. de iur. in l. i. de rerum diuisio.* Cum dixit Iustinian. homines nati sunt dominum, iure naturali, quod cum ipso genere humano natura prodidit. Deinde inter se homines diuidere coeperunt orbem terrarum. Dñus Augustinus in libro sexto, de ciuitate Dei, cap. 3. scriptum reliquit, tempore quo natus est Phalec filius Heber, qui erat abnepos Sem, vixit ex filiis Noe, factus fuisse totae diuisionis. Vel (vt alijs placet) facta fuit diuisio a filiis Noe, hoc est, Sem, Cam, Iaphet. Ita locum Phalec filius Bergeonensis in annotatione, quem ex vobis vult v. v. acium in lib. 1. de clarat. numer. 100. cap. 21. num. 7. Et ideo iurec. in l. hac iure ff. de iur. & iure, rectè scriptis, iure gentium t. distincta fuisse rerum dominia & agris positos fuisse terminos. Diuisio itaque rerum non ab vno principe hominum, sed ab ipsismet hominibus inter se facta est.

Secundo motus est Socinus eo argumento, & ratione, quod praedia sunt domini Caltri, & vniuersitatis, aut particulari possessorum, vt inquit Baldus in c. cum Bertholdus, de re iud. & in c. 1. §. qui. Quibus modis finem amittit. Atqui hic non appareat hac praedia inculca esse primum necque particularium. Ergo praedia sunt domini Caltri, ab id quod ab initio dominum in vniuersum erat eius proprium. Nam domini Caltri t. dicitur habere dominium territorij, cum eius finibus, atque ita dominum vniuersitatis agrorum existentium in territorio, *cum Bertholdus, de re iud. c. 1.* Et propter hoc inquit Socinus fundata est intentio habentis dominium totius territorij, & vniuersitatis agrorum. Qui ergo vult excludere ipsum dominum, debet probare ipsum dominum, vel possessionem illius praedij, quod vult ab vniuersitate excipere, quae excludere, *ade facta §. ff. de contr. ab eo, c. 1.* Diluitur atque confutatur hac ratio, vt & praecedens cum iure non probetur de minimis Caltri, oppidi, & ciuitatis habere dominum in vniuersum agrorum in vniuersitate existentium. Habet enim solum, quantum & ipse occupasse reperitur. Est quidem dominum quoad iurisdictionem, & potestatem ius dicendi, non autem quoad praedia, nisi appareat ab eo possideri. Est tamen difficile in iudicijs recedere ab opinione Caltrien. Socini, & sequacum, quae communis est. Et t. d. d. Ripa in d. l. 1. num. 16. & cogitandum reliquit Socin. Iun. ibidem num. 127. qui contra ipsum Socin. Sen. inclinavit.

Extenditur casus, vt locum habeat etiam quando dominus Caltri t. non possidet, sed tamen animo pensio ei praestatur, ratione domini. Ita Specul. in titulo de locato, §. non aliquid, quod 16. & Gabriel in d. d. a consilio, §. 9. num. 12. & apertis Alciatus in respo. 175. numer. 1. qui numer. 2. subiungit, idem esse quando particularis ipsi possessores recognouerunt dominum Caltri, oppidi, & ciuitatis.

Subiungit etiam Gabriel, in d. consil. 9. numer. 12. ex sententia Cassane in commentarijs ad consuetud. burgund. quod si subditi omnes, vno, duobus vel tribus exceptis recognouerunt ipsum dominum Caltri, quod quoad illum vnum, duos, vel tres, dominus habet intentionem fundatam, quod scilicet, & dominum praediorum ab eis possiderum, sit ipsius domini Caltri.

PRAESVMPCTIO CL.

Feudalia an & quando praesumantur, praedia sita in territorio oppidi, vel Castris feudalis.

SVM MARIA.

1. Praedia sita in feudo, an & ipsa feudalia sint, inter quos discretio sita videndum est.
2. Castrum in feudum simpliciter concessio, ab ipso praedio vel pertinentiis, praesumitur & ipsa feudum in feudum recepta si alio titulo possidere vasallum non operatur.
3. Castrum in feudum obtinens, si praedia alio titulo possidere demonstrat praesumptionem qua pro domino est, eo uelut.
4. Castrum generaliter in feudum concessio cum pertinentiis, praedia ab aliis non possit feudalia praesumuntur.
5. Pertinentiarum uerbo in venditione Castris, solum iurisdictionem, & Castrum coherentia, non autem praedia intelligit.
6. Castrum limitate cum iuribus, praedibus, vineis, nemoribus, &c. concessio, vasallo possidere aliquid ex illis esse ad castrum negare domum probatio incumbit.
7. Et quid si de pertinentiis esse, vasallus attrahat, an.
8. Relativum, quae sui naturae restrictum est.
9. Praedia omnia eiusdem iuris, non diversi praesumuntur.
10. Possessor titulus praeculibus praesumitur.
11. Feudalia existente bonorum parte maiori, idem de reliqua praesumuntur.
12. Castrum cum praediis specificiter concessio, & recognitio, illa feudalia praesumuntur quae specificiter enumerata sunt.
13. Castrum concessio & recognitio generalis, nullam facit praesumptionem adversus territorium.
14. Inveftitura, & locutionem non probare ius feudi, in tertio praesumendum.
15. Castris concessio limitate facta, feudale non praesumitur praedium aliquid contra territorium.
16. Emphyteuticum esse fundum concessum, suo necesse successorum etiam singularium.
17. Castrum concessio specificiter praedia vasallo concessa enumerans, non tamen praedia ad territorium.
18. Praedium an de pertinentiis castris sit vel non, orta disputatione inter comesaltes, vel eorum successores, quomodo dirimenda.

CONVENIT huic loco, ut explicemus, an & quando praedia sita in territorio oppidi, vel Castris feudalis, & ipsa feudalia esse praesumantur. Hac in re longam, & minus perfectam distinctionem multorum casuum fecit eruditissimus Crauetta in responsis pro Genero, ad num. 4. & 26. ff. 422. Dissilungo ego primum tria capita.

Primum est, quando de praediis sitis in territorio feudalis Castris disputatio, & contentio est inter dominum, & vasallum.

Secundum est caput, quando de his praediis contentio versatur inter dominum unum vasallum, aduersus tertium.

Tertium caput est, quando de his praediis disputatur atque contenditur inter ipsos solos vasallos, vel vasallorum successores.

Quod attinet ad primum caput, distinguendi sunt aliquos casus, facillimos explanationis gratia, quamquam vna fit omnium communis ratio atque determinatio.

1. Primum est, quando dominus ipse in sua inveftitura, & concessione, concecit vasallo ita acceptanti & recognoscit Castrum vel oppidum simpliciter, nulla facta mentione praediorum, vel pertinentiarum, sed simpliciter (ut dixi) locutus est, ut puta, si dixit, concedo tibi Castrum Carbonaria. Hoc fuit in casu, si vasallus reperat possidere aliqua praedia sub territorio illius Castris, quae constat non fuisse ab aliquo potestate tempore illius concessionis, & hic Castrum possessor non ostendit, se alio titulo quam eo, quo possidet Castrum possidere, praesumptio est, quod illa praedia habuerit a domino Castris, & quod eodem titulo quo & Castrum ipsum possidet. Ita res specie dicitur Balenci, ad num. 10. versis in quaestione Oldrati ad confil. 22. Et Baldum sic tenet et Baldum in confil. 22. num. 7. & in confil. 49. num. 12. lib. 1. Et ratio est manifesta, quia intentio ipsius domini Castris est de iure fundata, quod scilicet praedia sita in ter-

ritorio Castris sint sua, si a priuatis possessa non reperiantur, eo tempore concessionis, ut docet Crauetta in l. 1. in prin. ff. de acquirere possidere quem diu reserget & sequitur Saeo. Senior num. 22. versis. aliquando & tertio. & dicimus in sequenti praesumptione in tertio casu secunda capiti.

Quocirca, qui a domino Castrum obtinet, probare debet se alio titulo possidere praedia, quam eo, quo possidet Castrum, & id probatur sufficit ad conuentionem eam praesumptionem quae est pro ipso domino, quia insurgit hac praesumptio magis verisimilis, quod hic qui nunc possidet, possederit & ante, vel per se, vel per suos antecessores eodem iure suo, praedia ipsa. Eadem ratione idem a fortiori dicendum est, quando concessio est facta generaliter his verbis, concedo Carum cum suis pertinentiis. Nam & tunc praedia non possessa a priuatis, censentur sub hac concessione comprehensa, atque ita feudalia praesumuntur. Ita in specie respondit Crauetta in responsis pro Genero, num. 437. versis. sextus casus ex sententia Sec. Sen. Rami. Drey & Natta, quos supra retuli. Et post Parisium confil. 27. num. 1. lib. 1. & Curt. l. in confil. 41. num. 3. & in confil. 234. num. 4. & Albani in confil. 46. num. 70. Nam manifeste constat de voluntate domini conceditis, & eadem est ratio, quod praesumatur hac praedia ipsius domini, si a nullo possidebantur, ut diximus supra.

Et cum non constet vasallum ipsum possidere hac praedia alio titulo, praesumitur quod possideat ex eodem titulo antecedenti, quo possidet & Castrum, iuxta l. quaedam mulier ff. de rei vend. & l. 2. C. de acq. poss.

Nec hic obstat quod scribunt Doctores in l. 3. in prin. ff. de acquirere possidere ubi Imola ad finem. Alex. num. 23. Arret. col. 4. & alij multum dicunt vendito vel concessio Castrum cum pertinentiis, sub verbo, pertinentiarum, non intelligi praedia, sed solum iurisdictionem & similia, quae Castrum coherent, & in specie magis Crauetta l. in confil. 358. num. 26. Crati in confil. 34. num. 9. in fin. & in confil. 234. num. 2. in fine. quia respondetur, traditionem illam procedere, quando praedia habita non fuerunt, de pertinentiis scilicet in hoc casu, in quo vasallus recipiendo praedia tanquam de pertinentiis & illa possidendo eodem titulo, quo possidet Castrum, censetur etiam de Castris pertinentiis agnouisse. Ita declarat Bellonus in confil. num. 12. & late tradit Melchior Palaeus in tract. de maiorat. part. 4. q. 20. in l. 16. & 17.

Hic casus multo magis locum habet, quando concessio fuit his verbis facta. (Castrum cum villis praediis, vineis, nemoribus consistentibus in territorio & pertinentiis dicti Castris.) Nam & hoc in casu multo magis collat praedia omnia fuisse habita de pertinentiis, atque ita fuisse ipsius domini (nisi priuatis fuissent possessa) & ideo est praesumptio, omnia esse feudalia. Ita respondit Crauetta in responsis pro Genero, num. 430. versis. quintus casus, & Qui huius sententiae citat lasum in confil. 235. in fin. lib. 2. Ruyum in confil. 101. num. 22. lib. 2. & Nattam in confil. 46. num. 9. lib. 2.

Secundus est casus huius primi capitis, quando Castrum fuit limitate concessum, ut puta si dictum est, Castrum cum iuribus praediis, vineis, nemoribus, & palciis, quae ad ipsum Castrum pertinent. Hoc in casu scribit Crauetta in responsis pro Genero, num. 426. versis. prior casus, quod si vasallus possidet negat, aliquid praedium ad ipsum Castrum pertinere, dominus qui asserit, in eo pertinere, probare id debet. Ea ratione mouetur, quia praesumptio repugnat auctori asserenti praedium illud esse de pertinentiis Castris, ex quo res non feudalis, sed libera praesumitur, & si de feudo fuerit, inter dominum & agnat. & in confil. glo. 2. de controuersis inter dominum & famulum de benef. item. Ambrosius in confil. de iuribus & Baldi in l. libertas ff. de statu hominum & alios reserget supra. Et praeterea iuris est regula, quod ille, qui dicit, probare debet, l. qui ff. de probat. & L. litor. C. eod. cum vulgatis similibus.

Nec hic repugnat ipsa concessio, & recognitio, quia nec dominus concedens, nec vasallus recognoscens confessus est, praedium illud esse de pertinentiis, ex quo restrictio loci fuit per illud relativum, quae fuit naturalis restrictio, l. strictum, qui mem. erit. vbi Bart. & reliqui ff. de leg. 1.

Nam dixerunt, concedo & recognosco praedia, quae sunt de pertinentiis, quae autem illa sint ex ipsis verbis non collatim videntur ignorasse eorum qui est dominus, asserendo esse de pertinentiis, probare debet.

Est autem diuersum, quando vasallus qui possidet, asserit praedium hoc esse de pertinentiis Castris. Nam tunc praesumptio est pro eo quod scilicet sit de pertinentiis. Ita in specie respondit Crauetta in dictis responsis pro Genero, num. 426. versis. secundus casus, &c. Ea

- 7 Subfalsus domino mediatō non potest reuocari.
 8 Et si quis ei praeiurasset, dicitur praeiurare subfalsum, n. 8.
 9 Subfalsus domino mediatō non potest in subfalsum uocari.
 10 Subfalsus sub feudo alienare uolens, requirit consensum domini immediati tantum.
 11 Dominium uile amplexus domus esse potest eodem tempore.
 12 Dominium uile duplex.
 13 Feudum primum uasalli originem, & fundamentum habere à domino directo quomodo intelligendum.
 14 Dominium primum directus, non potest iure dicere in subfalsum, nec in subfalsum uasalli sui.
 15 Nec impetere contra subfalsum, n. 17.
 16 Fallit illud in Imperatore, n. 18.
 17 Et in Gallia ex Regni consuetudine, n. 19.
 18 Aliud quod, si uasallus partem feudi alio esse obtineat, n. 20.
 19 Subfalsum qui ex regni vel loci consuetudine nequit subfeudari, absque domini directi consentio, cum efficitur uasallus.
 20 Infeudatus à lucerna, & alienatus, maxime inter se differunt.
 21 Subfeudationem non esse propriam alienationem.
 22 Subfalsum non primi, sed immediati domini uasallum factum esse, ex eorum quomodo probatur.
 23 Avenit ut scripserit, n. 25.
 24 A consuetudine principis vel domini directi, n. 26.
 25 A loci & regionis consuetudine, n. 27.
 26 Ab immenso beneficio uasalli in domum collato, n. 28.
 27 A gravitate personae cui feudum concessum est, n. 29.
 28 A gratia & favore, quo uerisimiliter uasallum dominum uoluerit cognoscere ob bene meritum, n. 30.
 29 A consuetudine rei, quae ita consuevit in feudum concedi, n. 31.

DE subfalsis dicenda nunc sunt aliqua, nec quidem contentenda: Est enim egregia, & uilis admodum disputatio, cuius uasalli effecti praesentantur subfeudati, an scilicet illius primi domini mediat, vel secundi immediati. Hic ego duo distinguo capita, quorum primum est iure communi inspecto: secundum est, considerato iure regni, & regionis, illiusque principatus, ubi feuda existit. Et quod attinet ad primum caput, existimo uerisimile, si subfalsum non esse primum domini uasallum: sed secundum, & immediati. Sicuti scripserit Bald. in l. 1. m. 9. C. communia de legatis & fideicommissis, & in c. m. de illis, n. 6. de dolo & centum. Guido Pape in q. 3. si in 3. dubio. Socin. Sen. in conf. 256. colum. 2. l. d. 2. & in consil. 66. num. 4. De iure in l. consilij §. fecit, num. 2. de reg. iur. & ibi Cagnol. n. 4. & Al. d. inc. imperiale, & ibi d. 2. uel d. 2. uel d. 2. de prob. feudi aliena per Freder. & Modern. Parisiensis in commentariis ad consuetud. Parisiensem §. 5. §. 1. m. 1. n. 1. ubi d. 2. distinguit tres casus. Et primo fulcitur horum sententia, quod cum ipsi ipsum commune permittat uasallo posse subfeudare, c. 1. §. 1. quid sit uasallum uasalli potest, & post alios scripserunt Curtius Iuni. in tracta. feudorum, in quarta parte, num. 3. Jacobum in inuestitura feudali, in uerbo Ita etiam quod ipsi uasalli, colum. 2. uel si sed ponamus, num. 3. & Cagnol. d. §. fecit, num. 2. inde sequitur, uasallum subfeudantem sibi acquirere subfalsum, non autem domino suo. Sic etiam dicimus, quod si socius socij mei, non est socius meus, l. nam & socius, ff. pro socio.

Secundo accedit, quod dominus ille primus cogere non potest subfalsum t ad sibi seruendum & sicuti tradidit Jacobo praeiurato in loco, num. 6. uel si item quare de pubeat a questione. Curtius Iuni. in d. qua. capite tractatus feudorum, num. 39. Non ergo illius primi uasalli effecti, alioqui obligatus ei esset inscurrere, iuxta c. 1. de monasteria feudi.

Tertio suffragatur, quod hic subfalsum non tenetur sufficere t inuestituram à primo, sed à secundo domino, c. Imperiale, §. praeiurasset, de prob. feudi aliena per Fredericum, cuius uerba hoc sunt: si qui inuestituram maior quatuordecim annis sua iura uia, vel negligenter per amicum, & diem steterit, quod fecit inuestituram à proprio domino non poterit, transalio hoc fecit feudum amittere, & feudum ad dominum reuocari: statuit hoc loco Fredericus, inuestituram peti debere à proprio domino: Proprium dominum uasalli t intelligit omnes, ipsum dominum immediatum, & fecit, secundum dominum, sicuti est in traditione Baldi in d. l. 1. m. 9. C. communia de success. scripserunt in specie Jacobi à Sancto Georgio, in inuestitura feudali, in uerbo, Qui quidem inuestituram praestiterunt iura uerum fideliatatem, n. 3. post Ioan. Raynald. in d. §. praeiurasset, & Mar. Freccia tracta. de subfeudo, lib. 2. in uerbo. Tertia auctoritas, num. 3. qui dicit, subfalsum t non teneri praestare domino mediatō reuocari (est recognoscit quaedam,

sicuti laudemum, quod praestaret emphyteuta: ut de iur. ar. afficit c. 1. m. 21. per quos fiat inuestitura.) Et ipse Afflicti in d. c. 3. m. 17. idem scripsit quod Freccia.

Quarto confert egregia traditio Baldi in c. 1. §. 1. m. 9. de de controuers. inuestit. cum scripsit, subfalsum nil agere habere cum primo domino mediatō: & quod ei t praestare, in subfalsum praestare dicitur. Et subiungit Bald. hunc subfalsum non habere causam primam, vel secundam à primo, & mediatō domino: sed ex contractu per cum ex propria prouidentia inuito, cum ipso immediato domino. Et qui contractus est separatus à contractu sui domini, quem cum superiore conficit.

Quinto confert, quod hic subfalsum t non tenetur praestare iuramentum fidelitatis domino mediatō, sed immediato tantum, sicuti scribit Bald. in c. 1. m. 9. de iudicij. l. 1. m. 3. §. ex contrario, num. 76. ff. de acq. poss. & inter consilia Bruni in consil. col. vltim. Jacobum, in inuestitura feudali, in uerbo. Qui quidem inuestituram praestiterunt iuramentum fidelitatis, num. 1. & Cagnol. in l. Consilij §. fecit, num. 2. §. de reg. iur. Et hinc scripsit Jacobum, in d. inuestitura feudali, in uerbo, Dicitur uasallus, d. in fine. subfalsum non teneri recognoscere nisi dominum suum immediatum.

Sexto huc pertinet traditio illorum, qui scripserunt, quod quando subfalsus uult alienare fidei feudi, requiritur debet consensus domini immediati. Ita sane affirmant Bertrandum Caprioli in c. Imperialem §. illud, de prob. alienat. per Freder. & ibidem Ioan. Raynaldi. Ioan. Fabri in §. adeo, in insin. de locat. quos sic refert Jacobum in uerbo. Et cum pacto de non alienando, num. 21. uel sic. contrarium opinorem, & si ipse Jacobum, ut mox referam, dissentiat. Et praedictis fecit est Curtius Iunior in tractatu feudorum, in quarta parte principalis, num. 89. in fine. Et si remittit §. ad alium locum in quo uolui scribere. Et apertius opinionem hanc probauit Zasius in Epitome feudorum, parte 9. num. 36. adductis omnes eo textu d. Imperialem §. praeiurasset. Et qua duplex dominium (ut mox dicemus) consideratur. Non ignoro tamen quod ab horum opinione dissentit glo. in d. §. illud. Baldus in l. si promittente. C. ad Macedonia. Iason in l. 3. §. ex contrario, ff. de acq. ren. poss. Socin. Senior in consil. 256. l. d. 2. Iacobus in dicto uerbo. Et cum pacto de non alienando, num. 21. Cagnolus in d. §. socij mei, num. 9. & communem dixit Clarus in §. feudum, quaest. 32. in fine.

Verum possemus huius opinionis leuius, & minus uere fundam. Nam quod dicunt uasallum subfeudantem non remanere aliqua ex parte domino: Cum totum uile suum dominum transeat in subfalsum, ex quo uile dominum t non potest esse apud duos eodem tempore, l. 1. ex contrario §. ff. de acq. ren. poss. est falsum: cum uera, & communis sit Doctorum sententia, imò uasallum subfeudantem remanere dominum: cum dominum uile t sit duplex, superius scilicet, quod manet apud uasallum subfeudantem, & inferius, quod transit ad uasallum subfeudatum. Ita Bald. in c. 1. m. 13. de iud. l. 1. Fabri in §. adeo, insin. de locat. Soc. Sen. in consil. 66. col. 2. uel secundum praemittendum, lib. 3. qui respondit in specie subfeudi ecclesiae Mantuae Curt. Iuni. in tracta. feudorum, in 4. par. num. 33. Iacobum in inuestitura feudali, in uerbo. Dicitur uasallus, d. l. 1. m. 1. uel si potest, Cagnol. in d. l. Consilij §. Socij, num. 2. §. de reg. iur. & Modern. Parisiensis in d. §. 5. glo. 1. m. 189.

Et hanc quidem sententiam probat d. C. Imperialem, §. praeiurasset, in quo ubi uasallus post se factam in feudationem appellat adhuc dominus. Non etiam urget secundum argumentum illius opinionis glossae, & etiam, dum referente Iacobino discurrunt, primam causam feudi accepisse fundamentum à priore feudo antiquiore domino, & appellatione domini intelligi de directo domino, l. 1. §. qui in perpetuum ff. si ager uideatur vel emptor. p. 1. 2. respondetur, uerum quidem esse t feudum uasalli primi sumptis se originem, & fundamentum à persona domini directi: sed hoc non contingit in subfeudo, quod originem habet ab ipso uasallo atque ita à domino immediato, cuius quidem persona spectanda est. Nam ei iurare debet (ut diximus) fidelitatem: et etiam, & non domino mediatō ferre debet.

Praeterea admissio citra uerbi praedictum, quod uerior sit illa glossae opinio, nempe requiringdem esse etiam consensum primi domini, in alienatione feudati: tamen hoc non efficit, quod hic subfalsus dici debeat uer & proprie subfalsus domini immediati. Nā consensus ille mediat, qui requiritur in alienatione, quia facti subfalsus ipse, ob id requiritur, ne illi domino mediatō praedictum aliquod afferatur, respectu directi sui domini, sicuti gl. & praedicti Doct. scribunt. His intelligimus uerisimile esse iuramentum hanc, t subfalsum non esse uasallum primi domini immediati.

- 80 *Officium emia conuicturari probet, virum privilegium personale sit, vel
reale.*
81 *Ad modum ducendi concessio, non reali presumitur.*
82 *Officium nactus cur nihil operetur in vniuersitate.*
83 *Verbum, in perpetuum secundum subiectam materiam intelligi.*
Et in materia privilegiorum quomodo accipitur, art. 40.
84 *Concessio alii sit vel personalis, praesumptio inter dum ex aliquo exte-
rius accidenti sumitur.*
85 *Concessio reali praesumitur, si alias ex qualitate persone cui facta
est, penes reddetur nulla.*
86 *Concessio alii praesumitur interdum ex promissione reciproca.*
87 *Communis aut non communis moritur.*
88 *Concessio reali ad viuos transit heredibus, & successoribus.*
89 *Et de persona ad personam extenditur, art. 46.*
90 *Aliud in concessione vel privilegio personale, vid.*

cessit pro se, & descenditibus. *Crauet. d. conf. 929. num. 10. pag. 120m.
de Ann. in conf. 29.* Idem quando concessio est facta rei & eiusdem,
sed tamen respectu & intuitu persone. Nam tunc dicitur per-
sonalis: quia persona ipsa praevalet. *Crauet. dicto conf. 929.
numero 29.*

Quartum est signum, quod sumitur ex qualitate negotii
commissi ipsi persone, sicuti quando negotium aliquod non de-
terminatione committitur mandatumque fuit. Nam tunc
concessio praesumitur personalis, ex quo praesumitur electa industria
personae, vt dicimus infra lib. 6. in praef. prin. 40. vbi quando di-
citur electa industria, in quanto casu. Et in specie nostra signum
hoc probatur Bartolani apud tutumum, §. si qui alieni ff. de legat. 1.
& ibid. Alexand. num. 2. & Iason nu. 7. Idem Iaso in conf. 89. colum.
3. vers. Secundo facit, lib. 3. & idem in l. si si stipulatus. l. 1. n. 1. n. 1.
de ver. her. oblig. Dec. in conf. 262. col. 2. vers. Item, & num. 7. vers. Secundo
non debet. Dec. in conf. 31. col. 2. du loquitur de lucro conductu. Nat.
in conf. 163. n. 15. & n. 1. & in conf. 164. n. 1. & in conf. 165. n. 13. l. 1.

Quintum est signum, quod sumitur ex aliqua parte ipsius
privilegii, & concessionis, vtputa, si vna parte privilegii, in quali-
quid fuit concessum, dictum fuit pro se, & heredibus. Deinde
in alia parte, in qua aliud diuersum concessum fuit, solimmodo
fuit dictum, pro se, colligitur ex secunda parte, concessiorem
hanc esse personalem. Ita Bald. in conf. 368. quod permittit ff. de leg. 1.
vers. Secundo datus, lib. 6. qui respondit, quod quaedam verba an-
tiquorum pactorum, in quibus dicebatur, quod nemo ipsorum
posset aliud acquirere in territorio dicarum, i. censetur persona-
lis, atque ita non referri ad heredem, sed solimmodo ad ipsos prin-
cipales contrahentes quia ibi in dicta clausula nihil erat repeti-
tum de heredibus, de quibus facta fuerat mentio supra in alia par-
te. Et Bald. in conf. 368. n. 1. & in conf. 164. n. 1. n. 22. lib. 1. vbi con-
trarium refert Cuius sed a Bald. recedendum non esse scripsit.

Secundus est casus, quando concessio facta fuit personae, quae
fuit causa proxima & immediata ipsius concessionis, sed concessio
ipsa facta fuit ad remunerationem beneficiorum. Hoc in
casu sunt opinioniones. Aliqui existimant, hanc concessiorem ad-
huc praesumi personalem, & ob id non esse ad heredem trans-
mittendam. Ita Ioan. Andr. in c. privilegium, de regul. iur. an. 6. in meritis
lib. 1. vbi in solutione questionis per eum disputatur, concludit,
quod si apparet, quod propter labores, quos aliquis pro Ecclesia
Romana sustinuit, vel propter eminentem ipsius scientiam, vel
singulis nobilitatem, privilegium fuerit concessum, illius casibus
privilegium non praesumitur videri, etiam si iure praesumit
nomen proprium: quia persona videtur fuisse causa immediata
privilegii. Et Ioan. Andr. sentit illi in loco Anch. *Crauet. in l. anores
populi. num. 228. idem responderunt Ias. in conf. 89. colum. 2. vers. Secundo
facit, lib. 3. Alciat. in respon. 2. 3. num. 22. & Nat. in conf. 164. num. 20.
vers. Ad ista omnia, lib. 1. Crauet. in conf. 929. in fine, ex l. 1. ff. de consuet.
39m.*

Secunda fuit opinio, & verior quidem eorum, qui scrip-
serunt, imò concessiorem hanc realem esse. Itaque responderunt Bald.
in conf. 375. per amicum suum lib. 1. & in conf. 93. quantur lib. 3. idem
Anch. an. in conf. 327. num. 3. Socinus senior in conf. 59. colum. 3. lib. 1.
& in conf. 24. colum. penult. num. 1. in fine, lib. 3. & Tyraquell. in l. i. in
quam in verbo, donatione legitur, num. 41. C. de reuoc. donatio. Ex-
tractione iymoti sunt, quod Principes a fuscipiente privilegium lu-
cratus est aliquam donationem, vel factum, quod habet perpe-
tuum commentationem cum re concessa, & deo dicitur trans-
ire in vim contractus, arguunt l. si cum milib. ff. de dolo. vbi Bald. in
conf. 39m.

De natura autem contractus est, quod transierat ad heredem,
si stipulatus non de probat. & dicimus infra in quinto casu. Et accedit,
quod hoc non dicitur proprie privilegium, sed beneficium, vt e-
gregie tradunt omnes in l. de leg. 1. ff. de consuetud. princip. & Socinus senior
in conf. 375. numero 8. lib. 1. ex quo sequitur non esse personalem, sed
ad heredem transitoriam, vt dicimus infra in 4. casu.

Nec obstat d. l. 1. ff. de constituto. princip. quia respon-
detur secundum Socium seniore in d. conf. 24. num. 13. ver-
bo, est d. c. u. lib. 3. dicta l. 1. loqui in remissione poene ob al-
iquid meritum, quod sane remissio non debet trahi in exem-
plum.

Est etiam aduertendum, quod Iason in d. conf. 89. col. pen. ver-
bo, non est secundum, lib. 2. declarat scriptum illi in loco, vt de se
procedat in inferiore d. l. Principe, cuius beneficium laetè non
interpretatur, vt illud Principis.

Tertius est casus, quando persona, cui facta est concessio, &
privile-

Cum haec tunc de feudorum concessiōibus, & Principum
liberalitate multo ex profuerimus, vsum est non abs re, hoc
in loco disserere, & quando ipse Principum concessio-
nes, & privilegia praesumuntur realia, vel personalia? Disputatio
est valde frequens & vtilis, in qua quidem diligendi atque con-
sistendi sunt aliquot casus.

Primus est casus, quando concessio facta fuit personae, quae ex-
titerat causa proxima, & immediata ipsius concessionis. Hoc in casu
praesumitur personalis, non autem realis: & propterea cum ipsa
persona extinguitur, atque non transit ad heredem, sicuti infra do-
monstrabimus.

Ceterum ad cognoscendum, quod sit persona ipsa fuerit causa
proxima, & immediata concessionis, aliquot signa considerari
possunt. Et primum est, quando ratio & causa, ob quam facta est
concessio, conuenit solum illi personae. Exemplum est in casu l.
maritum, cum l. eq. si solut. matr. & in l. et i. si fiduciarius. §. si mari-
tus, ff. de re iud. vbi privilegium concessum marito, i. vt ad dotis
restitutionem solum condemnatur, in quantum facere potest, per-
sonale praesumitur, cum concessum fuit ob honorem marito debi-
tum, non aliquando indiget, famaeque quodammodo necetur. I-
dem dicimus in privilegio concessio patri, i. patrono, & militi, vt
condemnentur tantummodo in quantum facere possunt, l. sunt
qui d. patronus. Item miles ff. de re iud.

Secundum est signum, quod sumitur a speciali fauore i ipsius
personae, cui concessum fuit privilegium. Exemplum in fisco, cui
concessum est, ne soluat gabellam, l. licitatio. §. imperatores. ff. de
publica. & veligal. Quod quidem privilegium non transit ad co-
ductores ipsius gabellae, vt scribit Bart. in d. §. imperatores. Decum in
l. in omnibus causis. num. 2. ff. de regul. iur. & in conf. 48. num. 5. & Ty-
raquell. in tract. de retrall. conf. 4. §. 1. glo. 13. num. 12. Est etiam exemplum
in Archiepiscopo, cui fauore speciali suae personae concessus est
vsum i pallii, & ideo privilegium dicitur personale, quod nec qui-
dem vsum ipse commodari alteri potest, immò cum ipso pallio so-
lari debet, l. 2. de aucto. & vso pallii. vbi Doffe. & notat Dec. in d. l. in
omnibus causis. num. 1. in fine, de reg. iur.

Tertium est signum, quod sumitur a nominatione proprii
nominis, vtputa, si dictum est: [Concedimus Caio:] praesumitur
enim ex hoc privilegium esse personale. Ita Ambrosius in conf. 327. nu-
2. Alexand. in conf. 36. num. 7. lib. 1. Socinus senior in conf. 59. num. 3. lib. 1. Felin.
in c. an iudex, num. 2. de praescript. Dec. in d. l. in omnibus causis, num. 2.
de reg. iur. & in conf. 262. num. 1. Bellum in conf. 29. num. 7. Alciat. in res-
pon. 12. & Nat. in conf. 163. num. 7. & in conf. 164. num. 21. Crauet.
in conf. 929. num. 6.

Et hoc signum multo magis locum habet, quando adiectum
fuisse pronomen [ipse], vt in dicti fuit: [Concedimus ipsi Caio.]
Ita in specie Nat. in d. conf. 163. num. 3. lib. 1. post Baldum in l. apud
tutumum, §. si qui alieni ff. de legat. 1. Imolam & Anch. in c. privile-
gium, de regul. iur. in 6. Cum dixerunt, concessiorem praesumi per-
sonalem, i. concedens dixit: [Per te exercetis.] Ita etiam Alciat.
in respon. 293. num. 26. Crauet. in conf. 929. num. 11. Idem Nat. in conf.
164. num. 21. lib. 1. qui declarat, sicuti infra suo loco dicemus. Eri-
dem multo magis procedit, quando proprium nomen restrictè
fuerit praesumitur. Crauet. in conf. 929. num. 8. Ceterum in Ruin. in conf.
25. n. 1. lib. 1. 2. respondit legatum praesumi personale, quando fac-
tum est persona expresso proprio eius nomine, adiectam tamen
taxatam, alia non. Qua de re differimus in subsequenti lib.

Et praeterea, quando dictum fuit, concedi Caio ob amorem &
beneficentiam, i. quia cum concedens ipse praesumitur, praesumi-
tur personae, Ita Crauet. in conf. 929. num. 9. idem quando con-

16 priuilegium fuit causa remota, & alia proxima. Hoc in casu concessio & priuilegium dicitur reale, & ideo transit ad heredes. Ita Dyn. in c. priuilegium, num. 4. v. l. aut persona, de reg. iur. in d. Decim. in l. omnium causi, num. 4. ff. de regul. iur. & in conf. 31. col. vlt. & Crat. in conf. 192. num. 1.

Exemplum in l. non solum. ff. de in integrum restit. minor. in l. minor annis. §. vlt. & l. sequen. ff. de minor. 25. annis, & in l. ea qua. C. de temp. in integ. rel. per. vbi priuilegium restitutions in integrum concessum minoribus, transit ad heredes & successores, ob id, quod non ipsa persona minoris immediate, sed lesio fuit in causa ipsius restitutionis concessa. Nam restitutions priuilegium tunc competit minori, quidam de laesione constat, l. quod si minor. §. non semper. & l. non omnia. ff. de minor. Est etiam exemplum in l. heredes. ff. ad S. C. Velleian. vbi priuilegium tributum mulieribus ad S. C. Velleian. pro fideiussione teneatur, transit ad heredes, atque ita personale non est, ex quo priuilegium causa non est immedicate persona mulieris, sed ipsa deceptio. Et hinc aliquando respondit, quod cum pater fit causa remota concessio innumitatis, ob numerum duodecim filiorum, cum causi proxima sit furor publicus, & omnis educandi ipsi filios, secundum Ripam in l. ex factis, num. 33. ff. de vulg. ob id innumitatis hec realis dicitur, & ad filios transit. Ita Socin. sen. in d. conf. 84. num. 9. lib. 8. Et in Ducatu Mediolani fit constitutum noua constitutione. in tit. de innumit. & in d. d. libro.

Quartus est casus, quando concessio facta fuit persone per modum beneficii, non autem priuilegium. Hoc casu praesumitur realis. Ita Bart. in l. vlt. num. 1. ff. de feruit. lega. Bald. in l. apud Iulianum. §. si quon alium ff. de legat. l. conf. 303. ad eundem, colum. 2. versum beneficii, lib. 2. Anchar. in conf. 327. num. 3. Imol. & Alexand. in quatuor tale. num. 2. ff. solut. matrim. Barba. in conf. 44. conf. 44. colum. 6. vers. praeferat facit, lib. 2. & cum Barbara de eadem facti specie interrogat idem respondit Socin. sen. in conf. 34. num. 12. lib. 7. Decim. in conf. 262. num. 3. versum alio & in l. omnium causi, num. 5. ff. de reg. iur. Bellon. in conf. 20. num. 8. & Alciat. in resp. 203. num. 11. & 17. & Natta in conf. 627. num. 16.

Ea ratione adducti sunt, quod beneficii Principum late in teperantur, vlt. ff. de constit. prin. Est ergo praesumendum, quod concedere voluerit etiam pro hereditibus, & successoribus. Quintus est casus, quando concessio facta fuit persone sed in modum patris, & conuentio, atque ita ex contracta. Hoc in casu concessio praesumitur realis. Ita Bald. in c. colum. 2. de indi. & idem in conf. 112. de generali natura, colum. 2. versum proprii §. 1. lib. 1. l. 1. in §. si supulat, l. 2. num. 13. & in l. 17. de verborum oblig. qui dicit, se ita consiluisse pro immunitate concessa à Ciuitate Albae, vt vere consiluisse in conf. 217. lib. 1. qui respondit, quod immunitas concessa conuentione & pacto, transitoria est ad heredes, iuxta l. 2. ff. de iur. iurum. & natura pactorum, & contractus est, vt ad heredes transeat, l. iurigenium, §. pactum, & l. tale pactum in prin. ff. de pact. & l. si pactum §. ff. de probat. lib. in cap. vt in primo not. de arbit. & alia multa a praetere in loca recepit l. 1. Et illud fecit, sunt bello. in conf. 20. num. 3. versum quidquid & Crat. in conf. 404. num. 2. & in conf. 929. num. 33. qui declarat.

Sextus est casus, quando concessio facta fuit certo generi personarum, vtpote à [familia]. Hoc in casu concessio praesumitur realis, & ob id ad successores, qui eiusdem familiae sunt, transit. Ita Dyn. in c. priuilegium, num. 6. versum facta de reg. iur. in d. ex l. §. vlt. & l. immunitatis ff. de iure immunit. & l. vlt. ff. de iur. & hoc etiam eandem sententiam apertius probauit Barbat. in conf. 44. col. 3. lib. 2. cum quo in eodem casu respondit & Socinus senior in conf. 82. num. 2. & num. 9. versum postmodum adduc. lib. 3. qui dixerunt, priuilegium immunitatis concessum familiae, transire ad omnes posteriores eius familia.

Septimus est casus, quando concessio facta fuit [Ciuitati, vel loco, siueque vniuersitati]. Hoc casu praesumitur realis, ita Dyn. in d. c. priuilegium, num. 6. de reg. iur. in d. ex l. §. vlt. num. 3. ff. de feruit. lega. Baldus in l. omnia in prin. C. de bapto. & cler. Anchar. in conf. 327. colum. 2. versum primo nam. & et in cap. nullus, de foro competet. Romanus in conf. 184. Decim. in l. omnium causi, num. 16. & in l. qui in via de nouo iure, num. 2. ff. de reg. iur. Bellon. in conf. 20. num. 9. & Zafius lib. 2. §. iungit, resp. cap. 4. in fine. Crat. in conf. 929. num. 4. post Orlad. in conf. 217. num. 4. & post Baldum in conf. 262. lib. 2. Natta in conf. 163. & 164. in conf. 627. num. 12. & 13. & egrege Marhus Freccia in l. 1. de solutio. in lib. 2. de audientia Baro & in cap. Dollares tribuit. versum Ceteros creatur num. 47. Qui quidem scriptit, titulum dignitatis concessum Ciuitati, vt sitigerit in Comitatu, vel Ducatu, concessio dicitur realis. Qua de re late differui in conf. 833.

Mench. Praesumpt.

reddidit pro maribus. Et qui quidem adducti sunt ex l. forma. §. quantum. ff. de censibus. Et ratione illa, quod eadem fit semper à Ciuitate, idem populus, eadem vniuersitas, & proponatur ff. de indic. & pulchre scribit Alexan. lib. 3. d. vlt. in genit. cap. 1. & hoc fecit suum in conf. 296. num. 8.

Octauus est casus, quando concessio facta, fuit rebis ipsis, non autem persone. Hoc in casu praesumitur realis. Dyn. in c. priuilegium, num. 6. de reg. iur. in d. 6. Alexand. in conf. 192. lib. 2. l. 1. in prin. col. vlt. versum facta & colum. 2. versum quatuor, lib. 3. Decim. in l. omnium causi, num. 15. de reg. iur. Nat. in conf. 627. num. 12. Crat. in conf. 500. num. 1. Qui ob id affirmant concessionem hanc transire ad eum, ad quem transeat & ipsae res, l. via. §. quatuor, ff. de feruit. iusti. prae. l. si quid ad ult. ff. de contrab. compr. & l. etatem. §. rebis ff. de censib.

Nonus est casus, quando concessio facta fuit i cause, vtpote causa depositi, iurui, vel simili. Hoc casu priuilegium praesumitur reale. Dyn. in d. c. priuilegium, in fine, de reg. iur. in d. 6. l. 1. in prin. tempus, colum. 1. ff. de re ind. Decim. in l. omnium causi, num. 14. de reg. iur. Et probat text. apertus in l. priuilegia. ff. de reg. iur. Et confirmatur predicta auctoritate Baldi in conf. 35. 1. praetendunt egi, lib. 1. cum respondit, quod concessio, & priuilegium tunc concessum memorie, & nobilitati, siueque causae, praesumitur reale, & ideo ad heredes transit. Et Baldus fecit ut Alciat. in resp. 23. num. 20. licet etiam quando ob aliquam causam aliquid conceditur, praesumitur concessio realis. Crat. in conf. 929. num. 1.

Decimus est casus, quando sumus in dubio, tunc facta fit concessio, an persone, vel causa, vel rei. Hoc in casu praesumitur reale scripserunt Oldrad. in conf. 279. num. 2. Bald. in conf. 519. super eo quod queritur, colum. 2. versum quatuor reale, lib. 3. & in l. apud Iulianum. §. si qui alius, de lega. 1. Anchar. in conf. 327. num. 3. quod alios refert. & copiose Alexand. in l. quatuor tale, num. 2. ff. solut. matrim. & egrege l. 1. in conf. 217. colum. 1. versum secundo quatuor, lib. 2. Dec. in conf. 262. num. 5. vbi de concessione immunitatis. Idem respondit Bellon. in conf. 20. num. 8. Qui tamen num. 9. versum praeferat, scripsit, ad coniecturas recurrere esse, & ibidem affirmant Nat. in conf. 184. num. 21. Alba. in conf. 64. num. 22. & Crat. in conf. 929. num. 5. Palae. de maiorat. parte 4. q. 11.

Primo coniectura sumitur a qualitate ipsius concessionis, si est tunc priuilegium Principis, praesumitur realis ipsa concessio, ita scripsit Bart. in l. vlt. num. 4. ff. de feruit. lega. & apertum Franc. in c. priuilegium, col. 1. de reg. iur. & Bald. in conf. 303. num. 8. versum secunda conclusio. Alexan. in l. quatuor tale, num. 2. ff. solut. matrim. & in conf. 193. num. 3. lib. 2. Dec. in l. omnium causi, num. 3. de reg. iur. & in conf. 262. colum. vlt. versum secundo respondet. Alba. in conf. 64. num. 22. Natta in conf. 627. num. 18. & 164. num. 5. & num. 15. & num. 26. Alciat. in resp. 203. num. 4. & Crat. in conf. 404. num. 3. & ibi num. 4. extendit etiam quando nomen proprium fuit propositum. Cum autem beneficium concessum ab Inferiore Principe, praesumatur personalis concessio, Alciat. in resp. 202. num. 15. Vltim alter distinguit Bar. in d. l. vlt. num. 7. ff. de feruit. lega. qua de re late dicemus.

Secundo sumitur coniectura à qualitate actus facienti & exequendi. Si conceditur factum indeterminatum, tunc concessio est personalis, vt dixi supra in primo casu, in 4. §. 1. Si vero est determinatum, tunc concessio praesumitur realis. Ita Bart. in d. l. vlt. num. 7. ff. de feruit. lega. Natta in conf. 184. num. 23. Non enim tunc electa est industria persone, vt dixi supra in precedenti libro. praesumpt. 21. Tercio sumitur coniectura à qualitate rei natura ipsius rei concessae, vt si conceditur res, quae fuit natura non est transitoria ad heredes, concessio tunc personalis est: sicut quando conceditur immunitas, quae non transit ad alios successores. Ita Alciat. in resp. 203. num. 17. & Bero in conf. 153. num. 7. lib. 3. atque à subiecta materia Alba. in conf. 93. colum. 2. lib. 2. Crat. in conf. 404. num. 1. & in conf. 929. num. 3.

Quarto sumitur coniectura ab observantia. Ita Dec. in conf. 262. num. 3. versum accedat vltimus, qui respondit, concessionem dicens tunc aquam praesumitur reale ob id, quod multos annos continuata fit in heredes eius, qui facta fuerat ipsa concessio. Hanc tamen coniecturam intelligit Alciat. in d. resp. 202. num. 3. procedere in eo, qui sciens est facti, vt in persona priuata: sicut in vniuersitate, quae totannis solet mutari, & propterea in ea praesumitur ignorantia, & consequenter observantia non operatur. & accedit, quod vel quasi possessio possessio arguit concessionem realem esse. Ita gloss. in cap. veniens, in verbo, in locum, de iustit. & ibidem in d. l.

Quinto coniectura ducitur à qualitate verborum concessorum in ipsa concessione, vt si dictum est, [concedimus Caio in perpetuum]

Hh 2

perpe-

perpetuum. Ita *Achira* in *conf. 327. col. 2. vers. Secundo principa-*
liter Socin. Sen. in conf. 34. num. 3. lib. 3. Et cum eo de eadem facti fuerit
confutem respondit Barab. in conf. 4. 4. col. 2. lib. 2. ubi alij sine con-
probant.

39 Ceterum dissensit Alciat. in *d. resp. 202. num. 25. qui dixit, verum*
 hoc, si perpetuum. Ii intelligi secundum subiectam mate-
 riam, & ob id potest intelligi durante vita eius, cui facta fuit concel-
 lio, in *al. l. ff. pro f. ubi gl. ff. de alar. ff. aliar.*

40 Verum respondetur secundum Socin. in *d. resp. 8. 4. num. 4. quod in*
 hac materia, Ii perpetuum illud proprie dicitur, quod non est
 personalis, sed reale, & quod tranfit cum ipse rebus ad heredes &
 successores. Id quod ille multis probat. Et subiungit Socin. *num.*
 6. hoc maxime procedere quando alia verba adiecta sunt, qua li-
 gificantur hoc perpetuum debere intelligi, vt ita rebus ipsa concel-
 lio.

41 Sexto conceditur fimitur etiam aliquando ab aliquo extrin-
 seco I accidenti ex verbis significatio, vt puta, Ii dictum, & man-
 datum fuisse, quod ex libro alimili, c. aliter extraheret atque
 cancellaretur nomen, & alitum huius, cui facta fuit concel-
 lio. Nam tunc præsumitur, quod concessio facta, esse debet perpetua.
 Ita Alciat. in *resp. 203. num. 9. vers. Item quia. Qui tamen num. 23. vers.*
non obstat quid. d. declarat, nisi alia dederit coniectura, vt quia liber
alimili conuerit mutari certis temporibus. Hanc coniecturam
confirmat alia similis considerata a Socino sen. in conf. 8. 4. num. 9.
in fine. vers. Secundum alij, lib. 3. Cum dixit, quod si mandatum
 fuit, concessioem illam debere regitari in actis publicis. Nam
 hoc significat (ait Socin.) quod concessio perpetua esse debeat, at-
 que ita realis, & ad heredes tranfitoria.

42 Septimo fimitur coniectura, quando ob qualitatem persone,
 cui I facta fuit concessio, illa redderetur pene inutilis, si intelli-
 getur personalis, vt puta quando fuisse facta in seni. Nam tunc
 præsumitur realis, vt respondit Socin. *Sen. in d. conf. 8. 4. num. 12. vers.*
tertio ratio multum, lib. 3.

43 Octavo fimitur coniectura a reciproca I promissione, vt si
 vniuersitas concedit immunitatem alicui, qui se obligauit tueri
 ipsam communiter: quemadmodum ex parte ipsius vniuersi-
 tatis promissio est realis: cum communis nunquam moriatur,
 I per se necesse est de re iudic. Ita etiam ex parte eius, cui concessa fuit
 ipsa immunitas, dicitur realis: *seu ut responderit Achir. in conf.*
327. col. 2. vers. 1. namq.

44 Nono fimitur coniectura ex eo, quod fit facta concessio etiam
 pro successore. Ita Bald. in *conf. 39. quod eo quod queritur, col. 2. lib.*
3. Et Cracet. in conf. 40. 4. num. 1.

De imo, quando facta fuit concessio officio & dignitati, præ-
 sumitur realis. Cracet. in *conf. 92. num. 2. Et num. 34. declarat Bald. ubi*
supra.

Vndecimo, quando Princeps scilicet concessioem ipsam cō-
 firmat. Ita Bald. in *d. conf. 39. col. 2. vers. Item dicitur contractum.*
libro 3.

Duodecimo, quando dictum fuit (pro te, & quibus dederit)
 11. Cracet. in *conf. 30. num. 2.*

Ex prædictis intelligimus, magnum esse huius tractationis ef-
 fectum. Nam si I concessio realis est, ad heredes & successores o-
 mnes tranfit: si vero est personalis non tranfit, vt supra diximus ex
 1. 6. per 1. ff. de re iudic. & I. si dederit. C. de excus. numer. 7.
 & respondit Socin. *Sen. in conf. 30. num. 2. Et in conf. 106. num. 20. lib. 1. l. si*
si spoliatus, l. 2. num. 17. de verb. oblig. Et alius effectus, quod
 quando concessio est realis, extenditur I de persona ad personam;

46 non autem quando est personalis, *Roma in conf. 2. 66. num. 4. Alexan.*
in conf. 1. 4. num. 4. lib. 4. l. si in l. i. super autem, num. 7. ff. de re iud. Dec. in l.
item inibus capis num. 6. l. 6. num. 7. ff. de reg. iur. Et Cracet. in conf. 23. num.
4. & rursus tranfit ad colonos, dicit in conf. 276. num. 7. ubi copiose dis-
seruit.

PRÆSUMPTIO CIIII.

Emptionis & venditionis, vel locationis & condu-
 ctionis contractus an præsumatur, cum Princeps
 vel vniuersitas, aliquam vectigalium exa-
 ctionem alicui certo pretio
 concedit.

SUMMARIA.

1 Vectigalium exactio concessa alicui certo pretio I Principe, Ciuita-
 te, aut vniuersitate, non est esse contractus emptionis, in dulo præ-
 sumitur locatio.

Idq. multo magis, si contrahens verbo locationis vti fuerit. *num. 2.*
 Et maxime si tunc certum pretium, pro omnibus annis pro exactum
 fuerit constitutum. *num. 4.*
 Et quid I spectatum in singulis annis solaculandus fuerit constitutum,
 numero 6.

2 Seruatio I proprietate non recedendum.
 3 Vectigalium conductio, non præsumitur percipiendus, sed solum fructuum
 percipiendum videtur condusse.

4 Locationem dici, si pretium annuum, vel mensuratum constituitur, an
 verum sit.

5 Glossa auctoris si probabilis, non necessaria.

6 Locationis in contrahente, mercedis remissionem fieri, Et quia de causa,
 numero 13.

7 Locatio I emptio eiusdem regule censetur.

8 Superficialium perfonarum remissionem fieri, ob superficiei ruinam.

9 Inter pretatio benignior accipienda, Et quia illa fit in condicione re-
 digenda, num. 12.

10 Retinendum ementi, si al expiatum sit, non conueniunt poff.

11 Contrahentes secundum naturam contractus, contrahere præsumun-
 tur.

12 Emptionis contractus, mercedis remissionem non admittit.

13 Emptionis natura, & substantia est, vt dominium transeat.

14 Vectigalium in conductorem, dominum vtile tranfire.

15 Vectigalium in condicione duo constituitur ari.

16 Fructus reuendendi poffe.

17 Pretium ubi singulis annis soluitur, non videtur dominum aliquod in
 transeat reuolue.

18 Locationem prædictam leges censent, cum merces constituitur in sin-
 gulis annis.

19 Condituram vim tolli alia contraria.

20 Vectigalium exactio a certo pretio concessa, quod emptio sit, alia est
 opinio.

21 Idq. etiam si ab initio vniuersis constitutum pretium, & distributa
 deinde facta in annos singulos, num. 39.

22 Contractus alicui creditur, qualem demonstrat verborum proprietas.

23 Contractus qualis fit dispositionis tunc ostendit.

24 Contractus naturam potius I materiam subiectam spectari, quam
 verborum sonum.

25 Id autem quando tenuit sit, num. 37.

26 Materiam subiectam ad recognoscendum alium potissimum præbere
 iudicium.

27 Emptionis contractum esse contrahentes appellant, quando tamen
 ceffatur venditio.

28 Mens dispositionis potius, quam verba attenditur, ubi alia certa est.

29 Preposita mentione in contractu, emptionem & venditionem præ-
 sumi.

30 Pretium emptionis & venditionis substantia est.

31 Pretium, verum, quando pro mercede potest expen-
 di.

32 Impropriatio duplicata iure non recipitur.

33 Emptionis & venditionis natura est, vt dominium transeat.

34 Emptionis & venditionis contractus censetur, in quo quid prius pater-
 tur ari promittitur, & fieri aliud in consequentiam.

35 Vectigalium autem gabellæ contractus, emptionis facta mentione, certe
 pretio constituitur, vt si solum inuenerit emptio præsumitur.

36 Quod procedit, est postea solutionis facta fit distributio in singulos an-
 nos, num. 41.

37 Idem in emptione datur, cuius emptor commodatatem percipiendi dicitur
 emisse, num. 45.

38 Vectigalium autem dicitur locatio facta simul venditionis, & locatio-
 nis mentione: præstationis autem distributione in annos vel mensis
 facta.

39 Idem etiam si vnica fit præstatio pro toto tempore, num. 44.

D VNT admodum est, etiam valde egregia, illa interpretum
 nostrorum disputatio, an præsumatur initus contractus
 emptionis, & venditionis, vel locationis & conductionis,
 quando Princeps, vel Ciuitas, seu populus aliquis, vectigalium
 exactioem alicui, certo constituto pretio con- effit? Hæc dispu-
 tationem pertractantur. Bart. in *l. sua digni. incip. publicanum. Ripa*
in tract. de poffe. in tit. de priu. contract. num. 46. & Boer. in quest. 20.
num. 20. & num. 7. & alij plures, quos statim commemorabo. Placeet
 militi ita distinguere, in multis secutus Ripa traditionem.

Primus est casus, quando contrahentes non sunt I vi verbo
 emptionis, & venditionis: nec verbo, locationis, & conductionis,
 vt puta, si fuit dictum I communis seu Princeps concellit Casa
 gabellam

gabellas vsq; ad decem annos, pretio decem millium coronatoru singulo annu. Hoc in casu recepti dicti Doctorem opinio, hanc praesumit locationem, & conductionem. Ita communem esse asseruit Ripa in d. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 1. & cum eo Boer. in d. q. 249. num. 1. vers. secundum casum. qui testatur esse communem opinionem.

Secundus est casus, quando contrahentes vti sunt i verbo locationis, & conductionis, vtputa, si dictum fuit quod Princeps locauit Caio gabellas ad decem annos pretio decem millium coronatoru singulo annu. Hoc etiam in casu a fortiori praesumitur atque censetur locatio, & conductione. Et communem hanc esse opinionem allenuit Ripa in d. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 1. & cum eo Boer. in d. q. 249. num. 1. vers. secundum casum. Est et manifeste ratio, quia in dubio praesumitur locatio, cum scilicet locationis mentio non est facta, vt superiore casu diximus: multo magis, quando fuit adiectum, verbum locationis. Et praeerea d. sermonis i proprietate non est recedendum, 1. non aliter, de leg. 3. & multis infra, in prob. ab omni. Dum ergo locationis verbo vsi sunt contrahentes, hanc locationem esse significatur.

Extenditur hic casus, vt locum eius habet, quando constitutum fuit vnicui i certum pretium, praestandum pro omnibus annis, vel etiam si facta sit concessio pro vno anno. Nam & tunc ob verbum, locationis, quo contrahentes vsi sunt, praesumitur ad hoc contractus locationis. Ita censuit Ripa in d. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 1. vers. & hoc intelligi. Quo in loco censuit ita sentisse Calstr. in l. eadem ferro. §. qui in actum. num. 4. §. de publica. & vbi dicitur. & in l. 2. §. adeo §. locati. et ipsi Calstr. in d. §. adeo. in hac de re dixerit.

Nec repugnat auctoritas Baldi in l. si ea lege. num. 4. C. de usuris. quia vt recte etiam animaduertit Ripa praestato in loco, concedit Baldus hunc esse contractum locationis: sed ait, quod hoc in casu non fit remissio mercedis huic locatori, si fructus aliquos non percipit: cum hic conductor non censatur conduxisse i fructus percipiendos, sed solum fructum percipiendum, atque ita casum, aduersus quem fortuitum conduxisse videtur. Nec emptio §. de contrah. empti. Et hac ratione vsus etiam est Bal. in l. licet. q. 3. C. locati.

Tertius est casus, quando contrahentes vsi quidem sunt verbo emptiois, & venditionis, sed tamen i singulos annos pretium constituitur, vtputa si dictum fuit, quod Princeps vendidit Caio gabellas ad decem annos, pretio decem millium coronatoru in singulos annos soluendas. Hoc sane in casu recepta magis Doctorem opinio est, hunc esse locationem, & conductionem contractum. Hac in opinione fuerunt Bart. in l. eodem ferro. §. qui maximus. num. 2. §. de publica. & vbi dicitur. & capisus in d. disputat. 4. Publicanus. Calstr. in d. §. qui maximus. Anbar. in conf. 402. pluribus. & in i. propter sterilitatem de loco. Signor. in conf. 22. num. 12. Imola in conf. 7. in princ. qui admittit verum esse Bartoli opinionem. Idem sentit Arey in conf. 55. num. 3. & num. 3. Haec quoque probatur de Rachin. in tract. de gabellis. in l. quae secundum partem principalem. column. 1. Salicet. in l. 1. col. 3. versum. tamem C. de reue. empti. Affe. in conf. 3. col. 2. lib. 3. & apertum in conf. 108. lib. 3. Corne. in conf. 23. num. 7. in conf. 33. num. 9. & in conf. 128. num. 3. lib. 2. idem in conf. 12. num. 2. lib. 4. Ind. Bolog. in conf. 5. col. pen. vers. aliud etiam in §. Socum. fen. in conf. 88. col. 2. vers. pretium autem lib. 1. & in conf. 16. col. 2. lib. 2. Idem sentit Fadiem de Monte in tract. de empt. & vend. q. 2. princ. num. 4. & hanc esse communem sententiam, attestat etiam Ripa in d. tit. de pelle. in d. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 16. Eandem sentit iust. Socum. in conf. 68. num. 1. lib. 1. Traug. de reuocata conf. 6. 32. in §. off. i. num. 36. Boer. q. 249. column. vlt. Bolog. in tract. casuum criminalium. n. 17. de remissione mercedis publicanorum num. 5. Et quoniam in foro & iudiciis ab opinione hac temere recedere non liceat: etiam parum solida esse videtur argumenta pete omnia quibus i interpretres vsi sunt.

Primo ea ratione moti sunt, quod hic constitutum est pretium annuum, hocque in singulos annos. Atqui vbi pretium in singulos annos, vel mensis constituitur, contractus locationis dicitur initus, non autem emptiois, & venditionis. Ergo hic contractus non sit dicitur locationis, non autem venditionis. Illa minor probatur auctoritate glossae in l. i. in verbo, alienationi. C. de iure empti, quam glossa traditionem secuti sunt Bar. & Ia. num. 23. qui alios plures commemorat.

Respondetur primo ex sententia Imole in d. §. qui maximus. & Ripa in d. tract. de pelle. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 49. verum non esse quod dicitur i locatio, vbi constituitur pretium annuum, vel mensium, quia non est, quod impedit, quin emi possit percipit fructum pro pluribus annis: licet solutio sit distributa in

Mensib. Praesumpt.

singulos annos. Cum ergo vendi possit, & consistat de mente contrahentium, ex verbis ab ipsi prolati, debet iudicari emptio, non autem locatio. Nec obstat glossa d. l. i. de reue. empti, quia illa proposita in dubio, & vbi contrahentes vsi non sunt verbo emptiois, & venditionis. Et in claris non est opus coniecturis. L. contum. §. ciuitas de verb. oblig. I. hanc interpretationem sentit glossa d. l. Pompeianum. in verbo, amittit. §. secundo. §. quibus modis vsu fructus amittit. cum appellat venditionem fructuum factam pro decem annis in singulos annos. Praeterea & secundo respondetur glossa d. l. i. C. de reue. empti. non probare vel lege, vel ratione id quod asserit. Nam adducti text. §. pretium. in Inflit. de empt. & vend. & §. adeo. in Inflit. de locato. quae quidem iura nil penitus probant. Quocirca, etsi probabilis sit glossa i auctoritas, non tamen est necessaria, vt scribit omnes in l. i. §. §. verum petat. Et rursum ipsa glossa aliter sentit in d. l. Pompeianum. §. quibus modis vsu fructus amittit.

Secundo adfert Ripa in d. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 10. hoc argumentum, quod ait a Bart. in d. disputat. 4. perpenum. Hoc contractus assimilatur contractui locationis, & secundum eius naturam debet regulari. Atqui in contractu locationis i fit remissio mercedis. Ergo idem est dicendum hoc in casu.

Respondet ergo huius argumentum, omnia responsione Ripae. Dico itaque hoc argumentum nil ad rem nostram facere. Nam nos non disputamus nunc, an fieri debeat hoc in casu remissio mercedis, vel non, tanquam sit contractus locationis, vel venditionis: atque ita disputamus de cognoscenda ipsa qualitate ipsius contractus, qualis scilicet contractus sit. Et ex hoc responderetur illi considerationi, quam ex eodem Bar. subiungit Ripa, quod scilicet emptio i locatio est eadem regulis regularitur. l. 2. in prin. §. in actum. Nam cum adhuc non sit certum, quae species contractus hae sit, sequitur dicendum, ad rem non facere considerationem hanc.

Tertio mouetur Ripa in d. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 12. post Bart. in d. disputat. 4. ex l. inter quos. §. damus. §. de damno infecto. vbi superfluo i propter ruinam superflui sit remissio pensionis. Et tamen esse potest, quod titulo emptiois esse superfluum: Cum superflua ita emi, quod locari possit. l. 3. §. §. de superfluo.

Respondet Ripa vbi supra num. 12. vers. sed ita. Ego quantum attinet ad rem hanc respondeo, vt dixi supra. Eadem responsione diluitur aliud argumentum, quod recenit Ripa vbi supra num. 13.

Quarto ad rem magis conferre videtur, quod in dubio recipienda est illa interpretatio, i quae benignior est. vlt. C. qui homines vel possit quae adducit ita respondit Soc. in conf. 23. column. 8. versum probatur lib. 1. & ego scripsi lib. 2. de arbitrio iudicum. Ex casu 109. num. 6. Atqui benignior videtur esse hae interpretatio, quod sit contractus locationis, ob id scilicet quod remissio mercedis facile conceditur, fructibus non percipit, vt in specie considerat Ripa in d. tit. de priuilegiis. contra alium. num. 63. versum super. Ergo hic contractus dici debet contractus locationis & conductionis.

Respondetur retorquendo argumentum, quod benignior censi debet interpretatio, i ob id, quod remissio fieri non debet: cum hic nulla adit culpa communis, & Reipub. ob quam concedi debet remissio: Et ipsi Reipub. magis fauendum est quam illi emptori, cum Reipub. aequiparatur minori. L. ex C. de reue. Reipub. lib. 1. & Et quemadmodum is qui emit facit rei i conueni non potest, si nihil explicatum erit. l. si adu. §. de act. empti. in nec igitur emptor redimere vetigialis. Et quemadmodum emptor ille pretium auxilii ipsi Reipub. si multum plus solito percipisset, ita contra non meretur relict, i minus percipit, cum sit regula iuris naturae, ad eum pertinere damnum, ad quem pertinet lucrum. l. secundum naturam ad de regul. iur.

Nec obstat quod in contractu locationis fiat remissio mercedis ob sterilitatem, cum tamen merces illa non augeatur ob magnam vbertatem: Nam facile responderetur contingere in locatione, quam certam esse praesumptum, quia in locatione id statuit lex, & contrahentes censentur contrahere i secundum naturam contractus: Et propterea diuersum est in casu nostro, in quo dicimus esse contractum emptiois, i cuius natura non admittit mercedis remissionem.

Quinto vrgere non mediocriter videtur, quod emptiois, & venditionis natura, & substantia est, quod dominium rei vendit & transferatur. l. cum manu facta §. vbi §. de contrah. empti. & §. item queritur. Inflit. de locat. Atqui nostro in casu nullum est translatum dominium vetigialis. Ergo non dicitur contractus venditionis, sed potius locationis.

Hh 3

Respon.

Respondetur primò, quòd iñmò in vendi contrahentem cum Republica iam conductor sit, semper tranſit vtile dominũ. *l. 1. ff. de locat. p. b. Bart. in l. 1. §. 1. de superſciib. & Ar. in conf. 55. num. 3. in fin.*

- 20 Respondetur ſecundò, quòd in veſtigali t vno conſiderantur, nempe corpus ipſum veſtigalis, & ipſius veſtigalis fructus ſeu redditus. Quòd dominium ipſius corporis veſtigalis, eſt certum illud non eſt tranſlatum, cum dictũ ſit redditus venditus eſſe, non autem ipſum veſtigale: Et hoc facit procedit argumentum. Quo verò ad dominium ipſorum reddituum, & fructuum, illud dictum eſt venditum, & tranſlatum. Cum & fructus t vendi poſſint. *Clem. 1. de reb. alien. non alien. & trad. Bald. in l. 2. C. cod. & Fabian. de monte in tradi. de emptio. q. 2. num. 28.*

- 22 Sextò ad rem maxime ſacere videtur hæc ratio quòd quando pretiũ ſolutum ſingulis annis, non videtur dominus velle tranſferre aliquid ius, ad hoc, vt ille ceſſabit in ſolutione mercedis, vel pretij poſſit expelli. *l. quæro. 6. inter locat. & locat. & l. veſtigalis. §. vlt. ff. de publi. & veſtig. ſed diuerſum eſt, quando vnicum pretium ſolutum. Et idem videtur probat. l. item curatur. §. qui impleto. ff. locat. vbi in locatione pradiorum ſemper habetur reſpectus ad annum præſtationem. Ergo hic contractus non eſt emptio, cuius natura eſt, vt dominium tranſferatur, vt diximus ſupra.*

- Respondetur argumentum quidem demõſtrare in contractu locationis eſſe rationem hanc cur dominium, ſeu aliquid ius non tranſferatur, vt ſcilicet conductor deficiens in ſolutione expelli poſſit: ſed tamen ex hoc ipſo argumento non colligitur, quin idem remedium in caſu fructuum ſingularum annorum: qui dum in ſingulos annos venduntur, & ſingulis annis ſolui debet pretium, ſi deficiat in ſolutione, poſſit repelli à perceptione aliorum fructuum ſubſequentium annorum. Et ille reſpectus, qui ratione quantitatũ fructuum habetur in locatione ex præſtatione pensionis. *ad q. qui impleto.* haberi etiam poteſt in contractu venditionis.

- Septimò ad rem maxime videtur pertinere, quòd regulariter leges loquentes de locatione t pradiorum loquuntur, cum merces conſtituitur in ſingulos annos. *Id. item queritur. 6. qui impleto & l. ſi in lege. §. ſi domus. & ſeq. ff. locat. & veſtig. §. vlt. ff. de publi. & veſtig. & l. de colo. & l. de ſciſciſ. §. pro alieno. ff. de ſciſciſ. & l. lici. C. locat.* Cum ergo noſtro in caſu ſolutio fieri debeat ſingulis annis ratione fructuum, & reddituum percipiendorum, dici debet hic contractus locationis, non autem venditionis.

- Respondetur, quòd licet hæc diſtributio ſolutionis in ſingulos annos coniecturam faciat hunc contractum eſſe locationis, vt loquuntur iura ſuprà allegata: Attamen ab hac coniectura receditur ob clara verba appoſita in contractu, dum appellatur vendit: Et in claris non eſt opus coniecturis. *l. continui. §. cum ita. de verb. oblig. Et præterea vna t coniectura alteram tollit, & diſſiuit. l. adu. ff. de in iur. reſ. & egregie ſcribitur Bald. in rub. extra. de præſumpt. num. 1. Marſi. in l. 1. §. diu. num. 28. ff. ad leg. C. de ſciſciſ. Socin. in conf. 76. num. 66. lib. 1. & Cr. in par. in conf. 13. num. 7.* Hic autem, præter clarum verbum venditionis, adeſt verbum pretij, quòd ſui natura (vt diximus ſuprà) facit validam coniecturam, contractum eſſe emptiois & venditionis. Ergo diſſoluit huius argumenti coniectura ducta à diſtributione ſolutionis in ſingulos annos.

- 23 Contrarium itaque opinionem t aduerſus communem probant aliqui magne quidam auctoritates interpretes nempe Roman. & Imolan. d. i. ſote infero. §. qui maximo. ff. de publi. & veſtig. Idem Imolan. in c. propter ſeruitutem al. pen. de locat. Lud. Bolog. in addit. ad Ioan. de An. in conf. 9. col. vlt.

- Primò itaque hæc opinio probatur, contrahentes vñ hic ſunt verbo emptiois & venditionis, quòd verbum proprie ſignificat: at ipſum contractum emptiois & venditionis, vt clarum eſt. Atqui talis creditur eſſe t contractus, qualem cum verborum proprietates ſignificant. Ergo hic contractus dici debet emptiois & venditionis. Illa minor probatur ex l. intereſt. ff. de ſolutio. ibi, [quod] tunc ſectio probat. Huc facit quòd egregie ſcripſit Dec. in auct. extra. teſtamentum. colum. 3. vbi. ſid. cerre. C. de cella. poſt Oldrad. natio, verba conſeſſionis inſpicienda ſunt. Nam ſi in ea dicitur, [donamus] donatio eſt, quia verba id ſonant. Et aliud ſimile tradit Dig. & idem alia verba attulit in conf. 208. colum. 2. vbi. poſtremo. & in conf. 460. colum. 2. vbi. & ex hoc par. Et hoc illud eſt, quòd dicere ſolentius tenorem diſpoſitionis t oſtendere quaſi ſit contractus, vt poſt alios ſcripſerunt Curt. Senor in conf. 53. ſuper attien-

le. col. 1. & latifimè Traj. in l. ſi verum quoniam in verbo, lib. 1. num. 3. & q. C. de ex. dona.

Nec obſtat conſideratio neque reſponſio Doctorum, qui communem opinionem defendunt, quòd licet verba ſonant in contractum emptiois & venditionis, attamen magis attendi debet natura t contractus, ſicque ſubiecta materia, quoniam verborum ſonus, vt probant in ſpecie l. ſi vno ff. locat. & l. ſi locat. C. eo & conſert. l. ſolent. ff. de præſcript. verbis. Et huc pertinet multa ſimilia, quæ congerunt Decius in l. non vultu hanc eſſe. num. 3. deregul. an. in l. qui acciſor. in fine. C. de elec. & in l. 1. §. cum ita. C. de inſt. t ſolam. Alcia. lib. 2. de reb. ſeruiſ. num. 4. & clare Crauet. in conf. 2. 45. num. 6. Et ad rem maxime pertinet, quòd docuit Ar. in l. 1. §. ſi quoniam ita de verb. oblig. dum dixit, quòd ad cognoscendum actum poſſimum iudicium reſultat t ex ſubiecta materia. Et ex Arcini ſententia ſcripſit Alcia. in tradi. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 36. in fine. ſubiectam materiam oſtendere, an quis vultu actum priuilegiato, vel ordinario. His valde ſimilia, & egregie recentet Tiraq. de reſ. ſub. conf. 6. §. 32. glo. m. 3. Et ad rem noſtram eſt valde ſimile, quòd decidit Aſili. in d. deſ. 53. in fine, quòd licet contrahentes appelleret t contractum emphyteuſis, attamen ſi adeſt pretium, & tamen emptiois, emptio à ſubiecta ipſa materia iudicari debet. Idem de emphyteuſi facta ſub nomine locationis reſpondet Neuz. in conf. 92. n. 12. & Bello. in conf. 21. n. 5. & Nat. in conf. 7. n. 16. & ſimile de feud. tradit Socin. in l. Gallus ff. de iur. & ſ. de lib. & poſſib. dicemus inſtra in præſumpt. ſeq. ubi agemus de præſumptione an præſumatur contractus locationis, vel emphyteuſis. Ita ergo noſtro in caſu ob ſubiectam ipſam materiam, illud verbum [emit] poteſt exponi, id eſt, [locat] in l. ea lege. §. locat. ff. locat. & l. q. quæ. C. eo.

Huc conſiderationi facile reſpondetur, quòd tunc t demum magis attenditur natura actus, quoniam ſignificatio verborum, quòd ipſe actus eſt clarus, atque ita quando omnino conſtat de ipſa natura actus. Ita loquuntur prædicta iura a nempe l. ſi vno. l. ſi locat. & l. ſi ſolam. & Doctores ſuprà allegati. Nam tunc verba improprie: ſed diuerſum eſt, quando ipſa ſubiecta materia eſt dubia & ambigua, ſicut in caſu noſtro, vbi redditus vel fructus ad tempus percipiendi ita poſſunt vendi, quemadmodum & locari, vt iſta dicemus: Nam tunc à ſermonis proprietate non eſt recedendum. Leon. aliter. de leg. 3. cum ſimilibus. Et valde ſimile eſt quòd ſcripſit Socin. in l. vbi vno. num. 1. §. de reb. dubijs. cum dixit, quòd tunc poſſus attendere mens t diſponens quoniam verborum proprietates, quòd ſcilicet ipſa mens eſt certa. Ergo ſenſit Socinus, quòd vbi mens eſt dubia, à ſermonis proprietate non eſt recedendum.

Præterea & ſecundò reſpondetur, quòd quantum ad tertium inſpicitur quidem ſubiecta ipſa materia: ſed quoad ipſos contrahentes magis inſpicitur proprietates verborum. Ita egregie declarat Ripa in l. 2. in p. m. num. 37. ff. ſi certum p. et.

Secundò mouet meſurum, quòd hic facta eſt mentio pretij. Atqui vbi in alio contractu fit mentio pretij, t contractus emptiois, & venditionis, conſeſcit. Ergo & hic contractus noſter iudicandus eſt emptiois & venditionis. Illa minor probatur ex l. vlt. vbi glo. & Barr. C. de prædijs decurio. lib. 10. & l. cum domo. C. de iure dotium, quòd loci Baldus annotauit, quòd ſi ita tunc diſponit, vt de pretio cuiuſque rei ſoluator gubella, ita tamen illud intelligitur de contractu emptiois & venditionis, & Baldus ſecutus eſt Iaſ. in l. 1. §. 2. C. de iure emphyt. Et hic accideſt, in l. facit Celfum, §. cum legitima, ff. de dol. mali, & metus except. ibi [pretio accepto] vbi emptio indicatur, ob pretij conſtitutionem, etiam appellata fuerit ſolatio. Alia tradunt egregie Decius in l. in i. in i. num. 1. & ibi ceteri Doctores. de reg. iur. qui dicunt pretium t eſſe ſubſtantiam emptiois & venditionis, & propterea arguere contractum eſſe tale. Idem ſcripſerunt Fabianus de Monte in tradi. de emptio. & venditio. quaſi ad ſeruitutem. Marſi. ſingul. 105. Socin. in conf. 8. num. 3. & num. 7. lib. 1. Parit. in conf. 23. num. 7. lib. 3. & Alba. in conf. 8. num. 47. Et hoc decidit Alcia. in l. 2. in p. m. num. 26. ff. ſi certum p. et. qui ſcripſit reliquit, quòd mentio pretij rem clarum omnino facit, vt venditio celebrata videatur. Et quòd verbum, [dar] quòd aliquot actum per mutationem ſignificabat, improprie, & exponitur pro tradit. Et ad rem propè noſtram conſulit Aſili. in d. deſ. 52. nu. 9. contractum emptiois cenſeri, ob pretij mentionem, etiam alia verba ſignificat eſſe contractum emphyteuſis.

Nec hic obſtat dicatur, quòd hoc verbum, [t pretium] exponi poteſt, pro mercede, vt in ea lege. §. locat. & in l. ſolam. & l. q. quæ. C. eo. lib. 1.

Nam

Nam respondetur, quod illud cōtingit ibi, quia ipsa subiecta materia erat omnino clara, quia erat contractus locationis, et cōductiōnis, quod non contingit in casu nostro. Præterea in contractu locationis, cum tene pretium esset, mixta declaratione tas. In d. 2. si sine p. ff. de iur. p. et. et in cons. 4. column. 3. lib. 1. At nostro in casu pretium cōuenire ita potest emptiori fructum, ut cōductiōnis ipsius fundi, vel iuri exigendi. Et propterea à terminis proprietate non est recedendum. Et accedit præterea, quod hic addit duplex improprium, nempe, verbi, venditionis, j&c verbi pretium, j&c quidem duplicata à improprio iure non recipitur.

Tertio adducitur in hanc sententiam ea ratio, quod ex natura emptiōnis et venditionis est, quod dominiū rei transferatur, l. cum in mofata, §. vlt. ff. de contrah. emptio. et l. necessariū, §. 1. ff. de pericula et comm. d. vendend.

Atqui hoc nostro in casu dominium fructum trāferri possit dicitur, iuxta l. 3. ff. de usufructu. Ergo cēferri debet cōtractus emptiōnis et venditionis, cum et nomen, et substantia, nempe pretium concurrat.

Quarto videtur non parum, quod quando fit contractus, in quo quis promittit aliquid dare principaliter, et aliquid facere in cōsequentiā, tunc iudicatur contractus emptiōnis et venditionis, l. 2. §. 1. ff. locati. et §. item queritur. Infr. eodem. Atqui nostro in casu, qui vendidit fructus ad decem annos, aliquid dari promissit principaliter, nempe ipsum dominium fructum, et aliquid facere in consequentiā, nempe, pati quod fructus colligantur, l. si usufructum ff. de iur. dotum. Ergo hic contractus iudicatur emptiōnis et venditionis.

Extenditur communis conclusio, ut procedat etiam, quando ab initio fuit cōstitutum vnicum pretium, et deinde solutio distributa per singulos annos. Ita Ripa in d. tit. de privilegio contractuum, num. 6. §. vlt. declarat in prima extensioe.

Quarto est casus, quādo et contrahētes vti sunt verbo emptiōnis et venditionis, et vnicum tantum pretiū semel numerandum cōstitutum, ut puta si dictum est, [Princeps vendit Caio gabelas ad decem annos, pretio centum millium coronatorum.] Hoc in casu contractus ille praesumitur contractus emptiōnis et venditionis. Ita scriptum Bartol. in d. dispart. 2. Publicum, in solutione, column. 3. vers. Et prædicta vera. Ripa in d. tit. de privilegio contractuum, num. 6. vers. secunda casu, et Tyracut in tractat. de reatru cons. 4. §. glo. ff. de iur. p. et. §. 5. et admittit ceteri omnes superiores casu commemorati, dum solum ibi eo in casu dicunt esse contractum locationis, quod pretium est in singulos annos distributum. Ergo à sensu contrario omnes cōcedunt esse venditionem, si vnicum tantum fit pretium semel præstandum. Et hic cessant illa argumenta, quae pro communi illa opinione superioris casus adferuntur. Et hoc in casu non conceditur remissio mercedis, si nihil, vel parum fuit perceptum, ut scribitur Ripa, et ceteri omnes, cum ad emptorem ipsum totum dampnum pertinet. Quod tamen ad pretij excomputationem duos casus distinguit prænotato in loco Ripa.

Quorum primus est, quando ipse emptor percipit redditus. Hoc casu non fit excomputatio pretij, quia vis fructus videtur emptum. l. si quis ita, ff. de usufructu. et l. cuncta, ff. de usufructu leg.

Secundus est casus, quando venditor percipit redditus. Nam tunc fit excomputatio pretij pro rata temporis, quod redditus non fuerunt praestiti per ipsum venditorem, ipsi emptori. Ita Bart. in d. §. arg. l. si venditor, et versum ff. de contrah. emptio.

Extenditur primò quatuor ille casus, ut locum etiam sibi videret, cum ab initio vnicum cōstitutum est pretium pro omnibus annis, et deinde distributa sibi ipsa solutio dīssimile in singulos annos, ut puta si dictum sit, [Princeps vendit Caio redditus suorum vinearum per decem annos pretio centum millium coronatorum.] Ita tamen, quod primo anno numeret viginti mille, secundo anno numeret decem millia coronatorum, &c.] Hoc oīs casus praesumitur contractus emptiōnis et venditionis. Ita consensu Ripa in d. tract. de p. et. l. 1. de p. et. contractuum, num. 4. §. qui declarat Bart. in d. §. 1. Alex. in cons. lib. 3. et C. in cons. 12. lib. 4.

Extenditur secundò, ut procedat etiam quando vnicò pretio venditiū fuit statim; nam tunc praesumitur venditiū redditus dari, et ob id praesumitur contractus venditionis. Ita consensu Bart. in d. dispart. in solutione, col. 3. vers. Et primo videtur, et apertius Bald. in l. licet §. 1. C. de locati, qui dicit, ita scriptum Bartol. in d. §. qui maximus, ta-

men in eo in codice, nullum verbum habere de re p. et. Bart. ea ratione, quod iū sunt, quod cēferri hic empta commoditas perceptionis fructuum. l. si usufructus, ff. de iur. dotum. Emptor autem perceptionis cēferri emille ipsum actum percipit, arg. ita sibi, l. si usufructus, ff. de actio. empt. et l. si usufructus, ff. de iur. dotum. Ergo dicendum est, quod sola contentus esse debet.

Dissentit tamen à Bart. et Bald. Alex. et Igneus, quos recēset et probat Ripa in d. tract. de p. et. in tit. de privilegio contractuum, num. 6. §. 1.

Quintus est casus, quando contrahētes vti sunt simul verbo venditionis, et verbo locationis, et praestatio est diuisa in singulos annos, vel menses. Hoc casu verè praesumitur locatio. Ita Ripa in d. tit. de privilegio contractuum, num. 6. §. 1. in l. 1. in d. §. qui maximus, et Alex. in cons. lib. 3. Alciat. in cons. 13. num. 1. et Boer. in d. §. 2. §. col. vlt. ver. quartus casus.

Sextus et vltimus est casus, quando contrahētes vti sunt simul verbo venditionis et locationis, et praestatio est diuisa pro toto tempore. Hoc casu praesumitur contractus locationis scriptis Ripa in d. tit. de privilegio contractuum, num. 6. §. 1. ver. quintus casus. quem secutus est Boer. in d. §. 2. §. col. vlt. vers. quartus casus est.

PRAESUMPT. CV.

Contractus emphyteuticus, vel locationis, quibus conieciuris, et praesumptionibus iudicari possit.

SVMMARIA.

1. Emphyteuticus vel locationem contrahentes nominantes, illorū verba standum est.
2. Contractus talis praesumitur, qualis ex verborum facie apparet. Neque repugnet illius effectus.
3. Emphyteuticus indicatur vti coniectio perpetua est.
4. Locatio ad certum tempus fieri solet.
5. Locatio dicitur, quando pensio quae praestatur fructibus respondet.
6. Emphyteuticus dicitur, quando modica soluitur pensio.
7. Emphyteuticus cessans esse iudicio est reformato praesentis laudem.
8. Laudemum pro locatore non soluitur.
9. Laudemum lex appellat quinquagesimum.
10. Emphyteuticus vel locatio an sit, effectus magis quam verba indicant.
11. Contractus in qualitate cognoscenda, non nomen, sed quod contractus continet, attenditur.
12. Rei veritas falsa demonstratione et denominatione nequit immutari.

Cum contrahentes claris verbis appellat contractum vel locationis, tunc vel emphyteuticus, ab ea nominatione recedendum non est, iuxta l. si alij, ff. de usufructu leg. Quaecumque enim fuerit velata intentio attamen verba standum est, nec sunt verba cavillanda. l. 2. §. vltim ff. ad Senatuf. et Terentij. Et verè contractus talis praesumitur et iudicatur, qualis ex verborum facie apparet. l. si de iure in agere, ff. de iur. p. et. §. 1. ff. de usufructu leg. et in specie contractus locationis et emphyteuticus responderunt Neulza in cons. 9. num. 1. et 2. et Natta in cons. 9. num. 1. et 2. et Rota Roman. in decis. 164. num. 1. in prima parte in summa. Cum verò verba non sunt clara, ad praesumptiones, et conieciuras recurritur.

Prima coniectura est, quando concessio est perpetua. Nam tunc iudicatur emphyteuticus, tunc autem locatio, quae fieri solet ad certum tempus. Ita Bald. in d. l. 2. §. vltim. ff. de usufructu leg. quare de dat. Angel. Arden. in §. addit in tit. de locat. l. si in l. 1. num. 6. C. de iure emptio. Cognov. in cartea, quae in numer. 8. C. de sacrosanctis eccles. Bellon. in cons. 21. num. 2. et Natta in cons. 49. numer. 23. lib. 2.

Secunda est coniectura, quod quando pensio, quae praestatur, correspondet fructibus, locatio dicitur, emphyteuticus vero quando soluitur tenus et modica pensio. Ita Bart. in l. 1. numer. 9. ver. quare, dicitur hic, C. de iure emptio. et ibidem l. 1. num. 16. et hic accedit Specul. in tit. de emphyteut. §. nonne aliquis, vers. secundum quatur, et ait, qui manifeste scripsit, emphyteutam plus per-

per de fructibus quam soluat nomine pensionis. Idem respondit Alex. in *conf. 112. m. 2. & m. 3. vers. fides lib. 1. C. polla in tract. de simulat. contractuum in terra præsuntione. vers. & sic perio. qui in specie horum contractuum qui Veronæ celebrari solent, sic affirmat Socin. Sen. in *conf. 237. m. 8. lib. 1. Cagnol. in l. 2. m. 202. C. de resimul. vend. Neuzian. in *conf. 92. num. 12. & m. 45. qui huius sententia alios commemorat. Silvan. in *conf. 5. m. 2. Natta in *conf. 49. m. 7. lib. 1. & 17. lib. 1. & Iulius Clarus in *q. 5. emphyteusis q. 1. vers. & aduerse. Nota vii. supra.******

Tertia est coniectura, quando fuit inter partes conuentum, quod si ille, cui facta est concessio, alienaret, in alium vetransferret rem ipsam sibi concessam, laudemium tunc repaeretur. Hec coniectura significat emphyteuticum fuisse cōcessam. Cum laudemium pro ea, non autem pro locatione præstari solet, l. vir. C. de iure emphy. vbi omnes. & respondit Alex. in *conf. 23. num. 7. lib. 3. hoc laudemium, quod lex appellat quinquagesimum, præstari ex natura contractus emphyteutici pro cōcessio, quem dominus præstat in ipsius emphyteutis alienatione, & noue alia scribit Amodeus de Ponte in tract. de laudemio q. 1. Pro alienatione etiā rei locata ad decennium solui debere laudemium respondit Decius in *conf. 204. m. 3. Dissentit tamen modernus Parisiensis ibi in additionibus.**

Quarta est coniectura, quando factum est pactum, quod eueniente aliquo infortunio res posset restitui domino, qui eam concessit. Hoc casu præsumitur locatio, non autem emphyteusis. Ita Cernus in *conf. 283. num. 22. lib. 1. Bero in *conf. 130. lib. 1. Rubeus in l. Gallus, q. quidam recte. num. 202. de lib. & possib. Bero in *conf. 21. m. 8. & Rota in d. decis. 164. m. 3. Illud verbum obsequium est hac in re, quod et si contractus ipse manifestis verbis appellaretur locatio, vel emphyteusis: nihilominus si effectus repugnat, ut quia concessio ad vitam, vel perpetuū, vel ad tertium, quamvis (ut fieri solet) generationem, ipse effectus tamen magis quam verba spectandus erit: quia emphyteusis, vel locatio, sicut effectus demonstrabit, indicabitur, ipse in specie respondit Neuzian. in *conf. 92. num. 12. Et ibidem num. 22. poli. Pusp. in l. 2. in primis num. 31. ff. si certum petat. scribit, quod ad cognoscendum qualiter tamen contractus non attenditur nomen, fed quod conuenit contractui. sic & Natta in *conf. 49. num. 13. lib. 1. Ita quoque Bellon. in *conf. 21. m. 7. post Baldum in rubric. C. de iure emphy. & Barba. in rubric. extra de locato & conducto. col. vii. respondit, ab ipso effectus contractum iudicari emphyteuticum, non autem locatum à nomine. Et Bellonum secutus est Iulius Clarus in *q. 5. emphyteusis q. 1. in fi. His accedit Afflicti in decis. 22. in fi. Cum dixit, quod licet contrahentes appellent contractum emphyteutis: attamen si adest pretium, ex natura emptionis, dicitur emptio, non autem emphyteusis. Et idem ego ipse respondi in *conf. 37. m. 20. lib. 3. & idem de contractu censuario tradit Alvarus in tract. de iure emphyteutico. q. 22. num. 28. & dicemus in sequenti præsumpt. num. 7.********

Et huius quidem sententia ea est ratio, quod falsa demonstratio, & denominatione rei veritas non potest immutari. l. cum falsa. C. de iur. & facti. igno.

PRÆSUMPT. CVI.

Contractus emphyteuticus, vel censualis, quibus coniecturis, & præsumptionibus demonstratur.

SUMMARIUM.

- 1 Emphyteusis, & censualis contractus in quo differant.
- 2 Censum de re nostra, pensionem emphyteuticam pro re aliena soluium.
- 3 Censualis potius quam emphyteuticus contractus in dubio præsumitur.
- 4 Et quibus in casibus id etiam procedat vel non, ad numer. 7. vsq. ad numer. 11.
- 5 Differrentibus rebus. num. 6.
- 6 Minimum quod est in dubio sequitur.
- 7 Emphyteusis per totum quandam speciem præferret.
- 8 Censualis contractus, domini tam directi quam vtilis translationem requirit.
- 9 Censualis præsumitur contractus, et si dictum sit, concedo tibi in emphyteusim pro censu annuo.
- 10 Idem si dictum sit, concedo in emphyteusim vel censum. num. 11.

DE PRÆSUMPT.

- 14 Censu & emphyteusim non comparantur.
- 15 Emphyteusis per decennium aut triennium ad solutionem cessans, ab emphyteusi cadit.
- 16 Censuarum etiam per mille annos ad solutionem cessans, non cadit ad contractum.
- 17 Nisi tamen in specie sit iur. aut. num. 17.
- 18 Emphyteusis domino in consilio rem emphyteuticam alienando, cadit ab ea.
- 19 Censuarum domino in consilio alienari non cadit iure suo.

Et de quid censuarum accipiendum. num. 20.

Non est à præcedenti dissimilis hæc disputatio, in qua quaeritur, quibus coniecturis & præsumptionibus demonstrari possit contractum esse vel censuale, vel emphyteuticum. Differunt equidem inter se duo isti contractus. Nam in emphyteusim transferitur solummodo dominium vtile cum possessione naturalis in censu verò transferitur dominium vtile & directum: ac etiam ciuilibus, naturalisque possessio: & solum reuertitur pensio annua. Quocirca dicere solemus, quod censum vel solum de re nostra, pensionem verò emphyteuticum pro realiā. gloss. in cap. consuetum. de religio dom. Barol. in l. 1. §. hic tamen. ff. de pub. l. 1. Num. in *conf. 22. num. 4. & in *conf. 160. num. 7. lib. 1. qui & Baldus refert. Imola in d. ad audientiam. num. 4. de reb. eccl. non alien. Capri. in decis. 103. num. 2. Crauer. in *conf. 20. num. 11. & consil. 112. num. 1. & Didac. lib. 3. variatim refertur. cap. 7. num. 1. & Natta in *conf. 3. col. 1. Euerard. in centuria legali in loco ab emphyteusi ad censum. m. 3. In dubio autem quando non apparet, aut contractus sit emphyteuticus, vel censualis, præsumitur censualis. Ita tradunt Iam. Fabri in l. 1. C. de iure emphy. Alvarus in l. 2. num. 13. vers. quid de questione. C. eod. Socin. Sen. in *conf. 167. num. 6. vers. quoniam. & in *conf. 266. m. 8. lib. 2. Imola in d. ad audientiam. num. 4. de reb. eccl. non alien. Rota in *conf. 42. num. 7. & in *conf. 160. num. 7. lib. 1. Iason in d. l. 1. num. 41. & in d. l. 2. num. 164. C. de iure emphy. Decim. in anteq. qui rem. num. 7. C. de sacrosanct. eccl. in *conf. 138. num. 5. Neuz. in d. 6. Sylve. sup. cap. 47. versum in diuis. Marf. sing. 91. Capicim. decis. 103. Bruun. in *conf. 41. num. 2. Paris. in *conf. 23. num. 2. & in *conf. 33. num. 2. lib. 4. Bero in *q. 14. num. 1. Crauer. in *conf. 204. m. 22. Gramm. in decis. 77. num. 10. Didac. Quar. lib. 3. digesta. anteq. cap. 7. num. 1. Natta in *conf. 3. col. 1. & Iulius Clarus in *q. 5. fructum. quest. 51. & Cerebino quem infra referam. & hæc est magis recepta opinio. Et ij quidem adducit sunt per ca. constitutum de religio dom. quod minimè probare ostendit Euerard. quæ mox referam. Assertur etiam ratio, quia in dubio quod minimè test sequimur, & sequimur in stipulationibus. ff. de reg. iur. Est enim quod recipient minoris præiudicij, quod test celsus, cum sita faciliè perdat, ut emphyteusis, quæ tamen dicitur præ se ferre speciem quādam seruitutis.****************

Verum à prædicta opinione dissentient Ioan. Fabri in l. 1. num. 7. C. de iure emphy. Iason in l. 2. num. 156. C. de iure emphy. Euerard. in centuria legali in loco ab emphyteusi ad censum. num. 5. Alvarus in tract. de iure emphyteutico. questio. 32. m. 51. Ea ratione moti sunt, quod contractus si censualis requirit dominij tam directi quam vtilis translationem, ut dixi supra. Quæ quidem translatio non præsumitur. Dec. in l. si ascendit. m. 14. C. de p. s. s. Est enim præsumere donationem, contra cum de indebitum. ff. de probat. & l. si cum auro. ff. de solutio.

Extenditur primò vt locum habeat etiam ageretur de re ecclesiæ, tamen si cuius favore non pariter præsumitur emphyteusis, fed censu. Ita Cerebino de iure emphyteuticis. in tit. de causis priuilegijs ab non solum. cau. num. l. 1. m. 3. et. in fi.

Extenditur secundò prædicta recepta opinio, vt locum habeat, etiam si diceretur, [concedo tibi prædium, vt de eo possis facere ad tui libitum tanquam res tua propria.] Nam tunc præsumitur in censum concessa, vt poss. Socin. & Decim. respondit Crauer. in *conf. 26. num. 15. qui declarat.*

Extenditur tertio, vt procedat etiam, quando possessor impetrauit licentiam à alienando. Ita Soc. Sen. in *conf. 266. num. 5. lib. 2.*

Extenditur quarto procedere, etiam quando fuit dictum, [concedo solum & omnes ius, quod in eo habeo in i. emphyteusim pro annuo censu.] Nam adhuc præsumitur contractus censualis. Ita Imol. in cap. ad audientiam de reb. eccl. non alien. Iason in l. 3. num. 48. C. de iure emphy. Dec. in *conf. 164. m. 3. Euerard. præstat in l. 1. num. 6. Socin. Sen. in *conf. 159. num. 1. & *conf. 266. m. 8. lib. 2. Bero. in quest. 182. num. 38. Natta in *conf. 3. num. 2. lib. 1. & Alvar. in d. quest. 2. num. 21.****

Extenditur quinto, vt locum etiam habeat hæc sententia, quando

percipiendi fructus ex fundo. Ita declarat *Conradus* in d. q. 70. in 3. *concl. in fi. & idem sensu in 7. concludione. vers. nullum igitur.*

Et verè cum fit mentio tituli emptionis & venditionis, dicendum est esse censum emptitium: atq; ita cōtractum appellari debere emptiois & venditionis. Cum a proprietate nominis recedendum non sit in dubio. *Item aliter de leg. 3. & dicitur supra in præsumpsione 105. in secundo casu.*

Et propterea in Bullis Martini V. & Callisti. de censibus. quæ habentur inter extraneas, appellatur cōtractus emptiois & venditionis, & collocatæ sunt illæ sub tit. de emptione & venditione. Ita quoque titulus locationis constituit potest census, vt si ad decennium alicui locauit fundum, reservato nisi censu annuo, vel pro fructibus annuatim soluitur pensio. Ita *sensu Abb. in d. quest. 5. num. 9. vers. mihi autem dum allegat Clem. 1. de reb. ecclæs. non alien.*

In dubio autem, quando scilicet nō est expressus titulus & modus, quibus census constituitur, coniecturis, & præsumptionibus agendum est. Quocirca attendendum est, quod si vnicum i pretium pro censu annuo præstando numeratū vel promissum fuit, dicitur titulus emptiois acquisitus. si verò pretium fuit in singulos annos promissum, tunc præsumitur titulus locationis constitutus census. Ita in specie scribit *Abb. in d. quest. 5. nu. 9. vers. hinc dicitur publicæ, adductis traditione Bartol. in l. citem ferre. §. qui maximos. de publicæ. & vltig. quibus diligenter explicabimus in subsequenti capite.* Nec hic adhibenda est differentia, quod census sit redimibilis, vel non: Cū etiam redimibilis dominium transeat in emptorem.

Ita Conradus de contrahib. quest. 13. in conclusioe in q. argumento. Et in tota illa conclusione ostendit Conradus quod fit vera emptio & venditio. Et in eadem quest. 13. colum. 5. vers. & ex quo. & c. scribit, quod emptor census facit iuridicum dominium respectu reditus: sed respectu prædij, in quo fundatur census, acquirit solummodò vsum fructum. His facile declarari potest disputatio quæ super iuribus diebus euenit Mânæ. Ea enim in ciuitate extat statutum *sub rub. Datum contrahitum*, quo sancitum est, quod pro emptioibus, venditionibusque rerum soluitur septem cum dimidio pro singulo centenario pretij numeratū. Pro locationibus verò seu concessionibus in emphyteusim perpetuum, vel ad decennium, vel prope, cum pacto renouationis, soluitur gabella totius valoris dictæ rei seu iuris, quantum ascendit canon seu pæso primi anni. Postmodum a Serenissimo domo. Duce auctoritate Pontificia introducti sunt census. Et in fine proclamatis, quo ipsa censui introducti sunt publicata scripti sic legitur. *Comendatio*, quæ tutti li contrati censuali, che si farino nell' auenire, debbano offer denuntiat in modo nella forma, che si denuntia no li contrati delle alienatione de lle cose immobili, dichiarando, che così, quanto all' obbligo della denuntia come al pagameto del Datio habbiano da offeruarsi intieramete li statuti & ordini nostri publicati sopra ciò, i quali estendiamo a essi contrati censuali, e massimamente la grida nostra. *Dubitatum* fuit, quod datur pro censibus constitutis solui debeat, an scilicet illud quod præstat pro emptioibus, & venditionibus, vel emphyteusis? Ex iam dictis dissolui facile potest hæc dubitatio. Si enim census constitutus creatusque fuit titulus emptiois expresso ipsius tituli nomine, vel tacite, scuti quando vnico pretio census plurium annorum fuit constitutus, soluenda erit gabella emptiois, & venditionum: si verò locationis, vel emphyteusis constitutus est census, præstabitur gabella solutio, quæ solet pædi pro locationibus, & emphyteusis. Er itaq; inspectandus tenor, & modus constitutionis creationis: ipsius census. Anverò eius inter mobilia vel immobilia fit connumerandus, explicat copiose Hieron. Gabriel in d. *concl. 141. lib. 2.*

PRAESVMT. CVIIL.

Emphyteuta quando quis cursu temporis præsumatur, & quanti temporis præscriptio requiritur.

SYMMARIA.

- 1 Emphyteuta præsumitur, qui rem emphyteuticam diu possidet.
- 2 Emphyteuticus contractus pro sua essentia scriptus an requiritur.
- 3 Emphyteutici titulum alij decem annorum casu præsumi volunt.
- 4 Alij statio annorum triginta. nu. 4.

- 5 Emphyteusim Ecclesiastica præsumenda, 40. annorum præscriptio requiritur.
- 6 Et in quibus prædij id fit verum, num. 6.
- 7 Decima tanquam bona ecclesiæ spiritusalis, præscriptionem temporis immemorabilis vna cum titulo requiritur.
- 8 Emphyteutico titulo præsumendo, quantum temporis requiritur lex Veneta, tam re priuatis quam ecclesiæ.
- 9 Emphyteuticus titulus in his quæ dari in emphyteusim nequeant, non præsumitur.
- 10 Emphyteusim non præsumitur, vbi alio titulo apparet ab iuris concessa.

Ecce est disputatio, quomodo & quando, qui diu rem aliquam possidet tanquæ emphyteuta, soluendo canonem præsumatur talis, & quomodo contractus ipse emphyteuticus præcesserit? Et emphyteutici præsumi affirmant gl. magna, in fi. l. 2. c. de iure emphyt. Spec. in tit. de emphyteus. §. nunc aliqua. n. 169. vers. 142. Bald. in l. cum de iure versu in secunda lectura, in fi. §. de vsu, in l. si certis annis, num. 8. in fi. c. de pæp. in l. 1. nu. 15. c. de fidei commiss. & in c. cum Ecclesiæ Sarrina, in fin. de causis poss. & propriet. Angel. in l. prator ait, §. 1. ff. de eden. in l. qui in aliena, colum. 1. de acquir. hered. & ibidem Imola, in fin. 3. in §. emphyteusim, in autem, de non aliena. rebus ecclæs. Salic. in l. cum de iure versu, quest. 1. de vsu, Anchora, in conf. 420. in fin. Alex. in conf. 79. numer. 4. lib. 1. Decius in conf. 146. colum. 2. vers. & cum pro talis. Ruin. in conf. 10. numer. 3. in conf. 63. num. 7. in conf. 155. fin. 4. lib. 1. & in conf. 151. n. 5. lib. 4. Alex. de Neuo in conf. 26. & 27. Chassan. in conf. 11. numer. 34. Parisius in conf. 23. num. 2. lib. 4. Balbus in tracta. de præscript. in 3. parte princip. quest. 10. Berous in quest. 34. Iulius Clarus in §. emphyteusim, quest. 1. vers. sed pane quod. Quam quidem sententiam iij probant, l. cum sponsus, §. in vctigalibus, ff. de publi. in rem act. vbi glo. ex l. cum post duorum, in prin. ff. de iure dotij, ex l. finis, §. si de vctigalib. ff. de damno infect. ex l. composit. C. de præscript. vel 40. annor. ex l. vlt. C. de fundis patrimon. lib. 11. & ex c. 1. §. 1. qui per triginta, si de feudo fuerit cōtrouers. inter dom. & signa. Nec repugnat quod contractus emphyteuticus requiratur pro sui essentia scripturam, l. 1. c. de iure emphyt. vbi glo. in verbo, scriptura. Et vbi scriptura requiritur pro essentia actus, vel essentia legitimitatis, illa non sufficit cursu temporis. Fel. in c. siue, salum 17. de re iudic. Roccus in conf. 99. colum. 6. vers. vel. secundò respondetur, lib. 1. & in conf. 49. num. 9. lib. 4. Nam respondetur secundò rationem in d. l. 2. num. 155. C. de iure emphyt. post Alber. ibi, quod iudicium hoc in casu præsumitur, scripturam interuenisse. Et eadem manifeste respondit Baldus in conf. 110. Columbinus tol. 2. lib. 1. & in conf. 24. subtiliter, col. 2. vers. & notandum est, lib. 4. quæ secutus est Cran. in tracta. de antiq. tempore, in prima particula tria pars principalis, num. 4.

Ceterum dubitatio in eo versatur, qui tēporis cursus requiratur ad præsumendum hunc titulum emphyteusis? Aliqui existimant sufficere i cursum decem annorum. Ita Baldus in l. 1. num. 155. C. de fidei commiss. Salic. in l. cum de iure versu, quest. 6. ff. de vsu, & Crauet. de antiq. tempore, in prima particula tria pars principalis, num. 36. & 40. Alij verò scripserunt, requiri i cursum triginta annorum. Sic censuerunt Angel. in l. prator, §. 1. ff. de eden. Alber. in l. 2. num. 10. C. de iure emphyt. vbi glo. in fin. Chassan. in conf. 35. lib. 1. Balbus in tracta. de præscript. in 3. parte princip. q. 10. nu. 15. Ruy. in conf. 151. n. 5. lib. 4. Parisius in conf. 23. n. 5. lib. 1. & Berous q. 14. & Mascardus in tracta. de proba parte prima in conf. 357.

Et hæc quidē recepta est opinio. In emphyteuti verò Ecclesiæ i præsumenda, necessaria est præscriptio quadraginta annorum. Angelus in §. emphyteusim, in autem de non aliena aut permittit reb. ecclæs. An l. h. an in conf. 420. in fin. Alex. de Neuo in conf. 26. & 27. Parisius in conf. 23. num. 3. lib. 4. c. et si Salicetus in l. cum de iure versu, quest. 7. ff. de vsu, vbi sit dissentire, sufficere cursum decennij, & alio quidem. Et hæc quidē traditionem verò intelligi ex prædij quæ a priuatis possideri & præscribi possunt. Secus in bonis ecclesiæ spiritibus, scuti sunt decimæ. Nam in iis requiritur præscriptio temporis immemorabilis vna cum titulo. Quæ de re differunt in conf. 291. l. 3. vbi declaratur legem Venetam, quæ in præsumendo hoc titulo emphyteutico requirit cursum quinquaginta annorū in rebus priuatis. Illoq; in loco scripti vbi impelloris locum esse corruptum. Non hic reposito illa multa, quæ ibi scripsi.

Declaratur primò hæc præsumptio, vt locū non habeat in his rebus quæ in emphyteutium dari non possunt. Ita Roccus in conf. 151. nu. 4. lib. 4. quæ multis comprobatur.

Declara

*Declaratur secundò, vt non procedat quando apparet quò titulo res ipsa fuit ab initio concessa. Nā in claris non est opus con-
iiciuris. Ita in hisce se habent Ritus in co. sili. 63. nrm. 21 lib. 1. Beram
q. 14. monit. in iur. In domo Clara in 6. emphiteosius q. 1. versif. sed pone lib.
quod ego int. hysc. Et Parisius in consic. 2. nrm. 11. lib. 4. qui scien specie
degarant, et intellexit legem illam Venetam sub rub. Qui vno sume
penfione per annos quinque agitur, &c. quam latius explicauit in d. consi.
291 lib. 3.*

PRAESVMP. CIX.

Emphyteuta cursu temporis effectus, an, & quæ
præsumatur perpetuus factus, vel vsque
ad tertiam generationem
tantum.

SUMMARY

- 1 *Emphyteusis acquiritur a praefinitum, secundum consuetudinem concessam, vel interitum vijs, generis autem vel in perpetuum.*
- 2 *Præsumitur consuetudo ad succedendum motum non praefinitur ex modo quo de sinu motus fore sperare consuevit.*
- 3 *Mortuus numerus & qualitas quæ testatur videbatur, praesumitur iugata.*
- 4 *Credetur vnum ex totis debendi eligente, non fieri praediciendum ad usus alium.*
- 5 *Emphyteusis titulum concessum vel praefinitum secundum regionis consuetudinem praefinitur.*
- 6 *Conducitur secundum regionis consuetudinem praedia conductisse praefinitur.*
- 7 *Emphyteusis in dubio perpetua praesumitur, ubi de terminis aut regionis consuetudine non apparet.*
- 8 *Translationis domus natus est vel perpetua sit.*
- 9 *Perpetua praesumitur in dubio, quod temporale potest esse & perpetuum.*
- 10 *In iuriis et emissa praedia perpetua praesumuntur.*
- 11 *Contrarius actus natus suum natus a praesumitur celebratus.*
- 12 *Emphyteusis natus a est vel perpetua sit.*
- 13 *In illis in dubio praesumitur perpetuum, vijs, differre ad emphyteusis & censu.*
- 14 *Locationem ad beneficium in dubio perpetuum praesumitur.*
- 15 *Emphyteusis ecclesiastica, vijs, ad generationem suam concessa praesumitur.*

Disputauimus superiore præsumptione, quando cursu tēporis præsumatur quis obtinisset titulum emphyteusis, dubitari nunc contingit, an, & quando iste præsumatur effectus emphyteuta perpetuus, vel vsq; ad tertiam generationem tantum? Hac in re distinguendi sunt aliqui casus vñ cum Angelo

- Primum est ubi, quando apparet de tibi et confunditur illi qui pro domino recognoscitur, ut si apparer et confundit con-
cederet certam generatione vel in perpetuū. Hoc casu par-
ticulari temporis tibi acquiritur similis emphyteus, iuxta cō-
tinentiam plenam recogniti domini. Ita Angelus et filii precatore in
lece, et iml. certitudinis, §. *Emphyteus*, immo et filii *secundum petat*
certa. Certum autem inuenitur in verbo *emphyteus*. Et quidam
adducti sunt primo argenti. I. vel vniuersus, si. de pign. acti.
ubi procurator ad mutuum suscipiendum constitutus, presumit
se constitutus, ut filius pignore possit accipere, ex quo con-
stat certa consecutus ipse dominus. Et plura scripsi supra lib. 1. q. 98. f.
2. 1.

3 Secundò argu. l. si seruus plurium, §. ult. de l. ubi præsumitur
legatus numerus, & qualitas monetur: quæ tellator ipse legatis vte-
batur: sicuti differemus infra lib. a. præsum. ff.

4 Tertiò confert l.vlt.C.de hdeiuss. vbi ob vsuñ quotidianuñ
fancitum est, quòd si creditor eligit vnũ ex duobus reis debendi
non tamen ei fieri pñiudiciuñ aduersus alteruñ.

Secundus est casus, quando non constat de visu & consuetudine dominiorum de sola consuetudine regionis. Hoc etiam in casu præsumitur, et concessus vel prescriptus titulus secundum consuetudinem illam. Ita *de re. & l. xvi. supra.*

Primò adducti sunt testes. Ii fundus, ff. de euect. cuius verba haec sunt: [Si fundus uenerit ex cōsuetudine eius regionis, in qua negotium gestum est, pro cautione cauere oportet.]

PRAESVMP.T. CIX. CX.

Secundo confert l. licet, C. de locat. & conduct. ubi conductor
presumitur conduxisse prædia secundum usum & consuetudi-
nem regionis, ut damnum quod fenit ob tempestatem, vel aliud
ceeli vitium, ad se non pertineat. Et illo in loco plura scripserunt
Bal. Sal. & reliqui.

[illegible]

Secundo confert l. sufficit. ff. de condic. indeb. & ibi annotatur Bart. & laf. in dubio primum perpetuum t. quod potest esse temporale vel perpetuum & idem scripserunt Dec. in consil. 472. nu. 21. Ruin. in consil. 160. num. 17. lib. 2. qui & aliorum quod perpetuum auctoritate congloriat. T. ysaaculum in tractat. de re tracta. consuetudin. ff. 2. glof. i. num. 39. & in specie citat respondit Deci. in consil. 204. in fin. Huc facit glof. in v. vlt. in Infl. de mors. cum dixit pactum remissionis iniurię prefuni perpetuum. Quam quidem traditionem probant Alet. in d. res p. sum. vlt.

Tertiò suffragatur, quod † contractus praesumitur celebratus secundum suam naturam, l. *quaro. §. inter locatorem, ff. locati. & copiose scripsi supra in praesumpt.*

Atqui natura emphyteusis est, ut sit perpetua, l. i. in prin. vbi Bal.
 & Ange. in l. si ager vedigal vel emphyt. petatur. l. si ml. i. mome. 38. C. de
 iure emphy. & Soci. sen. in conf. 50. nu. 16 lib. 4. Ergo concessio emphy-
 teusis presumitur perpetua.

Quarto accedit text. in c. t. de alien. feudi. ubi Beluif. & Bald. in r. not ab. scripserunt. Liellum, qui ab emphyteusi, & censu nō differt, ut diximus supra in dubio praefumi perpetuum. Huc etiā pertinet, quod respondet Dec. in conf. 204. in fi. cum dixit, locationem ad beneficium in dubio praefumi perpetuum.

Declaratur casus, vlt. promittit non habet in emphreusi [E]cclesiastica: Nam hec promittit concessa folio vlt. ad tertiam generationem. Ita Bald. in l. i. col. 2. C. de iure employ. et ibi. las. num. 75. ff. de acquens. conseruacione. Alex. in l. qui in altem. in princ. num. 75. ff. de acquens. hered. Et hic pariter lat. in idem. in l. et pater. Et item in iuramento. num. 55. de iuramento. Ruyon in cons. num. 19. et in cons. num. 10. lib. 1. Francisc. Balliu in tract. de prescript. in prima particula tertie parte principalis, quod. folio 25. articulo in tract. de prescript. reg. 2. promittit vlt. et idem. in cons. 25. articulo de antiquo tempore. in parte prima in initio. num. 70. Ita etiam Pancelius in cons. 94.

PR A E S V M P T. CX

Emphyteusi ad tempus concessa, an præsumatur
ad certum tempus, vel perpetuò
concessa.

SUMMARY

- 1 *Emphyteusis ad tempus concessa, de decennio intelligitur.*
Et quæ sit ratio, num. 3.
- 2 *Sententiam in qua ad tempus sit interdictio, de decennio intel-*
ligi.

CONVENIT vt hoc loco differamus de emphyteufi concessa ad tempus, an præsumatur ad certum tempus, vel perpetuo concessa. Baldus in l. i. in p. i. ff. ager vel fructus vel emphyteuf. præsumi concellionem factam ad certum tempus hoc est, ad decennium, & adductis cit argument. text. l. i. fine præfinito. ff. de penis. Cuius verba hæc sunt, *C* fine præfinito tempore l. i. metallum dato imperitia danti, decennij tempora præfinita videntur.

ta videtur.] Quo loci annotavit Bartolus textum illum esse ad rem hanc singulare: et sic Bal. dicit in l. r. m. a. c. de postula. docuit, quod si in sententia non est praescriptum tempus, vt quia dixit index, intelligitur ad tempus, intelligitur de decennio. Idem in c. ex literis, nu. 20. de consuet.

Nec huius traditioni obstat consideratio Iasonis in l. m. 2. nu. 263. C. de iure emphy. cum dixit, quod iudicio praefumi debet et tempus perpetuum, iuxta naturam ipsius emphyteutis. Nam respondetur, quod a natura emphyteutis, hoc est, vt sit perpetuum, fit superior et praesumptio probantis, recessum t. dicitur, ex qua facta est concessio non simpliciter, sed ad tempus.

PRAESVMT. CXI.

Emphyteusis an & quando cursu temporis, ad commodum & beneficium directi domini praesumatur.

SYMARIA.

- 1 Canonem soluentis tanquam emphyteutae, talis praesumitur, vt in posterum a domino directo, ad praesentem eger possit.
- 2 Locatorem nomine qui soluit in futurum ad eiusdem mercedis praestationem eger possit.
- 3 Censum nomine per multos annos quid soluentis, in futurum compelli possit. Idem est in lucellario.
- 4 Emphyteutam, censuram, conductorem ad futurum solutorem volentem compellere dominum directum, vel locator, quid probare debeat.

Explicitauius supra praesumptione ab hac tertia, cursu temporis praesumi titulum emphyteusis pro emphyteuta, aduersus directum dominum. Nunc contra dicendum est, in & quando temporis cursu praesumatur titulus emphyteuticus pro domino directo, contra ipsum emphyteutam, vt in quibus tanquam emphyteuta diu soluit canonem, an talis praesumatur, vt in posterum cogi valeat a domino illo directo prestare eandem pensionem? Et praefati affirmarunt manifeste & in specie Bal. in l. i. c. de iure emphy. qui eiusdem opinionis recenset Abb. in conf. 74. c. 1. n. 1. lib. 1. idem responderunt Rom. in conf. 127. volum. 1. Alex. in conf. 113. n. 11. & 12. lib. 4. Decim. in conf. 146. n. 4. Ruin. in conf. 115. n. 27. lib. 3. Paris. in conf. 77. nu. 42. lib. 3. Soc. in conf. 18. nu. 62. l. 2. Chassan. in conf. 16. nu. 16. Boer. in q. 105. nu. 13.

- 1 Idem dicimus de eo, qui nomine locatorem & conductionis soluit, vt scilicet praesumatur talis, quod cogi possit prestare eandem mercedem. Bar. in l. cum de iure temporis, nu. 1. 4. ff. de vi sura, & in l. lib. nu. 2. C. de agri. & conf. lib. 11.
- 3 Sic etiam dicimus de eo, qui i. c. uis nomine aliquid multos annos praestitit, vt in futurum ita praesumatur talis, quod cogi possit eundem censum solvere. Ita Guido Papa q. 408. Paris. in conf. 77. nu. 42. lib. 3. in conf. 23. nu. 14. & in conf. 23. nu. 5. & 6. l. 4. qui dicit lucellario, qui parum a censuario differt. Est tamen hac re obleruandum quod quando dominus vult compellere emphyteutam conductorem, vel censuram ad solutionem emphyteutam debet allegare titulum ipsius praestationis, & ad ipsius tituli probationem inducere praestationes illas, tanto tempore praestatas. Non enim sufficeret allegare solum solas ipsas praestationes. Ita declarat praesentati Doctores, etiam supra allegata.

PRAESVMT. CXII.

Caducitatis pena, an, & quando praesumatur remissa a domino emphyteutis, vel feudi, recipiente canonem, & pensionem, & conuersio quando praesumatur remissa pensio expressio ipsius emphyteuta vel vasallo & quid si decesserit dominus, vel emphyteuta non facta declaratione iam causae caducitatis.

SYMARIA.

- 1 Caducitatis penam remissam domino praesumatur, canonem pro tempore ipsius sine illa praestatione non recipiendo, secundum vnam Del. opinionem. Contraria opinio refertur, nu. 6.

DE PRAESVMT.

- 2 Penam duplici officium non minuen.
- 3 Remedium contrarium vnum eligens, alteri dicitur remoueri.
- 4 Pensionem recipere, & emphyteutam expellere, non esse contraria.
- 5 Creditor recipiendo sortem, cur praesumatur vsus non remissus.
- 6 Caloma simplex nunquam amittit melioramenta.
- 7 Aliud est in emphyteuta, nu. 3.
- 8 Sorti principalis receptione, penam legalem non praesumitur remissam.
- 9 Caducitatis penam a lege indistincta.
- 11 Emphyteuta mutam partem & vtrum possit.
- 12 Emphyteutam expellens dominus, pensionem praesumatur remissam.
- 13 Caducitatis penam vasallo praesumatur remissam dominus, pensionem praestitam recipiendo. Aut seruicia ab eo, qui debet tempore & pensionem petere inuestituram, nu. 14. Quod praedictum etiam, si caducitas ab alio quam non solutis causam ortum habuerit, nu. 15. Idem, etiam si non dominus, sed eius generalis procurator post causam ad caducitatem pensionem recipiat, nu. 16.
- 17 Caducitas remissa in praesentem ecclesiam censetur, et alio (qui administrator solus sit) pensionem recipere.
- 18 Caducitatem non remissam censetur dominus, pensionem praestitam ad praestationem recipiens.
- 19 Caducitatem remissam censetur, a domino canonem futuram sine praestatione recipiente.
- 20 Caducitas non praesumatur remissa, si recipienti futurum canonem, & praestitam dominus, censetur emphyteuta.
- 21 Et quid si contradiat, nu. 21. v. l. taceat, nu. 22.
- 23 Praestatio facto contraria non operatur.
- 24 Pensionem profuturo recipiendo, dominus emphyteutam in ius suo confirmat.
- 25 Interpellatione secunda praesumit recessum ab effectu prima.
- 26 Emphyteuta vel feudalis re ad Ecclesiam reuerti, emphyteuta amittatur per se futura.
- 27 Hypotheca generalis electione, specialem non tollit.
- 28 In ius remissum, nemo praesumatur.

Disputatio haec, quae congruo hoc loco explicanda proponitur, egregia quidem est, sed ardua & difficilis. Quae in consilium tria capita, quorum primum est, an scilicet, & quando praesumatur dominus remissam penam caducitatis, recipiendo canonem, & pensionem ab emphyteuta, vel vasallo. Distingui sunt, mea quidem sententia, aliquot casus.

Primus est, quando dominus simpliciter, hoc est, nulla adhibita praestatione recepit pensionem, canonem quae pro iam elapso tempore. Hoc in casu recepta est Dd. opinio, caducitatis penam praesumi remissam. Ita gl. in c. parit, de locat. vbi Card. de Zuber. & Imol. Alex. in cons. 113. n. 3. lib. 4. Ruin. in conf. 110. nu. 4. & in conf. 151. nu. 12. lib. 3. Cor. sen. in conf. 32. col. 1. ver. terti. principaliter. Soci. sen. in conf. 60. col. vlt. vers. 3. quia. l. 3. l. 1. in l. 2. m. 12. 4. ver. ex quo. C. de iure emphy. qui communem esse in opinione testatur. Dec. in conf. 53. col. 4. vers. 3. aut & in conf. 329. n. 3. Bruin. in conf. 110. nu. 3. Boer. in q. 309. n. 3. Paris. in conf. 103. nu. 4. lib. 3. & in conf. 3. n. 201. l. 4. & Tulm. Clar. in 6. emphyteutis. q. 10. vult aut verum finem, qui testatur hanc esse communem. Et ego ipse hanc sententiam sum in conf. 355. nu. 12. lib. 4. vbi similia allegant & accedunt Aurel. Corbulum in tract. de iure emphy. in tit. de causa priuationis & non solutionis canonis declarat. 21. nu. 1. & Mascard. in tract. de proba. concl. 273. nu. 1. Haec tamen recepta opinio non satis iure probatur.

Primo enim fultetur eo argumento, quod passim praecitati Dd. vultur, quod scilicet quis non debet duplici pena plecti. In c. t. n. c. vlt. de iud. Atque nisi diceremus remissam esse caducitatis penam, duplex pena indiceretur, nempe in amissione melioramentorum, l. 2. vbi l. in septimo notat. C. de iure emphy. & praestatione pensionis. Ergo remissa praesumatur caducitas ipsa. Respondetur, hanc non esse duplicem penam. Non enim pensio solutio pensae est, sed debitum iam de praeterito cur emphyteuta possederit bonam emphyteuticam. Sola itaque pena amissionis melioramentorum, quae iuste ob contumaciam, & inobedientiam imposita est.

Secundo affertur argumentum, quod quidam quis eligunt vnum ex duobus remedijs contrarijs, alteri dicitur renuntiare, vt in specie prop. probat l. post dicit, ff. de lege com. llo. vbi recipiens pretium post elapsam die praesentis commissoria, dicitur illi renuntiasse. Atque in nostro casu duo sunt remedia contraria, consueque ipsam pensionem, dicitur renuntiare penae caducitatis. Ceterum responderetur ex sententia Alber. & Iasonis in d. l. 2. nu. 124. hanc duo non esse contraria, recipere pensionem, quod praeteritum respicit, & expellere emphyteutam, quod respicit futurum. Ne ergo sunt contra-

tum quia non præsumitur iuris proprii remissio & donatio, l. si deo de test. in p. in p. de prob. & dicitur supra in præsumpt. 33. nu. 1. Non etiā vrgit illa consideratio, quod simile relatu d. Decio d. conf. 138. col. penult. vrgit. 3. etiam cum dixit, Prælatum ecclesie non collegiat, qui dicitur generalis procurator & administrator bonorū ecclesie recipiendo pensiones, non adhibita protestatione ceteri iuris esse caducitatem: sicuti scriptum est gloss. Cardinal. & Anch. in d. 4. p. om. de locato. Signer. in conf. 153. Petrus inessent. in fi. Alex. in d. 4. nu. 1. lib. 2. infim. l. 2. nu. 136. C. de iure empht. & alios quam plures vocat et Aurelius Corbulus in d. l. 2. nu. 23. nam respondetur, Prælatum ecclesie nō collegiatu esse legitimu procuratorem ipsius ecclesie, & ob id posse remittere caducitatem, sicuti potest pater legitimus procurator filij in specie respondit Soc. sen. in conf. 46. nu. 26. 3. & cum remittere caducitatem, non sit proprie remittere ius quæritum, sed quæritum, ex quo requiritur domini declaratio prælatus ipse præiudicare potest ecclesie sicuti multu præbuit in conf. 73. nu. 5. 9. & ob id. l. 1. Hæc vero permissa non sunt procuratori generalis: hæc proprietati argumētum ab vno ad aliud sumi non potest. Et hæc quod declaratio locū habet multo magis, quando dominus iam protestatus est, ignorat etiam procurator, velle reipsum incidere in commissum. Ita R. in d. 2. de off. 129. nu. 11. vrgit. & tanto magis. Et idem sentit i. oder. Paris. in d. 6. 62. nu. 13. qui idem esse dixit, quando iam procurator motu litem contra emphyteutam, qui recusat re præstare pensionem. Ceterum declaratio hæc cessat, quando dominus scienter receptionem pensionis procuratore factam ratificauit, sicuti respondit R. in conf. 171. nu. 1. vrgit. & infim. l. 1. Der. in conf. 329. nu. 3. & R. in iun. in conf. 22. nu. 1. lib. 1. & bos sicuti est Corbulus in d. l. 2. nu. 23. nu. 17. in fine.

Secundus est casus principalis, quando dominus recepit pensionem præteritū temporis, adhibita protestatione, saluū sibi ius esse declarauit caducitatem. Hoc in casu recepta est penē omniū sententia, non tē remissam caducitatem. 13. lib. 1. nu. 3. & 4. & idem l. 1. infim. l. 1. nu. 4. ff. de eo quod certo loco C. in fin. in conf. 82. ad fi. Ripa in c. cum M. Ferrar. nu. 129. de consuet. Der. in q. 309. nu. 5. infim. & communis est indubitan dixit l. 1. Clar. in §. empht. q. 10. in prin. Et hæc quidē sententia retinenda est, tameti Guid. Pap. in q. 12. secutus Petr. Pap. affirmet secundū contrariā opin. fuisse iudicatū, quod scilicet pena caducitatis adhuc censetur remissa, nō obstante protestatione, qui nō prodesse scriptum reliquerunt. Et hic quidē casus locum habet contra, quando scilicet dominus expulit emphyteutam, adhibita protestatione saluū sibi iure consequendi pensiones præteritis. Ita Boer. in d. q. 309. & Clarus in d. §. emphyteus. q. 10. vrgit. & in fine.

Declaratur hic casus, vt locum nō habeat quando illi protestationi ratiq̃ ad domino non consensit, sed expressē contradixit emphyteuta. Nam tunc censetur remissa caducitas. Ita man. ff. de vrb. pre. in conf. 12. col. 1. vrgit. 3. prim. p. dicit, qui huius p. s. omni vrgit Baldus & in l. 1. & in iun. in conf. 10. nu. 3. & 9.

Tercius est casus, quando dominus recepit pensionem pro futuro tempore, post incursum ac declaratū caducitatem, nulla adhibita protestatione. Hoc sanē casu nemo est, qui neget, remissam t. præsumi diciq̃ caducitatem, & carere dubitatione dixit Iulius Clarus in d. §. emphyteus. q. 10. vrgit. & in fine in dubio. Nā fortiori permulti Doct. quos latius referam, affirmant remissam censeri caducitatem, etiam si dominus adhibuit protestationem, saluū sibi iure suspensū caducitatis.

Quartus est casus, quādo dominus recepit pensionē pro futuro tempore, hoc est post incursum ac etiam (vt diximus) declaratū caducitatem, adhibita protestatione prædicta, qui quidem protestationi cōsensit emphyteuta. Hoc casu non censetur remissa caducitas Ita manifestē Ripa in c. cum M. Ferrar. nu. 130. vrgit. primo casus, de consuet. idem sentit R. in iun. in conf. 15. nu. 12. l. 1. Et ratione motus est Ripa, quia erit protestatio hæc sit (vt mox dicemus) contraria factis actionibus possunt partes ipse voluntatem suam tacitam vno modo ad quā demonstratam, contraria verborum declaratione et iter declarare. Et clarus. 25. dist. Et hoc in casu locum habere potest opinio Bart. quam r. eferam infra in vlt. causa. Non ignoro tamen ab hac traditione dissentire Ruben in l. 1. non solum. §. morte. nu. 290. in fi. de oper. non nūm. sed leuia eius argum. ex iam dictis dissoluitur.

Quintus est casus, quando dominus recepit pensionē pro tempore futuro, adhibita protestatione, saluū sibi effectus caducitatis: & illi protestationi expressē cōtradixit emphyteuta. Hoc casu caductas censetur remissa, nō obstante illa protestatione, quā nū-

hil valet, cum tollatur per expressam contrariam protestationē, & contraditionem emphyteute. Ita in specie docet Ripa in d. cum M. Ferrar. nu. 130. vrgit. secundum casus, de consuet. & idem respondit R. in conf. 151. nu. 12. vrgit. nec obstat l. 1. in d. dem. sensu R. in iun. in conf. 409. nu. 49. lib. 3.

Sextus & vltimus est casus, quando dominus recepit pensionē pro futuro, hoc est pro tempore dectū post commissam caducitatem, adhibita protestatione saluū sibi effectus caducitatis: & ipse emphyteuta tacuit, atq̃ ita quod sumus in dubio. Hoc in casu recepta est opinio, ius caducitatis censeri remissum non obstante illa protestatione, quæ nihil operatur, et si expressim nō contradixit emphyteuta. Ita multi congesti a Iasone in l. 2. in p. in p. in iun. 4. ff. si quis cautio. & in l. 2. nu. 124. vrgit. item inquam Bartol. C. de iure empht. Et illu accedunt Aret. in conf. 35. in fine. Alex. in conf. 14. col. penult. n. vrgit. confirmatur lib. 2. Curt. sen. in conf. 12. col. 1. vrgit. secundū principaliter, R. in iun. in conf. 429. nu. 48. lib. 3. Ruinus in conf. 110. nu. 4. & in conf. 111. nu. 52. l. 1. qui testatur hanc esse communem opinionem Boer. in q. 309. nu. 6, qui affirmat, sic feruari in illo amplissimo parlamento Burdegalensi, Ripa in d. cum M. Ferrar. in fi. nu. 130. vrgit. tertiu casus, de consuet. q. 10. in tra. de pensionibus, q. 10. in fi. & Iulius Clarus in §. emphyteus, q. 10. vrgit. hoc tamen intell. quod ita fuisse iudicatum aliter. Eandem probant Ruben in l. 1. non solum, §. morte. nu. 290. ff. de oper. non nūm. Aret. Corbulus in tra. de iure emphyteuticis, tit. l. de caus. priuationis nō solum canonem, declaratiue 21. nu. 2. Mascardus in tra. de caus. de probationibus, conf. 232. nu. 2. & numer. 9.

Et primū quidē fulcitur sententia hæc illa ratione, quod protestatio contraria facta nihil operatur. c. cum M. Ferrar. in fi. de consuet. Atqui hæc protestatio est contraria facta, qui recipiendo pensionem pro futuro tempore, declarat ipse dominus velle habere illum in emphyteutam, protestando vero dicit contrarium. Ergo protestatio nil operatur. Nec hic repugnat consideratio Ripa in d. cum M. Ferrar. in fi. nu. 130. vrgit. tertiu casus, qui dixit, hæc duo: expellere emphyteutam, & recipere pensionem, esse contraria: sed tamen hæc duo, velle esse saluū ius expellendi, & recipere pensionem pro futuro non esse pugnantia. Nam (inquit Ripa) elapso tempore pro quo dominus recipit pensionem, non poterit expellere emphyteutam, quia nō faciet actum contrariū receptioni, cum illius effectus iam sit consummatus. Et idem (inquit Ripa) durante tempore solutionis iam factę, non poterit expelli emphyteuta: ita locum habet prædicta communis opinio, finito vero tempore poterit expelli. Et ita procedit opinio Bart. & idem ferē sentit Cephalus in conf. 222. nu. 11. vrgit. nu. 21. l. 1. & 2. Hæc finē consideratio Ripa nō obstat, cum ad remissā nō faciat. Nam Ripa loquitur, quando dominus recepit pensionem pro tempore futuro, & protestatus est saluū esse ius caducitatis, & expellendi in futurum, ob non solum pensionem finiri temporis. Ita intelligit Ripa hæc Doctores in disputatione, ad quod saluū est: Cum verius sit, loqui Doctores, quando dominus recepit pensionem pro futuro, ac præsumitur remissū esse ius declarandæ caducitatis ob non solum pensionem præteritū temporis: tunc dicunt ipsi Doctores, dici remissam caducitatem. Nam recipiendo pensionem pro futuro, confirmat emphyteutam in sua emphyteusi, quam si posset expellere, faceret actum contrarium. Ita declarat R. in iun. in conf. 10. nu. 4. l. 1. Et recte considerant verba Bart. in d. l. 2. nu. 1. Adem ipse sentit, dum propos. it. questionem, quando recipiens pensionem, præteritū temporis, possit expellere emphyteutam ob iam commissam consummatam deinde subsistentē fecus si recipiat pensionem futuri temporis, quid videtur remissū esse ius caducitatis.

Secundo præter duo Iasonis argumenta, quæ parum ad rem habent, ex ratione moucor, quæ etiam motus est R. in iun. in conf. 110. nu. 4. l. 1. quod licet per secundam interpellationem præsumitur recessum ab effectu primæ, & remissam mors præcedentis interpellationis, vt in adit. gloss. q. 10. in fi. Bart. in l. 1. sen. in vlt. de iur. d. de m. 25. annis. Eadem ratio cum dominus recepit pensionem futuri temporis, declarat se remittere præcedentem consummatam, & pensam.

Non obstant tunc rationes & argumenta, quæ afferri solent pro contraria opinione Bartol. in d. l. 2. nu. 8. infim. C. de iure empht.

Primū enim adducitur argumentum, quod hæc protestatio est iuris contruatoria: & qui tacet, censetur edicere. l. 1. si debet. §. si quibus mod. p. n. vel hypothe. solut. Respondetur ex iam dictis, quod

quod et si sit consecratoria, attamen est contraria factio, ob id nō valet.

Secundo vrgere videtur tex. athen. qui rem, C. de sacrosanct. eccl. vbi rem emphyteuticā, vel feudali ad dominum reuerſa, tenetur adhuc vaſallus ſoluere penſionem pro futuro tempore : & e contra, quando dominus recipit pro futuro ipſo tempore, nō dicitur ſibi præiudiciale pro præterito. Verum reſpondetur d. athen. qui rem, loqui in emphyteuſi ecclieſiaſt. ſic, nūquam dicitur remiſſa caducitas, vt ſcribitur Doct. in d. c. potuit, de locato, & maniſeſt Iulius Clarus in emphyteuſi, q. 10. verſic. quare nūc. &c. qui dixit, eſt ſpecialis fauore ecclieſie, vt conſequatur vtumque. Præterea & ſecundo reſpondetur ſic, eum in caſu d. athen. qui rem ſuſcipit ſanctum, quia contractus fuerat minus recte, minusque ſollemniter conſectus, & propterea in poenam illius ſic occupantis rem ecclieſia, compellitur præſtare etiam penſiones pro futuro tempore. Ita poſt Aretinum in l. ſi rem, ſi de acquir. poſſeſſ. & alios tradit Boer. in quaſt. 309. num. 6. & ibi num. 5. reſcendet gl. in d. athen. qui rem, affirmantem illam procedere quoad præteritis, nō autem quoad ad futuras penſiones. Id quod ſcripſerunt Archid. & alij in l. qui rem, io. q. 3.

Tertio videtur ſuffragari tex. l. quamuis, C. de pign. vbi per electionem generalis 1. hypothecæ non tollitur ſpecialis, ſicut nec per actionem hypothecariam in iudicio deductam tollitur perſonalis, l. aduerſus, C. de pignor. & hypoth. l. hypothecæ, C. de diſſolut. pign. Ita & noſtro in caſu dicendum videtur, quod per penſionis receptionem non ceneſcit ſublatum ius declarandi caducitatem : cum fit aliud beneficium domino à lege conceſſum.

Ceterum reſpondetur d. l. quamuis, & d. l. aduerſus, loqui in re hypothecata ſine ratione reditus, pro qua duo diuerſa remedia à lege conceſſa ſunt, ob id vno ſublatō, remanet alterum. Ita declar. Boer. in l. q. 309. num. 6. verſic. pariter, qui plura ad rem ſcribit.

Quarto & vltimo ad rem videtur facere, quod in dubio quis non dicitur ius ſuum remiſſiſſe. Dec. in l. poſtquam lat. num. 15. C. de pat. & laſtiſſi Tyrquel. in l. ſi vnoqum, in verbo, donatione, nu. 172. C. de reuoc. donat. Si ergo iuris remiſſio non præſumitur in dubio, quantum minus debet præſumi, quando adhibita fuit proteſtatio? Verum reſpondetur, proteſtationem illam eſſe cōtrariam decurſu, atque ita præiudiciale factum iuris, quod tollitur præſumptio illa, quæ ſumitur in dubio, nempe iuris remiſſionem non præſumi.

Extenditur hic caſus, vt locum habeat, etiam ſi declarata caducitate, dominus ipſe cepit iudicium contra emphyteutam, vt eū expelleret. Nam adhuc dominus recipiendo penſiones decurſus poſt declaratam ipſam caducitatem, & inchoatum iudicium, dicitur remiſſiſſe ipſam caducitatem poenam. Ita aduerſus Capſalum in conſ. 222. lib. 2. receptum à Corbulio in traſſ. de iure emphy. in tit. de cauſa primat. ob non ſolut. canonem declar. 21. m. 3. reſpondi in conſ. 775. red. d. pign. emphyteuſi conceſſa à D. Ioan. Jacobo Viſcama la, vbi rationem & argumēta Capſalis conſtituit.

Secundum eſt huius diſputationis caput, conuerſio ad præcedens, quod ſcilicet dominus directi expulſit emphyteutam ob non ſolutum canonem, an præſumatur ei remiſſiſſe penſiones iam decurſas, vel eas potius petere adhuc poſſit? Hac in re ſunt Doct. iur. opinionēs. Nam multi opinati ſunt dominum poſſe adhuc petere decurſus penſiones. Ita ſane ſcripſerunt Cyn. & Jacob. de Aret. in l. 2. C. de iure emphy. & maniſeſtum videtur Bart. num. 8. verſic. quare quid ſi elapſo tempore. Ita etiam Salic. An. har. & Butrius, quos reſcribit Laſus in l. 2. nu. 124. verſic. inquantum Bart. & Cagnol. in athen. qui rem, num. 43. verſic. qui dicit, C. de ſacrosanct. ecclieſi. Contraria ſententiam, quod idem caducitas penſiones peti non poſſint, probant Accuſ. Specula. Ioan. Andrea, Bebelius, Angelus, & Cardinalis euenſis reſcendet & ſequitur Iacob præſcripto in l. ea, & accedit Cuſtren. in athen. qui rem, &c. ratione l. i. moſt iud. quod dominus expellendo emphyteutam ob id dicitur ei remiſſiſſe decurſas penſiones, quod iniquum & abſurdum ſit, emphyteutam duplici poena ſubire, contra etiam ceteros, & vlt. de iud. nempe ſolutionis penſionum, & amillionis meliorum eorum, quæ verè amittit expulſus ob non ſolutum canonem, l. 2. C. de iure emphy. & hanc ſecundam opinionem ſecutus ſum in d. conſ. 775. & quam quidem ſententiam eſt iſſimilo procedere, etiam quando dominus expellendo emphyteutam proteſtans eū, ſaluum ſibi ius eſt conſequendi decurſas penſiones, cum non ſit in facultate ſuis duplici poena afficere emphyteutam. Ita ſentio aduerſus laſionem in d. l. 2. nu. 224. verſic. nūquid, athen.

Menoch. Præſumpt.

Tertium eſt caput huius diſputationis, an per mortem domini directi, vel emphyteute ante declaratam caducitatem, quæ declarari iure potuit, præſumatur remiſſa ipſiſ caducitas, vel declarari adhuc poſſit ab hæredibus domini contra hæredes emphyteute? Hoc in capite ſunt diſtinguendi atq. conſtituendi duo caſus.

Primus eſt, quando deſceſſit dominus directus, non declarata caducitate. Hoc ſane caſu ius hæredes declarare eam non poterunt, cum ab ipſo domino iam remiſſa præſumatur. Ita in ſpecie emphyteuſis reſpondit Rui. in conſ. 159. num. 1. l. b. 1. & idem tradunt Curt. iun. in traſſ. de feudis in 4. part. princip. colom. vltim. verſic. idem in emphyteuſi. Caſiodorus in deſc. 2. in d. de locato, alios reſcendet Aurelius Corbulus in traſſ. de iure emphy. in tit. de cauſa primat. ob non ſolut. canonem, ampliat. vltim. num. 25. & hos ſecutus ſum in conſ. 155. num. 17. lib. 2. & in conſ. 775. lib. 7. & idem dicendum in domino directo feudi, qui ſi deſceſſit, non declarata caducitate feudi contra vaſallum, ab eius hæredibus declarari amplius non poteſt cum remiſſa præſumatur. ſi ſane ſcripſerunt Bald. in l. i. quaſt. 30. ff. de rer. diſp. & in c. 1. §. p. vrb. ma. ſi prima cauſa bene amittit. Alacianus in c. imperiale, §. inſuper, col. 3. verſic. ſed aduerte de prob. ſi vult alen. per Feder. Aret. in conſ. 14. in fine. Alex. in conſ. 189. num. 2. l. b. 6. l. a. 2. S. Georgio, in muſtitutis feudalis, in verbo, diſp. vaſalli, num. 54. verſic. vos tenebunt. Ruin. in conſ. 159. num. 1. lib. 1. & in conſ. 155. numero 1. lib. 3. Soci. Sen. in conſ. 66. num. 19. lib. 3. Caſiodorus in deſc. 2. num. 7. & in deſc. 3. in tit. de locato. Boer. in quaſt. 128. num. 7. inſi ſi vero, in conſ. 98. num. 35. lib. 1. & alius reſert Alex. Gabr. in lib. 7. con. luſo, in tit. de criminalibus conſil. 35. num. 7. & prædicti quidam Doct. omnes intelligunt, & recte, quando dominus ipſe ſciuit cauſam eſſe caducitatem, & eam declarare potuit ſecus ſi ignorauit, vel ſi licuit & non potuit. Et in ſpecie multos ſic decedentes commemorat Gabr. in conſ. 35. nu. 6. & poſt alios ſcribit Corbulus in traſſ. de iure emphy. ampliat. vlt. nu. 25. qui nu. 26. ſubiunxit, in dubio præſumi dominum ignorare cauſam fuiſſe caducam.

Secundus eſt caſus conuerſio ad præcedentem, quōdo ſcilicet deſceſſit emphyteuta, ſuperſite illi dominio directo, quō emphyteuta viuentē nō declarati amplius caducitatem. Hoc etiam caſu dominus ipſe eam declarare amplius non poterit contra hæredes ipſius emphyteute. Ita gl. in c. vlt. de locato, & ibid. Card. naſi Zabarella, §. 16. quid em eſt dixit in domino feudo contra hæredes vaſalli, ſic & Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de feud. §. vltim. vbi in conſ. 3. num. 7. l. b. 2. Aret. in conſ. 14. circa fi. Propoſ. in d. §. inſuper, col. 2. verſic. ſed tu aduerte. Comen. in conſ. 164. Prælati Ruin. in conſ. 160. conſ. 35. num. 24. & in conſ. 159. num. 22. & in conſ. 186. nu. 20. lib. 1. Caſiodorus in deſc. 2. in tit. de locato, qui teſtatur ita iudicari Rotam Romanam. Curt. iun. in traſſ. de feudis, in 4. parte princip. quaſt. vltim. Ripa in l. vltim. q. vlt. C. de reuoc. donat. ſi vero, in c. vlt. de locato, & in conſ. 98. num. 27. lib. 1. Corbulus in d. traſſ. de iure emphy. in tit. de cauſa primat. ob non ſolutum canonem, ampliat. vlt. nu. 22. Anto. Gabr. in d. ſi vult alen. 7. conſil. notat. de criminalibus conſil. 35. num. 2. & 3. & hos ſecutus ſum in conſ. 155. num. 17. lib. 2. & in dicto conſ. 775. lib. 7. & hoc in caſu non eſt illa diſtinction, an dominus ſciuit vel ignorauerit : ſi nō poſſ. conſ. in d. conſ. 164. & inſiſſe de clar. not. Ruin. in dicto conſ. 3. in conſ. 159. num. 13. & in conſ. 160. nu. 20. lib. 1. & Corbulus in d. ampliat. vlt. nu. 25. & huius quidem caſus ea eſt ratio, quia poena huius delicti inobedientiæ, & nō obſeruat. promiſſionis, in non præſtata poenione, non tranſiit contra hæredes inobedientes emphyteute, vel vaſalli.

Extenditur primò hic caſus vt locum habeat etiam, quādo pacto expreſſo ſuit conuentum inter dominum & emphyteutam, vel vaſallum, quod ſi canonem vel debitum ſeruierunt non præſtitit, cadere in declarati amplius emphyteuſis, vel feudi. 1. a. l. i. in cap. vltim. col. 3. de donat. Curt. iun. in traſſ. de feud. in 4. part. princip. col. pen. verſic. alius tamen opti, qui dicit, Baldus in d. l. vlt. C. de reuoc. don. idem ſenſiſſe l. deo. docuit Ripa in d. l. vlt. col. vltim. num. 23. verſic. 2. inſiſſe idem ſenſiſſe Caſiodorus in deſc. 2. num. 3. & apertius in deſc. 3. num. 5. in tit. de locato. Et hæc quidem opinio vltior eſt illa Baldi in c. imperiale, §. inſuper, num. 7. verſic. vel eſt alia ſolus, de probib. ſendi aliena per Feder. quem ſecutus eſt Anton. Gabr. in d. conſ. 35. nu. 14. qui cuiusdem opinionis male reſcendet Innocent. iun. & Cardinalem in c. vlt. de dona. cum loquantur de hærede donatoris, ſicque eius qui conceſſit, vt ſi declarare non poſſit caducitatem cōuentionalē non declaratam à ſuo antecelſore. Non autem loquuntur de hærede eius, cui facta fuit conceſſio. Siliet, verò ab eodem Gabriele allegans, nil ad rem noſtra ſcriptiſ, & præterea Bald. in d. c. inſuper, num. 7. inſi. loquitur, quando pactum fuit factū quod vaſallus vel emphyteuticā cadat ipſi iure, ſicut Baldus

fideicommissi confectum fuit, in nu. 54. Vt neq. pretium alter possit recipere, nu. 55. Quo ad hoc, nonnulli esse qui dissentiant, nu. 56.

43 Clausula acceptoria non mutatur, nec ampliatur dispositionem principalem, sed eius tantum naturam sequitur.

44 Clausulam de hys potius & vna notat, quam pariter consensu adiectam, non operari.

45 Fideicommissi remissio, non nisi verbum testamenti inspectu facta dicitur.

46 Pignori venditio promissa debet rei a creditore, non tollit in pignori rem venditionem sequenti. Ea q. permisso remissionem iuri pignori, non principalis debiti operari, nu. 50.

47 Alienationi rei consentiens, si preiudicat, et si alienatio nequeat reuocari.

48 Bonorum diuisione concessam alienationem liberam, comprehendere fideicommissum, si titulo singulari, seu si vniuersali alienatio fiat. Aliquis dissentientibus, nu. 58. Idem tamen alienandi facultatem de diuisione solum intelligi, nu. 59.

49 Bonorum diuisio facta cum alienandi licentia, quo ad vsum fructum, fideicommissum non comprehendit. Idem est si cum suis iurib. alienari posse dixerint diuidentes, nu. 61. Vt si ea constitit ex actu subsequente diuidentis fideicommissum comprehendere voluisse, nu. 62.

50 Boni diuidentes cum clausula, ad habendum, remittunt, & quidquid voluerit, placuerit faciendum, praesumit fideicommissum remissio, nu. 65. Id q. procedere multis modis, si & hereditas illa licentia data sit, nu. 66.

64 Facere qui quod vult, potest vendere, donare, legare, & haec idem in eas facere permittitur.

67 Bonorum diuisione facta cum clausula, ponentes sese in omnem eorum locum, iur. & stat. in praedictis bonis ut in rem propriam fideicommissum remissionem praesumitur.

68 Propria rei quae dicitur.

69 Proprietati verbum rectum dominium significare.

70 Bonorum facta diuisione cum clausula, vt diuidentes haberent, possiderent, & tenerent portiones, ibi obuius plene iur. ann. c. testator fideicommissum, & nu. 72. Et quid si in diuisione annueller testamentum continens fideicommissum, nu. 73. Aut reuerentur sit fideicommissum aliud, vel illius pars, nu. 74. Et clausula sit clausula, renunciantes omni iuri & legum auxilio, nu. 76.

71 Rempleno iur. qui habere dicitur.

72 Exceptio quae fit de bonis vel dispositione alibi non continetur, aut illud extenditur, ne in iuris reddatur exceptio.

Cum haecenus multi explicati sint casus, in quib. ex vno actu interdum resultat remissio iuris competentes ex alio actu & contractu, interdum non, e re visum num. est exponere, an & quando ex actu diuisionis bonorum resultat remissio iuris fideicommissi, & bonorum emphyt. Disputatio est valde frequens, & vtilis. Non enim dubium est, quin ius hoc fideicommissi & bonorum emphyteuticorum possit remitti. De fideicommissio manifestata sunt iura in l. cum haereditas, l. a. ff. ad S. C. Treb. in l. qui Roma, §. duo fratres, ff. de verb. obl. Lant. reitut. ff. de solu. & apertus in l. i. C. de pact. & in l. de fideicommissio, C. de trans. & in specie nostra Bal. in l. qui cum tutoribus, col. 2. ff. de transact. Ripa in l. qui Roma, §. duo fratres, nu. 101. ff. de verb. obl. Boer. q. 47, nu. 5. cum de expressa voluntate volentem remittere fideicommissum appareret, dubio non est illud esse remissionem, d. l. C. de pact. Et idem est dicendum de bonis emphyt. de quibus respondit Ias. in conf. 173. li. 4. Expressum Dd. in hac dispositione & materia de fideicommissio & emphyteuti, ea comparantes argumentantur, vt apud Alex. in conf. 13. li. 5. Et in claris opus non est coniecturis, l. ille aut ille, §. cum in verba, de leg. 3. Est solum dubitatio quando verba non sunt clara.

2 Nam tunc ad coniecturas confingimus, quae quidem sufficit, vt dicatur remissum fideicommissum, vt scribit Bal. in l. qui cum tutoribus, col. 2. vers. 2. modo, ff. de transact. Alex. in d. §. duo fratres, col. 1. Dec. in conf. 86. nu. 4. Anto. Gabr. lib. 4. c. cum l. C. de fideicommissis, in consuetud. nu. 33. Decia in conf. 2. nu. 4. lib. 2. Rinon. in conf. 204. nu. 32. lib. 2. Quod autem facilius intelligamus, quae sunt coniecturae vrgentes & probabiles, vt remissum dici possit, vel non possit hoc fideicommissum, distinguendi sunt aliquot casus, sequendo praecipue traditiones Bart. in d. l. qui Roma, §. duo fratres, in q. 1. 2. 4. 5. & 6. & 7.

3 Primitus est casus, quando facta est simplex diuisio bonorum suppositorum fideicommissio puro, vel si purificato, hoc casu recepta est Dd. sententia, fideicommissum censeri remissionem, ita Cast. in

Menech. Praesumpt.

d. l. qui Roma, §. duo fratres, col. 3. vers. super gl. magna, & ibid. Caus. & Alex. & idem Alex. in conf. 100. col. vii. lib. 7. Dec. in conf. 79. nu. 3. & in conf. 247. nu. 3. in fi. Rui. in conf. 139. nu. 6. & 9. lib. 2. q. 68. alibi expli. vt. Idem sentit Anto. Gabr. in lib. 4. c. cum l. C. de fideicommissis, col. 1. nu. 28. et si eo loci pro contraria opinione male cōmōmōrari Rul. praecitato in loco. Idem respondit Crau. in conf. 237. col. 2. vbi 3. arg. q. vbi Bal. & alios recenset. Cum enim fideicommissum est purum, vt si testator vni heredum prelegit fundum ei alij pignori tradendo, vt si fundus cui eo praelegatorio diuidatur, praesumitur quod is praelegatarius remiserit ius ipsius praelegati, cum simul stare non possit (vt scribitur Cui. & Rui. Iq. quod praelegatum fit in totum praelegatarij) & quod diuidatur inter ipsos coheredes. Sic etiam sentit eruditiss. Leonius nunc Ferraria Episcopus optimè meritis in d. §. duo fratres, nu. 219. inf. Idem est quando fideicommissum conditionale effectum fuit puro, secundum Ruinam, cum per se virtus & effectus puri, i. & purificati Bal. in l. cum test. mortui, in fi. C. de manum. test. a. & in specie Dec. in conf. 79. nu. 3. vers. sed in casibus.

Qua ratione diluitur confideratio Rul. praecitati in d. §. duo fratres, nu. 40. cum dicit, non praesumi remissionem fore pro prij, ex quo est quando donatio, vt diximus supra in praefatu. nu. 61. Diluitur sane haec confideratio i. quia donatio hoc casu praesumitur ex quo actus ipse diuisionis simul stare non potest cum obligatione praestandi totum praelegatorio. Et hic quidem casus praecedit multo magis, quando diuisio facta fuisse verbis amplexibus, & praeagnatibus, & adhibito iuramento. Ita in specie decia nunc purificati respondit Dec. in conf. 15. col. 1. vers. sed tamen supra dicta. Idem multo magis dicendum est, quando facta diuisio diuidentibus possederunt: & de alijs rebus inter se gestis rationis rē d. 3. de rebus, nulla fideicommissi mentione habita, iuxta l. 1. Preulta, ff. de probat. Ita in specie consilium Dec. in conf. 79. nu. 3. & 4. Nec hoc casu qui poterit diuidens recuperare praetium ab emptore. Ita Crau. praecitato in loco. Et confirmatur ex his, quae dicimus in fi. in 2. extensione quinti casus.

Secundus est casus, quando facta fuit diuisio simplex bonorum suppositorum fideicommissio nondum purificata. Hoc in casu recessissima est Dd. sententia, non praesumi remissionem fideicommissum. Ita Bart. in d. §. duo fratres, q. 1. nu. 10. & ibid. Cast. & Alex. & communem testatur ibid. Crot. nu. 73. qui refert Io. Andr. in manu, casum hunc dubitatione carere. Idem scripsit Caprari. consil. 49. nu. 10. Rui. in conf. 137. n. 6. & in conf. 138. nu. 3. lib. 2. & in conf. 102. nu. 27. lib. 3. Dec. in conf. 79. nu. 3. & in conf. 86. nu. 4. Sic & Ripa in d. §. duo fratres, nu. 34. & ibid. Soc. in nu. 86. Boer. in q. 47. nu. 2.

Et communem etiam asseruit Grat. in conf. 60. nu. 5. lib. 1. Et eisdem sententiae alios multos commemorat, & sequuntur Anto. Gabr. in d. c. cum l. nu. 1. Decian. in conf. 3. mu. 12. lib. 3. Riminald. Iun. in conf. 10. nu. 39. lib. 2. eandem probauit Leonius in d. §. duo fratres, nu. 316.

Primò adducti sunt ex d. §. duo fratres, intelligendo, quod ibi fuerit malè iudicatum. Secundò ex l. cum pater, §. haereditatem, de l. 2. qui tamen non satis probat, quia non apparet fideicommissum fuisse iniunctum inter illos diuidentes, vt pendunt Alber. & Comen. quos sequitur Ripa in d. §. duo fratres, nu. 39. Adducitur tertio tex. l. 4. sub iuncto, in princ. de leg. 1. vbi diuidentibus emendo rem fuppositam fideicommissum, non praesumitur remissio ipsius ius fideicommissum. Melius forte probatur ea ratione, quod vnus factor non infert alium, qui necessario ex illo non sequitur, l. vlt. C. ne vxo. pro marito. & dicitur supra in praefatu. §. 6. mu. 5. At duo haec simul facta possunt, quod bona diuidantur inter nos, & quilibet habeat partem suam, donec eueniat cōditio fideicommissi: & ea eueniente portio vnus ad alterum redeat. Atque ita necessario non sequitur, quod perpetuo ad vnum eum debebat.

Extenditur primò hic casus, vt procedat etiam si diuisio haec fuit iuramento confirmata. Nam adhuc non praesumitur remissum fideicommissum. Ita in specie Ripa in d. §. duo fratres, nu. 38. p. Bal. in conf. 349. super eo in fi. lib. 3. Et est ratio, quia iuramentum non augeat consensum, l. vlt. C. de non num. pec.

Extenditur secundò, vt locum etiam habeat, quando ij diuidentes promissit iniunctum de eulitione. Nam adhuc ob simplicem ipsam diuisionem, non praesumitur quod voluerint remittere fideicommissum. Ita sentit Bart. in d. §. duo fratres, nu. 10. vers. quod dicit male, & manifeste affirmatur Crot. ibid. mu. 77. & Ripa nu. 79. Et accedunt Alex. in conf. 21. nu. 6. lib. 5. Rui. in conf. 146. nu. 3. lib. 3. & in conf. 137. nu. 12. lib. 2. Alcia in d. §. duo fratres, n. 36. vers. ceterum illud, & ibidem Leonius nu. 313. Decian. in conf. 41. nu. 12. lib. 1. & Riminald. in in conf. 204. nu. 90. lib. 2.

23 promissio de non contrahendo, facta t fuisse verbis multum amplius, & (vt dicitur) praeiudicantibus, vtputa si dictum fuit, quod promittitur non contrahere aliquam ratione, iure, vel causa, quae dicitur exceptari potest. Nam tunc praesumitur remissum fideicommissum. Ita enim primo scriptum haec. Ande in addit. ad Specul. in de testat. §. promissum. num. 27. vers. sed quid si fideicommissarius. Hinc testat. fuit Bald. in d. §. duo fratres. column. 1. vers. dicit, quod quando idem verba affirmatiua Capra in conf. 89. num. 16. & 17. perzupposito, quod diuidentes habuerint scientiam fideicommissi. Alex. in d. §. duo fratres. column. 1. vers. addit et tamen. & ibidem Crot. num. 4. idem Cornueus in conf. 157. col. 2. ad fin. lib. 3. Iud. Bolog. in conf. 31. in fin. Socin. sen. in conf. 43. num. 8. vers. 12. multum operator lib. 4. Curt. sen. in conf. 64. sol. gen. vers. 2. quando. Rinn. in conf. 118. num. 21. & in conf. 133. num. 14. lib. 2. Dec. in conf. 11. num. 12. in conf. 287. col. 1. in conf. 345. num. 2. Curtius in conf. 49. num. 12. Gratius in conf. 17. num. 12. lib. 1. Pars in conf. 31. column. 1. lib. 3. Socin. iun. in conf. 216. num. 50. & 51. lib. 1. quos fecit sum in conf. 87. num. 32. lib. 1. Hic nunc accedunt Anton. Galv. in d. consil. §. num. 20. qui praedictis penes omnes conueniunt. Crauet. in conf. 24. num. 12. vers. amplius dico late Cephal. in conf. 253. num. 11. lib. 2. O. Jaf. de iur. 112. num. 17. Decian. in conf. 2. num. 89. lib. 2. Pancrolus in conf. 19. num. 82. Barbat. in conf. 94. num. 29. lib. 2.

29 Ea est huius declarationis ratio, quia cum verba sunt t generalia, restringi non possunt ad specificata, solum ratione recti sermonis, operatur ergo remissionem fideicommissi. Ita sentit Bart. in d. §. duo fratres. num. 12. Et comprobatur traditione Cyni in l. si ex marito. C. de except. si debitor soluit partem debiti, & creditor fecit pactum generale de non petendo, restringitur hoc pactum, quod ad partem solum, si tamen dixit creditor, quod non posset amplius aliquid petere occasione cuiuscunque debiti, tunc verba haec non patiuntur aliquam restrictionem salua ratione recti sermonis. Huc etiam pertinet traditio Bald. in l. sub pretestu peticarii. col. vii. C. de sacrosanctis eccles. & iud. Ias. si administrator t reddidit rationem aliqua de re & negotio, & dominus eum liberavit verbis his generalibus, si libero te ab omnibus, & quibuscunque, de quibus mihi in hac venique diem tenebaris liberatio hac non restringitur ad specificata, sed extenditur ad omnia quaecunque alia. Idem scripserunt Alex. in conf. 46. num. 7. lib. 1. Rinn. in conf. 210. col. vii. lib. 1. Gov. ad in conf. 94. num. 21. Affili in de iur. 218. num. 7. & Crauet. in conf. 209. num. 6. vbi ibi similia conueniunt.

30 Huius intelligentiae male dissentire ab hac declaratione Caltr. in conf. 188. Quia dubia supra. col. 1. lib. 2. Socin. fin. in conf. 231. num. 23. lib. 2. Rinn. in conf. 137. num. 9. in conf. 128. num. 9. in conf. 147. num. 15. in conf. 119. col. vii. lib. 2. Dec. in conf. 493. col. 1. Grat. in conf. 109. num. 12. lib. 2. God. rad. in conf. 36. col. vii. & Riminald. iun. in conf. 204. num. 69. in conf. 11. col. 2. Et iij moti sunt ea ratione, quod hac verba promissio non contrahere aliquam ratione, titulo vel causa promissio intelligi in dependentiab ab expressis. Sed respondetur, verba praedicta generalia, quous ratione, iure & causa, comprehendere etiam ultra dependentia ab expressis in ipsa diuisione.

Declaratur secundum, vt locum non habet hic casus, quando ipsi diuidentes promiserunt t non contrahere occasione fideicommissi debendi. Nam tunc, praeposita scientia fideicommissi, censetur illud remissum. Ita Bart. in d. l. qui Roma, §. duo fratres. q. 4. num. 27. de verb. oblig. quos fecit iun. ibi Crot. num. 107. Ripa num. 62. Et hoc accedunt Crauet. in conf. 188. Quia dubia. col. 1. lib. 2. Curt. sen. in conf. 64. col. 2. in fin. & Newm. in conf. 14.

32 Hae declaratio multo magis procedit, quando diuidentes promiserunt nihil amplius petere, t vel contrahere iure substitutionis, vel fideicommissi, vel alio quocunque. Hoc sane casus praeposita semper scientia fideicommissi fuit paterni, vel aucti, siue transferat illud, censetur illud remissum. Ita Bart. in d. §. duo fratres. q. 5. num. 23. quos fecit iun. ibi Alex. & Ias. & verum est quid dicitur. Et idem respondetur Rinn. in conf. 137. num. 15. lib. 2. Pars. in conf. 71. num. 2. lib. 3. Gov. ad in conf. 47. num. 17. Socin. iun. in conf. 129. num. 60. lib. 1. & Alciat. in de iur. 86. num. 2.

33 Quare est casus, quando diuidentes remiserunt omne ius sibi competens, & competentium. Vel si dictum est [remittentes tunc quod habent, vel habere sperant. Vel quod quod habent, vel habere possunt.] Atque ita verba hic concepta comprehendunt etiam tempus t futurum. Hic clarioris doctrinae gratia, distinguendi sunt duo casus vna cum Bart. in l. qui Roma, §. duo fratres. q. 6. num. 19. vers. nunc ad praeposita, de verb. oblig.

34 Primus est, quando nulla alia causa t sub est, ex qua diuidentes sperare possent aliquid ius in ipsis boni equum fideicommissum. Hoc in casu praesumitur remissum hoc ius fideicommissum. Ita

Bart. in d. §. duo fratres. num. 19. in fine. Et illa affectus fuit ibidem Crot. num. 27. qui multum similibus comprobatur. Idem responderunt Bald. in conf. 440. Et alioque promissio esse tale. solum. 2. vers. item sunt ibi verba, lib. 3. Alexand. in conf. 102. num. 6. lib. 6. qui similibus traditione Baldi comprobatur. Rinn. in conf. 12. num. 7. in conf. 119. num. 11. in conf. 146. num. 3. in conf. 152. num. 9. lib. 2. in conf. 92. num. 23. & in conf. 156. num. 3. lib. 3. Decian. in conf. 287. in fine. Parsius in conf. 12. num. 39. & in conf. 71. num. 14. lib. 3. Socin. iun. in conf. 116. num. 70. & 54. lib. 2. Et hoc fecit sum in conf. 87. num. 23. lib. 1. Et hoc accedunt Dec. in l. 1. num. 32. in fine. C. de pactis. & ibidem Cagnolus num. 84. diffinit. Ripa in d. §. duo fratres. num. 41. & 17. Crauet. in conf. 623. num. 9. vers. fecit, cum actio. & num. 13. Relland. in conf. 34. num. 92. lib. 4. & Decian. in conf. 3. num. 114. & num. 121. lib. 1.

35 Ea est ratio, quia (vt dicitur Bartolus) videtur nominatim expressum hoc ius fideicommissum nullum aliud addit, argum. l. 2. ff. de liber. & posthum. si optest, secundum Crotum in d. §. duo fratres. num. 127. simile ex l. i. conf. 1. de opto. legat. & l. pediculis. §. cum quateretur. ff. de auro & argento. lega. vbi si testator legauit ornamentum mulieribus cum auro, comprehenditur ea, quae testator habebat venalia, quod testator nihil aliud habebat, ad quod praedictum legatum posset referri. Confert & l. fundus qui locatus. ff. de fundo instructo, in frumento quo leg.

Præterea etiam frustra verba hac essent appositae, & nihil operarentur, contra si quando, in prince de legat. 1. ut in specie ita considerat Crauet. in d. conf. 103. num. 12. qui regulam hanc ex dicta l. si quando, desumptam multis exornat.

36 Ceterum solent hoc in casu dubitari, cui incumbat onus t probandi, aliam non assilisse causam, quam ius fideicommissi t Ruinus in d. conf. 152. num. 9. lib. 2. respondit, afferentem aliam assilisse causam probare debere. ut Ruinus fecerat sum in d. conf. 87. num. 21. et idem verba sentit Gratius in conf. 6. num. 27. vers. sed ibi non apparet, lib. 1. Ea etiam potest ratio, quod t actionem & iurium pluralitas non praesumitur, iuxta ea quae tradunt Cornueus in conf. 144. num. 11. lib. 4. Socin. sen. in conf. 40. column. 2. lib. 3. & Crauet. in conf. 198. num. 4. Et ergo qui asserit plures habere actiones & iura, probare debet, vt praecitati Doctores tribunt, & si aliter responderent Albanus in Ruino. q. 6. num. 11. & 12. & Beccius in conf. 111. num. 26. Quocirca male t Rinn. diffinit Albam in conf. 74. num. 11. & 12. & Franciscus Beccius in conf. 111. num. 27. Quorum considerationes consulti in d. conf. 87. num. 21. & 22. Et hic considerandum est, quod respectu bonorum fideicommissi, nulla alia causa, & actio considerari potest, quia nullus contractus super illius bonis potuit fieri.

37 Secundus est casus, quando tempore diuisionis aliae exstant t causae, ex quibus diuidentes sperabant in dictis bonis habere aliquid ius, vtputa ex aliquibus praecedentibus contractibus. Hoc in casu concludit Bartolus. in d. §. duo fratres. num. 19. vers. nunc ad praeposita, non praesumi remissum fideicommissum. Et Bartolum secuti sunt ibidem Aretin. & Alexand. & communem testatur ibidem Crotus num. 126. Ripa num. 83. Cornueus in conf. 155. in fine, lib. 3. Gratius in conf. 17. num. 47. & in conf. 60. num. 6. lib. 1. God. rad. in conf. 45. num. 18. Ruinus in conf. 92. lib. 3. qui respondit eo in casu, in quo cessio actionum referri poterat ad personas eorum, qui bona fideicommissi occupauerant. Decianus in conf. 3. num. 122. & num. 127. lib. 1. & Franciscus Beccius in conf. 111. num. 26. Hic accedit decisio Rota Romana referente Verulo in de iur. 20. parte 2. Ea est ratio, quia remittens ius t quod habebat, vel habere sperat, intelligitur remississe ius, quod sperat habere ex causa subsistente de praesenti, non autem de futuro, atque ex causa euentus casus fideicommissi. iuxta l. quod seruus. ff. de conditio. ob causam. & l. si de statu liberi. quae deducit & explicat Barto. in d. §. duo fratres. num. 19. vers. praetatur supra. & tradunt praecitati Doctores, qui similibus comprobant.

38 Hic casus multo magis procedit, quando in diuisione appositae t aliqua verba restrictiua, quibus excluderetur ius futurum, vt si dixissent [remittere, & liberare ab omni iure usque in praesentem diem.] Ruinus in conf. 37. num. 11. lib. 2. item sensu Angel. in conf. 287. num. 3. vers. sed in themate.

39 Declaratur hic casus vt non habeat locum, quando verba posita in diuisione t essent valde vniuersalia. Soci. senior in conf. 251. num. 18. lib. 2. vt respondit Curtius junior in conf. 49. num. 10. qui nam causam de praesenti, quod quando verba non possunt adaptari ad plenum fideicommissum. Rinn. in conf. 152. num. 16. lib. 2. Decian. in conf. 127. ad finem, & in conf. 345. column. 2. idem respondit Gratius in conf. 17.

conf. 17. num. 12. & in conf. 6. num. 17. lib. 1. Socinus iuni. 7. in conf. 116. num. 53. lib. 1. Idem est, quando dixisset transferre omnimodò omnem. Ita Gratius in d. conf. 65. num. 18. Parisius in conf. 71. num. 14. lib. 3. Ita etiam in specie respondit Crauet. in conf. 682. num. 14. remissum premissum fideicommissum, cum dictum est, quod renunciando omnibus iuribus quomodolibet ad se spectantibus. Ita etiam quando expressit dictum est, quod renuntiant etiam iuri de futuro. Boerius in d. conf. 147. num. 14. Idem etiam responderunt Caphalus in conf. 213. num. 9. lib. 2. & Rolandus in conf. 34. num. 92. lib. 4. quando diuidentur dederunt, & concesserunt in universalia, actiones reales, & personales sibi spectantes & pertinentias, & quæ spectare possent, possunt & possunt in futurum, sic & Thobias Nonius in conf. 41. num. 7.

Ceterum declaratio hæc locum non haberet, quando relictum atque exceptum fuisset fideicommissum. Ita Gratius in conf. 29. num. 25. lib. 2. & Caphalus in conf. 296. num. 9. & num. 11. lib. 2. Vbi in m. 30. reijcit contrarium opinionem. Socinus senior in conf. 43. lib. 4. quæ sententia damnat Alciatus in dicto §. duo fratres, num. 30. vers. sed fin. in huiusmodi. Et Ripa ibidem in m. 4. vers. ampliat. se. unde sequitur fidei Socinus, cuius opinio comprobatur, eo tantum non relato, sibi parum constans Caphalus in conf. 213. num. 20. 21. & 22. lib. 2.

Quintus est casus, quando in diuisione adiecta fuit hæc clausula [ad habendum, tenendum, vendendum, alienandum, &c.] an his verbis præsumatur remissum fideicommissum? Hoc in casu variz sunt Dd. opiniones.

41. Prima fuit eorum, qui existimant, non solum non esse remissum fideicommissum, sed nec etiam datam facultatem alienandi bona ipsa fideicommissi, quia eueniente conditione recuperari possint. Hæc in op. in u. fuit Aretinus in d. §. qui hunc, §. duo fratres, quæst. 8. de verbor. obligat. quem se. ut ait G. ad idem in d. conf. 36. num. 27. & 38. & num. 13. et si quis dicit. C. de R. & R. qui aliter dicunt. Et in hoc v. fuit est præsumitur Socinus iuni. in dicto §. duo fratres, numero 127.

Primo ex ratione motus est Aretinus, quod alienandi potestas referri non debet ad fideicommissum dependens ex testamentum.

Verum respondetur ex sententia Iasonis & Ripæ, quæ infra commemorat abbas, id verum esse, quando clausula illa possit aliud operari. At hic operari nil potest, nil dicimus, remissum esse fideicommissum. Quandoquidem absque prædictio fideicommissi poterat quilibet ante diuisionem alienare partem suam, donec eueniente conditio. Vbi §. fin. in emat. 12. C. de communia delegat. & in fin. comprobamus, ubi etiam emendatrabimus, non esse recipiendam considerationem Socii iuni. in d. §. duo fratres, num. 127. vers. nec est obstat, cum dixit ferendum magis esse quod clausula hæc nil operatur, quam vt fideicommissum dicatur remissum. Præterea respondetur secundum Ruinum conf. 39. num. 11. lib. 2. quod illud præcedit inter ingranantes, disposita in testamento, sicque fideicommissum, seu inter cientes.

Secundo motus est Aretinus ex ratione, quod clausula hæc & illi similes accesserunt dicuntur, & in parte executiva positæ, &

43. propterea nõ mutant, nec ampliant dispositionem ipsam principalem, sed eius naturam tantum sequuntur. Item d. de prob. & tradit Dec. in conf. 510. numero 1. & in conf. 521. numero 14. & 11. & alibi sepe. Non ergo clausula hæc operatur remissionem fideicommissi.

Ceterum respondetur, vt scripsi in conf. 37. num. 44. lib. 1. post Ripam in dicto §. duo fratres, num. 44. non reposito, quæ facile illo in loco legi possunt.

44. Tertio virgine videtur, quod hæc clausula creditur adiecta ex stylo & visu notarij & propterea nil operatur, vt in specie respondit Socinus in conf. 216. num. 21. lib. 1. Et simul ibi in casibus tradunt ante concessi in conf. 87. num. 6. & 7. lib. 1.

Verum respondetur, vt scripsi in d. conf. 87. num. 45. quod imò hæc clausula præsumitur appositæ paritum consensu. Quam sententiam illo in loco multis rationibus, & Dd. autoritatibus comprobauit. Et alia plura scripsi in conf. 37. eod. lib. 1. Sic etiam in specie nostra responderi Riminald. iuni. in conf. 20. num. 44. lib. 1. & Rolandus in conf. 34. num. 92. lib. 4.

45. Quarto mouetur Aretinus, quia remissio fideicommissi nõ dicitur facta, nisi vñ & in specijs verbis testamentis, de his §. de trasactio. Quæ sanè verba dici non possunt fuisse inspecta illo in casu.

Respondetur, Dd. præsupponere diuident. res ipsos scire de dispo-

sita in testamento, illudque vidisse & considerasse. Nam quando de vno disputatur, reliqua præsupponuntur habita, l. qui testam. 10. in ff. de testam. & l. de test. & qual. in 6.

Secunda est opinio eorum, qui existimant, tñ imò ob hanc alienandi facultatem concessam, præmissam absolute & simpliciter remissum fideicommissum. Hanc in off. sepe præstat Aug. in d. §. duo fratres, §. 1. Imò & Crauet. in conf. 133. quæst. 4. & §. male loquitur Bar. in d. §. tellectu. Eandem affirmant Cort. seu. in conf. 64. & apertum penult. vers. & præsent. narratio. Dec. in conf. 17. num. 49. & apertum in conf. 65. num. 1. lib. 1. Socinus iuni. in conf. 216. num. 16. lib. 1. Rolandus in d. alle in conf. 34. numero 82. lib. 4. Caphalus in conf. 213. numero 8. lib. 2.

47. Horum opinio visa mihi fuit semper verior, præsupposita tamen scientia fideicommissi. Nam frater ille, qui dat facultatem alienandi, simpliciter & purè eam dat, non autem sub conditione. Si enim data esset sub conditione, ea alienatione non secuta, locus esset repet. tñ fideicommissi: quippe quod ea conditione non purificata, res primum suum statum retinet. Sed cum pure data est, nil aliud significare voluit in concedens, quam quod frater ille suus cui concessit esset liberè & absolute dominus, & propterea posset ad libitum rem ipsam alienare.

48. Tertia fuit opinio eorum, qui dixerunt, ob hanc clausulam, non esse tñ absolute & simpliciter remissum fideicommissum, sed solum secuta ipsa alienatione. In hac opinione verè fuit Bar. in d. §. duo fratres, quæst. 8. num. 21. sicut illi exprellim illo intellexerunt Alex. num. 73. Iason num. 18. & Socinus iuni. num. 127. vers. & abque dubio qui dixit absq. dubio Bartolus sic intellexit, quod & ego verum puto. Nam id significat iura, quibus traditionem iura confirmat Bartolus, præsertim l. §. superuacuum & §. penult. ff. quibus modis pignus vel hy potholuitur, de qua infra dicemus Idem significant & verba eiusdem Bartolini in quæst. 9. que immediate subsequuntur, dum ita scribit. (Nono quæst. pone quod non remissum fideicommissum, nec data licentia de vendendo, &c.) Ecce quod Bart. constituit differentiam inter fideicommissi remissionem, & pactum de alienando. Hanc quoque Bartoli opinionem secutus est Bald. in conf. 18. Do. in v. Thomas 46. num. in 4. puncto lib. 1. qui manifestè dicit, durare fideicommissum licet obileat exceptio. Idem etiam dixit Castren. in conf. 188. Quæ dubia, num. 1. in fine, lib. 2. & apertus Romanus in conf. 203. num. 1. Alexander & Iason in d. §. duo fratres ille num. 18. in fine, lib. 2. Ita etiam Ripa num. 23. in illis ibi, qua tradit num. 74. vers. limitatur primo, & Alciatus ibidem num. 29. vers. primus est, & num. 30. & 31. & in respon. 339. in fine. Eandem probantur Alexander in conf. 109. num. 31. 2. in conf. 8. num. 7. lib. 1. Socinus iuni. in conf. 43. num. 1. & 14. vers. ex quibus in fine, lib. 4. Corinus in conf. 144. in om. vlt. m. lib. 3. Ru. in conf. 147. num. 16. lib. 2. & conf. 92. num. 27. lib. 3. Alciatus in respon. 377. num. 1. Crauet. in conf. 24. num. 8. Decianus in conf. 3. num. 127. lib. 1. Riminald. iuni. in conf. 80. num. 38. lib. 1. & conf. 204. num. 46. lib. 2.

49. Primò motus est Bart ex l. licet. §. superuacuum. & §. pen. ff. quib. mod. pign. vel hy po. soluitur, vbi permittit tñ facta à creditore debitori vt possit vendere pignus, non tollit tñ pignoris, nisi venditio secuta. Ita ergo nullo in casu facultas alienandi fideicommissi bona non infert remissum, nisi secuta ipsa alienatione.

Ceterum respondetur terminis non esse paribus. Nam in casu d. §. superuacuum. & §. pen. permittit illi creditoris ad vendendum tñ pignus videbatur, hoc est, ad ipsius crediti, & ad ius pignoris, in debito autem intelligitur referri ad ius pignoris, tum ob naturam actum, tum ne creditor ius suum totum donasse inde acceptum, dicitur. Et idem permittit illi operatur remissionem ius pignoris, non autem crediti principalis, secuta scilicet ipsa venditio. Nostro in casu permittit hæc nil aliud operatur remissionem ius fideicommissi, cum tantum ipse retineat, quantum fratri concedit, quod non cõtingit in casu d. §. superuacuum. in d. §. penult.

51. Hæc tamen opinio Bartoli approbata à qua in tñ iudicij difficultas esset recedere, sequitur, quod alienatione secuta, non potest eueniente conditione, frater, qui alienationem permittit, recuperare bona è manibus eorum, qui ea emerunt, vel alio titulo consecuti sunt. Nam iempores non quicquid acquiruntors tursi tant frater hunc qui aliter euenisse casum fideicommissi. Ita verè docuit Bartol. in d. §. duo fratres, quæst. 8. num. 21. lib. 2. vers. vide, si quidem alienatio esset secuta, puto quod emptor non possit postea inquietari à Bartolus sic intellexit ibidem Alciat. num. 22. vers. sed quæst. 8. in d. respon. 339. in fine. Et si Ripa in d. §. duo fratres

fratres, num. 23. & alij plures aliter nixi sint intelligere Bartolum. Hic itaque emptor tutus est, siue (vt inquit Bartolus & recte) fratres fuerint scientes, siue ignorantis fideicommissi. Quandoquidem (voluit dicere Bartolus) eorum ignorantia nocere non debet emptori, quia in bona fide est, quod emit, visū disitione cum facultate hinc inde concessa alienandi: & credidit hic emptor fratres illos scituisset & cognouisset fideicommissi, quod eis cōpetebat & competere poterat in bonis & se diuisis. Est itaque (vt diximus) tutus hic emptor. Et Bartolum sentiens Alciat. *videmus num. 31. vers. Sed quid si qui licentiam, & apertum Ruin. in conf. 11. num. 10. in fine lib. 2. Socin. Sen. in conf. 43. num. 19. lib. 4. Pars. conf. 16. num. 26. 27. lib. 2.* Id quod probat Bart. primo ex l. si mandato Titij. si mandata, quam ad rem hanc inducit Socin. *hinc. in d. §. duo fratres, num. 127.* Adducit secundū Bart. text. l. si fundum per fideicommissum, in princip. ff. de legat. 1. quam non probare sentit Ripa *in d. §. duo fratres, num. 23.* quia ibi hæres vendidit rem tanquam propriam ipsius fideicommissarii præsentis & expressè consentientis.

Nostro verò in casu frater consensit, quod eam alienaret tanquam propriam ipsius alienantis, & in absentia ipsius emptoris. Quæ consideratio non diluit argumentationem. Nam & hic frater dicitur consentire fratri alienanti, vt tradit ius, quod ipse cōsentientes posset habere eueniente conditione. Nec dicitur facere absente emptore, quia facultas instrumentum diuisionis concessa generaliter, ab emptore deinde acceptata, videtur concessa præsentem ipso emptore. Tertio præter Bartolum adducit & ipsa l. quoribus ab omnibus. C. de fideicommissi. Quæ text. c. r. §. Titius. si de feudo fuerit controuers. Hic accedunt l. si seruus communis. ff. de donatio. inter virum & uxorem. Lapud Celsum §. quæritur. ff. de doli mali except. l. fideiulor. §. pater. ff. de fideiul. & l. 2. C. de remiss. pigno. quibus probatur, quod consentiens t alienationi rei, ipsi præiudicat, vt alienatio reuocari non possit. Quinto secundum Alciatum *d. §. duo fratres, num. 29. in fine.* qui non debet emptor esse deceptus. *l. si cum mihi de dolo de legat. 1.*

Hæc opinio multo magis locum habet, quando data fuit libertas & omnimoda facultas alienandi. Nam tunc censetur omnino remissum fideicommissum. Itæ respondit Socin. *Sen. in conf. 43. num. 11. & lib. 4. Idem quando fuit dictum, quod, vno diuisionem vendente portionem suam, alij etiam teneantur vendere, & pretium inter se diuidere. Sic consilium Crau. in conf. 69. num. 14. in fin.*

Extenditur primo, vt procedat prædicta opinio, etiam si hæres ipsi fideicommissio graui suo iuramento t confirmasset remissum fideicommissum. Nam adhuc concessa in diuisione alienationi facultate, censetur remissum fideicommissum, si secuta alienatione, ita quod non possint ipsa bona recuperari. Ita docuit Alciat. *in d. §. duo fratres, num. 31. vers. Sed quid si fideicommissum, & c.* qui reiecit opinionem lafonis in conf. 173. lib. 4. qui quidem lafon respondit de bonis empty reuocatis.

Extenditur secundo, vt locum etiam habeat, quo t ad pretiū. Nam nec illud frater superflue recuperare potest. Itæ respondit Socin. *Senior in conf. 43. num. 19. vers. quantum lib. 4. Crau. Sen. in conf. 64. eodem penult. Ruin. in conf. 162. eodem pen. vers. nam etiam lib. 2. Graui in conf. 10. num. 11. & 21. lib. 3. & Crau. in conf. 237. lib. 3.*

Ea ratione iij moti sunt, quia est mutua concessio & remissio seu donatio, & propter de pretio partes ipsi non cogitantur. Cui enim voluerit remittere atque extinguere fideicommissum, etiam ius respectu pretij remittere voluerunt.

Differtiam tamen à prædictis Corne. in conf. 340. num. 2. lib. 1. Ripa in d. §. duo fratres, num. 2. vers. Iam tunc secundo. & ibidem Alciat. in respon. 59. lib. 4. & in respon. 177. num. 1. vers. confirmatur bac sententia. Non enim (si scripsit) qui concedit facultatem alienandi, censetur t renuntiare iuri, quod habet respectu pretij. l. si fundum per fideicommissum. de leg. 1.

Conciliari possunt hæc opiniones, vt prima locum habeat, quando expressè, vel tacite ex consensu constat diuidentes voluisse omnino remittere fideicommissum, siquæ illud extingueretur.

Secunda verò procedat, quando ipsi diuidentes solum iniunctum dederunt alienandi facultatem: Itæ consilium Alciat. in d. §. duo fratres, num. 28. in fine.

Declaratur primo prædicta Bart. & sequentium traditio, vt locum habeat, quando alienatio t facta fuit titulo singulari, scilicet verò si titulo vniuersali: vt puta in testamento hæredem in testamento. Nam hoc casu locus est reuocationi fideicommissi: cum non dicitur eo modo facta alienatio, quo data fuit facultas, quæ qui-

dem fuit, vt titulo singulari alienare posset. Itæ scripserunt Alciat. in d. §. duo fratres, num. 31. vers. Sed est. & in respon. 177. num. 1. Decian. in conf. 3. num. 147. lib. 1. Crau. in conf. 63. num. 15. & Rinin. iun. in conf. 204. num. 11. lib. 2. qui similiter comprobant. Dissentient tamen ab hac traditione Gratius in conf. 80. num. 9. lib. 2. Panciolus in conf. 39. num. 80. & Riminal. iun. in conf. 80. num. 40. lib. 1.

Declaratur secundo, vt locum habeat hæc alienandi facultas respectu ipsorum t diuidentium, non autem aliorum, ad quos eueniente casu restitutionis fideicommissum denoluerunt. Ita Ruin. in conf. 138. num. 1. lib. 1. qui hoc comprobat egregia doctrina Baldi in l. qui se patri. C. vnde liberi. Alciat. in respon. 161. in fine. & in respon. 177. num. 3. qui ob id respondit, agnatos imò filios diuidentium posse consequi fideicommissum, si hæres non exsistat ipsorum diuidentium. Idem consilium Albi. in conf. 74. num. 1. & 2. qui idem sentit, etiam si filius extet hæres patris diuidentis: id quod placuit & Ruino *ibi supra.* fed existimo eos male sentisse ex his, quæ scripsi in conf. 89. lib. 2.

Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando t diuisio facta fuit quoad vsum fructum tantum. Itæ Grauius in d. conf. 29. num. 35. lib. 2.

Declaratur quarto, vt non procedat, quando diuidentes dixerunt, quod possent alienare cum suis t iuribus. Nam tunc non dicitur remissum fideicommissum. Ita Alciat. in d. §. duo fratres, num. 33. vers. alius casus post Ang. lib. 4. §. 1.

Declaratur quinto, vt non habeat locum, quando ex alio actu subsecuto consistat t posset diuidentes noluisse remittere fideicommissum, etiam secuta alienatione. Itæ Ruin. in conf. 147. num. 15. in fine. lib. 2.

Sextus est casus, quando in diuisione adiecta fuit clausula, t ad habendum, tenendum, & quidquid voluerit faciendum. Hoc in casu affirmant multi, præsumi remissum fuisse fideicommissum. Itæ Argut. Alexand. Crotus, & Parisius, quos testis & secum sum in conf. 37. num. 17. lib. 1. Et illi accedunt Ruin. in conf. 47. num. 15. vers. præterea ipse lib. 2. Socin. iun. in conf. 116. num. 56. lib. 2. Panciolus in conf. 79. in fin. & Bar. in conf. 64. num. 30. lib. 1.

Hæc enim verba, ad habendum, tenendum, & quidquid voluerit faciendum, sine dubio plus operantur quam illa præcedentes casus. Nam quæ de re aliqua t facere potest quod vult cum vendere, donare, legare, & hæredem in ea instituire potest, si cum nifestum est. Imò decedendo ab intestato, dicitur vocare proximiores: atque ita de re disponere, etiam si l. consensit. ff. de iure codicillo de qua differimus subsequenter in libro. Id quod permittum non est, quando data fuit simpliciter alienandi facultas: sicut superiore casu explectamur.

Extenditur hic casus, vt locum etiam habeat, quando in diuisione sic dictum fuit: ad habendum, tenendum, & quidquid placuerit faciendum. Hic etiam verbis censetur remissum fideicommissum. Itæ scripserunt Crotus, Ruin. Gratius, Zuchard. Socin. iun. & Alciat. quos commemorat & secutum sum in conf. 17. num. 19. lib. 1. & de eadem facti specie macium inter rogatus, idem respondit Roland. in conf. 34. num. 28. lib. 4. Illi nam accedunt Heron. in conf. 17. num. 7. lib. 2. Natta in conf. 35. num. 33. lib. 3. Capbal. in conf. 253. num. 7. lib. 2. qui de eadem facti specie respondit cum Crau. in conf. 63. & Bar. iun. in d. conf. 64. num. 31. lib. 1.

Ea est huius sententiæ ratio, quia hæc verba significant plenam alienandi facultatem esse facultatem, quæ aliqui nil operantur, nisi fideicommissum diceretur remissum.

Ceterum à prædictis dissentient Ruin. in conf. 37. num. 7. & in conf. 47. num. 45. lib. 2. Alciat. in d. §. duo fratres, num. 33. vers. sed qui si statim. Gratius in conf. 17. num. 49. lib. 1. & in conf. 29. num. 35. lib. 2. Riminal. d. iun. in conf. 27. num. 49. lib. 1. & qui late differit. Quorundem quidem opinio comprobatur ex his quæ similiter in casu respondit Decian. in conf. 52. num. 1. vers. vlt. non obstat. & c. Ita tamen prima opinio magis recepta est.

Extensio hæc multo magis procedit, t quando eadem facultas data fuit etiam t hæredibus ipsorum diuidentium. Ita Crot. in d. §. duo fratres, num. 133. vers. præterea non in casu. Ea ratione vsus est, quia si fideicommissum adhuc extare diceretur, non possent dicta bona, veluti fideicommissio subiecta deuolui ad eorum hæredes, cum alienari prohiberentur in contractu, & in vltima voluntate. l. peto. §. prædium. de legat. 2. Qui ergo vult consequens, dicitur etiam velle antecedens. *l. ad rem mobilem de procurat. Et rursum (ait Crotus) per fideicommissum succedunt ipsi testatorum, non autem hæredum grauto. l. coherent. §. cum filia. ff. de vulg. cum ergo dictum sit, quod eorum hæredes possident, & perpetuo faciant*

8. *Pignori fidei data non transiuntur ementes, praesumptum interem con-*
servare. & pignori non remittitur.
 9. *Rem propriam non auferat esse uti quomodo lex consulat.*
 10. *Legatarius eius si inter rem alienam vel heredi sui patre vel filio*
non suam praesentem non remittit.
 11. *Secus si in fidei commissum emittet rem aliquam comprehensam in*
fidei commissum vniuersali. m. 11.
 12. *Idem quomodo accipimus. m. 12.*
 13. *Legatarie vel fidei commissariae emens ab herede grantorem filii*
sui conditione legata non accipit. m. 13. si legatari vel fidei commissi
non praesentem rem suam.
 14. *Repudiatio expressa legatari conditionali in quod non valet.*
 15. *Legatari fundum alieni. p. nulli morem testatoris facit emens le-*
gatarium legatari non remittit. non praesentem.
 16. *Legatari fundum alieni. non, pretium illius praesentem legatari.*
 17. *Legatari emens ab extraneo possidere, rem testatoris pure sui reli-*
quum non praesentem sui suam remittit.
 18. *Quod autem sit in re heredi sui patre legatari, eam ab extraneo scien-*
ter non emens. m. 18.
 19. *Legatari sui non remittit ad testatorem emens legatari. sui legatari non*
praesentem rem suam.
 20. *Idem. praesentem sui conditione legatari non. m. 20.*
 21. *Vel ante auctam hereditatem emens. m. 21.*

Hic locus postulat, vt differamus, an & quando acquirens rem sibi legatam, vel fideicommissio relictam, presumatur ius suum remisisse, illique renuissasse. Hac in *re* distinguendi sunt aliquot casus.

Primus est, quando legatarius vel fideicommissarius scienter emit rem fidei purè debentem. Hoc in casu recepta est Doctorum sententia, præsumi i remississe ius suum. Ita polt Dynum, Comensium, & Aretinum affirmantur Ripam i qui Renna. §. de off. auct. n. 37. vbi scienda est ergo ff. de verbor. oblig. & ibidem Alciac. num. 37. rei possidemus attamen, qui communiter esse opinionem resulant. His accedunt Abb. in conf. n. 1. d. 2. Ruin. in conf. 146. mem. 4. d. 1. & Alciac. in res. conf. 122. num. 2.

Et prima & precipua ratione ijs moti sunt, quod legatarius vel fideicommissarius, confitendo haredi alienandi rem in relictis alio tertio, praefumitur repudiare legatum. *L. codicillis. §. de leg. 2.* Atque legatarius, vel fideicommissarius emendo efficacius confitetur haredi alienanti. Ergo censetur remittere ius suum. Nec repugnat consideratio Rixi, dum dicitur, quod confendens alienationi rei legatari non praesudicat: fidei in pretio. *L. si fundum pro fideicommissum. leg. vbi Bart. dixit. L. codicillis. §. de leg. 2.* loquitur in casu speciali. Nam responderetur, ius etiam fidei praesudicare in pretio, vel fidei iure Rixi *nu. 22* dum responderi primo Bart. argumente ex *l. vlt. §. vlt. C. communia de legat. vbi* dicimus infra. Nec obstat *l. si fundum pro fideicommissum*, quia apparet ibi fideicommissarium confensisse alienationi, quod ob quondam necessitatem ab haredite fensit, nempe ob imminens alium. Et propterea non praesumitur fidei voluisse praesudicare in pretio. Ita tex. illius communiter intellexerunt *Doct. vbi* vel refertur *lafr. in*

Secundo ad alterum argumentum, quod cum vult iudicium dici-
tur etiam velle antecedens necessarium ad illud. *Unde legatum. Et
tunc emendabilem ff. de psona.* Atqui legatarius emendo dicitur vel-
le antecedens, quod si licet hares possit vendere, atque ita ius
res sit ipsius heredis, alioquin cum vendere non posset, quia firmo
manente legato, emptio nulla esset. *Res fusi ff. de contrab. emptio.*
Ergo legatarius, vel fideicommissarius emendo præsumitur re-
missus ius, quod habet in re ipsa relicta. Nec repugnat considera-
tio Aretini *in d. s. de fustis*, quod venditio non valet: non autem
quod repudiatio debet dici legatum. Nam respondetur con-
sultare fatis de voluntate ipsius ementis, qui voluit vale-
re emptionem. Et in dubio sic præsumi debet. *Idem ff. de re-
bus auctoris.*

Non etiam vtget confideratio Ripæ, cum dixit, non valere emptionem rei lux, quando iure communi lux est, fecus fit specialiter. *argum. l. c. de donat. que sub mola.* At res legata est in domino legatarij ante agnitionem legatum, & traditionem factam ex privilegio. *l. i. tit. ff. de fidei. i.* Ideo concurrir vendicatio cum actione personali. *Donum. l. i. c. communis de legat. & fideicom. miss.* Respondetur, dominum rei legata transire in legatarium à die mortis testatoris non t. transire ex privilegio, vt dici possit privilegium. Nam et si quod ipse dominus translationis dominii dicitur dominium factum, vt scribit *l. ff. de i. l. i. mola & ibi. m. p.*

134 de iur. iust. Goussens sic it. num. 22. i. Infr. de edic. & Tyrque. in art. de leu. iust. sic it. num. 6. & per p. p. 2. i. de declaratione. num. 6. Attamen ius ipsius legati, quod habet ipse legatarius in legato, est ius verum, & proprium secundum iura communis dispositionem, quod permittit cuique de re sua ad libitum testari. l. i. C. de sacrosan. ecclesie. Et propterea legatum etiam non dum acceptatum adeo citius debet libitum legatario, atque illi de eius iure, vt non accipere, dicere, dum patet, *sicuti ergo des. art. Rom. in con. 123. num. 2. lib. 3.* Nec mulum ad eum pergitur test. d. l. i. C. de cogn. quod sub modo, quia illi donatio facta fuit sub modo, quod non in iure, domini transitorio resoluitur.

Non enim obstat altera consideratio Ripe, dum dixit, quod tunc non valet emptio rei legatæ, si est irreuocabilis legatarius. scilicet irreuocabili. *l. plan. d. l. §. 1. et l. huiusmodi. §. qui feruum. v. bi Bart. de lega. 1.* Nam reponitur rem legatam, vel fideicommissario relicto pure dum dicitur legatario vel fideicommissario ei deberi irreuocabili. Et text. d. l. *plan. d. l. §. 1.* loquitur quando res sapius legata fuit. Etideo si semel rem est consecutus, non tamen prohibetur iterum conquire prelium. text. vero d. l. *huiusmodi. §. qui feruum.* loquitur in legatario, qui rem sibi relictam ignorauerit.

Tertio fulcitur sententia hæc eo simili, quo dicimus, quod e-
mentes simul scienter rem sibi pignori datam, præsumi inuicem
confiteri, & pignoris ius remittere, *l. 1. nam ff. quib. mod. pign. vel
hypoec. soluar.*

Quarto & vltimo confert tex. l. cui res. ff. de act. empt. vbi lex confultat ei qui f. ignorans rem propriā emit, vt actione ex empto possit experiri, sciens ei qui sciens emit nullam dari actionē, qd id. quod ius suum remississe dicatur.

His interitibus veram et sic communem hanc sententiā, à quo
diffinitio fuit Bar. ad. d. duo art. in. 26. v. et. 2. *caſſi* q. d. et
qui negant legatarium vel fiduciarium preſentium preſentium
iuris fuit. Nec Bar. argumenta ſubſtitit. In re. x. l. v. vlt. C. com.
de lega. non vret ſecundum Bar. ad. d. duo art. in. 9. vlt. C. alciat.
in. 37. v. *ſenſu* q. d. quia loquitur in extraneo. Clienter emen-
te, cui lex reſtat ſententiā ad pretium; quia nō ratio caſſat,
quod legatarius ipſe Clienter emenſe ad herede. Nam emendo vi-
detur et ſententiā, et confequenter odij ſubſtā cefſare preſentium
ſententiā Clienter. ff. ad. d. C. Macedo. non ſub. reſpo. à Bar. ar-
gumenta, quibus Ripa & Alciat. *proſtat in loco*, abunde et recte
ſubſtitunt.

Extenditur casus iste, ut locum etiam habeat, quando legatarius tunc rem alienam, vel ipsius hereditas sibi pure relicta. Nam ad hoc prefinitur remissione sui fumi, atque ita remanente legato. Ita Comen. & Arcin. quos secutus est Ripa in d. q. de fidei. nu. q. v. et si alio tit. relicta contraria opinione Baldi & Imole. Nam & hoc in multis ratio repugnat, quod Kilicer legatarius consequi possit rem legatam ab eodem titulo lucrativo & onerolo.

Declaratur primò hic casus, vt locum habeat, quando legatarius emit rem ipsam libe legatam titulo particulari legit: fecit sibi rem vnam ex comprehensis in fideicommissis, vt vnicuique. Nam tunc non præsumitur remississe fideicommissis, Itapell. 10. Andr. & Aleat. c. s. f. s. remissis Ripa & Aleat. in d. f. duo fratres. l. i. nu. 94. in p. s. f. nu. 9. Quod intelligit Sereñe, Ripa non censit remissum fideicommissis respectu f. aliarum rerum: sed vsu respectu rei emptæ: Nam tunc militat prædicta ratio repugnans. At accedunt quod idem debemus iudicare de parte quod partem. quod de re, quod ad totum. l. iudicare. de parte quod

[illegible]

Nec repugnat text. l. si cui res. ff. de actio. empt. quo adductus contrarium opinionem probavit Alciat. in d. §. duo fratres. nu. 37. *verf. Sed tamen hoc.* Nam illi respondet Ripa in d. nu. 9. *verf. Sed tamen hoc.*

16 Tertius est casus, quando relictus fuit fundus t alienus: & legatarius post mortem testatoris scienter illum emit t domino. Hoc casu non præsumitur remissio legatario. Ita Alciat. in d. §. duo fratres. nu. 40. *verf. primi casus adductus text. §. si cui.* in Infinit. de leg. & a ratione, quia qui fundum alienum legat, t pretium legis præsumitur. *l. non dub. nu. in fin. de leg. 3.* Vnde qui rem emit non præsumitur voluisse facere actum contrarium legato: ob id poterit ab hærede pretium ipsum consequi. Et idem Ripa in d. §. duo fratres. nu. 91. dum declarat d. §. si cui.

18 Quartus est casus, quando testator t rem propriam purè legavit: & tamen mortuo ipso testatore, legatarius scienter emit ab extraneo possessore. Hoc in casu non præsumitur remissio ius legati, docuit Bart. in d. §. duo fratres. nu. 28. & communem testator Ripa in d. §. duo fratres. nu. 91. cum sit. Verum dissentiant alij multi relati a Ripa d. nu. 91. & ab Alciat. nu. 40. *verf. alter casus.*

19 Quintus est casus, quando legata fuit purè res hæreditis t quam legatarius scienter ab extraneo possessore emit. Hoc in casu Bald. & Imola in d. §. duo fratres. scripserunt, legatarium censeri remississe legato. Contrarium docuit ibidem Comens. Distinguit ille in l. o Alciat. nu. 41. *verf. eorum tamen.*

20 Sextus & vltimus est casus, quando legatarius t viuo adhuc testatore, emit rem sibi legatam, hoc casu non præsumitur remissio legis. Ita Alciat. in d. §. duo fratres. nu. 42. qui multò fortius hoc procedere scripsit, quando t legata fuit res sub conditione. Idem est dixit Alciatius, quando legatarius emit ante t aditum ab hærede hereditatem. Non enim dixit huius casus quæsitum ius aliquod ipi legatario: & propterea emendo rem illam, non dicitur alicui iure remississe, *uxta §. si res aliena, l. si, de leg. 4. & l. si vend. de off. de eu. ff.*

PRÆSUMPTIO CXVIII.

Divisione bonorum inter cohæredes facta, si secuta est euictio portionis alterius eorum, quando alter præsumitur obligatus, & teneatur.

SUMMARIA.

- 1 Bonorum communium diuisione facta a testatore cohæres cohæredi de euictione non tenetur. Legatarius tribus modis. nu. 8. & 10.
- 2 Voluntas patris inter filios bona diuidentem ferenda est.
- 3 Diuisione a testatore facta, speciali legatari non habet.
- 4 Hæres pro speciali legato de euictio non tenetur.
- 5 Diuisionem a defuncto factam, hæres approbasse censetur eo modo, quo facta fuit.
- 6 Diuisione a testatore facta, permutatio vim ab habeat, vel specialis prælegati nu. 7.
- 7 Euictione sequuta factio cohæredi, vel antea sui nulla datur actio. Id est, etiam si diuisione facta, de euictione simpliciter promiserint. nu. 12.
- 8 Quod etiam ad pretij consequentem extenditur. nu. 14.
- 9 Aliud tamen, quando in specie & in individuo de euictione promissum ex causis iudicialibus, vel bonorum fidei alium. nu. 13.
- 10 Euictione sequuta factio cohæredi vel in hereditate, actio contra cohæredes datur si in iudicio facta obueniat, vel si de iudicio subiecta, alteri autem libera alii dotalia obueniant.
- 11 Idem si diuisione facta inter hæres ignorantes bonis fidei alia, vel si de iudicio subiecta. nu. 16.
- 12 Euictione facta ex re natura, non autem a factio cohæredi, actio contra cohæredes datur. Quodammodo diuisione inter eos a iudice facta sit. nu. 19.
- 13 Et an sit verum, quando portio cohæredi est in eadem euictionis causa. nu. 27.
- 14 Et quid si factio cohæredes rem diuidentem periculo euictionis subiacere. nu. 27.
- 15 Quod denique inter eos actum sit vel nullum cohæredum de euictione teneatur. nu. 29.
- 16 Euictio in permutatione, quædam in emptione præstatur.
- 17 Euictio in rem propositam scienter acquirit, nulla reddita actio.

Nunc e differendum est, quando vnus cohæredum euictione tenetur erga cohæredem, ob id, quod rem, quæ in bonorum diuisione sibi obligata propter euentum conditionis fideicommissi restituere alteri cogitur. Hic etiam casus coniecturalis est: *fi sciatur tiam pater §. euictio. de leg. 4. & c. legatari ex Alex. in l. qui Rama. §. duo fratres. & q. ff. de verb. oblig. & ex Alciat. in resp. 233. nu. 1. & ex ibi qua infra expositum apparet.* Distinguentur sunt aliquot casus: sicuti vltus est distinguere Ripa in d. §. duo fratres. nu. 91 & 95.

Primus est, quando diuisione bonorum communium facta fuit t ab ipso testatore, qui in bonis illis prædictis hæres fecit. Hoc in casu cohæres non tenetur cohæredi pro re euicta, quam quidem ob conditionis euentum coactus fuit restituere. *12 d. ff. de leg. 4. & in l. si familia. & in l. si cognationis. C. fam. ere. ff. Bart. in d. §. duo fratres. quæst. 13. C. in cons. 2. 28. col. 2. & in cons. 23. col. 7. l. b. 4. Dec. in cons. 23. nu. 2. communem testator Ripa in d. §. duo fratres. nu. 95. *verf. tamen tamen.* Et eodem in loco Alciat. nu. 36. *verf. quod p. ex. m. eandem probat.* Et huiusmodi Par. in cons. 34. nu. 2. l. 10. d. Decia in cons. 41. nu. 15. & nu. 166. l. 1. & huiusmodi non in cons. 8. nu. 12. l. 1. Quæ sententia fulcitur ex text. l. si familia. C. fam. ere. ff. de melius, & secundo facti text. l. i. cogitatione. C. deo. vbi t voluntas patris sequenda est, quando inter filios hæredem diuisione, singulis assignando portionem. Non ergo, secuta aliqua euictione portionis vnus, alter cohæres tenetur, quia t teneatur, non obferuaretur voluntas testatoris.*

Tertio suffragatur, quod diuisione t facta a testatore vim habet specialis legati. *l. quid ergo. l. 2. §. vlt. de l. 1. & l. ex factis ff. de hered. institut.* Atqui hæres pro speciali legato non tenetur t de euictione. *l. si substat. §. 1. de leg. 1.* Ergo nec cohæres teneri debet pro euictione, secuta diuisione facta a testatore.

Nec hic repugnat consideratio Ripæ in d. §. duo fratres. nu. 91. *verf. confidera tu.* Cum dixit, rationem hæc veram non esse, quia ea attenta cohæres nō teneretur de euictione etiam ope exceptionis, cum tamen tenetur. *l. computat §. euictio. de leg. 2.* Nam respondet, quod imò nec ope exceptionis hoc casu tenetur de euictione cohæres: Cum pater scienter diuisionem fecerit.

Nec repugnat text. d. §. euictis, qui loquitur, quando firmus in dubio, & pater æque vni alteri prælegat: atque ita colligitur, quod vltus filios esse omnino equales. In casu vero nostro testator assignando vni & alteri separatim eorum portionem, censetur quodammodo specialiter singulis prælegasse, & propterea locus non est actioni vel exceptioni pro subsecuta euictione.

Hic intelligimus minus rectè sentisse Ripam in d. §. duo fratres. nu. 91. *verf. idem Raphael.* qui secutus Comensem contrarium opinionem aduerfus communē probauit. Nam primum eius argumentum ductum t d. §. euictis. nulli (vt demonstrauimus) vrget.

Non etiam suffragatur secundum, dum dixit ipse Ripa, hæredem adeundo hereditatem censeri approbasse diuisionem factam a defuncto, & eo modo quasi diuisione. *l. ex malis ff. de heredi. ff. de actio. & ob id.* Si itaque ipsimet cohæredes diuisionem, vnus alteri teneretur de euictione, vt diximus infra, sic pariter & diuisione a testatore facta. Nam respondet cohæredes censeri approbasse diuisionem a defuncto factam, eo modo quo facta fuit: at sic facta diuisione non admittit actionem pro secuta euictione, vt demonstrauimus. Ergo nec ipse cohæres sua approbatione pro ea teneri voluerunt, atque ita Ripa argumentum retorquetur.

Nili etiam facit tertia euictione Ripæ consideratio & argumentatio, cum dixit diuisionem t facta a testatore vim habere permutationis. *l. si filia §. si pater ff. fam. ere. ff.* Acqui ob permutationem a testatore factam, cohæres de euictione tenetur. Ergo, & ob diuisionem. Nam ipsimet Ripa respondet d. §. i. pater. loqui in diuisione omnium bonorum ea etiam heredes alieni. Respondet etiam potest diuisionem hanc patre factam censeri specialis t prælegati vim habere, non autem permutationis, vt in specie §. si filia. in l. quæ pater. nu. 4. ff. familia ere. & ob id (vt diximus supra) non admittitur actio pro subsecuta euictione.

Declaratur primò hic casus, vt locum nō habeat, quando t culpa ipsius hæredis res euicta fuit. Nam tunc agi potest de euictione. Ita Bart. in d. §. duo fratres. nu. 27. ad idem text. in l. si pater §. ff. fam. ere. vbi etiam amouant Florian. in fin.

Dubitatur tamen Ripa in d. §. duo fratres. nu. 95. *verf. tamen tamen.* Declaratur secundo, vt non habeat locum illis in casibus, in quibus pro legato speciali hæres tenetur de euictione, quos fân casus enumerant Bart. in l. si domus. §. de leg. 4. & Bald. in l. c. aliud. C. de

C. de legat. Ita declarant Ripa & Alcia. in d. duo fratres alie nu. 97. in fin. lte nu. 38. vers. unde & generaliter. Nam hoc casu cessat illa ratio specialis legat.

Declaratur tertio, ut non procedat hic casus, quando t testator in diuisione voluit prellare singulis filiis & hereditibus suis integram. Nam tunc voluit esse locum actioni pro subsecuta diuisione. Ita declarant Alcia. in d. duo fratres, num. 36. vers. quod finem integrum. Unde inquit Alcia. testator qui rem pignorat, cum eam legando videtur non solum sui, quod habet reliquisse, sed liberam legatario dari velle, si liber obligatus, & legat. d. hereditum actionis nomine obligat, d. si pater am. ff. fam. ercisc. alioqui haeres non luendo in culpa esset.

Secundus est casus, quando euictio secuta est facto t ipsiusmet cohæredis, à quo res fuit euicta, vel facto sui auctoris. Exempli gratia in casu nostro. Testator grauauit heredes suos, vt qui decessisset sine filiis, parte suam alteri relinqueret. Diuiserunt heredes hereditatem, deinde eorum vnus decessit sine filiis, ita quod euenit casus restitutionis fideicommissi, atque ita ab hereditibus huius defuncti sine filiis euincuntur bona hac. Hæc pro euictione nulla datur actio illis hereditibus defuncti sine filiis, ex quo ordinatione testatoris & facto sui antecessoris, dum tunc filij decessit, factus est locus euictioni. Quæ quidem euictio t Doctores appellat ex natura rei, hoc est ob initium fideicommissum subsecuta. Hanc sententiam probantur omnes. Ita Ripa Bart. in d. l. qui Roma. ff. duo fratres, d. si de verbo oblig. & ibi. Ripa nu. 43. Alex. in l. si res obligata. col. vi. & ibi. la. sum. 23. de leg. 1. idem Alex. in conf. 20. num. 8. lib. 3. Ruin. in conf. 146. col. 2. vers. sed præsumit, lib. 2. Paris. in conf. 71. nu. 11. lib. 3. Alcia. in d. duo fratres, num. 35. ver. ceterum illud quoq. Bertram. in conf. 88. nu. 2. & Anselm. de in conf. 24. nu. 31.

Et idem ego ipse respondit in conf. 87. nu. 30. lib. 3. Est aliud exemplum in bonis feudaliibus. Si enim Principes concessit feudum fratribus pro fe & eorum filij masculis, & eorum vnus decessit sine masculis, feudum vel ad alios fratres superstites, vel ad dominum ipsum reuertetur: & prædicti fratres diuiserint inter fe feudum ipsum, & eorum vnus decessit relicta sola filia, feudum deuoluat vel ad dominum, vel ad fratres, poterit filia illa pro subsecuta illa euictione agere contra patrem: cum euictio secuta dicatur ordinatione Principis, atque ita natura ipsius rei. Ita glo. & Bal. in l. si familia. C. famul. ercisc. quos fecimus finem in d. conf. 27. nu. 78. vbi euictum sententia reuocatur Bar. Sali. Cap. Alex. Ruin. Soc. Iun. & Tyrac. Et huc accedunt alij nonnulli congl. d. si pater am. in d. conf. 24. nu. 32. & alij supra in præsumpt. 115. in secundo casu, in secunda extensione. Et hæc quidem sententiam probant Doct. text. l. fundum meum. ff. de euict. & l. licet. ff. de dot. præleg.

Extenditur primò hic casus, vt locum habeat etiam, quando ipsi diuidentes inuicem promiserunt t euictione simpliciter. Nam adhuc secuta euictione, hæc ordinatione testatoris & Principis, atque ita natura rei, non datur actio. Ita tradunt prædicti Doctores, & dominum apertius, Ruin. in conf. 246. num. 1. lib. 3. Alcia. in d. duo fratres, num. 37. & ibidem Lessius in conf. 37. & alios rebus superius præsumptum, in secunda extensione & finis.

Est autem diuersum, quando specificè, & in indiuiduo promiserunt de euictione ex causa fideicommissi, vel bonorum feudalium, d. l. si familia. ubi. ubi. super euictionem rem singula adiudicata sunt specialiter inter vos cunctis, & multis. ff. Alcia. vbi supra.

Extenditur secundò, vt procedat hic casus etiam respectu t præj. Nec enim ad illud agere potest haeres, cui bona hæc euicta fuerunt. Ita communem esse opinionem testatur Alcia. in d. duo fratres, num. 36. ad fin. vers. censuit tamen. Et alios rececit Francisc. Beccius in conf. 24. nu. 38.

Declaratur primò hic casus, vel locum non habeat, quando in diuisione vnij obligantur bona omnia libera & allodialia: alteri vero bona feudalia, vel fideicommissi supposita. Hoc sine casu secuta euictione horum bonorum feudalium, vel fideicommissi suppositorum actio t datur contra cohæredem pro contingenti portione. Ita respondit in conf. 37. num. 84. & nu. 83. lib. 3. ex sententia Guidi Suzarij, Alexandri & Alcia. Alios opinio ad hoc addit Francisc. Beccium in conf. 24. nu. 32. qui euos commemorat. addit etiam eundem Alcia. in d. duo fratres, num. 36. vers. unde congl. quæ est: qui tamen intelligit, nisi accipiens bona feudalia, vel fideicommissi supposita, ea accipiet tanquam vtiliora bonis liberis, voluerit: eam vtilitatem cum futuro euentus periculo compensare, vt l. si fideicommissi. C. de transact.

Declaratur secundò, vt locum non habeat quando diuisio facta fuit inter cohæredes, t qui ignorabant bona supposita esse fideicommissi. Præsumpt.

deicommissi, vel feudalia. Ita tradunt prædicti Doctores omnes: & manifestis Alcia. in d. duo fratres, num. 36. vers. nam in n. procedit. sic etiam respondit alios plures congl. de in d. consil. 26. num. 3.

Tertius est casus, quando facta diuisione bonorum inter cohæredes secuta est euictio alia ex causa, quam ex ordinatione auctoris & facto eius, qui vt euicta: siquæ (vt vno verbo dicam) ex t natura rei. Hoc sine casu actio contra cohæredem datur ei res euicta fuit. Ita glo. in l. heredes, in eum curare ff. famul. ercisc. Bald. Alia. & Castren. in l. si familia. C. famul. ercisc. Rouap. in conf. 44. col. 1. num. 2. Alex. in conf. 30. num. 7. lib. 3. Ripa in l. qui Roma. ff. duo fratres, num. 97. de verb. oblig. & ibidem Alcia. nu. 31. Soc. Iun. in conf. 129. nu. 14. & num. 28. lib. 3. & Francisc. Beccius in conf. 24. num. 9. Et hunc quidem casum probat l. si fratres. C. communia vtriusque iud. Et accedit ratio, quod diuisio inter cohæredes vim permutationis habet, l. cum pater. ff. hereditatem, de leg. 2. Atqui in permutatione t clarum est prastrati euictionis: sicut in contractu emptionis, l. si permutationis. C. de euictio. Ita ergo & cohæres pro secuta euictione tenetur.

Extenditur hic casus, vt locum etiam habeat, quando diuisio facta fuit à iudice. Nam secuta euictione, adhuc datur actio contra cohæredem. Ita Ripa in d. duo fratres, nu. 96. vers. nam p. & num. 99. & ibi. Alcia. nu. 33. additi text. l. si famul. C. famul. ercisc. ratione illa, quod dictum casum iudicis esse factu partem, l. si res casum, C. de euictio. & si res casu in comment. arg. de receptum poss. in rem. d. nu. 44.

Declaratur primò hic casus, vt locum non habeat, quando portio alterius cohæredis est in eadem t euictionis causa. Ita Guald. Bald. & Castren. in l. si familia. C. famul. ercisc. Insitit enim quod portio alterius sit in periculo euictionis: & si illa nondum est secuta. Et licet ille tertius qui potest euincere, non euincat tamen hoc debet debere lucro cohæredis possessoris.

Ceterum à prædictis dissentit Salic. in d. l. si familia & Ripa in d. duo fratres, nu. 98. vers. & versus et alia ratio addit fuit, quod fortuna debet esse communis, sicuti periculum commune est. Et sufficit quod succurrat fuit ex præsentem in euictionis periculo, casu quo lequatur euictio, l. heredes. l. p. ff. famul. ercisc. Hæc contrarias opiniones distinguendo conciliat Alcia. in d. duo fratres, nu. 36. vers. ego d. siquæ in eum curare, quod autem euictio in limine iudicij imminet, tunc verè est Baldi sententia: aut non limitet, & tunc procedit, & Ripa opinio. Quæ sanè distinctio æquitate contentanea mihi etiam probatur.

Declaratur secundò, vt locum non habeat hic casus, quando cohæredes sciunt t rem diuisam subiacere periculo euictionis, nam tunc facta diuisione, & secuta euictione, nulla redditur actio, ei qui res euicta fuit, contra cohæredem. Ita Bart. in d. duo fratres, q. 11. nu. 25. & versum non procedit, & atque supra in præcedenti casu, in secunda declaratione. Non enim scienter acquirunt rem suppositam euictioni t actio pro secuta euictione redditur, l. si fratres. C. famul. ercisc. & l. si fundum scient. C. de emtio. Et quia cohæredes hic scienter diuidentes, præsumunt suscepisse inuicem mutuam periculum, argum. ff. de fideicommissi. C. de res. & l. si pater nulla. C. de inoff. test. Et hæc quidem declaratio locum habet etiam respectu præj, quod non recipiat cohæres, à quo fuit euicta res, ab altero cohære de pro eius portione. Ita Bart. in d. duo fratres, num. 25. & ibidem Ripa in conf. 37. vers. ceterum addit, qui communem testatur. Et ibidem Alcia. num. 36. vers. si vni idem esse Ruin. in conf. 146. col. 3. ver. nec obstat præsumpt. lib. 1. Nam & respectu præj militat eadem ratio, quod mutuam periculum suscepisse dicantur.

Nec repugnant argumenta à communi dissentientis, quia illis abunde satisficit Ripa.

Declaratur tertio, vt locum non habeat hic casus, quando actum esset, quod nullus ipsorum cohæredum diuisum tenetur t euictione. Nam tunc pro secuta euictione agi non potest. Ita Ripa in d. duo fratres, num. 100. & Alcia. num. 37. additi text. l. si familia. C. famul. ercisc. Quam declarationem intelligunt procedere etiam respectu præj, ex sententia glo. in d. l. si familia. in qua Doctores communiter probantur.

PRAESVMTIO CXX.

Creditor consentiendo rem sibi obligatam alteri pignori, quando & quomodo praesumitur ius pignoris remissile.

SVMARIA.

- 1 Creditor secundus, cui pignus consentiente primo obligatum est, illi secundum contentum praesertur.
Quid autem sit, si tertius adversus eum agat, nu. 2.
Et quid in muliere, iuri sua hypotheca renuntiante, nu. 3.

CONTINGIT aliquando, ut debitor rem obliget pignori primo creditori, deinde consentiente obliget secundo, quare dubitari contingit, quomodo si primus creditor consensile praesumatur, an scilicet, ut remittat ius pignoris in totum, vel potius, ut efficiatur posterior creditor. Marcius in l. creditor, qui potior, §. ult. ff. qui potior in pign. habet, respondit, facti questionem esse.

Hic distinguendi sunt duo casus.

- Primus est, quando est contentio inter primum & secundum creditorem, quorum scilicet alter praeteri debeat? Hoc casu dicendum est, l. secundum praeteri primo, cum hic primus consentiendo illi obligationi ad favorem secundi, ius suae prioritatis remissile praesumatur. Ita possumus adducimus Doct. in d. §. ult. & Negus. in tra. de pignori in 2. membro quintae partis principalis, num. 30. vers. de iure pignori §. ult.

- 2 Secundus est casus, quando est contentio cum aliis pro quibus consensus non fuit immediate praestitus. Hoc in casu Ioan. Andrez in additio. ad Specul. in Rubr. de obligat. et solut. in col. 1. vers. item cum debitor, &c. dixit, quod si debitor, rem mihi obligatam sine meo consensu obligavit secundo, deinde eam meo consensu obligavit tertio, dico mihi praedictasse etiam quoad illum secundum, etiam pro eo consensum immediate non praestitit. Ita intelligit L. Lucius, vers. Paulus, ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur, quem text. sic etiam intellexit Barto. in d. l. creditor, §. ult. quo dicit, creditorem sic consentientem ceteri remissile in totum ius pignoris.

Dissentit tamen ab hac opinione nonnulli antiqui ab ipso Ioan. Andrez commemorati, quorum considerationes ille rejicit.

- 3 Declaratur hic casus, ut locum non habeat in muliere, cui etsi beneficio S. C. Velleiani succurritur, si iuri tamen suae hypothecae renuntiauit tamen reslingitur illud beneficium quoad personas, pro quibus immediate consensus et renuntiavit. Idem probat l. Iulianus. C. ad Velleian. quamvis intellexit Bar. in d. §. ult. & declarat manifeste Ioan. Andrez in loco, & Bald. in d. l. Iulianus. Idem respondit Doct. in conf. 379. nu. 6. & in conf. 551. num. 9. dum dicit in casu d. l. Iulianus. non admitti extensionem remissionis & renuntiationis sui iuris, de persona ad personam, quia renuntiatio fructui iuris est, ut egerit declarando d. l. Iulianus. respondendum Soc. Sen. in conf. 200. col. 2. lib. 2. & Rucin. in conf. 210. nu. 3. & 4. lib. 1.

PRAESVMTIO CXX.

Pignoris & hypothecae diuisionem eo modo inter creditores factam praesumi, quo & fors ipsa principalis diuisa fuit.

SVMARIA.

- 1 Reditus & pensiones quo modo diuidantur emptores, eodem etiam diuidere praesumitur inter pignori vel hypothecae obligatos.
Quid autem sit, non sufficit, nu. 2.
2 Pignus tanquam sortis accessorium, illius naturam sequitur.
3 Vt si fors sit accessoria.

- 1 **C**UM plures emptores inter se pacifice de diuisione redditus & pensionum inter se de empta, vtpote, quod vnus primus, alter secundus, tertius tertianus redditus & pensiones consequatur, confectura ducitur, quod eodem modo & ordine, diuidere voluerint pignori, vel hypothecae obligatas, si tot extant, quae pro omnibus sufficere possint: vero tamen non iustitiam,

praesumitur conuentum, quod sint prius obligata ei, cui primus fors ipsa principalis solui debet. Ita respondit Paulus in l. mulier, ff. qui potior in pign. habet. quo loci Bartolus, in fine, sentit rationem esse, quia tamen pignus tanquam accessorium fortis principalis, sequi debet illius naturam & modum. Consistit L. Lucius, ff. eo qui potior in pign. hab. ubi prior in forte censetur etiam prior in viuitis, tamen quae sunt accessoria ipsius fortis.

PRAESVMTIO CXXI.

Creditor primus, quando iure sui crediti praesumatur emisse rem pignoratam, vel hypothecatam, ne secundus creditor offerri possit.

SVMARIA.

- 1 Creditor posterior, offerre potest illi priori, & pignus vel hypothecam consequi.
Idem, locum habet, etsi prior in solum datum sit, vel venditum a debitor, nu. 2.
Idem si primus creditor qui in solum accepit vel a debitor emit, vendidisset alteri, nu. 3.
Et demum si debitor vendidisset alteri, ut ex ea pecunia primo solueretur, nu. 4.
2 Creditor primo vendente bona hypothecata extraneo emptori, iure sui crediti, creditor secundus, emptori offerre non potest.
3 Creditor primo vendente creditori secundo, potest illi offerre tantum.
4 Personam duorum sustinere quis non possit, nu. 1.
5 Probationes contrariam legem in praesumptione iuris & de iure regit.
6 Praesumptionem iuris & de iure, tunc demum dicit, quando dictum sit contrarium probari non posse.
7 Creditor etiam tanquam extraneum emere possit, lex non prohibet.
8 Legatum etiam dote compensare voluisse, unde colligatur mariti animus.

CUM duobus creditoribus res pignori data, vel hypothecata fuit, iure concessum est secundo posteriori, offerre primo creditori creditum suum, & rem tamen pignoratam vel hypothecatam, luere, & consequi, l. postor, §. ult. ff. qui potior in pign. habet, et l. r. C. eo. Quae sententia & iuris regula locum habet, etiam si debitor tamen ipsi priori creditori pro eius creditore rem ipsam hypothecatam dedit in solum, vel vendidit. Nam adhuc secundo creditor potest offerre primo, l. §. cum autem, C. si autem cred. dist. vii. Salicet & frivolum Negus. in tra. de pignori in 3. membro quintae partis principalis, nu. 1.

Et ratio est secundum Negus. ibid. nu. 2. quia sicut si debitor rem hypothecatam alteri extraneo alienasset: falsus esset, vel hypotheca adversus tertium illum: ex quo transit cum fuisset, §. si debitor, C. de distr. pign. ita & quando vendit, vel dat in solum primo creditori, remanere debet falsa hypotheca secundum creditorem, atque ita ius offerendi quemadmodum hanc aequiparationem facit d. l. r. C. si antiquior creditor.

Habebatur etiam locum hac sententia, quando ille primus creditor tamen qui accepit in solum, vel emit a debitor, alteri postea vendidit. Nam & huic emptori offerre poterit secundus creditor. Ita Negus. praenotat in loco, num. 2. vers. secunda amplia. Et demum procedit, locumque sibi vindicat traditio hac, quando debitor vendidisset rem hypothecatam alteri, tamen vel obligasset, vel ex illa pecunia, solueret ipsi primo creditori, & postea soluisset. Nam adhuc secundus creditor offerre poterit illi emptori, vel creditori. Ita probat l. cum prior, ff. de distr. pign. & tradit Negus. in loco supra allegato, num. 3. vers. tertia amplia, quo loci dissolvit dubitationem quandam.

Ceterum sententia hac & iuris regula cessat, & locum non habet, quando primus tamen creditor videret bona hypothecata iure crediti sui, extraneo emptori. Nam tunc secundo creditor offerre non potest illi emptori. Ita sancitum est in l. r. C. si antiquior creditor, quo loci constituitur differentia inter extraneum ementem a creditore ipso primo, & ipsum inter creditorem ementem, vel in solum recipientem. Cum enim primus creditor emit vel in solum accipit, potest (ut diximus supra in prima extensione) secundus credi-

Creditor offerre, cum vero extraneus emit, offerri ei non potest. Rationem differentia affert post alios Negligant. in loco praesumptio. num. 2. *verfi. tamen in hoc*. quod quando primus creditor vendit iure creditoris, transfert in emptorem dominium non affectum, quia ipse creditor tempore contracta hypothecae habuit ab ipso debitor licentiam & ius alienandi, si tamen emittit. ff. de pign. act. l. de idendo vendendo, resolutum fuit omne ius secundum creditoris, & perinde est ac si res illamquam ei fuisset obligata, quia licentia vendendi preceps obligationem ipsius secundi creditoris ob id resolutio iure daturis, hoc est ipsius debitoris, resolutum censetur ipso iure acceptoris, nempe creditoris, l. ubi. §. sed Mariellus. ff. de in rem addit. & l. lex veligat. ff. de pign. Sed diuersum est, quando debitor ipse vendit, & in solum dat ipi primo creditori, vel alteri. Nam tunc transfert dominium iam effectum hypothecae secundi creditoris, quia per dictam venditionem non resolutum, quia ipse debitor tunc non fuerat, & secundo creditore alienandi licentia, prout data fuit & debitor primo creditori.

Casterum declaratio hac restringitur a Negligantio *pro citato in loco* septem modis, inter quos extrat secundus, qui ad rem nostram pertinet, quando scilicet & primus creditor venderet alteri creditori, puta secundo. Nam huic fecundum offerre poterit tertius, imò etiam ipsemet debitor. Ita respondit Martinus in l. cum vnu. §. 2. ff. de fidelic. pign. cuius verba haec sunt: [Si secundus creditor, vel deceptor, soluta pecunia, pignora fulceperit, recte eis offeratur, quamvis emptiois titulum ea tenuerit.] Et in l. subsequenti sic subiunxit Modestinus: [Cum posterior creditor a priore pignus emit non tam acquiritur dominii, quam seruandus pignoris sui causa, intelligitur pecuniam dedisse. Ideo offerri ei a debitor potest.] Hic Modestinus manifestam antitur rationem, quare cum secundus ille creditor emit a priore, offerri ei possit, vel a tertio creditori, vel ab ipsoemet debitore, quia scilicet creditor ille sic emens, praesumit non tantum extraneus emere, sed vt creditor conseruandus pignoris sui causa, atque ita lex hunc creditorem sic ementem, habet vt creditorem adiac, non vt extraneum emptorem. Et hanc praesumptionem a Modestino consideraram esse iuris & de iure, ex illiusmò eruditiss. Vincent. Franc. in d. l. de pign. num. 7. tum quia in ea praesumptione lex se fundat, tum etiam quia glo. l. de dolo. a Baldo & alijs recepta, hoc affirmat. Et comprobatur potest ex eo, quod idem Franciscus scripsit in d. l. de pign. num. 1. legem non admittere, vt creditor possit emere vt extraneus: ex quo non potest qui sustinere personam a duorum, iuxta & quia iusto. §. 2. de electio. in 6. li ergo non potest creditor emere vt extraneus, necessario cõsequitur, quod dicitur emere, vt creditor.

Crediderim verius, esse praesumptionem iuris tantum. Non enim Modestinus in d. l. cum posterior, reiecit probationem contrariam, sicuti reijcere solet lex, t quando statuit aliquam esse praesumptionem iuris & de iure, sicuti sancitum fuit in l. qui adulter. C. ad legem iud. de adult. in autbo. sed iam necesse. C. de donat. aut negot. & in c. qui fidem, de sponsal. & alijs saepe. Et ideo permulti quos retuli supra in lib. 1. quæ. 3. num. 20. scripserunt, quod tunc demum dicitur praesumptio iuris & de iure, quando dictum fuit, quod t contrarium probari non possit.

Nec repugnat quod acquiritur in hac materia creditor ipse secundus, & fideliculus debitoris, d. cum vnu. §. 1. At in fideliculus emente est praesumptio iuris & de iure, vt inquit glo. in l. de dolo. & ibi Bal. Salic. & Cern. emens manifeste probat. Ergo & in in secundo creditore emente praesumptio est iuris & de iure.

Nam responderi posse exilium, aequalitatem factam esse a Martino in d. l. cum vnu. §. 1. respectu tertij creditoris, vt scilicet si offerat ipse secundo creditori, qui emitte, etiam possit offerre fideliculus ipsius debitoris. In secundo creditore est ratio a Modestino considerata, quia emisse praesumitur causa conseruandus iuris sui pignoris. In fideliculus vero est ratio, quia praesumitur emisse nomine debitoris sui principalis, pro quo intercessit; atque ita videtur quodam relictis: sicuti quando primus creditor vendit haeredi debitoris, contra quem datur hypothecaria iuxta regulam vt aditionem glo. ff. de iur. iud. l. 2. c. de regul. iur. d. probat. a Negligantio in loco supra allegato. num. 3. *verfi. quanto rescriptum*. Et locum causa cum res agatur in tertium creditore, & ipsum fideliculus, considerari non potest ratio illa fidei rupta a fideliculus suo principali, quam considerant Imp. Severus, & Antoninus in d. l. de dolo. ubi res agebatur inter debitorem & suum fideliculus; qui in detrimentum ipsius debitoris emerat a creditore. Et statuerunt ipsi Imperatores fideliculus ei ipsam, oblata sibi forte.

Menoch. Praesumptio.

& vsuris, rem emptam rescindere debere ipsi debitori, si ipse principalis, ne dicitur fidei iuriss. Cum enim pro ipso debitor intercessit fideliculus, tacite promissum dicitur de soluendo pro eo, & habendo pignoris si ergo emit pignus fidei nomine, & rescat rescindere, non modo est praesumptio iuris, & de iure sed etiam certitudo, quod hinc fregit. Non etiam virget consideratio illa, dum ex c. si quis iustus. §. 1. de electio. in 6. dixi, non posse creditorem sustinere personam duorum, nempe creditoris, & extranei.

Nam responderetur casum dicti c. qui iusto. §. 1. non posse casui nostro adaptari. Nam in casu dicti §. 1. procurator ille fecerat duas electiones: nam procuratoris nomine, altera proprie. Nostro in casu non duas, sed vna tantum emptio facta est a creditore dubitatur, an eam fecerit tanquam creditor, vel tanquam extraneus. Nec lex prohibet, quin creditor possit, t tanquam extraneus emere, sicuti in specie sensit i. iulius in l. 2. ff. de d. f. r. d. pign. d. dixit, quod in casu d. l. secundus, ille fuit admissus tanquam creditor, non autem tanquam extraneus hic frustra dubitatur si i. iulius, an vt creditor, vel vt extraneus fuisset admissus, si admissus a lege prohibita esset. Et quod quis sustinere possit t personam duorum in consensu acti. consil. illo exemplo, quando index quis esse potest vt ordinarius, & vt delegatus, & dubitatur an de causa cognouerit & sententiam tulisset, vt ordinarius, vel vt delegatus vt scripsi superius in libro, in praesumptio. cap. 17. Ita quoque scripsi in praesumptio. 77. dubitari conuenisset, quia ex persona si qui potuit proferre laudum tanquam arbiter, vel tanquam arbitrator illud pronuntiaret. Et praeterea rationes illius casus de c. si quis iustus, §. 1. non conueniunt casui nostro. Non enim adaptatur prima illa ratio, quam communem esse dixit eruditissimus Ludouicus Molina in l. 2. de d. f. r. d. pign. cap. 5. num. 31. quod scilicet electio, de qua loquitur dictum c. si quis iustus. §. 1. fieri debet de meliore. Duo ergo eligi non possunt, cum vnu tantum melior sit. Hic ratio, vt manifeste patet, non conuenit huic casui nostro. Nec etiam adaptatur secundum ratio, quae fuit Archidia. ibi, & Molina in d. l. 5. num. 3. 2. quod cum electio, etiam si nomine duorum fiat, ex vnicò tamè consensu procedit, ob id incerta est, & consequenter iure non valit. Hac sane ratio nec casui nostro conuenit, tum etiam quia emptio facta a creditore non redditur nulla, & si certum non sit, ex cuius persona creditor ille emerit. Est itaque dicendum, praesumptionem, de qua apud Martinum in d. l. cum posterior, esse praesumptionem iuris tantum, atque Albericus in d. l. cum posterior, d. Et hac quide iuris praesumptio multo magis locum habet, quando concurrit aliquod aliud signum, quod demonstrat, creditorem emisse tanquam creditorem, non autem tanquam extraneum. Sicuti euenit in casu Franchi in d. l. de pign. §. vbi num. 3. recte & acutè considerauit, creditorem illum emisse vt creditore, quia vna cum alijs creditoribus vendidit bona illa debitoris. Et quia illa creditor obtulit in illorum bonorum licitatione tantum pretij, vt satisfactis ceteris anterioribus creditoribus, remaneret tanta quantitas, quantum ferebat ibi creditum. Quidam concludunt rectè probauit Franciscus auctoritate Crauet. in c. 1. cap. num. 3. *verfi. secundum consilium*, qui respondit animam testatoris non compendandi legatum vni factum cum eius dote t colligi ex cõiectura, quando tanta est quanta quantitas, quanta est legati, atque ita datur conuenientia quantitas. Et praeterea Crauetum, concludendum hanc in specie competitionis fecerunt, & alijs, quos congei in c. 1. §. 2. et 3. lib. 1. & alios commemorabo in subsequente libro, in praesumptio. §. 1. vbi explicabimus coniecturas, quibus colligi potest testator animam compendandi legare voluisse suis creditoribus. Exstat & alia coniectura in casu Franchi, vt ipse refert v. s. *verfi. & reu. l. 2.* quod ille creditor voluit sentire aliquod detrimentum, non percipiendi fructus bonorum emptorum, quod non alia de causa praesumitur fecisse, quam quia cupiebat consequi bona causa fidei crediti Exilium sibi satis consilium: si sortem ipsam saluam faceret. Quocirca iure ac optime decitum fuit ab amplissimo illo consilio Neapolitano, creditorem illum emisse tanquam creditorem, & ob id a posteriori offerri ei potuisse. Hinc annecti potest quod tradit Ioan. Andr. in additionem, special. in tit. de praesumptio. §. specul. num. 3. *verfi. in praesumptio*, cum dixit, quod quando creditor finxit emere rem fidei pignori daram, vt ea districtione prauidet crediti, cognita simulatione, creditor rem recuperat. l. 1. c. si sub imagine. C. de d. f. r. d. pign. Hac simulatio detegitur illius coniecturis in illa enumeratis, quas esse iuris coniecturas dixit Ioan. Andreæ.

KK 2

PRAE.

PRÆSUMPTIO CXXII.

Pignoris, & hypothecæ contractus viciatus, & simul-
larus, vel emptionis, & venditionis, an &
quando præsumatur.

SYMMARIA.

- 1 Simulatio in contractu quatuor modis considerari.
- 2 Contractus falsus aut, nec simulatio præsumitur, nec viciatus.
- 3 Viciatus contractus lege divina, & humana damnatur.
- 4 Instrumentum publicè confectum, veritatem habet præsumptionem.
- 5 Viciatus contractus quando potius quàm iustus præsumatur.
- 6 Et quæ præsumptiones ea requiruntur, nu. 6.
- 7 Viciatus, & fœneratitius contractus ad detegendum, vna non sufficit præsumptio. Immo quod nec dua, nu. 32.
- 8 Pretium quod parum dicitur, aut modicum ad contractum simulationem detegendum, iudicium est arbitrari.
- 9 Pacium de reuendendo rem minoris esse facit valorem.
- 10 Pacium de reuendendo, non emptium, & venditionem, sed pignori contractum arguit.
- 11 Pacium de reuendendo, iustum esse, & divina humanaq; lege permissum, nu. 13.
- 12 Pacium de reuendendo, quando non præsumitur contractus fœneratitius, etiam aliqua lesione interveniente, nu. 14.
- 13 Et quid si nec fœneratitius interveniat nec lesio, nu. 16.
- 14 Viciatus inter contractum, & contractum illicitum, nō tamen fœneratitium, differre ait.
- 15 Pacium de reuendendo in voluntatem vel emptoris vel venditoris collato, emptor semper facit fructus suos.
- 16 Fœneratitius contractus præsumitur, fraude, dolo, simulatione, verè vel falsè, vna cum lesione interveniente.
- 17 Simulatio in contractu, quando verè dicitur intervenisse, & quando falsè, nu. 20. secundum Capellam.
- 23 Fœneratitius dicitur contractus fraude, dolo, simulatione, ex parte vtriusq; intervenisse, et si in pretio nulla commissio sit deceptio.
- 24 Et quid si de dolo, fraude, aut simulatione dubietur, appareat tamen venditorem lesum esse in tribus, nu. 24.
- 25 Et quid si in duobus tantum, nu. 25.
- 26 Vel in vno tantum, lesio tamen est nimis dimidia iusti pretij, numer. 26.
- 27 Et quid si est prope iusti pretij dimidium, nu. 27.
- 28 An si est ultra vel citra dimidium, nu. 28.
- 29 Fœneratitius præsumitur contractus, lesione ultra dimidium interveniente, cum pacto de reuendendo falso ab eo qui solutus sit fœneratitius.
- 30 Et quid si sola lesio ultra dimidium, cum pacto de reuendendo interveniat, ubi recensentur opines, nu. 30. 31. & 40.
- 33 Contractus præsumitur talis debet, qualis eum prima ostendit facies.
- 34 Expressum fati dicitur, quod ex coniectura à lege probatur, colligitur.
- 35 Instrumento standum in dubio.
- 36 Contractus illicitus, & à lege reprobatus dici non debet, nisi manifestè appareat.
- 37 Pretij tenuitas non arguit contractum fœneratitium.
- 38 Et quid ad præsumendum dolum, sola non sufficit, nu. 38.
- 39 Refugere vel latere, in vno vel pigno, non venditionem inferre.
- 40 Refugium, & mulier, assis ignari, & simplices sint, vni de ipsi mali possunt suspicari, aucter arbitri abutitur.
- 42 Datio soluturum vim obicit venditionis.
- 43 Et in ea non facile præsumitur fœneratitium, nu. 43.
- 44 Viciatus, & fœneratitius contractus censetur falsus ab his, quos lex auspicium non contrahendi habuisse præsumit.
- 45 Simulationem ad detegendam animus delectatur, ex tractatu ante contractum.
- 46 Nisi tamen contrarium expresse constet, nu. 47.
- 48 Instrumentum ex intervallo factum, maior em argere sufficiens.
- 49 Accurari super bono quem contractum suscepit.
- 50 Viciatus præsumitur contractus, ob lesionem prominentem ex quantitate pretij pendente tempore de reuendendo.
- 51 Reductum centum annerum quod sit.
- 52 Reductum tot esse debet, vt 20 annos fortiter aequet.
- 53 Viciatus contractus arguitur, ex lesione in pretij quantitate, cum pacto de reuendendo.

- 53 Viciatus id omne est, quod fortiter accedit.
- 54 Latere solum nemo præsumitur.
- 55 Viciatus contractus arguitur, si plus ex venditione secunda percipitur quàm illud sit, quod non in pecunia, sed alare solutum sit.
- 56 Viciatus est, rem meliorem pro deietate recipere.
- 57 Viciatus præsumitur contractus, si in pacto de reuendendo impræsumptum que ad emptorem spectet, & lactator em, imponent venditori & conductori.
- 58 Nisi tamen quid iusto pretio plus numeretur, nu. 59.
- 59 Aut in ea regione sic consuevit ut passim, nu. 60.
- 60 Instrumentum impræsumptum, si qui acquirit, solvere debet.
- 61 Viciatus contractus arguitur, res pro parte vendita, pro parte donata, nulla donationis iusta causa subsistente.
- 62 Et quod nec instrumentum adhibuitur aliquid opteretur, nu. 62.
- 63 Fœneratitius exercere, qui non erubescit, nec etiam peccare erubescit.
- 64 Viciatus contractus, arguitur etiam verba in pacto de reuendendo appropinquata.
- 65 Pacta insolita, & contraria naturæ contractuum, simulationem arguunt.
- 66 Livellarius non proprietatem sed vite dominium vendere dicitur.
- 67 Clausula insolita in contractu, emendum arguitur viciatus.
- 68 Requiruntur, vt alia præsumptiones concurrant ad detegendam simulationem, nu. 69.
- 69 Pacta reprobata arguere simulationem, & quod idem sit de iustitiam.
- 70 Viciatus præsumitur contractus, si cum pacto de reuendendo adiectum sit ab emptore, vt nisi vig, ad certum tempus, non d. solvatur.
- 71 Que tamen præsumptio aliam indiget ad minuculo, nu. 70.
- 72 Excepta venditione censuum, & redituum annuorum, vbi sola sufficeret, nu. 71.
- 73 Viciatus arguitur contractus, si cum pacto de reuendendo adiectum sit, vt vig, ad certum tempus possit venditor redimere.
- 74 Et quid de pacto, vt post certum tempus liceat venditori, si velit redimere, nu. 73.
- 74 Fundum tradente venditore cum pacto, vt ei locetur in perpetuum, & quod vig, ad decem annos vel in perpetuum possit redimere, simulationem præsumitur.
- 75 Emptor est cum pacto de reuendendo, ut impensæ & melioramenta in re non faciant.
- 76 Pacium de reuendendo fieri ad certum tempus, melius esse quàm perpetuum.
- 77 Simulatio contractus præsumitur, si pactum inter contrahentes sit, vt quando cumq; pretium venditor restituat, rem reddat emptor.
- 78 Restitutio magis ad mutuum quam ad venditionem accedit.
- 79 Pacta clandestina veluti omnia ad fauorem emptoris adiecta, contractum simulatum arguunt, & fœneratitium.
- 80 Eam tamen coniecturam solum non sufficit, nu. 80.
- 81 Venditore afferente se centum aureis indigere, quos si emptor numeret, venditorem fundum cum pacto de reuendendo, eligendum ex multis ab emptore simulationis est præsumptio.
- 82 Idem si emptor verum pretium numerare velit, venditor autem leuem summam tantum petat, nu. 82.
- 83 Pretio iusto vendere velle, immo pluri potius quàm minori, qui præsumitur.
- 84 Pretij tenuitas contractum arguit simulationem, & viciatum.
- 85 Emptore rem emptam videre non curante, sed simpliciter reconcedente nomine luelli vel locutionis ipsi venditori, simulationis est præsumptio.
- 86 Quia tamen sola non sufficeret ad detractionem, nu. 86.
- 87 Emptor verifimiliter emere non præsumitur, qui similia pradia vendit.
- 88 Quia tamen præsumptio levis est, nisi alia concurrant, nu. 89.
- 89 Contraria agere incontinenti nemo præsumitur.
- 90 Venditorem clam, & occultè facta cum pacto de reuendendo, & concessione locationis aut luelli, præsumitur simulata, & fœneratitia.
- 91 Nisi iusta de causa id fiat, nu. 91.
- 91 Alium cum cessio clam facta præsumitur simulata.
- 92 Donatio facta clam ab eo qui post delinquit, in eandem similitudinem præsumitur.
- 93 Instrumentum de iur. occultatum, præsumitur simulatum.
- 94 Locum quas contractus simulatum non videntur, & arguitur.
- 95 Non tamen sola hæc præsumptio sufficit ad detegendum contractum viciatum, nu. 97.
- 96 Et quando cesset illa præsumptio, nu. 98. & 99.
- 96 Actum id præsumitur in dubio, quod ex loci fieri consuevit.

- 100 Feneratiois contractus praesumptio, cum pacto de reuocando factum, ab eo qui contractus contrarius similis facere. Debet tamen concurrere alia coniectura, *nu. 104.*
- 101 Facti qualitas secundum qualitatem personae facienti interpretatur & praesumptio.
- 102 Remota a bono, malum a malo factum praesumitur.
- 103 Malum semel in eodem genere mali semper praesumitur talis.
- 104 Contractus factus ab usufruario facile praesumitur usufructus, alij coniecturis accedentibus.
- Ad detegendum tamen simulationem solum non sufficere, neq; & cum pacto de reuocando, *nu. 106.*
- 105 Idq; praesertim per quem circuitum emat, *nu. 106.*
- 106 Rem fuerit aritima, sicut & fortissima, emer non est permissum.
- 107 Simulationis & favoris suspicio, in probro viro cessat.
- 108 Venditio in possessione rei vendita permanente, simulationis est praesumptio.
- Empti, in re esse secundum lo. *And. nu. 112.*
- 109 Venditio modico tempore durans simulat apponitur, & usufructus, si tamen ita expresse alium sit, vi modico tempore duret, *nu. 114.*
- 110 Venditio fieri solet, vt res perpetuo sit p. nec emptorem.
- 111 Vfurarius contractus praesumptionem facit, modum ab emptione aut venditionis contractibus recedendi.
- 112 Infinita suspitionem arguit.
- 113 Feneratiois contractus praesumptiones, quomodo purgentur.

POSTEA QVAM de praesumptionibus & coniecturis, quae veniant circa contractum pignoris, & hypothecae, differre coepimus, visum est ad rem pertinere, si nunc explicemus, an & quando pignoris, & hypothecae contractus simulatus, & usufructus, vel verus emptio, & venditio praesumatur? Quam disputationem valde vilem, & in foro frequentissimam, vt dilucide absoluiam praemittenda fuit prius aliquid illud primum, simulationem in contractu t considerari quatuor modis. Sicuti post Bartol. in *conf. 87. Petrus Nicol. lib. 1. ad tit. Affici. in c. 1. in prin. nu. 11. de secundo dato imoitem legem committ. inter quos primus est, qui ad rem nostram pertinet; quando scilicet in veritate agitur, vt vnus contractus, hoc est pignus, celebretur, & tam alius nempe emptio, & venditio simulatur celebrari. De hac simulatione nunc dicemus de alijs vero in subsequenti praesumptionem. Praemittit secundum, contra ius sui naturae non presumi simulationem, & usufructus, si scripturae Bar. in *d. conf. 65. col. 2. vers. sed. ad hoc, lib. 1. Bal. in l. rogasti. §. si sub. in fin. §. si certum p. etia. vi. Det. nu. 6. & alij multi, quos in *conf. 109. nu. 3. lib. 2. & in conf. 343. nu. 1. lib. 4.* Et ratio huius sententiae illa est, quia contractus usufructus i lege diuina, & humanae damnatur, & ob id, qui se contrahit, peccat, & delinquit quod sane delictum non praesumitur, i. merito. *ff. pro socio.* In tanto magis hoc locum habet, quod publice confectum fuit i instrumentum, quod praesumptionem veritatis habere dicitur, vt respondit in *d. conf. 343. nu. 2.***

Porro t quando aliqua extat praesumptio, & coniectura, & agitur de solo animae periculo, contractus praesumitur potius usufructus quam iustus. Ita intelligit Gemina in *conf. 16. col. 3. vers. prae. re. & in conf. 112. in fine. & alior. quos commemorat in conf. 109. nu. 2. lib. 2. Et illa addit Natta in *conf. 109. nu. 1. lib. 1.* Ita pariter quando extant coniecturae, & praesumptiones, indicatur contractus simulatus, & usufructus ad commodum, & utilitatem laeti atque decepti, sicut scripti in *d. conf. 109. nu. 7. & in d. conf. 343. nu. 19.* Verum ambiguit, quales esse debeant ha praesumptiones, & coniecturae? Aliqui scripserunt, esse oportere vigentes. Ita Cassira in *conf. 4. in causa mota contra dominum Dorotheum lib. 2. Capella in *verali. de simulatione contractuum, nu. 50. vers. si vero probari non possit. & lafonius. §. si qui ex arguto. §. si prae. ar. nu. 20. ff. de eden. Aliqui vero opinati sunt, sufficere etiam leues. sic sibi parum constans respondit idem Cassira in *conf. 109. V. si aperte sol. in lib. 2. de arbitrar. iudicis arbitrio tribuere. Ita post alios scripti in lib. 2. de arbitrar. iudicis, causa 2. 27. & in specie respondit Decianus in *conf. 2. nu. 2. lib. 1. & Hieronymus Guber in conf. 74. nu. 3. lib. 1.*****

Praemittit & tertio, vnam solum praesumptionem, & coniecturam ad detegendum, i contractum usufructum, & feneratiois non sufficere, sed duas, secundum aliquos, vel tres ex aliorum opinione necessarias sunt. Alij vero dixerunt, esse hoc iudici arbitrium. Ita tradunt Capellani d. tract. de simulatione contractuum, *nu. 106. in c. conclusione, in nota & decima. Dilecti in lib. 2. v. v. r. solo. c. cap. 3. nu. 4. vers. ceterum ad sed. andam, & Hieronymus Gabriel in d. conf. Menesch. Praesumpt.*

74. *num. 5.* Et nos de singulis praesumptionibus, & coniecturis infra differentes, non semel flos locis admodum nobis.

Praemittit quarto, & vltimo, esse etiam iudici arbitrium, aestimare, quod pretium dicatur felle parum, & modicum in venditione, vel in locatione, ad arguendum, & detegendum contractum simulatum, & usufructum. Ita tradit Capol. in *d. tract. de simulatione contractuum nu. 111. vers. sexta. & vltima opinio & nu. 112. Et ibid. nu. 113. scribit, iudicem arbitrari debere, secundum qualitatem personarum, rei, causae, & contractus. Nam arbitrum poterit aliquando sufficere lesionem in tertia parte iusti valoris, aliquando in dimidia, aliquando circa dimidiam, aliquando etiam ultra dimidiam. Quae singulim explicat ipse Capol. quem secutus sum in *lib. 2. de arbitrar. iud. causa 217. in fin.* Illud vero observandum est, quod res, quae venditur cum pacto t de reuocando, minoris est valoris & pretij, quam illa, quae libere venditur: cum nemo sit, qui non cupiat habere potius rem irreuocabilem suam, quam reuocabilem. Ita Abb. Butri. & reliqui, in *c. ad instrum. de empt. & vend. & alias commemorant, ac sequuntur Roland. in conf. 58. nu. 1. lib. 4. & Decian. in conf. 2. nu. 169. lib. 1.**

His praemissis, differamus nunc de singulis praesumptionibus.

Prima itaque praesumptio, & coniectura contractus feneratiois, & usufructus est, quae secundum aliquos sumitur ex pacto de reuocando. Nam non t emptio, & venditio, sed pignus ex illo contrahitur praesumitur. Ita Bart. in *l. creditor. §. vlti. ff. qui pot. impugnor. habere. & Bal. in l. creditor. in fin. c. de pign. Ceterum i Bart. & Bald. dissentunt alij, maxime Angel. in *l. ad instrum. in fin. c. commun. dimid. qui contrarium dixerunt, pactum scilicet de reuocando esse iustum, & t lege diuina ac humana permittum, & propterea ex eo argui non posse contractum esse usufructum. Rectius Barthol. Capol. in *tract. de simul. contractuum, col. 6. vers. ego Bartholomeus. distinguunt permultos casus, quos commemorabimus, & aliqua non tamen addungemus.***

Primus itaque est casus, quando tempore t contractus emptiois, & venditionis, actum non fuit expresse, nec tacite de reuocando re vendita, i. sed deinde ex intervallo promittit venditor reuocare. Hoc in casu permittit esse pactio haec, & propterea ex ea argui non potest contractus feneratiois. Ita Capol. in *d. tract. de simul. contractuum, num. 4. vers. primo causa. & alios retuli in lib. 2. de arbitrar. iud. causa 13. nu. 3. vbi declarauit, nisi coniecturae aliae contrariae extant. Est ratio, quia nullus exitit contractuum animus, sic paciscendi ab initio, & fuit in libera potestate emptoris, contractum ipso iam perficere, non promittere reuocare. Et propterea fuit eius liberalitas sic pacisci. Et ea quae sunt ex intervallo, non possunt adduci ad probandum simulationem. Ita Bald. & Ang. in *l. si qui cum alio, de verb. oblig. & in specie magis affert in c. 1. in prin. nu. 6. de secundo dato inuicem legem committ. Estque pactum ipsum de reuocando sui naturae permittum i lege humana, i. l. c. de pact. inter empt. & vend. in d. & Guina, i. Leuit. cap. 25. & scribit egregie Alber. in *d. l. 2. Capol. in *tract. de simul. contractuum, num. 53. T. 1. q. 2. de retrall. c. inuenial. in proem. nu. 2. Natta in *conf. 108. nu. 2. lib. 2. Dilecti in lib. 3. v. r. r. resoluto. cap. 3. nu. 4. & noue bene eruditio Ioan. Baptista. Lup. in commentar. ad l. 2. c. de pact. inter empt. & vendit. in d. par. in proem. nu. 21. Decian. in *conf. 2. nu. 134. lib. 1. & Ofasim de dec. 4. 2. nu. 10.******

Extenditur primò hic casus, vt locum habeat etiam, quando in illo contractu emptiois, & venditionis interuenisset t laesio aliqua, vt quia iusto pretio res vendita non fuisse. Nam adhuc pactum de reuocando subsecutum ex intervallo, non arguit contractum ipsum usufructum. Ita Capol. praecitato in loco, *nu. 4. in fin. & nu. 7. quae sententia post Alexand. in *conf. 28. col. 2. vers. & quamvis, lib. 3. Ripa in l. nemo potest legat. nu. 73. de legat. 1. & alios refert Capol. in l. 2. nu. 6. & nu. 150. c. de pact. inter empt. & vendit. Huius enim laesio redditur tantum modico actio, quae rescindere possit ipsum contractum, *nu. 1. l. 2. c. de rescind. vend. & eum dilecti, & eum causam de emptio. & venditio. Ita docuit Capol. praecitato in loco. Et idè prius respondit Bal. in *conf. 205. Jacobum lib. 1. Et Capol. nu. 7. addit differentiam esse inter contractum t usufructum, & contractum illicitum, non tamen feneratiois. Nam quando est usufructus, rescindendi, & fructus percepti restituuntur, seu cum ipsa forte compensantur, e. ad instrum. de empt. & vendit. & e. alio vas. de pignor. Quando verò est solummodò illicitus, fructus non restituuntur, sed contractus tantum rescinditur, restituitur pretio, vel iustum ipsum pretium, firmo manente contractu, suppletur l. 2. c. de rescind. vend. vbi latissime scribentes omnes explicant, quae****

que paucis *præcitato* in loco traduntur. Ceterum ab Alexand. Capoll. & alijs prædictis dissentient Caltren. in *conf. 100. colum. 2. vers. est etiam lib. 2. & alijs relati* Ioan. Baptista. Lupo in *d. l. 2. c. de pact. inter empt. & vendit. part. 2. §. 1. num. 34.* Crediderim primam illam opinionem veriorē esse, nisi aliqua coniectura concurrat, vt si emptor solius est fenerator. *vt Alexander quæst. super alter qui inter emptor & vendit. in *conf. 119. colum. 2. vers. postea ego lib. 4. Tyraneus. de re iur. c. ceterum. in part. 2. num. 9. & Cretus in *conf. 156. num. 18. & dicitur in *§. 1. in secunda coniectura*. Idem quando clam, & secretè confectum fuisse instrumentum illud pacti de reuendendo, vt admittit Lupo *præcitato* in loco, nume. 35. *ex præfatis, quæ tradit Capoll. in d. tractatu de simulat. contrahuntur*, in 19. præsumptio. & nos infra exponemus.***

Secundus est casus, quando pactum reuenditionis fuit appositum in ipso met contractū emptionis, & venditionis, vel incontinenti post, sed tamen nulla fraus, dolus, lætio, & deceptio intercessit in ipso contractū, vel in ipso pacto. Hoc etiam casu contractus iste dici non potest vfurarius. Ita Capoll. in *d. tract. de simulat. contr. alt. nu. 8. vers. secundo casu*. Nam cum hoc pactum reuendendi sit sui natura licitū, iure licitū diuino, & humano permittit, sicuti fuit demonstratum, & probat Capoll. *ubi supra* nu. 53. nil refert, quod adiciatur ipso met contractū, vel quod ex intervallo apponatur.

Nec refert, quod pactum hoc collatum sit in volutate venditoris, vel emptoris, quemadmodum admittit Didac. in *d. lib. 3. variat. resolut. cap. 9. in prin. & Lupo in d. l. 2. in prin. 2. par. nu. 27. & idem fuit Capoll. de simulat. contr. alt. in 10. & 11. præsumptio. Et propterea siue pactum hoc collatum sit in volutate emptoris, siue venditoris, semper emptor facit fructus suos. Quando est in facultate venditoris redimere, dubium non est, quin emptor faciat suos fructus interim percipere, *ita dicit in c. ad nostram, nu. 8. de empt. & vend. & alij conueniunt* ad Didac. & Conar. *præcitato* in loco. Quando verè pactum reuendendi est positum in voluntate, & arbitrio emptoris, maius est dubium, an ipse emptor faciat hos fructus suos? Recepta magis opinio est, telle Ioan. Coras. in *l. 3. distillat. cap. 9. emptorem non lucrari hos fructus*. Et hæc fecuti sunt alij relati à Lupo *præcitato* in loco nu. 26. Dissentiant tamen quo. Card. & Imol. in *d. c. alle vas, de pigno.* quos probatur Didac. & Lupo *ubi supra*. Et rectius hoc sensisse existimo. Quis nulla est hoc in casu differētia, quod hoc pactum reuendendi fit perpetuum, vel ad tempus, cum semper sit iure humano actum diuino permittit, *ita tradit Capoll. in d. tract. de simulat. contr. alt. nu. 13.**

Tertius est casus, quando in ipso contractū interuenit fraus, vel dolus, vel simulatio verè, vel fictè, vel tacite, vel præsumptiue. Et adest etiam deceptio, siue lætio in venditione, vel locatione, vel pacto de reuendendo. Hoc in casu sine controuersia fit contractus iste dicitur feneratorius. Ita Capoll. in *d. tract. de simulat. contr. alt. nu. 12. vers. tertio casu principali*. Verè autem dolus, & vel fraus, vel simulatio (inquit Capoll.) dicitur interuenisse, quando actum fuisset inter partes, quod licet in instrumentum loquere de venditione, nihilominus intelligeretur esse pignus. Fictè & verè (ait Capoll. qui supra) dicitur interuenisse dolus, vel fraus, aut simulatio, quando lex, vel statum ita fingeret: Si quis fecerit talem contractum, fingatur vfurarius, vel simulatus. Et inquit alij rem facere glo. 1. *vnus §. accedit. c. de reu. act. & in l. n. est verisimile §. quod met. cau. & c. in quibusdam, de foris.*

Ceterum difficile est tueri, quod statum ita possit disponere, quod fictio præsupponat veritatem esse in ceterum, sicuti glo. *d. §. accedit. manifestè dicit*. Dicit forte potest Capollam sensisse, quod fictio hæc sumatur pro præfatione iuris, & de iure, quæ à pari procedit cum fictione, quod hoc, vt non admittatur probatio in contrariū, quemadmodum habetur in *d. c. in quibusdam, allegato à Capolla*. Tacite & dolus, vel simulatio dicitur interuenisse, quando tacite actum est inter contrahentes, quod licet instrumentum fieret de venditione, tamen in veritate esset pignus, vel contrā.

Præsumptiue & dolus, vel simulatio interuenisse dicitur in contractū, quando non constat quid actum fit expresse, tacite, vel fictè, sed coniecturis, & præsumptionibus fraus, dolus, vel simulatio detegitur. Quas quidem præsumptiones, & coniecturas enumerabimus infra *in secunda vlt. ad finem*.

Quartus est casus, quando in ipso contractū venditionis, locationis, & pacto de reuendendo interuenit fraus, dolus, & simulatio, tamen nulla cōmissa fit deceptio, & lætio in pretio venditionis, locationis, & pacto de reuendendo. Hoc in casu ex parte vtriusque interuenit dolus fraus, vel simulatio, contractus dici debet simulatus & feneratorius. Ita Capoll. in *d. tract. de simulat.*

contr. alt. nu. 90. vers. quarto verò casu. & propterea rescindi posse, & debet etiam in foro Ciuili & Canonico, quum in foro conscientie. Si verò inquit Capoll. *d. eum. 90. vers. sed si fraus*, dolus & fraus interuenit ex parte vnus contrahentium tantummodo, subsistit Capoll. multis casus, quos hic repetere superfluo.

Quintus est casus, quando dubitatur, an in dictis contractibus interuenierit dolus, fraus, vel simulatio, sed tamē in damnum venditoris interuenit lætio in tribus, 1. hoc est, venditione, cōductione, & pacto de reuendendo. Hoc in casu scriptum reliquit Capoll. in *d. tract. de simulat. contrahuntur*, nu. 93. *vers. quinto verò casu*, sine controuersia contractum esse illicitum, & præsumi simulatum, ac etiam vfurarium. ex quo hæc lætio concurret cum pacto de reuendendo, *instat c. ad nostram, de empt. & vend. & c. alle vas, de pigno. & dicitur infra*.

Sextus est casus, quando ambigitur, an in dictis contractibus interuenierit dolus, fraus, vel simulatio: sed ad venditoris detrimentum interuenit lætio in duobus contractibus tantum, hoc est, in venditione, & cōductione, vel in venditione, & pacto de reuendendo. Hoc in casu Capolla in *præcitato* loco, num. 97. *vers. secundo casu, quando, & c.* subdistinguit multos casus, quos nunc non refero.

Septimus est casus, quando dubitatur, an in dictis contractibus interuenierit dolus, fraus vel simulatio: sed tamen ad venditoris detrimentum interuenit lætio in vno tantum, hoc est, aut in venditione, aut in locatione, aut in pacto de reuendendo, & lætio est minus dimidia iusti pretij. Hoc in casu Capoll. in *d. tract. de simulat. contrahuntur*, nu. 95. *vers. sexto casu principali*, scripsit contractum non dici illicitum, nec præsumi feneratorium, tam in foro Pontificio, quàm Cæsareo, cum vtroque iure permittit fit contrahentibus se iniucem decipere.

Octauus est casus, quando prædicta lætio est propè dimidiam iusti pretij. Et tunc quoad præsumendum contractum vfurarium, idem (inquit Capolla) dicendum est, quod dicemus infra de læsione vltra dicta dimidiam, quo verò vt contractus dicatur illicitus, non obest rescindendi, *instat l. 2. c. de rescind. vend.* dicendum est, non censeri illicitum.

Nonus casus, quando lætio est vltra vel citra dimidiam iusti pretij, sed nullum adest pactum de reuendendo: atque ita vnum tantum adest, nempe lætio, nec emptor soluit esse fenerator, nec etiā aliqua ad est alia mala præsumptio. Hoc casu contractus non præsumitur feneratorius, & simulatus. Ita Capoll. *præcitato* in loco, nu. 99. *post Cyn. & Iacob. de Arca in l. emptio, c. 3. plus valere quod agitur, & c. Idem scripsit Goradi in l. 2. num. 192. c. de p. in iur. empt. & vend. & Hier. Gabr. in *conf. 74. num. 9. in fin. & nu. 10. lib. 4. Et ij addidit sum text. Lupo postea*, *c. de transact. vbi Aug. & Iacob. c. de rescind. vend.**

Decimus est casus, quando transactio interueniunt, tamen lætio in vno ex contractibus vltra dimidiam iusti pretij, pactum de reuendendo, & quod emptor sit solitus fenerator. Hoc in casu receptissima est sententia Legistarum, Canonistarum, & Theologorum, contractum præsumi simulatum, & vfurarium. Ita Capolla in *d. tract. de simulat. contrahuntur*, nu. 102. *vers. stat tunc hac quæst. & nu. 107. vers. secunda conclusio*, qui testatur hæc esse communē, & in foro fieri iuris. Hanc quoque fecuti sunt Cynus, Calt. Salic. & alij permulti, quos commemorat & sequitur Diedo. *lib. 3. v. res. cap. 8. nu. 4. vers. num. hæc tria*. & alios referam in subsequenti casu. Et sententiam hanc probat d. c. ad nostram, de empt. & vend. & d. c. alle vas, de pigno. que explicat Capoll. & nos infra attingem. Est tamen obseruandum, quod lætio considerari debet habitare etiam pacti de reuendendo, cum certum sit, rem esse minoris valoris, cum adiectum est pactum ipsum de reuendendo, sicuti auctoritas multorum responderet Lupo. in *conf. 58. nu. 1. lib. 4. & Decia. in *conf. 2. nu. 169. lib. 1. & diximus supra in intro. præ vlt.**

Vndecimus est casus, quando concurrunt duo, hoc est, lætio in vno tantum contractū vltra dimidiam iusti pretij, & pactum de reuendendo. Hoc in casu variet fuit Doctorum opiniones. Prima fuit eorum, qui scripserunt, si duobus tantum concurrentibus, præsumi contractum feneratorium. Itaque, in c. *compugnus de vfu*, vbi Abb. & Ioan. de Anania, idem Abb. in c. ad nostram, nu. 4. de emptio & venditio. & ibidem primo Ioan. Andrea & Barro. quæ secutus est etiam ibi idem Abb. in c. si lib. 2. lib. primo. Archidiaconus, c. plerique, de decimarum quæstio. 3. Albericus in l. emptio, c. plus valere quod agitur. Imola in c. alle vas, nu. 15. de pigno. Caltren. in *conf. 109. Vlt. petitione prædicta, colum. 1. libro 2. Amicus de Vignate, in c. solabitur, numer. 111. de vjruj. Guido Papa in *conf. 189. Alexau.**

potest, vt diximus suprad. c. ad nosram. Pontificem Max. non negare, qui duo coniecturae & praesumptiones sufficiunt.

- 40 Tertia fuit opinio eorum, qui existimant, iudicis arbitrio relinqui, an duo haec tantum, pactum scilicet de reuendendo, & pretij tenuitas, agere possint contractum esse simulatum, & fœneraticum. Hanc opinionem probant manifeste Corne. in conf. 54. lib. 1. Alex. in conf. 119. in fin. lib. 4. Nenn. a. in conf. 11. num. 4. Didac. in lib. 3. variat. resol. cap. 8. num. 4. versic. etiam ad sedandam, & Ioan. Baptista Lupus in l. 2. d. 2. part. 5. i. numer. 29. versic. aliud tamen, C. de p. l. inter emptor. & vendit. Quorum quidem sententia vel ex eo comprobatur, quod & relique omnes coniecturae, de quibus infra disseremus, iudicis arbitrio relinquuntur, sicuti scripsi multorum auctoritate in lib. 2. de Arbitr. iudic. c. 247. Index itaque prudens diligenter considerabit pretij tenuitatem, qualitatem personarum emptoris, & naturam ipsius contractus. Nam ipsa pretij tenuitas, tantum esse posset, vt facile coniceret Index contractum esse vfurarium, sicut responderunt Castren. in conf. 306. num. 5. lib. 2. Alex. in conf. 54. lib. 6. M. d. n. Parthen. in tract. de vfur. q. 76. Crauet. in conf. 156. num. 3. & manifeste Did. in d. lib. 3. variat. resol. cap. 8. num. 4. versic. etiam ad sedandam, & Ofas. in deconf. 42. col. 6. versic. contra iuriam. Personarum etiam qualitatem considerabit Index. Non enim iudex de rustico, & ignaro valoris rerum emptore, iudicabit Index, quod de versuto mercatore. Non etiam iudex de muliere ignara, quod de viro diligenti existimabit. Nam & rusticus, & mulier facile excusantur, ne fœnus exerceat iudicem, sicuti scripsit Bald. & Castren. in l. item allegat. C. de vfur. l. 1. §. si quis id quod, in §. motu ff. de iur. iud. om. ad. Ferratino in cautela 37. Triaq. de tractat. conuent. in praefatione num. 34. Didac. in d. c. 8. num. 4. in fine. & Ioan. Baptista Lupus in d. §. 1. num. 29. qui recte post alios admonuit, iudicis arbitrio relin-
41 qui, an rusticus, & mulier sic signari, & simplices sint, vt nil mali de eis possit suspicari. Qualitatem etiam contractus considerabit
42 prudens, & diligens Index. Nam datio i. in solutum, et si venditionis vim obtinet, i. attamen difficultis in ea praesumptum exerceri fœnus, quando pecunia ipsa numeratur, ita Fulg. in conf. 134. col. 2. Dec. in conf. 18. col. 2. versic. nec obstat. & in conf. 167. col. 2. Cagn. in l. 2. num. 54. C. de pact. inter empt. & vendit. Nenn. in conf. 28. num. 6. Triaq. in tract. de reu. actus conuentionalium, in praefat. num. 27. & Bar. in conf. 117. num. 8. Nec repugnat quod Angel. in conf. 243. in fine. Imola in conf. 97. col. 6. versic. & in conf. 99. col. 2. versic. quantum dubium, & Barbat. in conf. 57. lib. 1. Paril. in conf. 53. num. 76. lib. 5. responderint, etiam in datione in solutum committi & praesumi fœnus. Nam respondetur, & facile conceditur, committi, & praesumi
43 misit i. non ita facile, vt quando pecunia contrahitur: quemadmodum scripsit, & Didacus in d. c. 8. num. 5. qui hoc etiam iudicis arbitrio relinquit: sicuti facit & Ioan. Baptista Lupus in d. §. 1. num. 33.

De hac prima coniectura satis, quando scilicet pactum de reuendendo, est coniunctum cum pretij tenuitate. Nunc ad alias coniecturas veniamus.

- Secunda est praesumptio, & coniectura contractus vfurarii, & fœneratici, quando lex i. praesumit, quod contrahentes non habuerint animum emendi & vendendi. Hic sanè animus colligitur atque detegitur, quando tempore venditionis, vel ante dictum fuit, vel tractatum, quod non esset venditio, sed pignus. Nam tunc venditio statim fecuta cum pacto illo de reuendendo, praesumitur simulata, & fœneratica. Ita Capella in tractat. de simulatione contractuum, num. 15. versic. & prima praesumptio, sic etiam Castren. in conf. 306. Quaequam longa sit, col. 1. penultim. in princip. & idem in conf. 109. col. 1. versic. sed hic adnot. libro 2. Boetius in quaestione 13. num. 6. Grammat. in deconf. 76. num. 4. & Hieronymus Gabriel in conf. 74. num. 4. libro 1. Triaq. de reu. act. conuentionalium. §. 1. gloss. 14. num. 2. & alios referet Mascardus in consil. 440. numer. 6. Est ratio, quia animus & voluntas i. ad simulationem detegendam declaratur ex tractat. ante ipsum contractum. Ita Bar. & Bald. in l. pacta nouissima, C. de pactis & Dec. in conf. 52. num. 19. Idem est, quando venditio fit ex intervallo: si venditor prius fuerat protestatus, quod noluit vendere, sed pignori dare, ita Bar. in l. item quia, §. item in litem, num. 3. ff. de p. l. vbi Bald. & Angel. & idem Bar. in l. pacta nouissima, num. 5. C. de edem. & in l. 1. §. 1. & idem respondit al. ff. de verb. obligat. & ibid. Imola, numer. 7. Et hoc fecit etiam Capella in loco iam allegato. Si verò praesit, & fecuta est praedicta venditio, ex intervallo, nulla tamen praecedente protestatione, contractus non praesumitur vfurarius, ita praesentat in loco Capella auctoritate Angel. in §. si quis cum alio, num. 9. de verb. obligat. & ibidem Alex. num. 12. & l. 1. num. 1. & scripsi in libro 2. de Arbitr. arg. iudicium, casu

439. numer. 16. Verum aliter visi sunt sentire Alexand. in conf. 54. col. 1. versic. concurrat & alia, lib. 6. Corne. in conf. 41. num. 8. lib. 3. & Crauet. in conf. 156. num. 18. quos secutus sum in conf. 109. num. 34. lib. 2. & illis accedit Natta in conf. 449. num. 3. cum dixerunt, instrumenta facia ex intervallo, i. arguere maiorem suspicionem. Quae posterior opinio locum habere potest, quando is emptor est suspectus, vt si consuevit similes contractus simulatos, & fœneraticos facere. Ceterum qui contractus i. est perfectus, & deinde aliquid dicitur, vel fiat quod aliquo significare possit contractum esse simulatum: non tamen ex actu subsecuto arguitur: quia vt dici possit simulatus, requiritur quod ab initio fuerit ita actum. Bald. in l. vicia, num. 19. C. si feruio extero, Alex. in conf. 29. num. 19. libro 7. & Natta in conf. 628. num. 20. Est & secundum signum, quo animus iste colligitur, quando debitor petebat pecuniam mutuo creditor verò dixit, nolle mutuo dare, sed emere cum pacto de reuendendo ad certum tempus: & deinde subsecuta est venditio cum praedicto pacto reuendendi. Hoc sanè signum colligitur animus fœnerandi, ita Capella in loco praedictato, num. 15. versic. item praesumitur quod vbi huius fœneratus commemorat Hostij, & Bar. in c. ad nosram, de empt. & vendit. Odofred. & Bald. in l. emptioe. C. plene valeat quod agitur. Gul. & Zabarel in Clement. ex gr. m. ad. de vsu. Roman. in conf. 423. num. 12. & in sing. 440. in pacta de reuendendis, & Imol. in c. ad nosram, num. 9. de empt. & vendit. Deci. in conf. 167. num. 7. Ibi addo Afflic. in c. 1. in princip. numer. 25. versic. ostendit praesumitur, de fœdo dato in vicem legi commissis. Grammat. in d. de conf. 76. num. 4. & ego ipse scripsi in conf. 109. num. 19. lib. 2. Hoc tamen signum locum habet, quando statim fecuta est venditio: secus si ex intervallo, ita declarat Afflic. vbi supra, num. 6.

Est & tertium signum, quando constat, quod debitor querebat pecuniam mutuo, super illo praedio, quod deinde vendit cum eo pacto de reuendendo. Hoc est signum contractus fœneratici. Nam venditio illa, est quidam color quæsitus de contracto ad contractum, ita scripsi Capella in d. tract. de simulatione contractuum, num. 26. versic. idem quando probatur, adducit auctoritate Castren. in conf. 321. in meo Codice est in conf. 109. Vbi petitione praedicta, nu. 2. lib. 2. Mascard. in conf. 442. num. 9.

Quantum est signum, quo colligitur animus cōtrahendi mutuum vel vfurum, non autem vendendi, quando actum fuit inter partes à principio, quod ipse emptor cogere locare rem venditam ipsi venditori, cum pacto de reuendendo: & quod alter venditor ipse non esset venditarius. Hoc est signum contractus fœneratici, scripsi praesentat in loco Capella, num. 16. versic. item non praesumitur.

Quantum est signum, quando reperiretur scriptum in libro emptoris, quod ipse esset asscuratus i. super talibus bonis. Nam verba illa significant, non venditionem, sed pignus contractum fuisse. It respondit Crauet. in conf. 156. num. 17. & prater eum, idem dicit Boer. in q. 102. col. 3. ver. praeterea. Ita pariter, quando emptor alijs verbis confessus est pignus esse & non emptorem à se facit, sicuti scripsi Afflic. in c. 1. in princip. noue. 21. versic. quarto praesumitur, de fœdo dato in vicem legi commissis. Receditur tamen ab hac praesumptione, & praedictis signis quando constare possit expressè contractum. Ita Capella, d. num. 16. versic. haec tamen praesumptio. Nam haec est praesumptio (inquit ille) iuris, non autem iuris, & de iure, vt tradit Laur. Rodolphus in c. consilium. quæstio. 60. de vsu. & ideo non admittit probationem in contrarium. vt scripsi sup. lib. 1. q. 31. Imò etiam si haec est praesumptio iuris, & de iure, adhibe secundum Capell. admittitur probatio in contrarium, per confessionem venditoris: Cum praesumptio iuris, & de iure, diluatur confessione eius, pro quo stat ipsa praesumptio, glof. & Doct. in l. inter stipulantes, §. si Stichum. de verb. obligat. cum alio congesta ab ipso Capella. Ceterum minus veram existimo hanc Capellae traditionem: cum non pendat à venditoris potestate, quod contractus iste non sit vfurarius, & ideo eius confessio nil operaretur, si haec esset praesumptio iuris, & de iure: iuxta ea, quae scripsi sup. in lib. 1. q. 61. nu. 11.

Tertia est praesumptio, & coniectura, qua detegitur contractus vfurarius, & fœneraticus quando i. est laesio in locatione, seu quantitate fictus, & pensionis, qui pendente tempore reuendenda venditor praestari debet emptori. Ita Capella in d. tract. de simulatione contractuum, num. 32. versic. tertio praesumitur, qui declarat hoc cōtingere posse quatuor modis, in persona conductoris, & alio modo in illa locatōis.

Primo modo in persona conductoris, quando excedit summam iusti pretij, habito respectu ad quantitatem pecuniae summae pro

pro re vendita, eademque locata: & habito respectu ad fructus percipiuntur, vel percipi possunt: ex dicta re locata, & ad pensionem quae solui debet ex re illa locata. Exempli gratia: Erit Titio centum aureis fundum, quem eidem constituta pensionis, sex autem locati. Hæc est illi respectu pecuniæ cum redditu centum taurorum sum quinquæ aurei. Est etiam lasio respectu fructuum percipiendorum, cum tot fructus non percipiuntur ex fructu, ut redditus viginti annorum æquet fortem, atque ita minus percipitur, quam in quinquæ, pro singulis centum aureis singulis annis cum tamen lege sanctum sit, redditus tot esse debere, vt i viginti annis foris æquetur. *§. quia vero Leonius in Authen. de non aliena. Quam constitutionem hic præter Capollam interpretatur Corne. in conf. 267. lib. 1. et in specie nostra Guid. Papae in conf. 110. colum. 2. & post alios Crauet. in conf. 156. num. 12. in fin. Natta in conf. 95. num. 1. & lib. 1. Roland. in conf. 40. num. 27. lib. 2. & Decian. in conf. 2. num. 75. lib. 2. Verum Didac. lib. 3. variæ resp. cap. 9. num. 7. vers. quoniam expositam, iustum rei valorem, esse secundum communem patris estimationem. Et coniecturam hanc probatur Bald. in conf. 322. in fine, in forma, c. 2. vt. stem fuit p. lib. 3. Abb. in conf. 76. colum. 1. vers. secundo interueni, lib. 1. & traquil. de retractu conjugum, §. 1. glof. 2. num. 75. Roland. in conf. 40. num. 25. lib. 2. & Decian. in conf. 105. num. 16. vers. item probatur, lib. 2. Tres alios modos ex persona venditoris prosequitur Capolla. Ex persona vero emptoris consideratur lasio in quantitate pensionis, vt si emit fundum, qui consuevit locari decem, & fuit ab emptore locatus, ipsi tamen venditori quinquæ tantum. Hic apparet de latione ex persona emptoris, qui si verè emisit, tam tenui pretio non locaret, ita tradit Capolla præcitate in loco, num. 32. vers. quinto modo. Idem plenius respondit Baldus in conf. 322. lib. 3. & in conf. 311. in questione Saluagui, col. 2. lib. 3. Crauet. in d. conf. 156. num. 12. Natta in conf. 495. num. 12. lib. 3. & Decian. in conf. 105. num. 16. lib. 2. Quæ de præsumptione dicemus etiam infra in 17. coniectura.*

Cæterum Hier. Gabr. in conf. 74. num. 18. lib. 1. exilimauit coniecturam hanc esse leuissimam, nisi alia accedat.

Quarta est præsumptio, quando contingit lasio in pacto de reuendendo, in quantitate pretij. Ita Capolla in d. tract. de simulatione contr. titulum, num. 37. vers. quarta præsumptio, qui scribit, hoc esse posse altero de duobus modis: vno in persona venditoris, altero in persona emptoris locatitioris. Primi modi exemplum hic attulit Capolla. Erit a fundum, pretio centum, emque tibi locatu suo pretio: Deinde fecisti pactum, quod quandoque quod possis redimere pretio centum, & viginti. Hoc in casu si tu lasus es in pretio: quia stante pacto de reuendendo, non tenebaris nihil plus numerare, quam ego tibi numeravi. Non enim possum dicere, ob id autem esse pretium, quod ex cursu temporis augeri potest videri, qui etiam meliorem amant recipere potest. Si quidem (vt dicitur Capolla) omne augmentum vel ob temporis cursum, vel ob melioramenta, pertinet ad te ipsum venditorem, qui fundum tibi luelli nomine conduxisti, lib. 1. cap. de iure emptorij. Cæterum cum ratio hæc Capollæ non conueniat casu, quod ego ipse emptor tibi venditori non luelli nomine, sed proprie locatitioris localem, ob id dici potest, lationem addere, quia si autem non fuisset valor fundi cursu temporis, vel melioramentis, omnino plus reemes, quam vendidisti. Et propterea illud plus est illicurum. Ita inquit Capolla probat d. collo. de pigm. lib. 1. Et quod ultra firmam receptam, sexaginta foli debentur, quæ ita sententiam hæc asfirmarunt Innocentius. in c. i. de iure in fine vltim. Guil. de Monte Laud. & Zabarella in c. i. de iure in fine vltim. Idem Crispian. inter Clau. in summa, in verbo vltim. §. 1. num. 61. & alios refert Didac. in lib. 3. variæ resp. cap. 9. in prin. & Ioan. Baptista Lupus in d. l. 2. p. 2. p. 2. §. 1. num. 4. c. de pact. inter empt. & vendit. Et præterea (iungunt) Capolla in d. num. 27. vers. sub potest. vltim. dicit hæc potest: cum vltura sit, quidquid accedit fortis, si tibi decem, de pact. & legasti, si tibi si fuerit per te & p. leg. 1. §. 1. quæ 3.

Secundi modi, lationis contingens in persona emptoris locatitioris, exemplum attulit Capolla præcitate in loco, num. 39. vers. de secundo modo. Erit a te pretio centum fundum, qui erat valoris centum, & quinquaginta. Et feci tibi pactum de reuendendo eodem pretio centum. Certe ego firmi lasus in eo, quod vltura centum valet fundus. Et ob id inlurgit præsumptio, quod contractus fit fœneratitius, & simulatus. Non enim est verisimile, (inquit Capolla) quod si emptor voluisset esse veram emptorem, promississet reuendere eodem pretio rem ipsam maioris valoris: quod esset iactare t suum, quod facere nemo præsumi-

tur, cum de indebito in prin. ff. de probat. Idem fœs. Soc. sen. in conf. 43. in fin. lib. 1. §. 1. quoniam, vt respondet Ancher. in conf. 275. num. 2. & alior refert Lupus in d. §. 2. num. 4. vers. de memor. f. & Hier. in Gabr. in conf. 74. num. 5. vers. cap. lib. 1. Idem etiam dicendum est, quando contentum est inter ipsas partes, quod si venditor non recemet prædium a se venditum, intra præstittum tempus, vt puta decennium, emptor suppleat ipsi venditori centum aureos. Hoc etiam pactum significat lationem pretij ab initio, & emptorem emere noluisse, sed pigriori accipere. Ita respondet Bald. in conf. 322. col. 2. lib. 3. & apertius Abb. in conf. 76. col. 2. vers. item & 3. lib. 1. Cæterum Hier. Gabr. in conf. 74. num. 9. & 20. lib. 1. exilimauit hanc coniecturam non fuisse, nisi legio sit magna, vel alia coniectura concurret, & ibid. m. 24. late explicat.

Quinta est præsumptio, & coniectura, quando t plus percipitur ex venditione secunda, quam fit illud, quod soluit non in pecunia: sed in alia re. Ita Capolla in præcitate tract. de simulatione contr. titulum, num. 40. vers. quæta præsumptio, qui exemplum attulit. Erit fundum centum aureis a Titio, cui luelli nomine conuenit, adiecto pacto, quod quandoque, vel vsque ad septennium dabit mihi Titius autem luellarium be nunt, tam pro contractam boni respectu fundi, quam respectu personæ, si mihi obligauerit reuendere. Hoc casu si fundus a Titio mihi venditus non fuisset sufficiens, vel Titius non esset idoneus, & sufficiens luellarius, vel si esset tam fundus, quam persona sufficiens, volo mihi consignari meliorem fundum, vel meliorem luellarium. Hoc sanc in casu (inquit præcitate in loco Capolla) contractus præsumitur fœneratitius. Cum vltura fit recipere rem meliorem pro deteriori, & putant. 14. quæ 3. (Putant inquit D. Hieronymus) quidam viuas tantum esse in pecunia, quod prouidens diuina scriptura omnibus autem superabundantibus, vt plus non recipias quam dedisti. Idem probant c. 1. fœneratitius, & c. p. leg. 1. c. 1. Cæterum exitimo esse inaudientem, quod aut emptor emit fundum qui non est sufficiens, hoc est, qui tutus non est, vel a venditore minus idoneo, seu non tuto, eo tamen iusto pretio, quo communis hominum estimatione fuisset venditus, aut villiori pretio: si villiori pretio, crediderim Capollam recte sentire. Quia hicaugmentum valorem, recipiendo fundum idoneum, & meliorem, i vero pacto pretio fundus vlti venditus, dixerim aduerit Capollam, contractum non esse viuarium, qui recipit fundum idoneum, pro cautione mei iusti pretij numerati, non autem aliquod augmentum, & lucrum consequitur emptor.

Sexta est præsumptio, & coniectura, t quando in pacto de reuendendo contingit aliqua impenia, quæ spectat ad ipsum emptorem eundemque locatorem, & ipse emptor vltusque pertinet ad ipsum venditorem, eundemque conductorem, ita Capolla in d. tract. de simulatione contr. titulum, num. 41. vers. sexta præsumptio. & ante Capollam sic etiam respondit Abb. in conf. 76. in præcitate, colum. 2. vers. quarta coniectura, libro 1. Idem scripsit alexand. consil. 5. §. 1. numer. 2. libro 1. & traquil. in d. tract. de retractu conuentionali, §. 6. glof. 2. in fin. & Ioan. Baptista Lupus in l. 2. in secundæ parte, §. 1. numer. 45. c. de pact. inter empt. & vendit. sic etiam respondit Parisius consil. 5. §. 1. numer. 77. & in conf. 55. num. 36. lib. 1. & Bertrandus in conf. 186. in fin. & in conf. 287. in fin. libro 2. parte 1. Beron in conf. 165. num. 14. c. & in conf. 189. num. 7. libro 1. Natta in conf. 198. num. 13. lib. 1. & Roland. in conf. 40. numer. 33. lib. 1. Exemplum attulit Capolla, & alij, quando contentum est, quod quandoque venditor recemet, teneatur soluere omnes expensas instrumentorum inter se factorum, cum tamen ipse prius emptor teneatur pro instrumento suæ emptiois, & venditor pro instrumento suæ reimpensionis, soluere in pensam instrumentorum, vt docuit Alber. in l. 1. c. 1. in fin. c. de vltim. & in d. dissoluta. c. de censu. ex lege, qui testatur, ita vsu esse receptum, vt is, qui acquirit, soluere debeat in pensam instrumentorum: cum ergo emptor velit, quod venditor etiam soluat in pensam, quam soluere ipse teneatur, arguitur quod emere noluerit, sed potius pigriori recipere. Est etiam fundum exemplum ab eodem Capolla & alij commemoratur, vt si emptor pacificetur quod venditor reuendens, soluere omnes gabellarum expensas etiam pro ea parte, quam soluere deberet ipse emptor, iuxta l. debet, ff. de adu. edicti vbi dicitur Capolla declarat. & item scripsit Paris. Natta, & Roland. supra commemorati.

Tertium exemplum est secundum Bertrand. in d. consil. 187. num. 4. lib. 2. quando factum est pactum, quod venditor soluere in pensam luellaria, etiam pro ea parte, quam soluere tenebatur emptor. Est tamen aduertendum, quod si emptor numerat quid t plus iusto pretio, quo communi estimatione ab alio sumpta res fuisset,

in d. 1. a. 2. in 2. part. num. 40. qui alios nominales receñet, & alios addit Decian. in conf. 2. num. 17. lib. 1. & in conf. 105. num. 21. lib. 2. & idem respondit Gabr. in conf. 74. vers. secunda coniectura, lib. 1. qui dixit, esse conlecturam vrgentissimam. Accedunt etiam ex theologis Conradus in tract. de contrah. q. 53. in consil. 8. & Ioan. de Medina in tract. de rescriptis. no. de censur. v. d. m. lib. 1. cap. 70.

Ceterum praedicta praesumptio, & coniectura sola non sufficit ad probandum contrarium esse viuarium, sed cum alijs praesumptionibus factis, fit, et ita declaratur in sequentibus Capella praescripta in loco. num. 50. vers. 1. tamen si per appropinquat, quos intelligit Baldum in s. c. de fendo dato in vicem legi communis. Idem scripserunt Alvarius in d. s. c. solum penditur. vers. quod extra. Socin. Sen. in conf. 2. q. 8. solum. 2. vers. quod, lib. 2. Lañ in conf. 153. libro 4. Cratet. in conf. 156. num. 5. Clausus in summa, in verbo, vñm. a. lib. 1. num. 67. Conradus in loco supra alleg. Tyracel. de retractu conventio. §. 1. glof. 2. num. 70. Modernus Parisiensis in tract. de vñm. no. 35. 2. in §. qui alios nominales accipit. a. C. q. 1. m. l. 2. num. 65. C. de pactu inter emptorem & vendit. & ibidem Ioan. Baptista Lupus in 2. parte, num. 40. vers. intelligit tamen, & Decian. in d. conf. 2. num. 131. & 132. libro 1. qui late explicat, fit etiam respondit Hieron. Gabr. in d. conf. 74. num. 6. lib. 1. qui tamen dixit, esse coniecturam vrgentissimam.

Et haec quidem locum habent in venditionibus praedium, & aliarum rerum mobilium, vñ haec sola praesumptio non sufficit: sed verò est in venditione censuum, & reddituum annuorum. Nam tunc loca haec coniectura sufficit, ita Modernus Parisiensis praescripta in loco. Causa in lib. 3. variis rescriptis. cap. 8. num. 3. quos fecit Ius Lupus, qui supra num. 42. idem respondit Hieron. Gabr. in conf. 152. num. 7.

Vindicam praesumptio est similis praecedenti (inquit Capolla in d. tract. de simulatione contrah. num. 31. vers. vindicam praescriptam) quando scilicet in pacto de reuendendo t dictum fundum e contra, quod emptor teneatur reuendere venditori fundum venditum, vsque ad certum tempus, vñ post decennium, quo elapsio sit in ipsius emptoris facultate quod venditor remaneat perpetuus Lucellarius, vel quod possit cogi ad reuendendum. Ita Capolla ex sententia Hofsen. in summa de vñm. §. vñ. vers. 2. qui dixit malam esse praesumptionem contra ipsum emptorem, quando voluit, quod elicit in sua potestate reuendendi, & non reuendendi.

Est tamen obseruandum, valere pactum, quod post certum tempus, vel conditionem liceret venditori redimere rem venditam, si ipse vellet, ita Capolla praescripta in loco, num. 31. vers. ad tamen post Bald. quem receñet.

74 Duodecima est praesumptio, & coniectura, quando t venditor vendidit fundum, & adiecto pacto, quod si locaretur in perpetuum, & quod vsque ad decennium, vel in perpetuum venditor posset recedere, & aliae concurrunt coniecturae. Ita Capolla in d. tract. de simulatione contrah. num. 52. vers. 12. praesumptio, in d. num. 54. Qui quidem subiungit dubitationem, an maior praesumptio simulationis sit illa, quae oritur a pacto reuendendi ad tempus certum: vel illa, quae sumitur a pacto de reuendendo in perpetuum? Distinguit ipse Capolla. ibid. in d. num. 54. vers. circa quod, & c. aliquot casus.

Primus est, quando agitur de praesumendo contra venditorem. Hoc casus (inquit Capolla) maior simulationis praesumptio oritur, quod factum est pactum de reuendendo in perpetuum. Nam significauit ipse venditor nullo modo voluisse periclitari videretur potius pigriori dare: Ex quo voluit esse sibi concessis perpetuo redimendi facultatem: Si enim esset pactum de redimendo vsque ad certum tempus, puta decennium, saltem significat, se post illud tempus habuisse animum vendendi, dominiumque abdicandi.

Secundus est casus, quando agitur de praesumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo perpetuo, sit tamen volente ipso venditore, qui noluit aliter vendere. Hoc in casu nulla est praesumptio contra ipsum emptorem. Ita tradit Capolla in loco praedictato, num. 54. in fin. & num. 55. Ita adducit et rationes quia credendum est, emptorem minus libenter secepisse: cum verisimilis sit, eum potius voluisse promittere ad certum tempus, ne res ipse pacto ita semper in suspensio. Est fane vitiosus, inelius & inuenerabilis emptori, promittere reuendendum ad certum tempus: quia fieri posset, quod ipse venditor intra illud tempus non recederet: & propterea res libera remaneret apud ipsum emptorem. Est etiam vitiosus res empti cum pacto redimendi perpetuo, est semper, (vñ experientia docet) multo minoris valoris, quam empti cum pacto redimendi ad certum tem-

pus. Qui enim emuit cum pacto reuendendi perpetuo, non tudent in se ipsa t empti impensas & melioramenta facerent, ob oculos spectare habere videretur venditionem, re effecit meliore vitiosioreque offerentem sibi iam numeratum pretium. Id quod non contingit re vendita cum pacto reuendendi ad certum tempus: quia illo elapso potest emptor ad sit commodum, & vitiositatem reddere rem meliorem & vitiosorem.

Tertius est casus, quando agitur de praesumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo perpetuo, hic sponte venditori, qui voluit, quod pactum esse perpetuum, vel sit rem ad certum tempus, & ipsi emptori placuit promittere perpetuo. Hoc in casu idem est dicendum, quod in praecedenti, nullum hic esse praesumptionem contra emptorem: cum potius sit gratia & liberalitas, quam fecit ipsi venditori, ita Capolla qui supra, num. 55. vers. aut venditor valebat.

Quartus est casus, quando agitur de praesumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo perpetuo venditori, non tamen magis petiti sibi promitti perpetuo, quam ad certum tempus reuendendi. Et ipse emptor ob amicitiam, quae cum venditore intercedebat, sic promisit perpetuo reuendere. Hoc etiam casu dicendum est, nullum esse malam praesumptionem contra emptorem. Ita Capolla praedicta loco, num. 55. vers. aut venditor non potest. Ea mouet et ratio, quae superiore in casu cum eo commemoratur.

Quintus est casus, quando agitur de praesumendo contra emptorem, qui fecit pactum de reuendendo perpetuo, ipsi venditori non roganti, nec cogitanti, sed quia ita ipse emptor voluit. Hoc sine casu praesumptio aliqua mala insurgit contra ipsum emptorem, quod scilicet teneat non voluerit, fed pigriori habere, quia si voluisset emere, potius promississet reuendere ad tempus, quam perpetuo. Ita tradit Capolla praescripta in loco, num. 55. vers. aut emptor fecit pactum. Et ibid. num. 56. ex sententia beati Bernardini concludit, inclius t esse, quod sit pactum de reuendendo ad tempus certum, quam perpetuo. Et tempus ipsum certum, sit septennium. Quod quia ratione fieri sic debeat, tradit illo in loco Capolla.

77 Decimasecunda praesumptio, & coniectura contractus simulati & feneratorii est, quae colligitur ex pacto, t quo ipsi emptor, & venditor conueniunt, quod quandoquidem venditor restituerit pretium, emptor teneatur restituere rem suam, ita Capolla in d. tract. de simulatione contrah. num. 34. §. vñ sententia de iura praescripta, post Castren. in conf. 74. in causa mota per D. Donatellum, solum. 3. vers. quartae scilicet, lib. 2. Et idem affirmant Castren. in conf. 25. num. 68. Corn. in conf. 4. col. 2. vers. pactum de reuendendo lib. Decian. in conf. 123. col. 2. vers. quod autem, in fin. in conf. 10. num. 11. lib. 3. Bertrami. in conf. 10. in fin. lib. 3. & Grammat. in d. conf. 76. num. 7. Natta in conf. 158. num. 9. libro 1. §. c. Decian. in conf. 3. num. 31. & num. 132. lib. 1. idem affirmant Mascardus in consil. 440. num. 2. & c. Ratio moti sunt, t quis restituit magis accedit mutuum, quàm ad venditionem: cum restituitio non praesupponat venditionem sicut pactum de reuendendo. Et propterea cum sit quidam promissio, facta contra naturam ipsius emptiois & venditionis, arguitur suspitionem, in d. si quis sub conditione, ff. de condit. insti. & de iura supra. Et alijs multis declaratur a Capolla praescripta in loco.

Decimiquarta praesumptio & coniectura ad detegendum contractum simulatum, & feneratorium, est, quando t pacta apposta in contractu claudunt, quia omnia facta sunt in fauorem creditoris, siquid emptoribus nullum verò in fauorem debitoris, siquid venditoris, ita tradit Capolla in d. tract. de simulatione contrah. lib. 1. num. 6. vers. decimiquarta praescripta. post Hofsen. in summa, de vñm. §. vñ. vers. secunda quae est optima, Goulet a Moate Lariano, in Clem. ex gr. m. de vñm. & Zabarella ibidem in §. ceterum, quos, 3. idem scripserunt Decian. in conf. 308. num. 16. ff. de i. c. s. p. vñ. num. 25. vers. 2. praesumptio de fendo dato in vicem legi communis. Bertrami in conf. 167. num. 1. & in conf. 169. num. 1. libro 1. Gratius in conf. 11. num. 2. libro 2. Parisius in conf. 14. num. 26. libro 1. Rebuffus in Consuetudinibus ad concordata Regis Galliarum, in tit. de collationibus, §. vñ. litem, in verbo, vñ. antia, vers. octaua coniectura, qui fuit refert. Et Decian. in conf. 193. num. 25. libro 2. Ea ratio moti sunt: quia si verus fuisset contractus emptiois & venditionis, non est verisimile, quod omnia pacta apposta fuissent ad fauorem creditoris, siquid emptoris: cum non praesumatur venditori voluisse iactare suum, & c. de i. de i. in princip. ff. de prolat. Hac tamen sola t praesumptio non sufficit: sed alie debent concurrere. E contra vero quid pacta omnia sunt equalia arguitur contractus iustus & legi-

102 *presumitur, c. absit. 11. quæst. 3. & c. e. vindicta. 23. quæst. 4. Et inquit*
glos. in c. si quis gr. ammaticam. 39. dist. bonum † presumi illud quod
a bono factum fuit. Ita econtrà malum presumitur, quod actum
fuit à malo.

103
104

Et rurſus accedit fecundum eundem Capol. præſtat in loco,
num. 7. in fin. quod ſemel ꝛ malus preſumpt malus in
eodem genere mali ꝛ ſemel ꝛ reg. in. 6. & dicimus infra, lib. 3. in præ-
ſump. 40. Cæterum hæc coniectura etiam conſiſtito pacto de
vſurando non ꝛ ſufficit ad demonſtrandum contractum eſſe
vſurarium. Sed concurrere debent alie coniecturæ, ita & declarat at Capol.
præſtat in loco, nu. 7. verſe. hæc tamen, & dicemus infra, ſubſequenti
præſumptio.

105 Vigilemaria prefumpcio & coniectura est, quando emptor
ipse cedit viliarius, & solitus viaras esse. Hæc sane con-
iectura confutatis alijs factis arguit, contrarium aut hoc gestum
se fecerunt, *ita Capellani de tradi. de simulatione contrarium*, *num. 72. v. sic* *vigilemaria prefumpcio post gl'as in illo, de pignor. &*
rem. c. conquis. de v. sig. Hosten. in forma de pignor. & sic, videri de
dicto & idem. ad pign. in de empt. & vendit. Paul. Lex. in susci-
patione, que adicit. Contrarium tamen tradit, colum. 5. v. sic *de quato-*
patione. Angel. in susci. de quato. que recipit, & sic miles. colum. 30.
Ita accedunt Bald. in conf. 29. Jacob. colum. 7. v. sic *num. 6. quidam*
libro 1. Roman. conf. 304. num. 4. & alios refert Decian. in conf. 2. numer.
et 1. 161.

1357
136
Itaque coniectura locum habet multo magis, quando folios
fenerari per interpolatum quodammodo perfonam, & (vt dici
folet) per quendam circuitum emittificari euehit, quando cura
vt alter non folitus fenerari, emat tenui pecto pacto de re-
uendendo, qui empor deinde vende ipfi viſurario. Idem quon-
do (vt facere folit verſitū ij feneratores) res ambulaſet vi-
ſurari, vel res manſiſſet iſte detegatur id factum fuiſſe opera viſu-
rarij, multo magis augebitur praſumptio fraudiſ. *vt ait ad Ce-
pulpraſtante in loco ſuo. 2. verſi. & idem vtrijq; poſt Guil. de meſ-
ſe Luciano in Clem. ex grandi. & Zabalaſan ibid. 3. 1. aſterius, de qſ-
ſe. Idem ſenſe Crauer. in ſum. 116. m. 1. qui reſpondit fortiori in caſu
quando Gillicet empor non conſuevit fenerari.*

Et cum contractus iste ob pretij tenuitatem & pactum de reuendendo suspectus sit, ut diximus *supra* in i. *pr. assumpt.* dicendum est, quòd cum habuerit malum principium, non dicitur permixtum alicui scienti, emere, quia emptor esset in eadem damnatione, *anoni & tuus* de ver.

107 Non enim permissum est emere rem fœneraticiam: † sicut
nec furtivum, ut latè post alios respondi in cons. 300. num. 15. 16. 17. 18. &
num. 25. lib. 3. ubi plura ad rem scripti.

108 Cæterum hæc cuncta, quod sit solitus fraterari etiam
coniunctio pado de reuendendo, non sufficit ad detergendum
contractum viuarium, ita scriptum reliquit præ in loco Capella, nu
25. verfic. hæc tamen, qui huius sententia reuocet R. d. in L. emptio, in
fin. præ. C. plur. valere quod agitur, et in l. inter prædicti, column. a. C. de
facile. Angel. in l. finit. 8, superueniens, ff. quibus modis pigm vel
hyp. sol. et dispartitioe affectu inuicem, col. 23. Nam (veracitatem
Doct. tribunt). etiam viuarium per se facit contractus illos
et lege probatos.

109 Contra autem, quando probatur, quod exipitor est vir pro-
bus † & solitus contrahere iuste & legitime, cessat suspicio inimu-
lationis & scenoris, ita Deus in *confi. 38. num. 3. vers. 3. tertio in casu*
Cramer. in confi. 3. 5. in fin. & alij multi congesti a Holan. in confi. 38. nu. 2.
lib. 4. & a Deo in confi. 2. nu. 4. lib. 3.

Vigeliina quarta praesumptio, et coniectura contractus simu-
lati et vfurarii est, et coniectura venditor permittit in possessione
rei venditae, ita Capella in d. tradi. de simulatione contrahentium, num-
76. vfucl. vigeliina quarta praesumptio, poffogiam, Cyren. Speculator
rem, Guidum Stracianum, Bartolum, Baldum, et alios. Et hoc acce-
dunt alij, quos congeffim in lib. 2. de tributa in fine cap. 39. vbi ac-
huius praefumptionis explanationem non mediocri studio et dili-
gentia ditiffimj vndecim cafus. Hanc effe praefumptionem (v

311 paucula hac iam scriptis adiungam) iuris, i scriptum reliquit lo-
an. And., in *aditioibus ad Specul.* in tit. de *per. dampnum*, ubi *§. fidei*
conf., numer. 5. in verb. *in praedictis conser.* l. Ita quoque Anchirum
conf. 257. numer. 4. respondit, et dicitur Roman. *conf.* 304. numer. 4.
quando manit in pollutione tunc quando condit, et vti iam di-
xi in *dicta caſu* 39. Et hac quidem coniectura comprobatur ex
quo responderunt Bald. *conf.* 3. 2. lib. 1. c. orne. num. 555. colum-
bella. Afflicti. num. 1. in *perpet. iuris*. 2. de *deſe.* ubi ait inveni. l. 9. in
gloriosa. Parisi. *conf.* 5. 3. num. 72. c. *conf.* 355. numer. 3. lib. 1. c. &

Menoch. Præsumpt.

And. in conf. 40. num. 36. lb. 2. c. cum diximus. quod quando bona vendita semper permancant in exitu & catallò venditoris praefinitur quod semper ipse possideat, atque ita colligunt cōclicta, quod venditio non fuerit vera facta: fed potius bona pigiori data. Et rurſus ſcribunt Bal. in l. crot. in fin. c. de ſuſc. Ecd. Caſtr. in conf. 33. Praepoſitiſſimè q̄. lb. 2. c. l. d. in c. de iur. iur. tunc ex retentione poſſeſſionis praefumi ſimulationem, quando inſtrumentum venditionis continet, quod realiter tradita ſuit poſſeſſio: tamen conſtat traditum non fuiſſe. Et alia nonnulla ad rem ſcripta Maſcar. in cunctis 439. qui multa (vt exitimo) deſunt per ab his quae ſcripti in d. caſu 39.

Vigefimaquinta praeſumpſio, & cohibita contractus ſimulati-
 & fœneratici colligitur ex eo, quod venditio ipſa duratit
 modico tempore, et Capoll in d. tradi. de pœſolatione caſtri abſoluit,
 non. 5. verſi. vigefimaquinta praeſumpſio poſt Bartolomeum conſuetudini,
 non. 5. verſi. vigefimaquinta praeſumpſio, in conf. 7. et in caſu auctor per D. de rubeis,
 colum. 2. verſi. his praeſumpſio. h. 5. ſic et Afflicti in d. 1. in print. non. 31. et
 non. 37. verſi. 3. poſt Bartolomeum conſuetudini. non. 4. tituli. de donat. non. 1. in
 defendo dicitur in viſum legem ignorat. Et conſtituitur hanc probat
 tit. claus. 1. 3. ſi ab ignoſcit, ſi de manu ſunt, quoniam ſtatu debet
 rabimus. Ea et huius ſententia ratio, quia cum venditionis hœ-
 ſoleant, et res inter perpetuo penes emptorem: & pignoratio-
 nis, quodque debitum ſoluitur: ſi res. 9. non. 5. ſi de pignorat. et
 h. exſtitimadum et, quod ex modico tempore habet vendi-
 re, fed pignorare. Id quod fecerunt Capollan opime probat
 ia in ſimili. L. perierit. q. de ritu nupt. ubi ſi mulier, que receſſit
 a marito, non multo tempore poſt reuerſa et, diuerſiſſe non cen-
 ſetur: & propterea dicitur inde matrimonium.

Confert text. l. i. ventri, 6. in bonis, ff. de priuileg. credit. vbi ex breuitate temporis colligitur fraus commissa contra creditores. Quod quidem responsum ad rem nostram multi commenant, ac multis exornat Tyräquel. de retr. act. con. iung. §. i. glo. 7. mmi. 77.

Cæterum præsumptio hæc intelligitur & locum habet quando i. in expressis actum fuit, vt modico tempore duraret venditio. Ita refertur Vlpianus in d.l. 3. §. si ab ipso, ff. de manumissibilibus. Et imaginaria dicitur emptio liberari, quando ita ab initio actum est, vt scilicet statim pretium refluere curat. Et in specie intellexerunt Bartol. & Capolla prædicto in loco. Cum vero nullum adiectum fuit pactum exprellum, sed tamen contrahentes recesserant à contractu intra modicum tempus, tunc oritur præsumpta simulatio, quæ sola non sufficit ad detegendum contractum simulatum & viuarium sed fangi debet cum alijs præsumptionibus, i. na Capolla prædicto in loco, num. 79. in fine. & huius traditionis ratio est: quia simulatio ab initio contractus consideratur, an illa interuenit, cum non sufficiat ex post. Ita Bald. m. vlti. c. quæst. n. c. si seruus extero, & Natta in conf. 628. num. 20. lib. 2. dixi ibi artam. 26.

Vige sima fexta p̄sumptio, & coniectura contractus simulatio-
nis & vlturarij finimur à modo recedendi ab ipso contractu em-
ptionis & venditionis, quando scilicet recedatur per reitutio-
nem instrumentorum incolorum; atque ita per modum recessus
ab ipso contractu, non autem per modum nouæ venditionis, fi-
cuti fieret, quando ab initio facta fuit venditio verè. Hanc con-
iecturam probant Capella in tract. de simulatione contractuum, num.
60. verſ. vigesima fexta p̄sumptio post Capr. in d. conf. 7. a. In causa mo-
taper D. Doretane, colum. 3. verſ. tertia refutatur. lib. 2. Idem argum-
ent. affigit in 3. in p̄ncip. numer. 37. verſ. 6. de ſeudo dato in vitem legi
commoſ. & Maſcard. in d. conf. 40. a. num. 3. Nam iſta arguunt
ſuſpicioneſem, ſi quid ſub conditione ſi de cond. inſtit. & diximus ſu-
p̄rà in noua coniectura. Atqui quando fit recedendo, non incidit
ur instrumenta venditionis iam factæ, ſed aliud instrumentum
ipſius receditionis conficitur. Ergo per incitionem hanc inſo-
lita arguitur ſuſpicio ſimulationis. Nec huic ſententia repug-
nant aliqua iura, quibus ſatis facit Capella præſcitato in loco, num.
60. verſ. in contrariis locis.

Erit praterea obferuandum, prædictas præfumptiones & fufpiciones contractus fimulati & fceneratici purgari, quando per nouum contractum recedat ab eo primo fimulato & fceneratico, ita ræfpondetur in fcriptis Romani in conf. 304. Plura funt, in iur. & Rom. in conf. 16. in fin. l. 4. De iur. iur.

PRAESVMT. CXXIII.

Vifura quando & quomodo in contractu mutui commiffa praefumatur.

SVMARIA.

- 1 Vifura directio in mutuo, in alijs contractibus per indirectum committitur.
- 2 Mutuum feneratorium esse non praefumitur.
- 3 Receditur tamen ab hac regula, alijs coniecturis, nu. 3.
- 4 Fenus ut praefumatur, fufficit plura acceptum quam datum esse. Nec perfonam mutuanti confiderari, an feneratori confueverit, numer. 5.
- 6 Reftitutio incertitudo, non tollit vitium fenoris in mutuo.
- 7 Feneratorius non praefumitur contractus, quando alijs coniecturis apparet animum contrahentium non vifum interendi.
- 8 Feneratorius contractus esse, & contrahentis ita fenus exercuisse, vel poffint puniri, diverfa funt.
- 9 Veritas per noftum affirmata vel negata non immutat.
- 10 Lucrum praefer animam & volam adecedens, vifura non est.
- 11 Mutuum feneratorium praefumitur contractus inter perfonas, nulla amicitia coniunctis.
- Idque praefertur, si mutuatarius pecunia famore perinde indigebat, numer. 12.
- 13 Mutuum praefumitur feneratorium, quando mutuatarius magno pretio rem empturus, non empturus, poffit pecuniam mutui recipere.

RECEPTA est apud oēs sententia, vifurū propriē & directō committi in mutuo: in alijs vero contractibus, ut emptio- nis & venditionis, & fimilibus improprie, seu indirecte, cum & in his alijs contractibus, ut emptio- nis, & venditionis, in se mutuum implicatum. Hanc sane sententiam, auctoritate quamplurimum probavi in *confil. 109. numer. 2. libro 2.* & illis accedit Decius *conf. 2. numer. 11. libro 1.* Porro dubitari faspe solet, quando & quomodo praefumatur commiffa vifura in contractu ipfo mutui?

2 Et pro regula statuendum est, non praefumi mutuum t esse feneratorium, sicuti de alijs contractibus dixi fuprà, & in specie mutui tradunt Bald. in *l. rogasti. §. si tibi, in fin. ff. de certum pet. & ibidem Iaf. & Dec. verumtamen non. 6. Non hic receptam rationem, quam fuprà commemoravi. Receditur tamen ab hac regula t praefumptionibus & coniecturis, sicuti post alios respondi in *d. confil. 109. numer. 7.* Est ratio, quia (ut fuprà admonui) contractus isti feneratorij folent clam & secreto celebrari: & propterea cum difficultas sint probationis, coniectura & praefumptiones fufficiunt, ut scripti in *lib. 2. de Arbitr. in l. causa 116. nu. 8. & in l. causa 249.**

Prima itaque est coniectura, quando quid vitra mutuum recipitur, vel promittitur. Nam illud praefumitur vifura causa datum, vel promissum. Est ratio, quia repugnat praecepto diuino; mutuum date, nihil inde sperantes. *Luc. 24. 6.* Nec hoc in casu requiritur quod si mutui confueverit feneratori cum fufficiat ad praefumendum t fecus plus esse acceptum quam datum, ita docuit Bald. in *d. l. rogasti. §. si tibi, in fin. ff. de cert. pet. & apertius ibidem Castejonum. 5.*

Nec verum est, quod scribit Dec. in *d. l. rogasti, numer. 5.* etiam in mutuo confiderari t perfonam mutuantis, an confuevit feneratori. Illae enim auctoritates Bald. Salic. & Alexan. quas recenfit ipse Dec. in alijs contractibus loquuntur, ut dicemus infra.

Extenditur hac coniectura, ut locum habeat etiam li ratione incertitudinis reftitutionis aliquid vitra mutuum promitteretur. Nam adhuc praefumitur vifura. Cum incertitudo t reftitutio non tollat vitium fenoris in mutuo. Ita docuit Alber. in *l. in bonum. 2. col. pen. vers. quid de tali contractu. C. de sacro fan. eccl. qui attestat iura iudiciale collegium Doctorem Bergomenfe. Et Albericum fecuti sunt Dec. in *d. §. si tibi, nu. 4. in fin. in l. de fidei iuramento, nu. 3. C. de transact. in confil. 123. nu. 1.* Nam incertitudo non purgat fufpicionem fenoris. *nu. 4. in fin. in l. de transact. in confil. 123. nu. 1.**

Et in hoc differt contractus mutui a contractu emptio- nis & venditionis: qui sane emptio- nis contractus respectu incerti eiusus consistit, qui alioqui non valeret, sicuti emptio annui redditus ad vitam, sicuti tradunt Hostiens. & alij commemorati a Decio in *d. §. si tibi, & in l. de fidei iuramento, nu. 4. C. de transact. in confil. 123. nu. 1. §. si tibi, obicit l. si ea lege, l. frumenti, l. oleo. C. de vifura. & dicemus infra.*

Declaratur primò hac coniectura, ut locum non habeat, quòd alijs coniecturis apparere poffet, mutuantis & mutuatarij animum t propofitum non fuffice feneratori. Nam tunc non videtur contractus feneratorius, ita colligi videtur ex glof. & Dec. in *l. si qui nec causam, in princ. vbi Dec. nu. 1. ff. de certum pet. & Dec. in animaduertendum censo, quod duo hac funt diuerfa, t contractus esse feneratorium, & contrahentes fenus ita exercuiffet, ut puniri debeant. Nam vt quij tanquam feneratori puniatur, infpici & confiderari debet qualis fuerit eius animus & propofitum, & confilium, vbi Dec. de vifura. licet in l. si qui nec causam, in princ. ff. de cert. petatur. confideratur animus & propofitum mutuantis ad iudicandum an fenus exercere voluerit, qualis fit. Et hic ipfe animus & propofitum vel ex qualitate perfonae fati probatur, vt li est homo diues, qui non indigat, vt inquit Balgof in *d. l. si qui nec causam, in princ. vbi etiam Dec. vel li est homo bonae conditionis & fane.**

Probat ut etiam hic animus iuramento ipfius mutuantis, ut fcribit glof. in *Clem. vlt. in verbo, negotiandi, de cenfo. Bald. in l. cum propoz, C. de mutuo fenore, & Alexan. in l. extra, §. sed est qui, de legat. 1. & Dec. in *d. l. si qui nec causam, in princ. nu. 1.* qui hoc intelligit, nifi repugnet alia praefumptio, & coniectura, ex fententia Bart. in *l. inter omnes, §. recte ff. de tortu.**

Contractus vero ipfe etiam li contrahentium non affuerit feneratori animus, attamen non definit esse feneratorius, vt li actum est quod plus quam mutuum reftituitur. Etenim, contrahentes errore alij exilimauerunt contractum esse legitimum, attamen eorum opinio non tollit veritatem, cum per noftum affirmat, t vel negare non immutetur veritas, li *cum falsa, C. de iura & facti ignorat. Porro illud concedimus, quod li praefer voluntatem & animum t lucrum aliquid fecundario accepit, vifura non est, ficuti post Corneum in *l. si poffenda, C. de paffu. & alio fcribit li. Baptista Lapus in c. nungunt, in 3. part. nu. 29. de vifura.**

Secunda est coniectura in contractu mutui, t quando nulla penitus intercedebat amicitia inter mutuantem & mutuatarium. Non enim praefumitur, quod si mutui gratis mutuaui, sed potius sub vifura, ita respondi Bald. in *confil. 133. Quodam mulier fufamilis, col. 2. lib. 1. quem poffit Cranes, in confil. 73. nu. 16. fecutus sum in confil. 109. nu. 14.* Non enim confueverunt homines tam grata feruitia ignotis conferre fine aliquo premio, ut experientia docet. Et hac quidem coniectura tunc maxime procedit, t quando li mutuatarius hic pecunijs valde indigebat, ita respondi in *d. confil. 109. nu. 16. ex fententia Geminae in confil. 112. col. 2. vers. item ylla non videtur. Calan in confil. 26. nu. 19. vers. & ita dicendum est. & Cranes in confil. 116. nu. 33.*

Tertia est coniectura & praefumptio mutuum esse feneratorium, t quando mutuatarius mutui habitum erit quam non emiffet, nifi pecuniam illam mutuo fuit habiturus. Quod enim plus pretij numerare promittit, ob causam mutui promittit, & id eo fraud est, *arg. s. est quationes, de famen.*

Et in specie respondi Geminae in *confil. 16. col. 2. vers. 1. concurrit, quem fecutus sum in confil. 109. nu. 9. & 13. lib. 2.* Et ibi nu. 18. commemorat Baldum in *l. cum allegat, nu. 11. C. de vifura, qui dixit, feneratori confuevit uti hac fraude: recipiunt promiffionem de vera forte, res lites vel nomina debitorum difficultis exactionis vendunt illi, qui mutuo pecuniam fufcepit, pretio certo, quod postea repetunt. Et ait Bald. id fieri ob mutuum, quod alias li mutui concessiffet: atque ita (inquit Bald.) vifura committitur. Et refert Bald. idem docuiffe Bart. in *cum vbi xxvi. ff. de iure dotum. His accedunt Roman. fing. 440. Laur. de Rodolphis in tract. de vifura. q. 63. Angel. Clausius in fententia, in verbo, vifura, in l. nu. 6. & Tyraquel in tract. confil. 2. in glof. 18. nu. 70.* Et hoc fecutus sum in *confil. 109. nu. 18.**

PRAESVMT. CXXIV.

Alienatio bonorum in fraudem fisci fimulare facta, ad euitandam publicationis bonorum pecuniam, & alienatio bonorum facta in fraudem creditorum, quando praefumatur.

SVMARIA.

Alienationes in fraudem fisci factas, non esse nullas ipfo iure sed reuocandas.

2. *Bona poss. delictum commissum, an publicetur ipso iure, vel per sententiam, & differentia est.*
 3. *Præsumptio alienationis, & praesumptionibus, cur satis probetur.*
 4. *Et ex aliquibus casibus videtur esse debet, nu. 4.*
 5. *Alienatio omnium bonorum facta tamen nullo tempore ante delictum commissum, nulla delinquendi suspitione existente, fraudem non arguit.*
 6. *Aut si de delicto in genere tantum cogitatum sit, nu. 6.*
 7. *Aliud, si facta sit iuratus titulo, nullo quidem tempore ante delictum commissum, subsistente tamen suspitione delicti committenti, nu. 7.*
 8. *Idem, procedere etiam in alienatione maiori partu bonorum tantum, nu. 8.*
 9. *Aut in alienatione omnium melioramentorum, nu. 9.*
 10. *Et quod non interfit, etiam si temporibus interpolatio fiat alienatio, nu. 10.*
 11. *Locum etiam habere in alienatione cum titulo oneroso, nu. 11.*
 12. *Cessat tamen fraudis suspicio, si re ipsa pretium numeratum sit, quod loca re succedit, nu. 12.*
 13. *Et alienationem viuliori pretio factam, ad istum pretium tantum reuocatur, nu. 13.*
 14. *Alienatio bonorum in fraudem fisci facta non praesumitur, ab eo qui ita deliquit, vt puniti possit, nu. 14.*
 15. *Idem si alienatio iussu de causis facta sit, nu. 15.*
 16. *Adm. necessarii fraudis suspitionem elidit.*
 17. *Alienatio bonorum titulo iuratus facta, & delicto statim subsequens, fraudem non arguit.*
 18. *Idem si titulus onerosus sit, nu. 18.*
 19. *Nisi tamen aliqua epigramma et ratio, nu. 22.*
 20. *Adm. gesso in continentem, arguit fraudem adu. precedentem.*
 21. *Incontinentem quid gessum dicatur, arbitrio iudicis committitur.*
 22. *Donationes facta utriusque bonorum ante commissum delictum, non valent in Ducatu Mediolanensi.*
 23. *Alienatio bonorum ante delictum commissum, in fraudem fisci commissi dicitur, donatione omnium bonorum facta in personam propriam.*
 24. *Distinguit Bart. tres casus relatos, nu. 24. 25. & 26.*
 25. *Communium facta communis quando scire non praesumatur.*
 26. *Communis persona que dicitur.*
 27. *Amicitia maior est ponderis, quam fraterinitas.*
 28. *Alienatio in fraudem fisci facta praesumitur, quando alienatio in possessione rei alienata per seuerant.*
 29. *Alia tamen coniectura concurrente, nu. 31.*
 30. *Ne refert si alienatio ad bonum clausulam constituit, se possidere nomine illius in quem facta est alienatio, nu. 32.*
 31. *Item facta etiam corpora alia ad rationem si fraudulenta et ad rationem alia coniectura ad istum.*
 32. *Falsitas tamen si fructus emptori praesumeret, quo casu fraudis cessat praesumptio, nu. 34.*
 33. *Item si vniuersum fibre transferretur, cuius causa tunc in possessione diceretur esse, nu. 36.*
 34. *Item tamen pretii inspicendum quantum sit, nu. 37.*
 35. *Idem si modico tempore perfrueret in possessione, quo casu fraudis cessat suspicio, nu. 38.*
 36. *Item si alienatione facta vel a civitate caput abesse, vel de re sua relicta impubertibus ignari celebrati contrahant, nu. 39.*
 37. *Possidere magis dicitur qui fructus consequitur, quam qui re corporaliter detinet.*
 38. *Alienatio bonorum ante commissum delictum, facta clam, praesumitur in fraudem fisci.*
 39. *Distinguit Bart. aliquot casus, relatos num. 41. 42. & 43.*
 40. *Alienatio quando clam facta dicitur.*
 41. *Clam coniectum dicitur contrarium, quando instrumentum super eo confectum non publicatur, sed occultatur.*
 42. *Alienatio in fraudem fisci facta dicitur si facta sit sub conditione, veluti: Dico, si bona mea publicari contigerit.*
 43. *Donatio facta uxori a marito in casum de portationis, cur valeat.*
 44. *Publicationem bonorum extra territorium non trahi.*
 45. *Rei credendi duobus iuris, si scilicet, aliter excluditur.*
 46. *Alienatio in aliquem, & causa quo coniungat bona eius publicari, donatio alteri, non dicitur in fraudem fisci.*
 47. *Donatus hoc pacto vt si contigerit bona mea confiscari, non teneatur alere, non dicitur in fraudem fisci.*
 48. *Alienatio cui debeatur bonis publicatis.*
 49. *Donatio mille mibi, & heredi tuo, non si bona illius committitur, sed si Menoch. Praesumpt.*

omnino, & te fugitum, cur petere ea possis.

54. *Alienatio omnia bona, & postea delinquens, in ipso deprehensus in mine praesumitur in fraudem fisci.*
 55. *Idem in eo qui notorie deliquit, & postea alienauit, nu. 55.*
 56. *Et in contumace qui aufertur, nu. 57.*
 57. *Notorie delinquens agnoscitur, & qui in crimine sit deprehensus.*
 58. *Donatus aut alienari, & postea de delicto in contumaciam dantur, non praesumitur in fraudem fisci.*
 59. *Contumacia inducit qui iudam tacitam sitant, confessionem.*
 60. *Sententia contra contumacem lata, creditur non nocet.*
 61. *Idem si contra debitum, nu. 64.*
 62. *Praesumptio contra delinquentem inducit, ad eum trahi non debet, qui culpa non est confusus.*
 63. *Donatus confessione sua, cum aliter de delicto non constaret, emptori non nocet vel donatario.*
 64. *Limitationem vide, num. 65. & 66.*
 65. *Cedenti confessionem, cessatario non nocet.*
 66. *Alienatio facta ea causa necessaria, non praesumitur in fraudem fisci.*
 67. *Alienatio bona sua postquam de crimine accusatum est, si cum vi fraudaret, cessat praesumptio.*
 68. *Idem si ante alienationem verbum declarasset, se de delicto cogitare, nu. 69.*
 69. *Donatio facta causa mortis, etiam sine fraude, publicatione bonorum ob delictum sequitur reuocatur.*
 70. *Limitatur in donatione facta uxori, nu. 71.*
 71. *Alienatio bonorum regulariter non praesumitur facta in fraudem creditorum, si cum alienatione a decessore facta, nu. 73.*
 72. *Alienatio omnium bonorum titulo iuratus facta a debitore, praesumitur in fraudem fisci.*
 73. *Idem si titulo oneroso per venditionem, & fuerit facta inuito minori pretio a persona suspecta, nu. 75. & 76.*
 74. *Idem in creditore alienante maiorem suam bonorum partem, aut magis pretiosam, nu. 77. & 78.*
 75. *Idem, procedit etiam si non simul, sed particulatim alienauerit, nu. 79.*
 80. *Etiam respectu temporis praesumitur facta, & ibi, quomodo.*

Cum de duplici simulationis specie, & modo, haecenus dictum sit de tertia nunc est agendum, quando scilicet prima facie ostendunt contrahentes, velle facere contractum: & tunc ex mente, & verè nihil agere volunt, sicuti quando quis metu Tyranni, ne bona sua auferantur, simulat ea alteri vendere, vel donare. Est sane simulatio haec, sicuti poli Bart. & Bald. scripsit Afflicti in c. 1. in princip. num. 11. de secundo dato in viciem legum commissa. Itaque quae est similis simulatio, quando quis timore, ne ob delictum a se perpetrandum publicetur fisci bona, ea simulat alteri donare. Et dicitur haec donatio simulata, ea etiam in fraudem fisci facta. Quae sane duo simul stare possunt: vt in specie responderunt Calixtus in cons. 32. Vbi, num. 4. lib. 2. Anchara in cons. 27. ad corroboracionem, nu. 3. & Natta in cons. 68. num. 19. lib. 4. Bart. in l. post contrarium, & ibidem apertius Picus, num. 11. Alciat. nu. 1. & Io. Annibal. nu. 286. & Natta in cons. 39. num. 1. lib. 3. qui dixerunt, haec alienationes non esse ipso iure nullas, sed reuocandas: cum quod ad tempus, valde sint. Et hac in re Bart. distinguit quae temporaria, hoc est primum tempus ante commissum delictum: Secundum post perpetratum crimen, sed ante accusationem. Tertium post accusationem, sed ante litem contestatam. Quartum tempus post litem contestatam, sed ante sententiam. Quintum vero tempus post latam sententiam. Haec temporum distinctio facta est a Bart. & reliquis respectu reuocationis ipsius alienationis aliter, & facilius reuocatur alienatio, facta poli commissum delictum, quam ante. Et illis in casibus seu temporibus post delictum scilicet commissum, adhibetur aliquibus in casibus distinctio, tan ipso iure bona publicantur, vel per sententiam. Quando publicatur ipso iure, non est opus confutgere ad aliquas coniecturas: cum vero publicatur mediante sententia, delictum, esse distinguendum, an admittit coniectura: fraudis, vel non. Ita Bart. in d. l. post contrarium, nu. 12. vers. sed si in fraudem, & ibid. Picus num. 76. & Ioan. Annibal. nu. 286. qui scribunt, coniecturas illas, quae considerantur ante delictum commissum, considerari pariter poli ipsum delictum. Differamus itaque de hac fraude secundum Bart. & alios in d. l. post contrarium. Et hac quidem in re dicimus primum, fraudem tunc coniecturam, & praesumptionibus detectam, sicuti ipse Bart. in d. l. post contrarium, nu. 12. 3. & subsequenter.

ostendit & aperitur ibidem Picus *num. 29.* & reliqui omnes, quos infra commemorabo, cunctis autem casibus hac coniectura i debent esse videntes, & dilucide, si vultis respondere *anb. in cons. 251. Natta in cons. 2. 2. num. 2. lib. 3. Capital. in cons. 225. num. 2. lib. 3. idem de art. Alciat. in d. 1. post contractum. num. 3. 4. ver. ff. de Presumptiones, & coniectura hic ob id sufficiens; quod dolus & fraus consistit in animo, quos solus Deus est persequutus *c. erubescant. 32. q. 2.* & ideo cum difficilis sit probatio, admittitur coniectura, *Idolum, C. de dolo, cum similibus.* Ita enim dicimus alijs in casibus simulationem contractum, eorumque fraudem, praesumptionibus & coniecturis probari, *vt dicemus in suo loco.**

Prima itaque est coniectura, & praesumptio, quando alienata fuerunt i omnia bona. sed hic sunt distinguendi aliquot casus, quorum primus est, quando alienatio hac facta fuit multo tempore ante commissum delictum, nulla existente delinquendi suspitione. Hoc casu nulla praesumitur fraus, siue alienatio sit facta titulo oneroso, siue lucratio, *ita docuit Bart. in d. 1. post contractum. num. 2. & alij secuti sunt.*

Extenditur hic casus, vt locum etiam habeat, quando de delicto in genere tantum fuit cogitatum. Nam & tunc non praesumitur fraude factam esse alienationem. Ita egregie docuit Alciat. in *1. post contractum. num. 37. ver. Ceterum*, post Salic. in *1. si quis post hac. colum. 4. C. de bonis proscripti.* Non enim (scribitur predicti) tunc aut desperationi, aut metus imminis accusationis subest: iuxta *l. ult. 4. p. p. manui. ff. de bonis eorum qui sibi mortem conficiunt.* Nec praeterest subest causa, per quam verisimiliter committitur delictum, vt requirit Bart. in *d. 1. post contractum. num. 2. ex d. 1. si quis post hac. q. ult. ubi, ante istum adu. Vnde (subdit Alciat.) cum iuuenis rixosus, & male moratus dubitans ne quandoque sibi contingeret aliquod crimen committere, donasset amicos, responsum fuit, firman fuisse donationem, cum reuocatio, quae si falso sit, in poenam specialis, & dilucide probati delicti, ferri debeat. *Id. ff. si maritus. q. ultim. ff. qui & a quibus. non autem cum in genere tantum de delicto est cogitatum.* Nam tunc causa proxima donationis, non est delictum, *gloss. in 1. similes. ff. verum amos.* sed facilitas naturae, *1. si quis cum fratre. ff. pro eunt. aduersus quam facilitatem, ille talem prouisionem adhibere vult.* Et idem esse respectu credito rum docuit Baldus in *trib. C. de his qui in fraudem creditor. Hanc tamen extensionem declarat Alciat., nisi donatio etiam facta fuerit.**

Secundus est casus, i quando omnium bonorum alienatio, titulo lucratio facta fuit, multo tempore ante commissum delictum: sed aliqua tamen habuit suspicio committendi delictum, vt quia habebat capitales inimicitias, quae vsque ad tempus delicti perdurant. Hoc casu praesumitur fraude facta alienatio, si modo probat fitus, illas inimicitias capitales existisse, & perdurasse, *ita Bart. in d. 1. post contractum. num. 2. & apertum Picus numer. 36. ver. ego sic dicebam. Alciat. num. 40. Decius in cons. 235. colum. 1. ver. prima est. Bosius in tractatu causarum criminal. in tit. de publicat. bonorum. num. 45. Capital. in cons. 325. num. 3. & num. 48. lib. 3. Natta in cons. 3. 4. q. 4. num. 6. lib. 3. Blancus in tract. de indicij. num. 37. qui manifeste scribit, quod delictum debet esse secutum in personam eius, cum quo erat inimicitia.*

Extenditur primò hic casus, vt habeat locum etiam, i quando facta est donatio maioris partis bonorum. Nam & hoc casu praesumitur fraude donatum, sicuti scribit Alciat. in *d. 1. post contractum. num. 40. Ioan. Annib. num. 90. & in l. 2. ubi idem dixit, de alienatione omnium i melioramentorum.* Et idem affirmarunt Alex. in *cons. 55. lib. 4. Socin. Sen. in cons. 108. col. 1. lib. 1. & in cons. 264. col. 2. ver. 2. arguitur lib. 2. Dec. in cons. 235. col. 1. ver. 1. est.*

Extenditur secundò hic casus, vt habeat locum etiam, i quando interpolatis temporibus facta fuisset donatio hac omnium bonorum, vel maioris partis. Nam adhuc praesumitur fraus, Ita in specie docuit Ioan. Annib. in *d. 1. post contractum. num. 9. 4. ex sententia Bart. in l. non enim. §. si de legat. 3. & in l. 1. C. qui bonis ced. poss. Baldi in l. 2. C. de repud. hered. Angel. in l. non enim. §. Lucius. ff. de his qui in fraud. cred. Anch. cons. 37. & l. 1. in cons. 108. col. 1. lib. 1. & in l. 2. C. de repud. hered. Angel. in l. non enim. §. Lucius. ff. de his qui in fraud. cred. Eandem sententiam in specie non facit in fraudem cred. in *d. 1. post contractum. num. 40. ver. huius, & sequens.* qui intelligit, dummodo donatio seu alienatio facta sit vii persona tantum, factis tunc diuersis. Verum cum hic spectemus solum ipsam fraudem alienantis, non autem eius etiam in quem facta fuit alienatio, sequitur dicendum, idem esse, i quando diuersis donatum fuit. Id quod & ipsemet Alciat. finit.*

Extenditur tertio hic casus, vt procedat etiam in alienatione omnium bonorum, facta i titulo oneroso, vt si quis vendidit, vel aliter sic alienauit, *ita gloss. in l. qui testametur. ff. de probat. Bart. in d. 1. post contractum. num. 2. & ibid. Alciat. num. 40.*

Et hac quidem extensio intelligitur, quando de numeratione pretij non constat, nisi per confessionem secus verò si re ipsa i pretij fuit numeratum. Nam tunc cessat fraudis suspicio; ex quo is venditor loco bonorum habet pretium. Ita declarat praeterea in locis Bosius, & Alciat. qui subiungit, quod si alienatio facta est i viliori pretio, reuocatur tantum vique ad iustum pretium.

Declaratur primò vt non procedat, quando delinquens i extitit, sed ex eo delicto non posse puniri, vt si in memore, & clam ita deliquit, vt crederet nunquam delictum detegi. Nam tunc alienando non praesumitur alienasse, vt sicum fraudetur, *ita Cynus in l. si quis post hac. q. 4. C. de bonis proscripti. & Natta in cons. 212. num. 4. lib. 1. & in cons. 3. 4. q. 9. num. 10. lib. 3.*

Declaratur secundò hic casus, vt non habeat locum, qñ alienatio i facta fuit iustus de causis, necessarijs scilicet, & a lege probatis, sicuti quando ob alimenta, vel constitutiones dotium filiarum facta fuit, *ita Angel. in l. si quis post hac. col. penult. C. de bonis proscripti. sic etiam Comestis & Pothus.* quos secuti sunt Picus in *d. 1. post contractum. num. 44. ver. secundo limita.* & num. 79. & Alciat. num. 34. Decius in *cons. 235. num. 1. ver. item inquit st. Natta in cons. 212. num. 2. lib. 1. Bosius in cons. 1. 9. num. 63. lib. 2. Bosius in d. it. de publicat. bonorum. num. 45. Nam actus i necessarios, fraudis suspicionem plerumque elidunt, *lyl. in fin. ff. de testif. & Lisenat. ones. ff. famul. recis. Ita dicimus bona subiecta fideicommissio, posse sine fraudis suspitione alienari, pro doto constitutione, alimentis, & similibus. *ff. seq. lib. ex p. obum.***

Tertius est casus, quando facta i alienatione statim, & incontinenti, committitur crimen. Hoc casu i alienatio omnium bonorum facta est titulo lucratio, praesumitur fraude facta, *ita scribit Picus in d. 1. post contractum. num. 36. & Ioan. Annib. num. 105. Dec. in cons. 235. colum. 2. ver. quid praesumitur, & Natta in cons. 1. 4. q. 9. num. 9. 3. Idem est qñ alienatio facta fuit titulo i oneroso, nempe venditionis, *ita Angel. Bart. in d. 1. post contractum. num. 2. ver. quando praesumitur, & apertius Alciat. num. 52. & 54. & Ioan. Annib. num. 106. & Aub. in cons. 251. num. 3. Blancus in tract. de indicij. num. 58. ver. 3. est.* Et quoniam Bartol. expressim non explicat, an facta fuerit donatio, vel alia alienatio omnium bonorum, vel maioris partis, hic tamen passim ab omnibus intelligitur. Et illum quidem secuti sunt praeter relatos Decius in *l. petens. in 2. notab. C. de pass. Ruinus in cons. 130. num. 2. lib. 2. i traque in tract. de retrah. cons. 5. §. gloss. 7. num. 76. Natta in cons. 1. 4. q. 4. lib. 3. & Bosius in tit. de publicatione bonorum. num. 11. ver. 7. est.* Et praedictam sententiam multis similibus comprobatur Alciat. in *d. 1. post contractum. num. 54. quibus demonstrat, ex actu i incontinenti gesto, fraudem actus praecedentis argui. Incontinenti autem dicitur hoc in casu commissum delictum, i arbitrio iudicis, sicuti in specie respondit Decius in *d. cons. 235. col. 2. ver. 3. praesumitur.* docuit Alciat. in *d. 1. post contractum. num. 52. & alios congefit in lib. 2. de arbit. ind. casu 12. Idem in specie docuit Io. Annib. in *d. 1. post contractum. num. 177. qui subiungit num. 178. post Bartol. ibid. num. 8. in fin. alienantem non habuisse animum delinquendi, quando delictum ex inopinata rixa est statim subsecutum. Idem egregie scripsit Antonius Gomez. in comment. arg. variat. resolut. tom. 3. cap. 14. de constitutione bonorum. num. 4. ver. & adde. Ceterum est aduertendum, quod in Ducatu Mediolani i extat Decretum, quod donationes factae intra biennium ante commissum delictum, non valent, vt refert Bosius in tractatu causarum criminalium in tit. de publicatione bonorum. num. 44. ob id intra hoc tempus biennij delictum perpetratum, dicitur incontinenti commissum, extat & iura Mediolani constitutio in tit. de iure & privilegio fisci, §. si quis.****

Declaratur hic casus, vt locum non habeat, i quando ratio aliqua repugnaret. Nam tunc ex delicto incontinenti commissio, non argueretur fraus aliqua per alienationem antecedentem. Ita declarat Alciat. in *d. 1. post contractum. num. 57. qui asserti egregium exempli. Finget (ait Alciat.) lex inbet domum paricidii acquiriti solo, aliquis alienata domo, statim paricidium committit; domus (inquit Alciat.) demolienda non est. Cum fauorabilior interpretatio sumenda sit, ne destruat domus, iuxta *l. cetera. §. senatus. de leg. 1. Et ne statum odiosum loquens in casu vero, extendatur ad casum praesumptum, contra l. ult. C. de interdict. matr. & C. suscepiunt, de rescript. in 6. & scripti supra lib. 3. q. 98. 47. vbi explicauit, quando dispositio loquens in casu vero, comprehendat & praesumptum.**

Secundum

Secunda est coniectura, qua dicimus alienationem censerī factam in fraudem fisci; quando scilicet facta est donatio omnium bonorum coniuncte persone. Ita Bartol. in d. l. poff. contrarium. num. 3. ff. de don. qui vifus est diffingere tres cafus.

Primum est, quando donatio hæc facta fuit coniuncte persone, eo tempore quo nulla exerat causa fidei præfumptio committendi delictum; vt quia nulla fuberat capitalis inimicitia. Hoc cafu non præfumiatur per fraudem facta donatio, ita tribuit Bart. in d. l. poff. contrarium. num. 3. & ibid. Picus. num. 41. Alciat. num. 41. & Ioan. Annal. num. 5. Auth. an. conf. 251. num. 5. Rom. conf. 367. num. 15. Alex. in conf. 5. num. 19. lib. 7. Deci. in conf. 235. num. 1. Blaunc in trakt. de iudicijs. num. 35. & latè Boffus in trakt. de iur. criminalium, in tit. de publicatione bonorum. num. 46. Capbal. in conf. 325. num. 5, lib. 3. Alciat. & Boffus. 125. num. 1. in fine. Natta in conf. 549. num. 3. & 4. & num. 9. & eruditissimus M. Antonius Perezgrinus Patavinus primi nominis advocatus, in Comment. de ijs de iure, & privilegio fisci lib. 1. tit. 1. num. 159. Quam sententiam probat l. si quis poff. hac, verfic. si quid. C. de bonis proscriptis. Idem dicimus, in præsumenda simulatione contractus, quod scilicet illa non præfumiatur ex eo solo, quod cum persona coniuncta confectus is fuerit; sicut refponderunt Bart. in conf. 65. lib. 1. Comenfan. conf. 165. & Alciat. in conf. 65. volum. 2. & dicemus infra suo loco.

Extenditur, vt locum etiam habeat hic cafus, quando allegaretur causa generalis, vt poffe si dicere, fidei donasse, vt editaret donatarii sanguine fisci coniunctum. Nam adhuc fraude donatum non præfumiatur: cum hæc non fit causa fufficiens ad arguendum fraudem, & delictum. Ita Alciat. in d. l. poff. contrarium. num. 41. & in trakt. de præfumpt. rebus. l. poff. num. 29. num. 4. Idem confuit Alciat. de ea causa quam donans allegaret, f. scilicet id fecisse, quia erat fidei obligatus; nisi dilucide aliter probetur, l. sed est maritus in fine. ff. qui & a quib.

Secundus est cafus, quando cum i hac donatione facta coniunctio, concurrat aliqua causa fidei præfumptio committendi delictum, sicuti quando iam extarent graues inimicitia; quæ eo donationis tempore perdurabant. Hoc sanè cafu donatio præfumiatur fraude facta, ita Bart. in d. l. poff. contrarium. num. 3. quæ fecit sunt ibidem Picus. num. 46. Alciat. num. 41. & Ioan. Annal. num. 105. Idem Alciat. in præfumpt. 29. num. 4. & in repon. 125. num. 8. ff. & latè Boffus in trakt. de iudicijs. volum. 3. in h. iudic. volum. 3. in h. iudic. de actio. Dec. in conf. 235. num. 1. verfic. fecunda præfumptio. conf. 367. num. 9. verfic. quæri muscetur. & in conf. 589. num. 2. Curt. in conf. 6. num. 6. & Natta in conf. 549. num. 17. lib. 3. Boffus in trakt. de iur. criminalium, in tit. de publicatione bonorum. num. 46. Et ij quidem moti funt ex l. pen. ff. de bonis liber. & l. data. C. de donat. Exiftimo etiam fufficere leuem aliam causam fidei coniuncturam, coniuncta hæc coniunguntur. Nam et si sola ipsa coniunguntur, non arguit fraudem, atamen illa operatur, vt facilius præfumiatur, si quæ donationis, in fin. ff. de contrahen. empt. & glossa in c. 1. in verbo, carnalitate, vt ecclesiast. benef. & in specie Picus. & cum eni idem sensu lo. Annal. in 112.

Tertius est cafus, quando titulo oneroso alienatio fit in coniunctam personam. Hic in cafu idem quod in præcedentibus dicendum esse, fcriptis Bart. in d. l. poff. contrarium. num. 3. verfic. quid venditione. Est ergo dicendum, quod aut nulla fubest causa, seu coniectura, quod voluerit committere delictum; aut causa ipsa fubest. Quando nulla fubest causa, non præfumiatur fraus. Nam cum eo fuit coniunctum tanquam cum extraneo, ex quo loco rei pretium habere voluit, ficuti amittunt in specie Alciat. in d. l. poff. contrarium. num. 41. verfic. ius in alienatione. Cum verò fubest causa, ficut coniectura committendi delictum, tunc fraus præfumiatur, Boffus in d. tit. de publicatione bonorum. num. 47.

Cætèrum hic cafus alienationis titulo oneroso facta, differt ab illo, quando est facta titulo lucratorio. Nam in hoc requiritur, quod is coniunctus, cui facta est venditio, debeat esse particeps fraudis, vt scilicet poffit fuisse reuocare bona illa, in fui fraudem venditæ, ita docuit Bart. in d. l. poff. contrarium. num. 3. verfic. Quod de venditione.

Cætèrum in sanguine coniunctus præfumiatur (inquit Bartol.) fraudis particeps, cum coniunctus præfumiatur scire facta coniuncti. Et ad hanc f. vnde cogan. ff. de totela. C. de integritate restitu. mo. Et Bartolus fecit ius muli, & communem esse testatur Picus in d. l. poff. contrarium. num. 46. fcd à Bartolo & alijs diffinit Alciat. in d. l. poff. contrarium. num. 41. verfic. ius in alienatione. ea est adducta ex ratione, quod coniunctus non i præfumiatur scire facta coniuncti, cum funt ex his, quæ celeri, & regi solent etiam co-

Menech. Præfumpt.

inquit, vt probant Leres fratres, & ibi Angel. ff. de poff. l. Titim. §. ff. de liber. & poff. lib. & l. quoniam vbi Bald. C. de iure delibati. Est autem certum, delictus consensu confilia fuit etiam coniunctis celare, cum delicta solent elam perpetrari, l. vltim. ff. de ritu nupt. cap. vltim. de testib. cogend. & fcribit Dec. in conf. 64. Nec repugnat (inquit Alciat.) quod hic coniunctus præfumiatur scire inimicitias huius coniuncti fui: quia (ait ille) præfumiatur non autem gladio, & manu propria; vt tradit glossa in l. 1. C. de his quibus vt indig. vbi Bald. & latè in l. 12. C. de seru. fug. Verum consideratio hæc Alciat., vera mihi non videtur, quandoquidem scientia inimicitiarum, iuncta hæc omnium bonorum venditione arguit, coniunctum hunc emere scilicet scilicet falem præfumiatur coniectura ipfum venditorem delinquere voluisse, non autem quod via iuris esset illatum iniuriam iniuriam.

Dubitatur ac quæritur hic Doctores, quæ i dicatur coniuncta hæc persona. Incola in d. l. poff. contrarium. num. 9. docuit, esse illam, quæ est lib. poffetare ipsius alienantis, atque ita cui is potest imperare, iuxta l. penult. ff. de bonis liber. Exemplum affertur in liberto ex d. l. penultim. de bon. liber. Affertur etiam in vxore, quæ dicitur coniuncta persona viro: cum finit in carne vna, ita in specie Alciat. in d. l. poff. contrarium. num. 42. poff. saltem in fin. poffetare, C. de contrahen. emptio. Et idem fcriptis Boffus in trakt. de iur. criminalium, in tit. de publicatione bonorum. num. 52. verfic. fecunda limitatur, qui clare & egregie explicat. Est enim vxor fuis potest potestare, & hic imperare potest, vt habetur Genes. cap. 4. & Plautus in Alinari, dum in Dementi persona conuenitur fuis verbis: Argentum accipi, dote imperium vendidi. Idem dicimus de quouis alio, qui abentis negotia pertractare potest.

Nam & inter coniunctos habetur, vt alienatio omnium bonorum in eum facta, arguit fraudem, vt docuit præfatus in loco Alciat. ex l. sed & hoc ff. de procurat. & ex sententia lat. in l. cum dicimus, C. de legat. Idem dicimus de amico magna amicitia coniuncto. Nam de eo idem iudicamus quod de sanguine coniuncto, l. in reponendo ff. de fideicommissis lib. iustit. hæc constitutiva, §. ex impoffib. C. de test. & poffetare, de test. l. fin. l. ex poff. 7. C. de procurat. fraus itaque præfumiatur eodem modo in alienatione facta amico, sicuti quando fit coniunctio sanguine, ficuti in specie affirmat Picus in d. l. poff. contrarium. num. 46. & ibidem Alciat. num. 42. & Ioan. Annal. num. 118. Et confirmatur hæc sententia ex eo, quod amicitia i est maioris ponderis, quam fraternitas, vt fcribit Alciat. in l. sed & hoc ff. de procurat. & in d. l. ad rem fcriptis ius lib. 4. præfumpt. 25. vbi dicitur de legat. facta amico.

Tertia est coniectura, qua dicimus, i alienationem censerī factam in fraudem fisci, quando scilicet is, qui alienat, persueratur in possessione rei alienate: Nam tunc alienans in fraudem fisci præfumiatur, i modo alia coniectura concurrat, vt itatim dicemus. Hanc coniecturam in specie probant Bart. in d. l. poff. contrarium. num. 4. ff. de donat. quæ fecit sunt reliqui omnes ibi, vt illo in loco testatur Picus. num. 47. & apertius num. 49. & idem affirmant in d. l. poff. contrarium. Alciat. num. 43. & Ioan. Annal. num. 109. Quibus addunt Auth. an. conf. 251. num. 5. Socin. Sen. in conf. 26. volum. 2. verfic. 7. & vlt. lib. 2. Dec. in conf. 235. volum. 2. vlt. f. tertius præfumptio. Blaunc in trakt. de iudicijs. num. 18. Boffus in tit. de publicatione bonorum. num. 48. Aff. in d. dec. 40. num. 27. in dec. 61. in fin. & in dec. 72. num. 3. Gotard. in conf. 9. num. 5. Paris. in conf. 13. num. 12. & in conf. 54. num. 71. lib. 1. Newt. in conf. 1. num. 52. Alciat. in repon. 379. num. 2. Craus. in conf. 100. num. 6. & alius congeffus in re præfumpt. 122. vbi enumerat præfumptioes, ficuti latè fcriptis, contrarium.

Cætèrum hæc coniectura i non fufficit, nostro in cafu, nisi addit & causa, seu alia coniectura committendi delictum, ficuti Bart. Picus, Alciat. & Ioan. Annal. præfatus in loco de delicto. Error in conf. 170. num. 5. libro 1. qui latè explicat. Et coniectura probabilis est, quando extant inimicitia, quæmadmodum etiam dicitur aut doctissimus Perezgrinus in dicto lib. 1. de iure, & privilegio fisci, tit. 1. num. 160.

Idem quando alienatio facta est sine pretij numeratione, l. ficut. §. fuperuacuum, verfic. veniat amon. ff. quib. modis pign. vel hypoth. solui. Et in specie amon. Alciat. in d. l. poff. contrarium. 121. q. 3.

Extenditur primo hæc coniectura, vt locum habeat, etiam si alienans i adhibuit clausulam constituti, qua constituit, f. teneat, & possidere nomine eius, cui facta est alienatio. Nam adhuc non tollitur suspicio simulationis, & fraudis, ita Bart. in d. l. poff. contrarium. num. 4. verfic. sed quid si venditor & illius fecit sunt omnes, vt testatur Ioan. Annal. ibidem num. 126. & alios congerit Tyraquel. in l. 1. §. 3. in trakt.

tradi. *de iure constituti* in 1. par. limit. §. non. 6. Et illi accedit Bofius in d. tit. de publicatione bonorum num. 4. in fin.

Ita vult et ratione Bart. quia vbi est fraudis suspicio, requiritur traditio corporalis. l. C. de iust. ego.

Ceterum Bald. in l. illud. C. de sacrosanct. eccles. distinguit, & ab eo non dissentit Alciat. in d. l. post contrarium. num. 4. §.

- 83 Extenditur secundo, vt locum habeat etiam facta corporali traditione, quando subest alia coniectura fraudulente traditionis, sicuti quando is donator vel venditor ad persequeretur fructus percipere, & res, & bona, vt prius administrare, vel adhuc in suo alioque descripta habere, iuxta ea que scribit Soci. Sen. in conf. 46. col. 2. lib. 3. Paris in conf. 53. num. 2. lib. 1. & Barf. in conf. 153. no. 3. lib. 2. & in specie ista aliquando respondit, in conf. 43. lib. 1. quod videtur proficere Micaudala.

Declaratur primò hæc coniectura, vt locum non habeat, quando is venditor in possessione permanens, soluit fructus ipsi emptori, ita Bart. in d. l. post contrarium. numer. 4. vers. Et hoc solium. & videam Piciu numer. 47. Alciat. num. 4. 4. vers. Item non. & Ioan. Annibal. num. 129. Et prædicti accedunt Anchar. in conf. 251. num. 5. vers. quare excludit. Bero in conf. 170. num. 12. lib. 1.

Cum enim venditor fructus rei vendite perfoluit emptori, cessat omnis suspicio simulationis fictionisque, l. iulius. §. possessionem. §. de adio. empt. & l. iulius. C. de agricul. & consil. lib. 1. Et possidere tamen magis dicitur, qui fructus consequitur, quam qui rem corporalem decimet. l. arboribus. vers. nam estis agrum. vbi Bald. & Ang. ff. de vj. §. finit. Et hæc quidem declaratio procedit, etiam si venditor partem aliquam fructuum tantummodo præstat, sicuti Alciat. loco prædicto ad adiuvant.

Declaratur secundo hæc coniectura, vt locum non habeat, quando venditor reuertitur sibi vsum fructum. Nam tunc censetur retinuisse possessionem causa ipsius vsum fructum, ita in d. l. post contrarium. num. 4. in fin. & ibid. Piciu in 47. vers. secundo limitat. Alciat. num. 4. 4. vers. Item non procedit, & Ioan. Annibal. num. 131. Bofius in d. tit. de publicatione bonorum num. 49. vers. sed cum. Et ij quidem moti ex liquidis, C. de donat. Quam tamen declarationem intelligunt Piciu, & Alciat. quando ex pretij qualitate apparet, solum proprietatem venditam: alias ipse pretium ita vstructi æquivaleret, adhuc præsumptioni locus esset: cum verissime non sit, cum qui penarii iuris pretium dederit, nuda proprietate contentum fore. arg. l. cum de iudiciali, in prin. ff. de prob.

Declaratur tertio, vt locum non habeat hæc coniectura, quando is venditor modico tempore persequeretur in possessione, ita Bart. in d. l. post contrarium. num. 5. & ibid. Alciat. num. 46. Et intelligit Bart. hoc modicum tempus relinqui iudicis arbitrio: quia de i. §. i. p. lib. 2. de arbit. iud. c. 12. Et sufficere triennium respondit Bero. in conf. 170. num. 9. in fin. lib. 1.

Declaratur quarto, vt non procedat hæc coniectura, si quando emptor statim emptione facta, abesse à ciuitate cepit, vel decessit, relicti filij impuberibus, & ignaris celebrati contractus. Hoc casu cessat suspicio fraudis ex possessione in qua venditor persequeretur, ita Bart. in d. l. post contrarium. num. 5. vers. quid enim. & videam Piciu num. 47. vers. tertia limitat. Ioan. Annibal. num. 132. & Alciat. num. 46. & in prin. 379. num. 2. Bofius in d. tit. de publicatione bonorum num. 49. vers. item limitat. Hoc enim casu non præsumitur, venditori retinere in possessione ob id quod dicitur, & simulari fuisse venditor: fed ob negligentiam & ignorantiam emptoris, vel eius heredis. Censuit tamen Alciat. hoc relinquendum esse iudicis arbitrio.

Quarta est coniectura, qua dicimus, alienationem censeri factam in fraudem filij: si quidol fecit clam, & occulte facta fuit. Verum Bart. in d. l. post contrarium. num. 7. vult et distinguere aliquos casus quod primus est, si quando alienatio facta fuit titulo lucratorio, & clam, nulla tamen præcedente causa seu coniectura committendi delictum. Hoc casu (inquit Bart.) non præsumitur fraude donatum. Non enim ex eo solo, quod quam clam donauit, præsumitur fraude donatum: cum etiam donandi sit sui natura licitus, & propterea quous in loco fieri potest. Et præterea, vt dicam Piciu ibid. num. 51. clam forte donauit, timens ab aliquo in pediri, vt T. yranus, vel ab agnatis. Quocirca male fensit Imol. in d. l. post contrarium. duro aduersus Bart. & ceteros omnes existimauit, solum hanc clandestinitatem, arguere donationem fuisse fraudem factam.

42 Secundus est casus, si quando donatio fuit clam facta, & concurrat aliqua causa seu coniectura committendæ fraudis: vt si extant graues inimicitie, ita Bart. in d. l. post contrarium. num. 7. in fin.

Piciu num. 54. Ioan. Annibal. num. 135. & Alciat. num. 48. vers. hinc consequens. Dec. in conf. 235. column. 2. vers. quanta est præsumptio. Significandum Loffredus in conf. 21. col. 2. Blancus in trad. de iudi. §. num. 53. vers. 4. est. Bofius in trad. causarum criminalium in tit. de publicat. bon. num. 31. Et præcise in loco Alciat. asserti alias causas, quibus praesumitur aduersus filios, præter fiscum: vt aduersus creditores, & similes, quæ tractatio à nostra satis diuersa est.

Tertius est casus, si quando alienatio clam titulo oneroso facta fuit, existente alia causa seu coniectura delinquendi. Hoc est casu præsumitur alienatio fraude facta, ita Bart. in d. l. post contrarium. num. 7. quæ sententia sunt Piciu, & reliqui supra allegati. Existimant tamen Bart. hoc in casu requiri, quod emptor fuerit fraudis particeps, vt reuocacioni locus sit. Et Bartol. secuti sunt ibid. Alciat. num. 48. & Ioan. Annibal. num. 134. ex sententia Bald. in vlt. C. de hiu que in fraud. cred.

Dubitant, simulque querunt Doctores, præsertim Alciat. in d. l. post contrarium. num. 50. quando si clam dicitur facta alienatio. Et inquit dici clam, cum quis celauit actum, ne aduersari, cuius controuerfiam timuit, innotesceret, l. 5. §. vltim. ff. quod vi aut clam. Vel & clam dicitur, quando ita actum fuit, vt ad eius, cui interelli, notitiam non perueniret, ita Bart. in l. 2. C. de vi qui ex prob. ratio. Felsinus in c. consilium de offic. deleg. am. & Decius in conf. 399. & aliorum. Et sequitur Paris in conf. 157. am. libro 4. Quocirca ex aliorum sententia scripsi in libro 2. de arbitrar. iudicium, c. 194. num. 19. Etiam clam dici contrarium, quando confectum fuit in instrumentum, quod deinde publicatum non fuit, fed occultatum. Clam etiam factum esse, (inquit præcise in loco Alciatus) quando per interpositam personam actum est, l. si qui integris, in fin. ff. qui, & ad quib. Et alia ad rem, quæ non prosequor, illo in loco scribit Alciatus.

Quinta est coniectura, qua dicimus fraudem censeri commissa contra filium in rerum alienatione, quando scilicet facta donatio facta est sub conditione, iuxta quidam: l. Dono si contingerit bona mea publicari. Ita Bart. in d. l. post contrarium. num. 9. quæ secuti sunt ibidem Piciu, num. 62. Ioan. Annibal. num. 133. & Alciat. num. 63. qui quidem Alciat. testatur, receptissimam esse sententiam, Decius in conf. 235. column. 2. vers. sexta, & vltima. Ita quoque Anchar. in conf. 211. num. 5. Blancus in trad. de iudi. §. num. 55. vers. sexta præsumptio. Bofius in d. tit. de publicatione bonorum num. 51. vers. 6. c. 1. & Perregrinus in d. lib. 3. de iure. & privilegio filij, tit. 1. num. 164. Quam quidem probat Bartol. per l. vltim. ff. de filij. feruor. & l. lumen cum ratione, in prin. ff. de peccat. Et accedit, quod donatio collata dicitur in tempus inhabile, id est, quod in tempus pertinere coepit, & id eo perinde est, ac si tunc facta esset, iuxta l. in temp. ff. de hered. instit. ex quo sequitur, nullus esse momenti. Non enim ex ea potuit transferri dominium, quod ad fiscum cepit pertinere. l. quævis, vlt. §. de monac.

Declaratur primò hæc coniectura, vt locum non habeat, quando contraria fortior est repugnat, sicuti quando maritus donat in casum deportationis. Nam donatio valet, & deportatione confirmatur, l. sed & si mar. ff. de iuri. iur. etiam & vxorem. Et hoc quidem contingit favore præmij pudicitia, & coniugalium amoris, l. qui vxorem, ff. de donat. iur. iur. etiam & vxorem ita declarat Alciat. in d. l. post contrarium. numer. 64. qui tamen subiungit, a. hos perloque intelligere d. l. sed et si mors, vt loquatur, quando maritus donauit generaliter causis mortis, vt etiam ipse moliter respondit Natta in conf. 549. num. 13. lib. 1. & late differt Bofius in trad. causarum criminalium, in tit. de publicatione bonorum, numer. 37. Nam simplex mortis mentio, arguit id actum, vt donans prius ipse dum viuus, habebat deinde donatarius, arg. l. statui. §. vltim. ibi, sed si nundum dies §. de iure filij. Nec videtur quidemquam considerationis ad fiscum habuisse. Et hinc videtur Alciat. ad questionem, dedi monachis certum fundum, ipse vice versa constitueret milii reditu annuum super vltimis bonis suis, vbique locorum fuis, iuxta l. cum filij puluer, de verborum obli. §. qui, vbi idem Alciat. & conuenit inter nos fuit, vt quouis in loco possem eos continere. Deinde perpetrato in patria delicto, sui bannitus. Queritur, an fiscus ipse possit exigere pensionem reditusque? Concludit Alciat. quod cum bonorum publicatio non trahatur extra territorium, vt scribit Bart. in l. scilicet populus, C. de summa trinit. & §. de Carol. & in l. in ex. §. de hered. instit. videtur duo rei credendi esse, fiscus in patria, argum. l. 2. C. ad legem ind. de vi publi. ego extra patriam. Et id eo quia monachi milii prius soluerunt, liberati à fisco cententur. Hoc enim in duobus rebus credendi regulare est, vt solutione vni facta, alter excludatur, §. pen. l. iust.

vir, & uxorem. Ex quo sumitur cautela contra fidei, quod tamen non propter delictum fidei bona sua inuadat, donet ea causa mortis uxori, quia si bona publicatorem, non comprehenderentur hęc uxori donata. Ita singulariter docuit Bal. in executorum, col. 9. ver. quare, quid tamen. C. de executorio, in d. quem fecit fidei. Castr. & Roma. in d. post contractum, ff. de dona. 1. si in fidei polularium, ff. cum si pulamur, ff. de verb. oblig. & Natta in cons. 5. 2. in fin. lib. 3.

Differamus nunc de alienatione bonorum facta in fraudem creditorum; an scilicet & quando illa praesumatur? & quidem dicimus, regulariter fraudem non presumi, ut attigimus supra.

Recedimus tamen ad praedicta regula coniecturis & praesumptionibus; sicuti in specie annotatur permittit Doct. quos infra commemorabimus.

Et haec quidem coniecturae ducuntur vel ad qualitate personae debitoris alienantis; vel ad qualitate, & quantitate bonorum alienatorum, vel qualitate personae, in quam facta est alienatio; vel ad qualitate & forma numerationis pecuniae factae alijs creditoribus. De linguis dicendum est.

Prima itaque coniectura & praesumptio est, quae ducitur ad personam ipsa debitoris; sicuti est illa decoctoris, i. quem fraudatorem appellat Papinian. in Liquidum privilegium, ff. de possit. si in integrum cum §. quare. leg. per accedat, quae Vipiani est. sic & Bald. in consil. 38. 2. in quos. Milan. in fine, & in consil. 400. in libro Theophrasti, lib. 5. dixit, hunc praesumpti fraudatorem & decoctorem, & Baldum secuti sunt consilii ad Benvenuto Stracham in tract. de mercatura, in tit. de decoctione in 3. par. num. 1. & num. 23. recentior etiam Barto. affirmantem, bonam esse consequentiam, fallit ergo fraudator. solent enim (subiungit Benvenuto noue. 2. 2.) decoctores intricare rationes tamen in codicibus quam in aduersariis in detrimentum creditorum, ex quo dolus malus praesumitur, summa cum ratione ff. de penult. & Liquidum, ff. de in rem verso, vii glo. & tradit 1. si in §. item si quis in fraudem nume. 37. Insuper de alio. solent etiam ij decoctores committere alia multa, quae eorum fraudem arguunt, ut quod ipsum Benvenuto, num. 26. & multis sequuntur. Est etiam coniectura fraudis ducta ad qualitate personae debitoris, ut si quis humilis & deploratae vitae obligationem exhiberet maioris summae, quam vt verisimile sit eum speratum fuisse. Ita Alcia. in l. si maior in fin. C. de transact. post Curt. Sen. in cons. 56. in fine, adductis ambobus textibus, si quis ex argenti, §. si de elem.

Secunda est coniectura, quae sumitur ad qualitate & quantitate bonorum ab ipso debitor alienatorum: sicuti quando titulo lucrativo alienauerit omnia bona: L. omnes. §. Lucius, ff. de his qui in fraudem credito. & ibi glo. & Bart. sic & 1. si in §. item si quis in fraudem, num. 3. 2. Insuper de alio. & ibidem copiose Gomel. num. 18. qui dixit, praesumpti fraudem etiam ex parte donatarii. Et praedictos secutus est Benvenuto in d. tit. de decoctionibus, num. 29.

Extenditur primo hic casus, vt locum habeat etiam in alienatione omnium bonorum facta titulo oneroso, i. vt puta venditionis. Ita Bart. in d. §. Lucius. & in l. qui testamentum, ff. de probato. & in l. post contractum, num. 9. ff. de donat. 1. si in d. §. item si quis in fraudem, num. 3. 2. Insuper de alio. & ibid. Gomel. num. 18. qui dixit, fraudem hoc in casu non praesumi ex parte emptoris.

Ceterum hanc traditionem intelligunt Imol. & Roma. in d. l. post contractum, ff. de Soc. Sen. in consil. 1. 2. 2. 6. 7. lib. 4. procedere, quando venditio haec facta fuit multo i. minori pretio quam valent bona ipsa & idem affirmat Benuen. in d. tit. de decoctionibus, per 3. nu. 2. post. Iasonem in d. §. item si quis in fraudem, n. 37. & ibidem Gomel. num. 19. qui pariter dixit, hoc etiam casu non praesumi fraudem ex parte ipsius emptoris, nisi fit persona suspecta, vt puta fangeine cointacta. Est simile de locatōe multo minori pretio facta in fraudem consanguinei, qui rem venditam potest redimere, tradit Tyraque de retractu consil. 8. 2. glo. 9. nu. 7. vt priuimus citatur.

Extenditur secundo, vt locum habeat etiam in creditore alienante maiorem partem bonorum. Ita glo. & Bar. in l. nomen §. filio, de leg. 3. 1. si in d. §. item si quis in fraudem, n. 36. & Gomel. num. 20.

Extenditur tertio, vt procedat etiam in alienante res magis pretiosas. Ita Angel. in d. §. Lucius. in l. Marcellus, §. res quae ff. ad Trebel. & in l. vlt. C. de sepulch. super. 1. si in d. §. item si quis in fraudem, n. 37. & Gomel. num. 20. ver. dictum tamen. Qui quidem dixerunt, text. l. summa cum ratione, ff. de peculio, allegatū ab Angelo, nō probare, & propterea ea ratione vti est Gomel. quod alienando res pretiosiores, videtur alienare maiorem partem bonorum. Quae sane ratio, si exacte pendatur, non adhuc multum satisficit.

Extenditur quarto, vt locum habeat etiam quando non simul & semel, sed particulatim i. & interpellatim bona ipsa ad praedictos

creditoribus fuerint alienata. Bartol. in l. nomen §. filio, de legat. 3. Bald. in l. 1. quae. 4. C. de his qui in fraudem credito. in l. 2. C. de repudiata herede. & in l. 1. in fine. C. qui bonis cedere possit. Angel. in d. l. omnes. §. Lucius, ff. de his qui in fraudem credito. Anchara. in consil. 157. colum. 1. 1. si in d. §. item si quis in fraudem, num. 38. Insuper de alio. & Gomel. num. 20. ver. item amplius tertio, qui nomen. 22. distinguunt conciliando opinioniones.

Tertia est coniectura sumpta ad qualitate solutionis & numerationis factae alijs creditoribus, vt si debitor soluit aliquibus creditoribus ante euentum diei. Nam & tunc fraus respectu temporis i. facta praesumitur, L. an prator, §. si in die, & L. omnes, §. Lucius, ff. de his qui in fraudem credito. & tradit Benvenuto in d. tit. de decoctionibus, num. 27. qui subiungit, idem esse quod debitor soluit creditoribus minus priuilegiatis, eos anteposuisse magis priuilegiatis: ex sententia Castr. in l. si vna, num. 6. ff. de peculio. Non commemoro alios quosdam casus ab ipso Benvenuto congestos.

PRAESVPTIO CXXV.

Simulatio de persona ad personam in contractu emptionis, & de alijs simulationibus in donationibus quando praesumantur commissae.

SVMARIA.

1. Simulatio de persona ad personam, quomodo dicatur committi.
2. Et quod ea non praesumatur in dolo, num. 2.
3. Simulatio de persona ad personam, quibus coniecturis detegatur, nu. 4. & seq.
4. Marito emente quando nomine uxoris emissae praesumatur, & num. 5. 6. & 7.
5. Donatio simulata quando praesumatur, remissae.

DE multiplici simulatione, quae de contractu ad cotractum committi solet, diximus supra. Nunc differendum est de alijs nonnullis. & primum quidem quando simulatio praesumatur commissae i. de persona ad personam, vt maritus verē emit, & tamen in emptionis instrumento dictum, & affirmatum fuit, vxorem emissae. Quae sane simulatio, dicitur committi de persona ad personam, vt scribitur Bal. in l. multum, nu. 2. C. si quis alteri, vel pbi, et si afficit in c. 1. in prin. nu. 13. de fundo dato in vicem leg. commisso. dicitur. Hac autem simulatio, sicuti & reliquae omnes, in dubio non praesumitur: vt tradit Afflic. praecitato in loco, nu. 4. sed tamen detegitur praesumptionibus, & coniecturis quae modum ad aliq. de quibus iam differimus, & in claris terminis, si crepedit Dec. in consil. 343. nu. 3.

Prima est praesumptio, & coniectura, quando i. ante contractū acquisitionis in instrumento, tractatum fuit inter maritum & vxorem, vel maritū, & venditorem; quod ipse maritus esset emptor: sed quod nomen ipsius vxoris tantum scriberetur, Dec. in consil. 343. nu. 18. in fin. & Afflic. in d. c. 1. in prin. nu. 12. ver. sed quatenus de fundo dato in vicem leg. commisso. adductis text. 3. §. si quis inuito, ff. de manumiss. quoniam explicatissime supra in praefatio. 122. in coniectura penult.

Secunda est coniectura, quando vxor confecto ipso emptionis instrumento, recognoscendo bonam fidem, confessa est, rem emptam fuisse pecunia mariti. Ita Soci. Sen. in consil. 129. nu. 13. lib. 4. & Afflic. in d. c. 1. in prin. nu. 12. ver. item si probatur, & qui in verba si autem res, subiungit, quod si verē tradita fuisset ipsi mulieri, cessaret suspicio simulationis: & ob id teneretur restituere pretium maritum, §. vxor ff. de donat. inter virum, & vxor.

Tertia est coniectura, quando i. constat, rem traditam fuisse vxori non autem marito. Nam tunc praesumitur cotractus simulatus. Ita Bal. in d. l. multum, nu. 2. Dec. in d. consil. 343. nu. 15. lib. 4. & qui Angelum, & alios refert, quos etiam secutus est Soci. Sen. in d. consil. 129. nu. 12. lib. 4. Afflic. vbi supra. Et quidem adducti sunt l. Papian. ff. de dona. inter vir. & vxor. & l. si filij. C. cod.

Quarta est coniectura, quando i. vxor nil egit & tractatur, super ipso contractu emptionis. Nam ex tractatu habito ad maritum, praesumitur, quod ipse emit emerit sua causa de simulate scribi fecit in instrumento nomen ipsius mulieris. Ita Afflic. in d. c. 1. in prin. nu. 13. de fundo dato in vicem leg. commisso. Et ratio est, quia tractatu & ordinatione praecedenti praesumitur simulatio, vt scribitur Bal. in l. p. de nouissima. C. de pact. Ita quoque diximus supra in praefatio.

fenetris. 122. in 2. conuictur 4. contractum generatititer detegi ex praesumptions tractatu.

Quinta est coniectura, quando maritus ipse semper suo nomine possidet, & fructus percepit, nulla habita ratione ipsius uxoris. Ita Decius in d. conf. 543. num. 18. *verbo. & illa coniectura. qui si reoritur de quous altero, qui sua pecunia emit, & possidet fructus percipiendo, et in instrumentum emptiois, scribi fecerit alterius nomen, argum. l. cion de intra verbo. & l. cion quidam. ff. de iur. & c. contingit. de transact.*

Sexta est coniectura, etiam leuis, quae colligitur ex aestimo & castro, in quo res emptas sit nomine mariti descripta. Hae enim coniectura, si cum aliqua alia iungatur simulatioem detegit. Ita declarat Baldum in l. multum inter est. m. 3. C. si quis alteri, vel sibi respondit. Sec. in d. conf. 129. num. 14. lib. 4. & secutus est Petrus Ioan. Ancha in g. 2. num. 18. par. 3. Catalogum enim, cum alio adminiculo probare fribunt Doct. in l. decem §. decem. de verb. oblig. & copiose differit Mascard. in tract. de probatio. m. 274.

Hic annexi possent illae coniecturae simulatae donationis, quas enumerat Alciat. in l. si maior. col. 1. C. de transact. Decianus in conf. 32. lib. 3. Francisc. Beccius in conf. 2. & Mascard. in tract. de probatio. in conclus. 159. & 151.

PRAESUMPTIO CXXVI.

Metus an, & quando illatus praesumatur, & quando perdurare, ac purgatus dicatur.

SYMMARIA.

- 1 Metu compulsus nemo contrahit praesumitur.
- 2 Idem praesumitur in ciuitate vel loco celebri contrahatur, m. 3.
- 3 Aut praesentibus amicis, id non sufficit, m. 4.
- 4 Vel ab his quibus in quo metu allegat poterat imperare, m. 5.
- 5 Metum incutere, est delinquere.
- 6 Metus non praesumitur, nisi qui magnum dederit pro medico. Limitari tamen in Tyranno, m. 7. vel in iudice contra ius laeso.
- 7 Metus illatus, nec quidem a magistratu vel dignitate obinente, praesumitur.
- 8 Metus illatus ex praesentibus non extantibus probatur.
- 9 Idem praesumitur in contractu elato, aut nudo tempore confecto, num. 10.
- 10 Probationes leuiores in his quae clam sunt, sufficiunt.
- 11 Princeps cum subditi contrahit, metu illatus praesumitur. Id tamen quomodo accipiendum, m. 12.
- 12 Collectis praestare subditi, grauius princeps, metu praesumitur compulsus.
- 13 Metus illatus praesumitur re alienata, quae alienari non consueuerat.
- 14 Idem si contrahens robore, & verecundia afficiatur, m. 16.
- 15 Aut fuerit laetum contrahens tempore, m. 17.
- 16 Aut eo tempore verosimiliter non contraxisset, m. 18.
- 17 Nec adhiberi finis, qui in similiu contrahat adhiberi debuissent, num. 19.
- 18 Metu facit praesumitur beneficium spoliatus, & deinde illi remunerationi.
- 19 Si uis in latere, nemo uelle praesumitur.
- 20 Metum illa non praesumitur ex communi ratione & f. m. 1.
- 21 Metu contraeque praesumitur qui de eo protulit postea fuerit.
- 22 Metu illatus praesumitur, praecedentibus minus illis, qui consueuerat exipere.
- 23 Minus inferre metum in ius, quia reguntur.
- 24 Metum praesumitur in ius, qui est in carcere, aut loco, vel tempore quo libertas caret.
- 25 Item si ad ostium domus adfuerit, m. 27.
- 26 Metus illatus dum praesumitur, radem minus causa extante.
- 27 Adfuerit facti incontinenti post metum illatum, metu facti praesumitur.
- 28 Contractu metu celebrato praesumitur omnes clausulae in instrumentum per metum adhibita.
- 29 Testibus duobus de metu attestantibus una cum coniectura existente, plus creditur quam in illo deponentis de voluntate spontanea.
- 30 Matrimonium contra illatum metu, plus creditur testibus, quam alio contrarium afferentibus, metu coniectura existant.
- 31 Metus purgatus est quum praesumptio, & coniectura apparet.

Et si supra in praesumptione quarta huius libri explicatim, quando in contractu matrimonij praesumatur illatus metus, & quando perdurare, & semdem quando praesumatur purus. Atamen non grauior hoc in loco eodem ordine differere de metu alii in contractibus illaro.

Primum itaque est caput, quando praesumatur illatus metus in ipso contractu? Et pro regula constituendum est, quod nemo contrahens praesumitur metu compulsus. l. c. de 99. qui vi metuere causa. Vigile Bald. & reliqui. Et ratio est, quia metus non incutere est delinquere, & delictum non praesumitur, m. 1. m. 1. Et hae quae praesumptio maxime locum habet, quando i contractus celebratur in ciuitate, vel alio loco celebri, in quo ahi deus locus redditur, l. vlti. in princ. ff. quod metus causae. uerba haec sunt. [Non est verisimile, compulsum in urbe inique indebiti soluisse qui clamam dignitate se habere praetendat. Cum potuerit publicum inuocare, & adire aliquem potestate praeditum, qui vires, quae pati prohibuissent delictum praesumptioni debet apertissimas probationes violentiae opponere.] Et huc etiam facit text. l. i. ferus, in fin. C. quod cum eo, & scribitur Alciat. & Dec. in l. si super possessione. C. de transact. & ad rem nostram magis Lucas de Penna in l. 3. in d. praesumpt. de apocriph. lib. 10. & Alciat. in resp. 104. m. 7. & hos secutus sum in conf. 410. m. 3. lib. 3. Habet etiam locum multo magis hae praesumptio, quando celebratus fuit contractus praesentibus amicis, qui passi non fuissent inferri metu. l. transactioem, vbi l. 1. m. 1. C. de transact. & ducimus infra sua loco, & dicit in d. conf. 410. m. 4. Bert. conf. 49. m. 27. lib. 1. Et praeterea multo minus praesumitur illatus metus ab his, quibus allegans metum imperare poterat. Bald. in conf. 458. Quod dominus, lib. 2. Arg. in conf. 219. Arbitr. & Benenut. Strachia in tract. de mercatura, in tit. de navigatione, m. 23.

Extenditur primo, ut procedat hae praesumptio etiam quando quis dedit magnum pro modico. Ita Bar. in l. interpositus, m. 1. & ibid. l. 1. m. 1. C. de transact. R. in conf. 410. m. 7. lib. 3. Alciat. in conf. 177. m. 21. Verum l. 1. m. 1. interpositus, m. 4. verisimile, intelligi, nisi quis dedit tyranno. Nam tunc metu dedisse praesumitur. Hanc extensionem intelligi nisi adesse enormis laesio. Ita Coffer. & Alciat. quia retulit & fecit in sum in d. conf. 410. m. 12. lib. 3.

Extenditur secundo, ut procedat etiam in obinente dignitate, & magistratu. Nam adhuc non praesumitur metus ab eo illatus, l. ad in iudiciis. C. quod metus causa. vbi Dicit. & declarat Dec. in conf. 219. col. 1. & R. in conf. 21. lib. 4.

Ceterum, ubi extant coniecturae illati metus, i satis superque ille praesumitur. Ita Cyn. l. c. verum. C. de 99. quauere mere causa. Bar. in l. ob id tempore, m. 5. & m. 7. ff. de cond. ob tempore causam. Bal. in conf. 26. Punctum infra scripti, lib. 3. A. in conf. 299. num. 1. Com. in conf. 61. Alex. in conf. 98. num. 6. lib. 3. & in l. interpositus. C. de transact. & ibid. l. 1. C. in conf. 41. m. 12. lib. 2. Potius in omni casu praesumit, m. 6. & 7. ff. de reg. iur. & in conf. 219. num. 2. Et hoc fecit summi commentarij de arbit. iudic. lib. 2. c. 13. num. 3. & in conf. 1. m. 23. lib. 1. Et huc accedunt Alciat. in conf. 51. m. 3. & in tract. de praesumpt. reg. 3. praesumpt. 7. Roland. in conf. 1. m. 12. lib. 4. & ad Gall. German. erudit. l. 1. m. 1. 2. praet. obfer. cap. 93. m. 15. & hoc fecit summi in d. conf. 411. m. 5. & alius refert Mascard. in conf. 102. num. 3. Idem multo magis locum habet in contractu, actu verbi clam i & noctis tempore confecto. Alex. in d. conf. 91. m. 6. lib. 3. & in conf. 176. num. 1. lib. 3. Alciat. in resp. 3. m. 5. Andre. Gal. in d. 23. m. 17. Et huius quidem ubi sunt ratione, quia metus solet secreto, & clam incoqui, ob id sufficere coniectura, & praesumptiones; cum in his, quae clam sunt, sufficiant i leuiores probationes.

Prima est coniectura, quando i Princeps contraxit cum suis subditis. Ita l. 1. in l. interpositus, num. 4. C. de transact. Brun. in conf. 8. num. 4. Boer. questio. 100. num. 19. Craver. in conf. 132. m. 19. & in conf. 293. col. 1. pen. in fine. vbi respondit, metum non praesumit illatum i subditi dominos fed e contra. Gramma. in conf. 51. m. 12. & in conf. 60. m. 7. in Crimin. Quod ego intelligo, quando i princeps ille conuicuit metum incutere, & minas exequi, & fecit praepotum aliquod comminatorium. Dicit in conf. 119. num. 1. & l. 1. in l. 1. m. 1. C. de 121. col. 1. m. 1. & 2. lib. 4. qui late declarat. Ita pariter, quando princeps grauat subditos praestare collectas, & quos multos hanc ante annos non praestiterunt, praesumitur illi metu compulsi id facere. Alex. in conf. 111. m. 21. lib. 3. Bolin. in conf. 111. m. 23. lib. 4.

Secunda est coniectura illati metus, quando i alienata fuit res, quae alienari non consueuerat. Ita Paris. in conf. 139. m. 19. lib. 4.

- 9 Metu reuerentialiu non præsumitur, est autem consensus adhibitus, vixor vel filia clam fuerit de eo protestata.
Nisi tamen id palam facere ob maximam reuerentiam non potuerit. *Idem.*
- 10 Metu reuerentialiu præsumitur, si ante consensus præstitam, maritum vel pater verberata intercescit. *Idem.*
Idem si importuna preces accessit. *Idem.*
- 11 Idem est, si ante et reuerentia pro persona conditione, vt index affirmauerit, metu illam consensus. *Idem.*
- 12 Consensus metu præsumitur adhibitus, ex quo lesio enormis sequuta est.
- 13 Metu reuerentialiu præsumitur, quando lex tacito ex consensu præiudicat.
- 14 Patrem filio reuere consuliisse præsumitur.
- 15 Filia a patre diffentente potest, cum ei indignum moribus, & tempus consensum eligat.
- 16 Consensus tacitus facilius tollitur quam expressus.
- 17 Expressum tacito fortius tollit.

DISSERAMVS nunc de alio genere metus, quem reuerentiali appellare solemus. Dubitari faspe contingit apud interpretes nostros, an mulier consensu alienationi rei dotalis vel simili a marito facta, metu, & vi consensisse præsumatur, ob eam reuerentiam, quam vxor marito præstare debet? Et magis receptum est, mulierem præsumi ipsa sponte, non autem vi ac metu consensisse. Non enim metus sola reuerentia illius præsumitur, & propterea alienatio illa non rescinditur. Ita Innocentius in causa matrimonii, de offi. delegat. c. in reuere, de sponsal. Bartolin. l. ad inuicem. C. quod metu causa. Abbas in c. cum contingat, in primo notat de iureiur. Alexand. in l. si cum dotes. 6. eo tempore, numer. 1. ff. soluto matrimonio. Iason in l. transactio, numer. 2. C. de transact. Et in consil. 3. numer. 6. lib. 1. Felinus in c. causam matrimonii, column. 2. de offi. deleg. Socinus. Sen. in consil. 263. numer. 2. Georgius Natta in c. quatuor, column. 2. numer. 10. de pelli. in 6. Curt. Lun. in l. interpretat, column. vlt. C. de transact. Anton. Capic. in decis. 159. numer. 34. Alciatus in c. cum contingat, in primo notat de iureiur. Roderic. Soares alleg. 24. in fine. Didacus Cossarui. in epitome de sponsal. parte 2. cap. 3. 6. numer. 4. Et scripsi in lib. 2. de arbitray indicium, casu 136. numer. 1. Quorum sententia satis probatur ex l. ad inuicem, C. quod metu causa, ubi metus non præsumitur iure, sed ex sola dignitate eius, cum quo contrahitur. Ita & in l. si per impressionem. C. eod. sanctum est, illa denum præsumi, contractum metu gestum cum magistra, si aliqua metus i impressio antecessit. Ergo contra non præsumitur metu celebratus contractus cum superiore, si nulla eius præcessit impressio. Et apertius probat constituto Iustiniani, in arch. vt immobilis ante scripta, in princ. et Nouella 6. Vt res immobilis. Et Constitutio Iustiniana, quod mulier renuntians iur. hypothecis super donatione propter nuptias assignatis, inducta videtur bladiis viri, & ob id recepta. Deinde subsungit Iustiniana, quod si post biennium iterum renuntiat, præsumitur iterum magis deliberata cognasse, atque ita deceptam non esse. Et propterea inferri confirmari primam illam donationem: Ex quo intelligimus hanc fecundam confirmationem, eodem matrimonio collante factam, non esse factam vi, vel metu: nec primam illam, cum tam eodem tempore ex eadem causa reuerentia.

Præterea hæc ipsa tradita probatur ex c. causam matrimonii, de offi. deleg. vbi Pont. Max. declarat, consensum mulieris verberibus afflicti, nullum esse, & ei detrimentum non esse, ob verberam precedentia. Ergo fecit est, si verbera non sunt adhibita. Et simile habetur in c. veniens, de consensu, coniuga. Et ibi accedit Abd. in c. infamante, in fin. qui clericus, vel vouens, cum dixit solum potestatem non arguitur metu.

Hic intelligimus male respondisse Aretin. in consil. 24. numer. 8. Ripam lib. 3. scriptum, cap. 11. numer. 8. & Soc. Lun. in consil. 47. numer. 32. lib. 1. Cum dixerunt, mulierem præsumi vi, vel metu consensisse prædicto viro suo alienari. Nec repugnat Lat. Prætor. 4. permittitur. ff. de minor. quia loquitur, quando index compellit debitorem, non ex sola sua maioriore, & reuerentia, fed præcepto.

Hæc sententia multo magis procedit, quando in actu ipsius consensus adhibitis ab vxore interueniunt eius affines, & sanguine coniuncti, nec alii in consensum. Et rursum, multo magis procedit dicta præsumptio, quando filia habitat seorsum a patre. Ita Crat. in consil. 114. numer. 4. Et 7.

Extenditur primo, vt procedat prædicta sententia, etiam in

consensu filie adhibito super contracta matrimonialia, dum præter eam matrimonium tradit. Nam et si consensus in ipso matrimonio magis purus requiritur, attamen i consensus ille non præsumitur metu hoc reuerentiali ita extortus, vt contractum ipsum matrimonii rescindat. Ita glossa in c. propter clericum, 20. numer. 3. in fine, in summa, in tit. de matrimonio, §. penult. vers. quando d. coactio. Cuius in consil. 1. tit. de sponsa. Abb. in c. veniens, lib. 1. de sponsal. Præpositus in c. non laicum, column. 4. et d. tit. Imol. in c. de sponsa, quod sententia d. Didaci in epitome de sponsal. parte secundā, cap. 3. 6. numer. 3. quod loci, numer. 5. consensu contrarium opinione Igoni in l. 3. de eleganter, numer. 176. ff. ad Senaius consil. Syllianum, ex l. si pater legem, ff. de iur. nuptia, quod verum Igoni aduersarius, si conueniat, & verum esse lectionem sequimur.

Extenditur secundo, vt procedat hæc sententia, etiam in filia, quæ consensus patri, qui cum i monialiter efficit. Non enim præsumitur consensus ille metu reuerentiali extortus: & ob id ingressus religionis non dissoluitur. Ita post alios Didac. in epitome de sponsa, in 2. part. cap. 3. 6. numer. 7. reuocatur contra opinionem Butry, Angeli, Aretini, Imole, Alex. 146. in fine, Marfilig.

Extenditur tertio, vt loci etiam habeat hæc sententia, t quando d. clam pramilla fuisse protellatio metus reuerentialis, vt si filia, vel vxor ante adhibitu consensum clam protellata fuisset, vim vel metum patri, ex patris, vel mariti reuerentia. Nam adhuc metus ille non præsumitur, & ob id contractus non rescinditur. Ita Bartolin. in l. qui in aliena, §. Celsus, ff. de acquir. in hered. & ibidem Iaf. Bald. in l. clari. C. de fideicom. ff. Alexan. in consil. 16. numer. 11. lib. 1. de c. causam matrimonii, de offi. delegat. & ibidem Dec. in u. s. item Decius in consil. 219. column. 3. Socinus. Sen. in consil. 159. numer. 15. lib. 1. Alciatus in c. cum contingat, in primo notat de iureiur. & Crat. in consil. 114. numer. 6. & in consil. 120. numer. 3. Ea est huius sententia ratioque, quod mulier hæc potuit palam protellari, & non est protellata, illa clandestina protellatio nil operatur. Et ideo consensus ille sius non irritatur, diuersum autem est, quando i ob maximam reuerentiam non potuit palam protellari. Nam tunc sufficeret protellatio clam facta. Ita Soc. Sen. in consil. 263. numer. 8. & p. lib. 2.

Declaratur primo, vt non procedat hæc præsumptio, quando maritus, vel pater, iam est minatus, t quod cum afficeret verberibus, nisi consensum præstaret. Nam tunc subsecutus consensus præsumitur metu adhibitus. Ita Bartolin. in l. 3. qui ante actum, ff. quæsumus rem actio non datur. Aretin. in consil. 24. numer. 7. Decius in l. in omnibus causis pro facta, numer. 2. ff. de leg. in l. 1. de iur. in summa, numer. 10. C. de pelli. & in c. vir, de appell. Alciatus in c. cum contingat, numer. 1. vers. secundū anpha, de iureiur. Ar. Gramma in decis. 103. numer. 85. & Didac. in epitome de sponsal. parte 2. 6. numer. 4. qui inuicem verbi d. §. 3. scribit idem esse, quando i preces importuna adhibuit sibi, nec ex iradatione afflicti in decis. 69.

Declaratur secundo, vt non procedat prædicta sententia, quando i talis acta erat reuerentia pro persone conditione, vt iudex altimare posset, metu vere illam consensisse: sicut ex Sacro Lun. in consil. 47. numer. 33. lib. 3. scripsi in commentariis de arbitray indicium, lib. 2. casu 136. numer. 8.

Declaratur tertio, si non habeat locum prædicta sententia, quā i ex eo consensu enormis lesio orta est. Nam tunc metu præsumitur adhibitus. Ita Crat. in consil. 174. contra opinionem Crat. 4. lib. 1. Aretin. in consil. 24. numer. 9. Socinus. Sen. in consil. 263. column. 3. numer. 41. lib. 2. Raimus in consil. 179. numer. 17. lib. 1. & in consil. 60. numer. 15. lib. 3. Decius in c. causam matrimonii, numer. 7. in fine, de offi. delegat. Capus in decis. 159. numer. 24. Alciatus in c. cum contingat, numer. 2. de iureiur. Socinus. Iunior in consil. 47. numer. 39. & in consil. 77. numer. 124. lib. 2. Albi in consil. 77. numer. 21. & in consil. 104. numer. 4. Crat. in consil. column. penult. in consil. 114. numer. 1. Caphal in consil. 34. numer. 31. & in consil. 142. numer. 39. lib. 1. Gramma in decis. 103. numer. 85. Roland. in consil. 114. numer. 131. lib. 4. & Didac. in epitome de sponsal. parte 2. cap. 3. 6. numer. 4. qui subsungit ex sententia Cypriensis, Aretini, & Cratetia, præstatam in locis, procedere etiam, quando adhibitu fuisset inuicem. Et alia ad declarationem scripsi in d. libro 2. de arbitray indicium, casu 136. numer. 9.

Declaratur quarto, vt locum non habeat, quando i lex præiudicaret ex tacito consensu. Nam tunc solus timor reuerentialis sufficit, vt præsumatur consensus ille metallicosus. Ita Bartolin. in l. qua datus, numer. 12. ff. soluto matrimonio, & in l. interpretat, numer. 4. C. de transact. Bald. in l. si sine. C. ad S. C. vlt. in fine. Decius in c. causam matrimonii, numer. 7. ff. de offi. delegat. & Alciatus in c. cum contingat, numer. 2. de iureiur. Nec obstat, quod ab hac opinione dissentiat Abb. & Butr. in c. nonne, de præsumpt. Alex. in l. interpretat, col. vlt. C. de transact. & in l. qua datus.

data ff. *si soluto matrimo*. & *idid*. *Isa. num. 96*. Nam horum argumentis facti sunt Dec. in d. *Isa. num. 96*. *maur.* qui inquit text. in c. vnico. §. por-
 16 rōs de despons. impub. lib. 6. procedere quia actus ille non crede-
 17 batur praediciendo filio: cum praesumatur pater recte consensisse
 filio, iuxta *Isa. num. 96*. §. *ad leg. l. de adulter.* Et in specie pro-
 bant. sed ea quae ff. de spons. *Cum* dixit, tū filiam p. posse a patre
 dissentire, cum et indigni moribus & turpem spōsum elegit. Non
 etiam vrget ratio illa, qua Abbas & sequaces vii sunt: quod si
 metus reuertens non impedit consensum expresse, nō etiam vi-
 detur impedire tacitum: cum eadem sit virtus taciti & expressi,
 18 *l. cum quid ff. si cert. per.* Nam respondetur ex eiusdem Decij senten-
 tia, consensum t. tacitū facilius expresso tolli & impediri. *1. inno. in*
c. extra quod metus caus. Et enim expresse t. fortius & potētius
 tacito, ff. *de expl. iur. ff. de iur. & legiti. Abb. in c. si diligenti, num. 25*
de iur. co. p. t. Dec. in l. in quarto notat. C. qui admittit. & in l. non vult
hæc esse, num. 10 ff. de regul. iur. & idem in rubric. extra de consensu.
num. 2. Et ad huius declarationis explanationem, aliqua etiam dicemus
 infra libro 7. in praesumptio. 45. vbi agemus, quando tacens consentire
 praesumatur.

PRAESVMTIO CXXVIII.

Metum & dolum abesse praesumi in eo, qui praesenti-
 bus sanguine coniunctis, vel amicis
 contraxit.

SVMARIA.

- 1 Contractus initus interuenientibus sanguine coniunctis & affinis,
 meto factus non praesumitur. Idem si solus interueniat iudex, num. 6.
 Quod & in vltimis voluntatibus habet locum, num. 7.
 Hancq. tam fortem praesumptionem esse, vt duobus testibus contrariū
 nequeat probari, num. 8.
 Nisi tamen persona talis sit, qua etiam amici praesentibus metū queat
 inferre, num. 9.
 Aut addit etiam enormis laeso, num. 10.
- 2 Tutoris gerentes negotium pupillorum, eorum propinquos expellere
 debent vt tutores sint.
- 3 Propinquorum praesentia verum tollat praesumptionem doli.
- 4 Loqui secundum veritatem aliud est, aliud facere verba secundum
 praesumptionem.
- 5 Mulierum aut minorum in contractibus, cor statuta propinquorum
 praesentiam requirit aut.

SUPERIORE praesumptione scriptis, metum non praesu-
 1 mit ob solam reuerentiam, vt actus rescindatur. Nunc dicimus
 omnem aliū metum, vel dolum non praesumi in eo qui t. con-
 traxit interuenientibus sanguine coniunctis, & affinis, vt vno
 verbo etiam supra attigimus. Hanc praesumptionem probat l. transa-
 ctionem, qua dicitur. C. de transact. vbi Dec. praesentem *Isa. num. 1*. *Barro.*
in l. siater a fratre, num. 31 ff. de condi. ind. Bald. in l. Polla. C. de his
quibus vi indig. & in l. i. C. de pradi. decurio. lib. 10. Angel. in consil.
215. Thema t. de ell. Alexand. in l. si cum dotem §. eo tempore ff. solu-
to matrimonio. Scem. Sem. in consil. 283. colum. 1. num. 10. versum. sed
adduc videtur lib. 2. Decius in l. singulari, num. 10 ff. si certum petat. &
in consil. 232. num. 3. in consil. 443. num. 14. & in consil. 463. num. 7. Cur-
tio Senior in consil. 44. super contingencia, colum. 5. versum. comprehen-
der praesentia. Isason in l. bonorum, num. 4. C. quidam viti. Petrasancita
in singul. 17. Rarius in consil. 170. num. 127. lib. 1. & in consil. 122. num. 12. lib.
4. & in consil. 31. num. 13. lib. 5. Marfil in singul. 477. praesentia. Paris in
consil. 96. num. 39. lib. 1. & in consil. 88. num. 35. lib. 3. Boetius quest. 100.
num. 7. Alciatus in tracta. de praesumpt. regul. 1. praesumpt. 21. & ibi
dem Nicol. Arlatia in additio. Crauet in consil. 114. num. 3. & Gramma in
decis. 66. num. 9.

Hinc cautela praebuit tutoribus Capolla in cautela 24 incipit,
 2 ratione quod quando negotium aliquod pro pupillis gerunt, cu-
 rent illud expediri coram propinquis, & amicis pupillorum, ne si
 contingant illos conueniri metu, vel dolo indolens esse ad con-
 tradendum, tutores ipsi molestia afficiantur a pupillis ipsis, vel a pu-
 pillorum auctoritate praesentibus autorem citat Bal-
 dum in l. Polla. C. de his quibus vi indig. & idem ibi annotatur
 Castr. & Isason. 7. qui manifeste censuerunt, omnem dolum ab-
 esse, praesumi in eorum, qui praesentibus consanguineis, & amicis
 pupilli contraxit. Idem docet *Isa. in l. in fin. C. de transact. & respon-*
dit Curt. Sen. in consil. 44. super contingencia, colum. 5. versum. comprobatur

praesentia idem scripsit Petrasancita in sing. 17. & Marfil in d. sing. 477.
 praesentia in fin.

Ceterum Alciatus in tracta. de praesumpt. reg. 1. praesumpt. 21. admi-
 tit quidem praesumptionem hanc quoad metum non autem qua-
 ad dolum. Inquit ille, quod simplex propinquorum t. praesentia,
 non tollit praesumptionem doli, quia verisimiliter propinqui illi
 3 poterūt ignorare consiliū tutoris, ad quod principaliter pertine-
 bat, arg. l. vii. ff. vii. sup. aduc. debet. & l. i. §. demotare ff. de ven. iur. h.
 Hac Alciatus consideratio vera non est: Cum verisimilis sit, pro-
 pinquos hos pro suo officio, & munere, diligentiā vii, vt intelli-
 gant, an dolum omnis acti, absque omnis fraudis & metus. Est sane
 praesumptio, quod quilibet sit vir bonus, & diligens. l. cum per. i. §. rogo. de leg. 2. & l. omnimodo, in prin. vbi glo. C. de iustici. regim. Non e-
 tiam obstat duae consideraciones Alciati ad l. transactionem. cū
 dixit, illam loqui in metu, quā doli differt. Cum possit quis etiā
 aperte, & coram populo decipi, l. i. in prin. ff. de dolo. quod in metu
 non contingit. Nam respondetur, fieri quidem posset, quod doli
 quis etiam coram populo decipiatur: cum magna esse possit ali-
 cuius calliditas, & versutia, l. i. ff. de doli. sed dicimus non esse veri-
 mile, atque ita non praesumi. Aliud est secundum ipsam t. verita-
 tem loqui, iuxta quam argumentatur Alciatus: Aliud est secun-
 dum ipsam praesumptionem verba facere, sicuti de ea nos agimus.
 Non etiam obstat secunda consideratio Alciati, cū dixit, quod
 sicuti, non obstante tali praesentia admittuntur apertissimi pro-
 4 bationes, vt tradunt glo. & Doli in d. l. transactionem. Ita admitti
 debent praesumptiones iuris, quae apertissimis probationibus aequi-
 pollent, l. Imperator, de legat. 1. Non, inquam, obstat hac confidera-
 tio, quandoquidem (vt diximus) nulla hic repugnat praesumptio:
 imo stat propinquorum praesentia, vt supra demonstrauimus. Ex
 praedicta quoque iuris praesumptione inferitur ratio, quae statu-
 ta requirant in contractibus mulierum, vel minorum praesentiam
 propinquorum: Est sane t. ratio, quia ex eorum praesentia tollitur
 5 omnis praesumptio metus, & doli: scilicet rationem hanc perpendit
 Bart. & Bald. in d. l. transactionis. C. de transact. Idem Bald. in l. 2. §. 9. C. de
 rescind. vend. & in l. 2. ad fin. C. de adop. l. ad fin. d. l. transactionis. 3. Cū
 verō statuta requirunt in contractibus minorum, vel mulierum
 propinquorum consensum: id ea ratione constitutum est, quia
 praesumptio est, quod proximiores ei erunt diligentiones, ne
 fraud, vel doli aliquis committatur, ex quo ad eos pertinet suc-
 cessio illius minoris, vel mulieris. Ita Bart. & Bald. in d. l. transactionis &
 ibi. l. Isason. 3. ver. subiungunt, & c.

Extenditur primò hac praesumptio, vt locum habeat non so-
 lum, quando interuenit praesentia propinquorum, sed etiam quan-
 do interuenit t. solus iudex. Ita Barro in d. l. siater a fratre, num. 31. ff.
 6 de cond. ind. obli. & in l. i. C. de pradi. decurio lib. 10. Ange. & Imola in l.
 1. §. fuit questum ff. ad Trebell. Alexand. in consil. 10. colum. 1. lib. 5. l. Isason
 d. l. transactionis. num. 1. C. de transact. post Alexan. ibi in fin. Barb. in consil.
 53. col. 6. lib. 2. Curt. iun. in consil. 67. num. 3. in fin. Petrasancita in sing. 17.
 Paris in consil. 10. num. 6. 13. lib. 1. Crauet in consil. 14. num. 4. Gramma in
 decis. 66. num. 10. & ibidem num. 25. declarat non sufficere, quando hic
 index, vel Prator interueniret tanquam iudex. Idem Gramma in decis.
 103. num. 62.

Extenditur secundò, vt praesumptio ista locum habeat non
 solum in contractibus, sed etiam in t. vltimis dispositionibus: si-
 7 eum quis praesentibus propinquis, & sanguine coniunctis, testifi-
 camentum conficit, praesumitur sua sponte, non autem dolo & me-
 tu compulsus ita disponente. Ita Bal. in l. i. num. 8. in fin. C. si quis aliquem
 testari probet. & Nicol. Arlatia in additio. ad Alciatus in tracta. de praesumpt.
 reg. 1. praesumpt. 21.

Extenditur tertio, vt locum habeat, etiam si duorum testimo-
 8 nio t. vellet probare hac mulier, vel minor, quod metu consen-
 serit. Nam testimonium duorum non sufficit. Ita Spec. in tit. de probat.
 §. vii. in fin. Bald. & Castr. in l. transactionis. C. de transact. Curt. Sen. in
 consil. 44. super contingencia. col. 6. ver. & beneficiat. Et Marfil in sing. 528.
 & Gram. in decis. 103. num. 65.

Declaratur primò, vt non habeat locū hac praesumptio, quan-
 do t. persona, cum qua actus celebratur, eiusmodi est, vt verisimi-
 9 liter inferre possit metum etiam praesentibus consanguineis & a-
 micis, vt in tyranno. Ita respondit collegium Perusinum, vt est relatu-
 inter consilia Angeli in consil. 210. Repertur in quadam. Idem affirmamus
 l. Isason in d. l. transactionis. num. 1. versum a quando C. de transact. Dec. in consil.
 219. in fin. Marfil in sing. 673. Nonnulli. Bart. q. 100. num. 3. & Gramma in
 decis. 103. num. 64.

Declaratur secundò, vt locum non habeat hac praesumptio,
 10 quando adest t. enormis laeso. Nam tunc, non obstante propin-
 quorum

quorū presentia praesumitur metu, vel dolo celebratus cōtractus.
Ita Coftr. in conf. 177. contra superius confuta. lib. 2. Ruin. in conf. 173. nu.
17. lib. 1. Mañ. in fmg. 673. N. Nouall. verf. 2. praedicta limitat. Ripa lib. 3. re-
fponforum. c. 13. num. 15. Bart. q. 100. num. 9. Alciat. in reffpon. 291. num. 3.
& in reff. 319. num. 3. Hinc dicit Bart. in Interp. fciat. nu. 2. C. de tranf. ad.
nem praefum. cum quis dedit magnum pro paruo.

PRAESUMPTIO CXXIX.

Cessio actionum quibus coniecturis, & praesumptio-
nibus, detegatur ficta, & simulata.

SYMMARIA.

1. Titulum de redemptionibus lex multum suspicatur.
2. Cessio actionum modico facta pretio, praesumitur simulata, & solum pro numerata quantitate coniectatur cessionario.
3. Et quod iur. si sic hac praesumptio, nu. 3.
4. Pretij tenuitas in aliohomo cessione quando confideretur.
5. Cessio actionum modico pretio, simulata praesumitur, cessio pro parte etiam permittitur.
6. Et locum id habere etiam in hereditaria venditione, nu. 6.
7. Procedere etiam in sola praesumptione de cedendo, nu. 7.
8. Nec cessare, licet ius auerit interueniat, nu. 8.
9. Cessio actionum quibus in casibus non praesumitur simulata. num. 10. cum seq.
10. Cessio actionum ob modicum pretium simulata non praesumitur, quando alio coniectura confert, iusta de causis factam esse.
11. Et quae sunt causae iustae, nu. 17. & 18.
12. Cessio actionum ficta praesumitur, quando de pretij numeratione constat solum cessione cedentis & cessionary.
13. Idq. praesertim si post cessionem aliquam pretij partem cedens receperit, nu. 21.
14. Limitatur tamen quoad cum solum conuenit a quem sic cessio, non autem contra cedentem, cum tunc cessio, nu. 22.
15. Quamuis post instrumentum cessionis iura conficiantur, fiat numerata, nu. 23. vel habita fuerit fides de pretio, nu. 24.
16. Cessio simulata praesumitur, si numerata non sit quidem pretium in cessione actum, illud tamen cedens deinde constituit cessionario.
17. Cessio simulata praesumitur, quando cedens sinit cessionarium suum contra eum, & idem, ex tali causa, cessio actiones contra suum aduersarium.
18. Alioquin cessio pro parte venditae, & pro parte donata, facit praesumptionem simulatam.
19. Limitatur, quando persona quibus venditur, & donatur, essent diuersae, nu. 26.
20. Cessio solum apparet, quod titulus facta sit praesumitur simulata.
21. Solamq. cessionem non inferri titulum, ut casus verus praesumatur.
22. Titulus dicitur satis constare, quando ex coniectura colligi potest.
23. Emptio & venditio praesumitur, ubi fit merces de pretio.
24. Excessio quando te quiritur, sufficit praesumptio.
25. Idq. ampliat etiam quando titulus inferretur, nu. 33.
26. Item, etiam si constat per solum cessionem de iusto titulo oneroso, nu. 34.
27. Limitatur tamen, quando titulus de titulo lucrativo, etiam per sola partem cessionem, nu. 35.
28. Alioquin cessio potiori, praesumitur cessio cessionem simulatam.
29. Limitatur tamen, quando cessio esset facta potiori commisso sanguine, nu. 39.
30. Limitatur etiam, ubi ob crimen carceratus post se cedere suae actioni, aduersus suos debitores, nu. 41.
31. Potentior ille dicitur qui potest aduersarium terrene.
32. Potentior an dicatur in quod iudicio committitur potest, iudicio arbitrio relinquatur.
33. Cuius rei reliquum potest finiri, & descenditibus potentioribus.
34. Proxime & tacite iuratur etiam contra quem ceduntur actiones, tollit praesumptionem simulatam contra actum.
35. Nec non cessio iurum & alienum accessorio facta, ratione precedentis contractus, nu. 46.

1. **I**tem redemptores curare solent, quod magis vexent eos, qui lites excitantur, actiones illi cedi: quare lex i multum de his suspicatur, itaque multis coniecturis, & praesumptionibus detegi posse fictas, & simulatas has cessionesque sic detegere licet, & inane sunt.

Memo. Praesumptio.

Prima itaque est praesumptio & coniectura, quando constat cessionem factam fuisse tunc modico de pretio. Nam tunc cessione simulata praesumitur, quatenus excedit numeratam quantitatem, pro qua sola actio coniectatur cessionario. Ita statuta Anastasius in l. per diuersas. Et tunc illis verbis, Ita tamen, ubi si quid datus pecuni; huiusmodi faber cessionem, si quae ad ipsam contemum solutur non pecuniarum quantitatem, & vnde tamen, cum ad res exerce permutatur. Hae Anastasius, qui hanc edidit constitutionem in odium sedimentum lites, hinc in l. si a iura verba si cessionem, & respondendum sicut in conf. 24. num. 18. Alciat. in conf. 173. num. 9. Horum enim redemptorum officium odiosum & inuidiosum recte appellat Cuiacius in lib. 8. obseruat. cap. 31. qui de his egregia aliqua memoria prodidit. Hanc esse iuris praesumptionem scripsit Ioan. Andr. in additionib. ad Specul. in tit. de praesumpt. §. fides, num. 5. vers. In praedictis. & cor. C. collata in tra. de simulatione contra duos, num. 99. & Alciat. in reffpon. 22. num. 13. His ceditur statutum Papae 135. in ciuilibus. rati. de cessione iurum, & cum statuit, pretium debere actualiter numerari.

Nec quale pretium esse debet, appareat, intelligi debet de iusto & legitimo. Pretij tenuitas consideratur, quando delictis impensis, quae fieri possent ad consequendam rem, cuius actiones cedat sunt, adhuc tenue apparet pretium. Ita Bart. in l. per diuersas, num. 6. & ibidem Baldus, num. 10. post glossam ibi. at 3. ita actio assignari debet, de d. a. in p. q. 1. & q. 2. & q. 3. & q. 4. & q. 5. & q. 6. & q. 7. & q. 8. & q. 9. & q. 10. & q. 11. & q. 12. & q. 13. & q. 14. & q. 15. & q. 16. & q. 17. & q. 18. & q. 19. & q. 20. & q. 21. & q. 22. & q. 23. & q. 24. & q. 25. & q. 26. & q. 27. & q. 28. & q. 29. & q. 30. & q. 31. & q. 32. & q. 33. & q. 34. & q. 35. & q. 36. & q. 37. & q. 38. & q. 39. & q. 40. & q. 41. & q. 42. & q. 43. & q. 44. & q. 45. & q. 46. & q. 47. & q. 48. & q. 49. & q. 50. & q. 51. & q. 52. & q. 53. & q. 54. & q. 55. & q. 56. & q. 57. & q. 58. & q. 59. & q. 60. & q. 61. & q. 62. & q. 63. & q. 64. & q. 65. & q. 66. & q. 67. & q. 68. & q. 69. & q. 70. & q. 71. & q. 72. & q. 73. & q. 74. & q. 75. & q. 76. & q. 77. & q. 78. & q. 79. & q. 80. & q. 81. & q. 82. & q. 83. & q. 84. & q. 85. & q. 86. & q. 87. & q. 88. & q. 89. & q. 90. & q. 91. & q. 92. & q. 93. & q. 94. & q. 95. & q. 96. & q. 97. & q. 98. & q. 99. & q. 100. & q. 101. & q. 102. & q. 103. & q. 104. & q. 105. & q. 106. & q. 107. & q. 108. & q. 109. & q. 110. & q. 111. & q. 112. & q. 113. & q. 114. & q. 115. & q. 116. & q. 117. & q. 118. & q. 119. & q. 120. & q. 121. & q. 122. & q. 123. & q. 124. & q. 125. & q. 126. & q. 127. & q. 128. & q. 129. & q. 130. & q. 131. & q. 132. & q. 133. & q. 134. & q. 135. & q. 136. & q. 137. & q. 138. & q. 139. & q. 140. & q. 141. & q. 142. & q. 143. & q. 144. & q. 145. & q. 146. & q. 147. & q. 148. & q. 149. & q. 150. & q. 151. & q. 152. & q. 153. & q. 154. & q. 155. & q. 156. & q. 157. & q. 158. & q. 159. & q. 160. & q. 161. & q. 162. & q. 163. & q. 164. & q. 165. & q. 166. & q. 167. & q. 168. & q. 169. & q. 170. & q. 171. & q. 172. & q. 173. & q. 174. & q. 175. & q. 176. & q. 177. & q. 178. & q. 179. & q. 180. & q. 181. & q. 182. & q. 183. & q. 184. & q. 185. & q. 186. & q. 187. & q. 188. & q. 189. & q. 190. & q. 191. & q. 192. & q. 193. & q. 194. & q. 195. & q. 196. & q. 197. & q. 198. & q. 199. & q. 200. & q. 201. & q. 202. & q. 203. & q. 204. & q. 205. & q. 206. & q. 207. & q. 208. & q. 209. & q. 210. & q. 211. & q. 212. & q. 213. & q. 214. & q. 215. & q. 216. & q. 217. & q. 218. & q. 219. & q. 220. & q. 221. & q. 222. & q. 223. & q. 224. & q. 225. & q. 226. & q. 227. & q. 228. & q. 229. & q. 230. & q. 231. & q. 232. & q. 233. & q. 234. & q. 235. & q. 236. & q. 237. & q. 238. & q. 239. & q. 240. & q. 241. & q. 242. & q. 243. & q. 244. & q. 245. & q. 246. & q. 247. & q. 248. & q. 249. & q. 250. & q. 251. & q. 252. & q. 253. & q. 254. & q. 255. & q. 256. & q. 257. & q. 258. & q. 259. & q. 260. & q. 261. & q. 262. & q. 263. & q. 264. & q. 265. & q. 266. & q. 267. & q. 268. & q. 269. & q. 270. & q. 271. & q. 272. & q. 273. & q. 274. & q. 275. & q. 276. & q. 277. & q. 278. & q. 279. & q. 280. & q. 281. & q. 282. & q. 283. & q. 284. & q. 285. & q. 286. & q. 287. & q. 288. & q. 289. & q. 290. & q. 291. & q. 292. & q. 293. & q. 294. & q. 295. & q. 296. & q. 297. & q. 298. & q. 299. & q. 300. & q. 301. & q. 302. & q. 303. & q. 304. & q. 305. & q. 306. & q. 307. & q. 308. & q. 309. & q. 310. & q. 311. & q. 312. & q. 313. & q. 314. & q. 315. & q. 316. & q. 317. & q. 318. & q. 319. & q. 320. & q. 321. & q. 322. & q. 323. & q. 324. & q. 325. & q. 326. & q. 327. & q. 328. & q. 329. & q. 330. & q. 331. & q. 332. & q. 333. & q. 334. & q. 335. & q. 336. & q. 337. & q. 338. & q. 339. & q. 340. & q. 341. & q. 342. & q. 343. & q. 344. & q. 345. & q. 346. & q. 347. & q. 348. & q. 349. & q. 350. & q. 351. & q. 352. & q. 353. & q. 354. & q. 355. & q. 356. & q. 357. & q. 358. & q. 359. & q. 360. & q. 361. & q. 362. & q. 363. & q. 364. & q. 365. & q. 366. & q. 367. & q. 368. & q. 369. & q. 370. & q. 371. & q. 372. & q. 373. & q. 374. & q. 375. & q. 376. & q. 377. & q. 378. & q. 379. & q. 380. & q. 381. & q. 382. & q. 383. & q. 384. & q. 385. & q. 386. & q. 387. & q. 388. & q. 389. & q. 390. & q. 391. & q. 392. & q. 393. & q. 394. & q. 395. & q. 396. & q. 397. & q. 398. & q. 399. & q. 400. & q. 401. & q. 402. & q. 403. & q. 404. & q. 405. & q. 406. & q. 407. & q. 408. & q. 409. & q. 410. & q. 411. & q. 412. & q. 413. & q. 414. & q. 415. & q. 416. & q. 417. & q. 418. & q. 419. & q. 420. & q. 421. & q. 422. & q. 423. & q. 424. & q. 425. & q. 426. & q. 427. & q. 428. & q. 429. & q. 430. & q. 431. & q. 432. & q. 433. & q. 434. & q. 435. & q. 436. & q. 437. & q. 438. & q. 439. & q. 440. & q. 441. & q. 442. & q. 443. & q. 444. & q. 445. & q. 446. & q. 447. & q. 448. & q. 449. & q. 450. & q. 451. & q. 452. & q. 453. & q. 454. & q. 455. & q. 456. & q. 457. & q. 458. & q. 459. & q. 460. & q. 461. & q. 462. & q. 463. & q. 464. & q. 465. & q. 466. & q. 467. & q. 468. & q. 469. & q. 470. & q. 471. & q. 472. & q. 473. & q. 474. & q. 475. & q. 476. & q. 477. & q. 478. & q. 479. & q. 480. & q. 481. & q. 482. & q. 483. & q. 484. & q. 485. & q. 486. & q. 487. & q. 488. & q. 489. & q. 490. & q. 491. & q. 492. & q. 493. & q. 494. & q. 495. & q. 496. & q. 497. & q. 498. & q. 499. & q. 500. & q. 501. & q. 502. & q. 503. & q. 504. & q. 505. & q. 506. & q. 507. & q. 508. & q. 509. & q. 510. & q. 511. & q. 512. & q. 513. & q. 514. & q. 515. & q. 516. & q. 517. & q. 518. & q. 519. & q. 520. & q. 521. & q. 522. & q. 523. & q. 524. & q. 525. & q. 526. & q. 527. & q. 528. & q. 529. & q. 530. & q. 531. & q. 532. & q. 533. & q. 534. & q. 535. & q. 536. & q. 537. & q. 538. & q. 539. & q. 540. & q. 541. & q. 542. & q. 543. & q. 544. & q. 545. & q. 546. & q. 547. & q. 548. & q. 549. & q. 550. & q. 551. & q. 552. & q. 553. & q. 554. & q. 555. & q. 556. & q. 557. & q. 558. & q. 559. & q. 560. & q. 561. & q. 562. & q. 563. & q. 564. & q. 565. & q. 566. & q. 567. & q. 568. & q. 569. & q. 570. & q. 571. & q. 572. & q. 573. & q. 574. & q. 575. & q. 576. & q. 577. & q. 578. & q. 579. & q. 580. & q. 581. & q. 582. & q. 583. & q. 584. & q. 585. & q. 586. & q. 587. & q. 588. & q. 589. & q. 590. & q. 591. & q. 592. & q. 593. & q. 594. & q. 595. & q. 596. & q. 597. & q. 598. & q. 599. & q. 600. & q. 601. & q. 602. & q. 603. & q. 604. & q. 605. & q. 606. & q. 607. & q. 608. & q. 609. & q. 610. & q. 611. & q. 612. & q. 613. & q. 614. & q. 615. & q. 616. & q. 617. & q. 618. & q. 619. & q. 620. & q. 621. & q. 622. & q. 623. & q. 624. & q. 625. & q. 626. & q. 627. & q. 628. & q. 629. & q. 630. & q. 631. & q. 632. & q. 633. & q. 634. & q. 635. & q. 636. & q. 637. & q. 638. & q. 639. & q. 640. & q. 641. & q. 642. & q. 643. & q. 644. & q. 645. & q. 646. & q. 647. & q. 648. & q. 649. & q. 650. & q. 651. & q. 652. & q. 653. & q. 654. & q. 655. & q. 656. & q. 657. & q. 658. & q. 659. & q. 660. & q. 661. & q. 662. & q. 663. & q. 664. & q. 665. & q. 666. & q. 667. & q. 668. & q. 669. & q. 670. & q. 671. & q. 672. & q. 673. & q. 674. & q. 675. & q. 676. & q. 677. & q. 678. & q. 679. & q. 680. & q. 681. & q. 682. & q. 683. & q. 684. & q. 685. & q. 686. & q. 687. & q. 688. & q. 689. & q. 690. & q. 691. & q. 692. & q. 693. & q. 694. & q. 695. & q. 696. & q. 697. & q. 698. & q. 699. & q. 700. & q. 701. & q. 702. & q. 703. & q. 704. & q. 705. & q. 706. & q. 707. & q. 708. & q. 709. & q. 710. & q. 711. & q. 712. & q. 713. & q. 714. & q. 715. & q. 716. & q. 717. & q. 718. & q. 719. & q. 720. & q. 721. & q. 722. & q. 723. & q. 724. & q. 725. & q. 726. & q. 727. & q. 728. & q. 729. & q. 730. & q. 731. & q. 732. & q. 733. & q. 734. & q. 735. & q. 736. & q. 737. & q. 738. & q. 739. & q. 740. & q. 741. & q. 742. & q. 743. & q. 744. & q. 745. & q. 746. & q. 747. & q. 748. & q. 749. & q. 750. & q. 751. & q. 752. & q. 753. & q. 754. & q. 755. & q. 756. & q. 757. & q. 758. & q. 759. & q. 760. & q. 761. & q. 762. & q. 763. & q. 764. & q. 765. & q. 766. & q. 767. & q. 768. & q. 769. & q. 770. & q. 771. & q. 772. & q. 773. & q. 774. & q. 775. & q. 776. & q. 777. & q. 778. & q. 779. & q. 780. & q. 781. & q. 782. & q. 783. & q. 784. & q. 785. & q. 786. & q. 787. & q. 788. & q. 789. & q. 790. & q. 791. & q. 792. & q. 793. & q. 794. & q. 795. & q. 796. & q. 797. & q. 798. & q. 799. & q. 800. & q. 801. & q. 802. & q. 803. & q. 804. & q. 805. & q. 806. & q. 807. & q. 808. & q. 809. & q. 810. & q. 811. & q. 812. & q. 813. & q. 814. & q. 815. & q. 816. & q. 817. & q. 818. & q. 819. & q. 820. & q. 821. & q. 822. & q. 823. & q. 824. & q. 825. & q. 826. & q. 827. & q. 828. & q. 829. & q. 830. & q. 831. & q. 832. & q. 833. & q. 834. & q. 835. & q. 836. & q. 837. & q. 838. & q. 839. & q. 840. & q. 841. & q. 842. & q. 843. & q. 844. & q. 845. & q. 846. & q. 847. & q. 848. & q. 849. & q. 850. & q. 851. & q. 852. & q. 853. & q. 854. & q. 855. & q. 856. & q. 857. & q. 858. & q. 859. & q. 860. & q. 861. & q. 862. & q. 863. & q. 864. & q. 865. & q. 866. & q. 867. & q. 868. & q. 869. & q. 870. & q. 871. & q. 872. & q. 873. & q. 874. & q. 875. & q. 876. & q. 877. & q. 878. & q. 879. & q. 880. & q. 881. & q. 882. & q. 883. & q. 884. & q. 885. & q. 886. & q. 887. & q. 888. & q. 889. & q. 890. & q. 891. & q. 892. & q. 893. & q. 894. & q. 895. & q. 896. & q. 897. & q. 898. & q. 899. & q. 900. & q. 901. & q. 902. & q. 903. & q. 904. & q. 905. & q. 906. & q. 907. & q. 908. & q. 909. & q. 910. & q. 911. & q. 912. & q. 913. & q. 914. & q. 915. & q. 916. & q. 917. & q. 918. & q. 919. & q. 920. & q. 921. & q. 922. & q. 923. & q. 924. & q. 925. & q. 926. & q. 927. & q. 928. & q. 929. & q. 930. & q. 931. & q. 932. & q. 933. & q. 934. & q. 935. & q. 936. & q. 937. & q. 938. & q. 939. & q. 940. & q. 941. & q. 942. & q. 943. & q. 944. & q. 945. & q. 946. & q. 947. & q. 948. & q. 949. & q. 950. & q. 951. & q. 952. & q. 953. & q. 954. & q. 955. & q. 956. & q. 957. & q. 958. & q. 959. & q. 960. & q. 961. & q. 962. & q. 963. & q. 964. & q. 965. & q. 966. & q. 967. & q. 968. & q. 969. & q. 970. & q. 971. & q. 972. & q. 973. & q. 974. & q. 975. & q. 976. & q. 977. & q. 978. & q. 979. & q. 980. & q. 981. & q. 982. & q. 983. & q. 984. & q. 985. & q. 986. & q. 987. & q. 988. & q. 989. & q. 990. & q. 991. & q. 992. & q. 993. & q. 994. & q. 995. & q. 996. & q. 997. & q.

des. Ita probat text. d. l. per diuersas ibi, *exceptio filicet cessionum*, quia inter cohæredes pro actionibus hæreditariis fieri contingit. Et notandum annotant Bart. & Bald. & Salic. *col. 2. Alciat. in respo. 122. num. 6. & Gabriel. in d. concul. 5. num. 6.* Et cum iure hoc communi consensit statum prædictum Papie rubric. de *cessionum iurium*.

21 Secundus est casus, quando creditor t. suo debitore pro suo credito cessionem recipit. Ita legitur in d. l. per diuersas ibi, *et hoc quicquid, vel creditor, pro debito suum accepit*. Et Doctores ibi annotant, & Gabriel. qui supra num. 7. *quæ resenfer etiam Arctin. in conf. 136. col. 2.*

22 Tertius casus, quando is qui rem t. alienam possidens sibi aliquæ causâ obligatam recepit cessionem, pro maiori sui munimine & cautione. Ita habetur in d. l. per diuersas ibi, *vel si quis res alienas possidet, pro debito suum accepit, sed si confiteri autem munimine ac cautione accepta. Et casum huius annotant Castren. ibi col. pen. & Odo. in d. concul. 5. num. 8. & Alciat. in respo. 122. num. 5.*

23 Quartus est casus quando t. sit cessionis inter legatarios seu fidei committarios. Sic habetur in d. l. per diuersas ibi, *in eum huius, quas inter legatarios seu fidei committarios, quibus debitas, vel actiones suæ alias edicte sunt, pro sui heredes efficit. Et casum huius annotant ibi Doct. & Gabriel. qui supra num. 9. quæ resenfer, & Guider. in concul. 12. de aq. hæred. Et idem dicendum est in alijs casibus prædictis similibus*

24 fidei in cessione facta t. inter socios. Nam similis est hic casus illi primo, quando cello fit inter cohæredes, qui socij hereditatis dicuntur. Ita in hisse annotant Salicet. in d. l. per diuersas col. 3. *verum nota ex litera.* Est etiam similis illi quarto, quando fit inter t. fidei committarios, cui & ipsi sociorum nomen obtingit. Et in specie cessionis facta inter socios scripsit Bart. Bald. & Salic. in d. l. per diuersas. Gabriel. in d. concul. 5. num. 12. & num. 13. vbi & de habentibus rem communem. Idem respondit Alciat. in d. respo. 122. num. 3.

25 Et his declarat iuram prædictum statum Papie de cessione iurium. Isti enim de cessione, que fit inter cohæredes, mentionem tantum modo faciunt, non tamen excludit supradictas, quæ à iure communi admittuntur.

26 Declaratur secundò, vt locum non habeat hæc iuræ præsumptio, & coniectura, quòd t. & alij coniecturis constat cessionem factam fuisse iustus de causis, nõ autem animi vexandi eum, contra quem facta fuit. Ita gloriatur d. l. per diuersas. in verbi, *veditioni, & ibi Bart. in l. opposit. & ibidem Cynus. & Ioan. Fabri. & alij resenfer Gabriel. in d. concul. 5. num. 14. Et nota, quod Alciat. in d. respo. 122. num. 2.* Est enim dispositio d. l. per diuersas, fundata (vt diximus) in præsumptione, scilicet etiam tractum Cynus. Angel. col. 2. Castren. col. 2. Salicet. col. 2. & alij resenfer Gabriel. in d. concul. 5. num. 31. Iustæ causæ exemplum afferri solet in t. paupere, qui ea ob causam iustæ causæ, cum ipse ob suis inopiis consequi nequeat, quod suum est. Ita Specul. in tit. de cessione actuum. col. 8. Alber. in d. l. per diuersas. Socin. Sen. in conf. 170. num. 3. in fine. lib. 2. & Gabriel. ibi supra. num. 14. in fi. qui resenfer in d. l. per diuersas in fi. diffinitio. Iustæ etiam est causa, t. quando fit transactio. Ita Rota in conf. 126. col. pen. lib. 3. & Alciat. in d. respo. 122. vbi. 3. res. quia. Iustam etiam causam existimauit Alciat. in respo. 122. ubi. 9. quando fit iam obligationis habuerit initium in iua persona, & ipse semper bona fide fe habuit.

27 Causæ est præsumptio, & coniectura simulata fictæque cessionis, quando t. de numeratione pretij etiam illi solum constat cessione cedentis, & cessionarij. Ita Bartolus in distal. per diuersas in p. post Bellasium, Bartegem. num. Raynerium, & Iacobum de Arera. Et dixit Bart. per plures ita conclusi. *fi & Bald. in l. 2. num. 5. in fine. C. ne liceat potestati* Perusij plures iussu indicium secundum hæc equiuocum. Quam quidem probatur etiam Angel. Cusien. Salicet. Rota. Romana. Guido Papæ. Corneus. & Socin. Sen. quæ resenfer Gabriel. in d. concul. 5. num. 21. Et illa accessit Roma in conf. 36. num. 9. Alex. in conf. 36. col. 1. lib. 2. Barbat. in conf. 2. col. 3. lib. 3. Socin. Sen. in conf. 1. col. 4. Verus. Solum. lib. 1. & in conf. 4. col. 3. res. 3. etiam lib. 3. Tirag. in l. firmum. cum in verbo, *donatione*. num. 77. C. de rebus. donat. & in tr. de retractu. conf. 6. §. gloss. 1. num. 87. Crasset. in conf. 145. num. 3. Cate iam. Extra in memorali in verbo. *redire*. in p. etiam.

28 Et his constat hanc esse magis receptam sententiam, etsi ab ea differens sit Bald. in d. l. 2. num. 5. Cate in art. potestati qui eiusdem opinionionis commemorat Specul. & subingit, qui plures aduocatos Florentinos affirmasse, & vbi fœderis esse receperunt. Idem Bal. in l. Deo in d. l. 2. C. de rebus. & Alex. & in conf. 161. Quidam Laurentius lib. 2. illo tamen in responso Baldus loquitur, quando cello actionum fit ob causam antecedentis negotij, gelli nomine cessionarij. Quæ iure per nullum excusant. Sed Baldum in d. l. 2. secuti

sunt Castren. in conf. 393. Presidentia. in fine. lib. 2. Fulgosius in conf. 205. Arctin. in conf. 136. col. 2. Alexand. in additum. ad Bartol. in d. l. per diuersas, qui dixit se ita ex facto respondisse, & Tiracquel. de retractu. conf. 6. §. gloss. 1. num. 86. alios refert & declarat.

Et ideo recte statuit statum prædictum Papie de cessione iurium, auctorem pretij numerationem fieri debere. Et hæc quidem præsumptio locum habet multo magis, quando t. cedens, qui contulit se et recepte pretium, post ipsam cessionem partem aliquam ipsius pretij recipit. Nam tunc multo magis arguitur simulatio, & fictio. Ita Bald. in d. l. vlt. C. mand. sic de cessione doctis tradit Roman. in singul. 26. Quæ si conuener, & scripsi supra in præsumpt. 122. num. 84.

29 Declaratur hæc præsumptio & coniectura, vt locum habeat quoad eum, contra quem facta fuit cello: non autem quoad cedentem, qui cello noceat. Ita Bart. in d. l. per diuersas in x. 12. res. & hoc verum, quæ resenfer Socin. in conf. 136. col. 1. lib. 2. laf. in 5. fuerat. num. 81. in l. 1. de ad.

Declaratur secundò, vt locum non habeat, quando t. confectio cessionis instrumentum, etiam ex interuallo pretium numeratur. Nam tunc fulticit. Ita Bart. in d. l. per diuersas in x. ibi, qui dixit si sciatum in l. 1. Anst. C. mand.

Declaratur terciò, vt non procedat hæc præsumptio, quando t. habita est fides de pretio. Ita Bald. in d. l. per diuersas in x. 17. & ibi Salic. q. 4. Guido Papæ q. 367. & Gabr. in d. concul. 5. num. 27.

29 Tertia est præsumptio, & coniectura fictæ simulataque cessionis, t. quando in ipso cessionis actu numeratur fuit pretium, deinde paulo post cedens illud restituit cessionario. Ita Bart. in d. l. per diuersas in x. 27. & Bald. num. 23. Riminald. Sen. in conf. 107. num. 1. lib. 3. Affili. in c. 1. prin. num. 42. de fœderis de inuen. leg. con. & Socin. num. in conf. 97. num. 75. lib. 2. & hæc præsumptionem approbauit prædictum statum Papie de cessione iurium.

Quarta est præsumptio, & coniectura fictæ simulataque cessionis, quando cedens t. finxit cessionarium esse suum creditor, & deinde causa illius crediti et cessionis actionis contra ipsum aduersarium. Ita Bart. in d. l. per diuersas in x. 29. C. mand. Roman. in conf. 455. num. 1. qui idem esse respondit, quando pro parte finxit cedens, illum cessionarium esse suum creditorum Fulgosius in conf. 205. Arctin. in conf. 36. col. 1. 2. res. & in conf. 97. in secunda de iur.

Quinta est præsumptio, & coniectura fictæ simulataque cessionis, quando t. actiones cessat pro parte venditæ, & pro parte donatæ fuerunt. Ita fincitur est in l. vlt. C. mand. quæ edita fuit à Iustiniano ad correctionem dicte l. per diuersas. Cum enim Anastasius in d. l. per diuersas concessisset cessionem actionum ritulo emptiois, iusto numerato pretio, vel titulo donationis: Redemptores litium, qui omnia mala nouerunt, ad eludendam dicte l. per diuersas, functionem, excogitauerunt tres fraudes: Quarum prima fuit, quod in eodem instrumento cessionis pro parte venderetur, & pro parte donaretur. Secunda, quod pro vna parte venderetur vni, & pro altera parte donaretur alteri interpositæ personæ. Tertia fuit, quod expresse donaretur in totâ vni: sed cum reciperetur aliquid nomine pretij. Has fraudes damnauit Iustinianus in l. vlt. statuens, tribus his casibus fraudem præsumit: Et cessionarium agere non possit, nisi vsque ad iustum pretium. Ita fincitur Bart. in d. l. per diuersas in x. 5. & in l. 2. declarat Bald. in d. l. vlt. col. 1. idem in l. vlt. C. ne liceat potestati & in l. 2. de repud. hæred. Roman. in conf. 450. num. 2. Ioan. de Millis in verbo, *simulata præsumitur*. Capellanus tral. de simulatione conuentionum. num. 43. Socin. in conf. 97. num. 31. libro 2.

Declaratur primò, vt non procedat, quando vni vendita est pars actionis: & deinde alteri personæ diuersa donata t. est altera pars: ita quod reuera sit, cui pars donata fuit, cum habeat, non autem quod sit persona interposita ab illo emptore alterius pars. Ita verè fincitur Bart. in d. l. per diuersas in x. 9. res. tercia dicit. Cum enim actiones in totum donantur, nulla subest simulationis suspicio. d. l. per diuersas in fine. Ceterum, statum Papie, supra allegatum, ab solutè statuit cessionem, que aliquo titulo sit: atque ita etiam donationem, vt verba vicina statuti significant, fieri debere, forma illa seruata.

29 Sexta est coniectura fictæ simulataque cessionis, t. quando nõ apparet quod titulo cello facta fuerit. Ita probat text. d. l. per diuersas, ibi, *si licet instrumentum esse cessionis venditum numerum instrumentum*. Requirit hic lex, cessionem habere debere titulum: alioquin titulum præsumitur, vt tradunt ibi Bartolus, num. 3. & Bald. & ibi Bald. in l. em. C. de compen. quo loca scripsit, tunc consensum non inferre titulum, vt cello vera præsumatur. De titum autem satis constat, quan-

[illegible]

33 † titulus superuenit. Nam & tunc cessio iam facta non confirmatur. Ita Bald. in d. per dices. non. 11. q. 7. & Salic. q. 9. & Gabriel. in d. concess. 3. num. 20. qui num. 17. 18. & 19. alia in materia huius tituli post alios scribit.

34 Extenditur secundo, ut locum habeat etiam, quando constat de iusto titulo oneroso: sed per solam tamen t. confessionem cedentis, & cessionarii. Non enim sufficit ad evitandum fraudis suspicionem titulus ille confessus. Ita Bart. in d. l. per diuersas, num. 13. & 14. C. mod. tit. quem fecit a. off. Rota Romana referente Putco in d. c. 2. lib. 3. vbi num. 5. diligenter perpendit tex. d. l. per diuersas. Dissentium tamen Aret. in conf. 130. col. 2. & Fulgof. in conf. 20. col. vlt.

Declaratur primò, vt locum non habeat, quando constat de
35 titulo p' lucratiuo, etiam per solam confessionem ipsarum partium.
Ita fensit Dar. in d. p' diuersas. m. 14. et ibide Sal. in p. 16. d. scriptis ad.
l. 2. m. f. C. ne liceat peruerso. et ibide Sal. in f. Rota Roma. in de p. in
tit. de aliena. iudicij n. ut a. caus. facta. in nouis. 10. de Amicis in conf. 24.
m. 23. et fensit Putem. in d. de p. 22. lib. 3. Bertran. in conf. 118. colom. vlt.
lib. 2. C. ad in. in conf. 3. col. vlt. Gabriel. in d. concul. f. in. 30.

Septima est præfumpcio, & coniectura simulatae fictæque cef-
36 fionis, quando actiones iudicantur potentiori. Ita Bald. in d. l. per
dier fal. m. 23. C. mandati. & in l. 2. C. de licetis potio. Io. de Anic. in
conf. 2.4. n. 7. fufcipit enim (vt egregie fcripfit Cuiacius lib. 3. obfer-
6. 31.) potentior aliens litæ patrocinij caufa, vel gratia, vel merce-
deturij mercede modo data modo accepta. Et potentior dici-

trunt, qui potest ad iudicium terrere. d. l. C. luciscat potestio. Et
tandit Bald. m. d. l. per diuersos, num. 22. effectiuarum, qui dici de
debet potestati hoc in casu. d. l. item Baldus in consil. 19. Quodam militem
vidua. l. 5. respondit, potentes dici, qui habent merum, & ius
sum imperium, & ob id perterere possunt. Et Baldus fecit ius.
Crauer. in consil. 205. num. 47. Itaque quod illos, qui possunt esse terri-
biles ad altera pars; & qui habent potestatem de iure, & de facto
super aliam. Et Albatem fecit ius Ioan. Jacobus de Lemeris ius
super aliam in consil. 10. num. 378. Porro an potentior is dici debeat
qui diffidit consensui potestatis, scilicet clericus, vel alius fidelis, dubi-
tationem habet. Et Anchar. in consil. 165. Quod talis, & in consil.
175. quod respondit, clericus inter potentiores posse connumerari
ob id, quod diffidit consensui possunt quoniam sententiam pro-
bavit & Caltem in consil. 20. c. 1. a. Et hoc visus est sequi Crauer.
in consil. 202. infine, qui commemorat Anchar. in consil. 170. c. 3.
vers. preterea conditio. Vbi respondit, etiam tunc id ex potentiori-
bus, ob difficultatem conueniendi eam. Contrarium vero in spe-
cie respondit Roman. in consil. 118. num. 7. quod cessio facta particu-
lariter ecclesie, quae potestatem non habet contra debitorum cessum,
non dicitur in acta potentioris. Et Rostarius fecit ius laici in sum. a.
vers. pro forma re illud. C. de quibus pars nomen. Grauer. regula cano-
nica. De subrogatione colligat. q. 1. a. 2. & alios plures commemo-
rat.

1° Usitimo recte sentisse Bald. in d. l. per diuersos. nu. 23. hoc t. esse iudici arbitrium.

Declarantur primò hæc præfumptio, & coniectura, vt locum
non habeat, quando cefſio facta ſit i potenti ori contrinſco ſin-
Mentib. Præſump.

gine. Nam tunc non praefertur facia dolo, vel fure, & confu-
xendi aduerfarius, ita dicitur in *q. f. p. f. p. d. n. m. 3. C. de p. t. u.*
et idem habet in l. si per dolo q. u. 1. C. mandati. Item de A-
u. r. c. q. 24. m. 3. C. 1. et in l. si de re dolo q. u. 1. C. de p. t. u.
praefertur non, *3. C. 1. m. 13. q. 15. ad plures referuntur. Et hic fcripta la-*
tine in *l. si qui q. 1. e. l. e. m. 13. q. 15. de verbo. o. l. q. u. 1. q. 1. et em-*
phyteuta non potest alienare t emphyteuta in potentiores ac-
tatem eam t eliquere potest filijs, & defendentibus fe ipfo
potentiores. Nec adhibendi est differentia quo sanguinis vincu-
lo sint coniuncti, quibus fe efficit: cum tam cognatus, vi cognatus
fieri possit: fcripta praedicta Doctores fecerunt praefertur tam de *auis.*
Quocirca respondit aliquando flaturum Mantum permittere dicit
poffe actionis confanguinitas: intelligi autem de cognatis, et de *tu-*
tu. m. l. de re dolo q. u. 1. C. de p. t. u. m. 3. C. 1. m. 13. q. 15. de verbo. o. l. q. u. 1. q. 1. et em-

Declaratur secundò, vt locum non habet hæc coniectura & præsumptio, quando existens in carcere, præsertim ob crimen, quod perpetrasse dicitur, cederet actiones suas sibi aduersus suos debitores. Ita in specie decidit *Rota Romana*, referente *V. crallo in decis. 15. parte 1. quod loci, nam s. accenset la finem in l. 1. num. 5. vers. 4. limita. C. ne liceat potentio. sic affirmantem.*

Prædictæ omnes coniecturæ cessant, quando constat de veritate actuum. Ita Bald. in *l. qui in fin. C. de falsat. pign.* Ex quo inferitur, quod quando in cõtra quem ceduntur actiones, i præsens est ipsi cessio & consensit, vel tacet, valet cessio, non simulata fictiæque præsumitur, vt tradit Bald. Ang. & Floria. in *l. cum effens. §. 1. ff. de iur. iust. præd.* Rom. in *conf. 86. Mayll. in iur. §. 1. Jacob. 25. Georg. in l. 2. num. 34. C. ne liceat potest. & Gabr. 24. de consue. §. num. 29. & in fine. Nam illo contentiente vel tacente factis dicitur apparere de veritate ipsi cessionis.*

Ex præterea cessant prædictæ presumptiones & coniecturæ, quando fit cessio iurium, & actioem accessorie, ratione contractus prædicti. Ita glo. vlt. in d. per diuersas C. m. m. d. & videtur Bart. ad finem Bald. in q. 3. & Salic. in q. 8. q. 1. quæ interuenit, quando venditor possidet, vel habet facultatem reuocandi. Et hoc fecit esse Gabriel in d. consue. j. m. m. 2. q. 1. in eisdem finibus. Et ceteræ sententiæ de Amici in consue. 2. m. m. 2. q. 2. & hoc facit quod egregie respondit Rota in resp. 97. secundum impressionem Ludenensium: et secundum vnum esse respon. vlt. m. m. 3. initiali d. restit. spolia. Cum dixit, quod licet actio, quæ agebatur ad possessionis reintegritatem inter litigiosos, & consequenter cedi alteri non possit: atamen quod vendita ipsa proprietas cum iuribus, non dicitur alienasse solum actionem litigiosam principaliter: sed in consequentiam, id quod fieri potuit. Idem respondit: tum Scalamutini in consue. Beroni in consue. 189. m. m. 2. lib. 1. & Caphal. in consue. 64. m. m. 15. & m. m. 22. lib. 1. & hoc in hoc communi consue. prædictum statutum Papæ, de cessione iurium, in fine. cum verba hæc sunt: [Nec habeant locum prædicta in cessionibus iurium, quæ fiunt in contractu venditionis, donationis, vel permutationis rerum immobilium, quæ cessio fit in consequentiam contractus præsumpti facti super dicta re immobili.] Ita etenim declarari potest prædictum statutum Mantuæ de iurib. non accipiendum.

PRAESVMPATIO CXXX.

Bona fides & mala fides possessoris, an & quando
præsumatur, diligens & accurata
explanatio.

SUMMARY

- [illegible]

- Aut de ipsius mala fide constaret per presumptionem, num. 10.
Vt mala fide induceretur a statuto, quod contra actum celebratum repugnaret, num. 15.
Idem si de gravi ageretur praesidio, num. 16.
17. Possessor titulus carens solo decem vel 20. annorum cursu, in bona fide praesumitur.
Idem, maior in iudicio possessorio, in quo bona fides, absq. alia tituli probatione praesumitur, num. 19.
Quemvis possessor habeat causam lucrativam, num. 20.
18. Mala fidei praesumptionem tollit cursu longi vel longissimi temporis, aut eius praesentium bonorum, secundum aliquos, & num. 21.
21. Possessor titulus carens, si illius possessor novus non praesumitur in bona fide.
Est statutum bonam fidem requirit, num. 22.
Fallit tamen, si de antiquiore possessione appareat, num. 23.
Idem in corporaliibus, num. 24.
Vt si mala fidei praesumptiones extent, num. 25.
25. Mala fidei praesumptionem contraria conciliari receditur.
Et quia sine d. num. 27. & 32.
29. Vnde bono crede, d. num. 31.
31. Ingressus & arma in ecclesia praesumptionem faciunt, quod bona fide quis sit in possessione turis patronatus.
33. Possessor habens titulum a lege reprobatus, mala fidei praesumitur.
Quamvis & d. num. 34.
Idem, non solum de iure canonico, sed etiam de statuto intelligendum, num. 36.
Idem si possessor contra iurisdictionem sit, num. 38.
Etiam accedente cursu 30. annorum, num. 39.
Fallit si singulum precium appareat interuenisse, num. 41.
Idem in rebus, & muliere, num. 42.
Vel non esse dubium, num. 44.
Aut non resistere, licet nec ageretur, num. 45.
Fallit si praeterea in successore eius quo longissimo tempore possedit, quod contra iurisdictionem sit, num. 46.
37. Leges & iurassus bene & iuste condita, omnes credere tenentur.
38. Statutum dicitur iur. canonice quod ad ipsos ciues.
42. Dolus in mendaciis non praesumitur, quod mentiens nullum sentire commodum.
47. Possessor mala fidei praesumitur si ex aliquo alio extrinseco colligi possit.
48. Emptor cui denunciatum fuit ne emeret, mala fidei emisse, & possessoris praesumitur.
49. Linguae est cordis nuntia.
50. Confessio extrajudicialis non probat contra consentientem, donec de errore constet.
51. Forma existente non esse alterius, possessor illius in mala fide praesumitur.
Nisi tamen possessor emerit ab habente titulum, & longissimo tempore possideret, num. 52.
53. Alitum naturae consuetudinem faciens, in bona fide praesumitur.
54. Emerere & vendere, est aditum naturalis libertatis.
55. Alitum quomodo iure probatum, probat tamen faciem in bona fide praesumitur.
56. Matrimonium in contractu inter affine & bona fide praesumitur, quando palam id adsumitur.

DISTINCTIO est valde utilis & egregia, an & quando bona fides in eo qui possidet, praesumatur. Qua quidem in re distinguenda sunt aliquot casus.

Primus est, quando possessor habet verum titulum. Hoc sane casu bona fides in eo praesumitur. Titulus in d. vlt. de praescript. & in l. super longi. C. de praescript. longi tempore. & ibidem Bald. colum. 3. vers. illud autem Bart. in C. de sen. num. 17. vers. sed contra hac videtur. ff. de vfu ac aditu i. vlt. siue. C. vide vlt. in l. i. quemadmodum. col. 1. vers. nota ex hoc. C. de agros & censibus. l. i. Bart. in l. diligenti. col. 2. de praescript. p. Aug. in d. super longi. col. 3. vers. illud autem super hoc. Arch. in l. 1. de praescript. in 6. Abb. in c. graui. col. 2. vers. Si vero non constet, d. de iustitia. Prati. Papen in formatu resumptionis res conuenit, in verbo praescriptionis. n. 10. l. de pen. i. l. 2. col. 1. vers. 32 praescript. C. de ap. h. publ. lib. 19. Alex. in conf. 260. col. 1. vers. praescripta in dubio, l. 2. Bart. in conf. 41. col. 1. vers. ad hac praescript. resumptio. l. 1. C. de sen. in conf. 36. col. 1. vers. Si iussit enim, l. 2. Secum in conf. 22. in fin. l. i. Cur. in conf. pen. col. 2. l. i. in l. possidet, 6. si servum num. 23. ff. de acq. poss. & ibidem l. i. num. hoc. col. vlt. vers. si autem quod licet, C. vide leg. & ibidem Dec. in c. 2. l. Bart. in C. de sen. num. 97. & 107. in fine ff. de vfu. & ibidem Bald. script. num. 21. Alia in l. i. super 3. l. 2. Ripa in c. non ecclesia, num. 98. de acq. poss. &

propr. Alciat. in tractat. de praescriptio regul. 3. praesumptio 9. Craveri. in conf. 201. num. 30. & Tyracqui. de praescriptio in glo. 2. vers. bona autem fides. & Ardon. Gabriel. in l. 2. conclusum. titulus de criminalib. glo. 2. num. 37. & titulus etiam praescriptio prodest. Ita Gemina. in regula cancellariae de triennali praescriptio. glo. 39. col. vlt. Et haec quidem sententia manifeste satis probatur in l. pen. C. de cuius vlt. sig. & Bald. in l. super ferus. C. qui milit. poss. vel non. l. 12. & ea ratione, quod in dubio delictum non praesumitur. l. i. merna. ff. pro soc.

Secundus est casus, quando possessor habet titulum putatum. Hoc etiam casu praesumitur bona fide: sicut conuenit per supra conuenientiam Doctores affirmant, & manifeste hanc illi. Celsus, num. 17. ff. de vfu ac. Prati. Pap. in formatu resumptionis res conuenit, in verbo praescriptionis. num. 16. Dec. in conf. 266. in fine. Raim. in conf. 129. p. vers. 10. l. i. Cur. in conf. 38. num. 4. Ripa in d. c. cum ecclesia, num. 98. vers. amplius. Secus, in conf. 76. num. 65. & in conf. 77. num. 171. l. i. Baldus in d. l. Celsus, num. 98. de vfu ac. Notata in conf. 72. num. 7. l. 1. l. i. in d. l. Celsus in d. l. 160. num. 6. & alio refert Majard. in commentat. de probat. in d. l. 228. num. 4.

Et huius quidem sententia est ratio, quod si bona fides causatur etiam iniustis & temerariis causis, ut tradit Dyn. in c. quidam, de regu. iur. in 6. & aliorum refert Baldus praedito in loco, & l. i. Cur. in conf. 319. num. 18. vers. 17. Hinc scripsit Baldus in l. i. num. 2. C. de rebus alien. non alienan. cum qui emit ab illo, qui non erat exactor testamenti, sed talem esse probabiliter existimabat, quod credat, ob aliquis viri boni assertionem censeri bonae fidei emptorem, & ob id praescribere. Et Baldus secus fuit Salicetus ibidem, & Raim. in conf. 68. l. 2. l. 1.

Est omnino simile quod docuit Bart. in l. quis fundum, 5. p. notat. & in l. vlt. ff. pro emptore cum dixit, quod emens ab eo quem assertionem boni viri credebatur habere mandatum ad vendendum, praesumitur habere bonam fidem, & ideo praescribit. Et Bart. secus fuit Alexan. in conf. 260. num. 17. vers. circa secundum, l. 4. Raim. in conf. 68. num. 23. l. i. l. i. Felin. in c. cum contragat. col. 3. vers. cunctis, & in c. de quarta. col. 8. vers. in prima doctrina. de praescript. Tyracqui. in tract. de pen. legum. & c. causa 51. num. 28. & Craveri. in conf. 277. col. 3. vers. quod autem. Et idem est, quando assertio illa provenit a persona patris, vel aui: quemadmodum Gregorius docuit Bart. in d. l. Celsus, num. 4. vers. idem putaret, ff. de vfu ac. & in finem sententia plene conuenit in Craveri. in conf. 277. colum. 3. vers. quod autem, & in conf. 39. num. 14. Idem scribit Dicitur in c. possessor parte 2. §. 8. nu. 1. vers. 5. boni fidei.

Ex tenditur hic casus, ut locum habeat etiam in timore putatio causato errore iniusto. Ita Bart. in l. Celsus, num. 17. & ibid. Bald. num. 98. l. i. in l. si quis id, quod, in 3. notat ff. de iurif. num. 14. Dec. in conf. 266. in 3. & in conf. 358. in fin. Ripa in c. cum ecclesia, num. 100. de causis poss. & propr. Alciat. in d. praescript. §. 1. p. notat. & in c. qui eiusdem opinionis alios refert, idem dicitur Rota Romana referente Verballo in decif. 68. parte 1. alios refert & sequitur Craveri in d. conf. 39. num. 18. vers. 17. Et ij quidem adducti ea ratione sunt, quod causa etiam iniusta & excusata dolo, & fraude, l. i. igitur, 3. p. notat, vbi ff. de lib. rati causa & similia permulta congesti in d. de recup. poss. remedi. l. 1. n. 49.

Verum Alciat. in d. praescript. §. 1. p. notat, 3. vers. neque illi, inquit, errore illum non sufficit: erat viciuendum: sed ut fruatur commodum successoris, quo ad instruendum iudicium. Nam quod ad sufficiens sit in mala fide. Secundum itaque loco afferri solet l. i. ff. fur. §. 1. de vfu ac. qui tamen text. contrarium probare videtur, dum negat, errantem posse viciuare. Quare contrariam opinionem probauit Imolanus in l. vlt. C. videri, & sentit glo. in l. i. C. de acq. poss. l. 2. dum requirit quia possessionem 30. annorum, quando secus iniustis de causis crederet se liberum & tamen si praesumeretur bona fides, satis esset quod possessio 30. annorum, l. 2. C. de longi tempore. pro script. que vlt. & aptissime eandem opinionem probat Prati. in Papen in formatu resumptionis res conuenit, in verbo de praescriptio. n. 10. in fin. qui scribit idem sententia Dyn. & Gyn. Idem scribit Claudius Sessius in d. l. Celsus, num. 23. ff. de vfu ac. Et pro hac opinione assertur l. vlt. ff. pro socio, quae requirit errorem probabilem, ut viciuandum locus sit. Distinguit Alciat. conciliando opiniones in d. praescript. §. 1. p. notat, quod autem adest longissimi temporis iuris, & tunc vera est Bart. & sequamur opinio. Et ratio, quia (inquit Alciat.) etiam siue bona fide currit hoc casu praescriptio. Aut addest solus curtus decem vel viginti annorum, & tunc vera est opinio Imolan. & hoc in casu loquitur l. i. vlt. ff. pro socio. Et haec quidem sent. fuit Alciat. d. diffinitio in d. l. i. Celsus, col. vlt. de vfu ac. quam & approbat Prati. Baldus, num. 60.

Tertius est casus, quando possessor caret titulo, & ad est tamen longis.